

30 april — 7 maj.

Debatter m. m.

Sid.

Måndagen den 30 april.

Bankofullmäktiges uppgifter 3

Fredagen den 4 maj.

Svar på interpellationer av:

Herr Birke ang. förslag om höjda avgifter för personbefordran på statens järnvägar 8

Herr Nilson i Spånstad ang. ifrågasatt breddning av Falkenbergs gamla tullbro 9

Lördagen den 5 maj fm.

Elskatteförordning 11

Interpellation av herr Hellbacken ang. åtgärder för att hålla vägförbindelsen mellan Jämtland och Tröndelagen över Skalstugan öppen även vintertid 80

Lördagen den 5 maj em.

Elskatteförordning (forts.) 81

Förordning om tillfällig automobils katt 116

Höjning av vissa postavgifter 119

Normer för taxering av skogsfastighet 120

Gemensamt beredningsutskott 150

Samtliga avgjorda ärenden.

Måndagen den 30 april.

Val av fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret samt ledamot i styrelsen över riksdagsbiblioteket jämte suppleanter 3

Fredagen den 4 maj.

<i>Bankoutsrottets</i> anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att fullmäktige i riksgäldskontoret med skrivelse den 26 april 1951 överlämnat av särskilt tillkallade sakkunniga framlagt förslag angående avlönings- och anställningsvillkor för riksdagens tjänstemän	8
D:o, att fullmäktige i riksbanken gjort framställning om bemyndigande att av riksbankens medel få taga i anspråk det belopp, som erfordras för anläggande av ett beredskapstryckeri.....	8
D:o, att fullmäktige i riksbanken gjort framställning om att för utbyggnad av pappersmaskinen vid Tumba bruk av brukets medel få taga i anspråk förslagsvis 400 000 kronor	8

Lördagen den 5 maj fm.

<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 40, ang. elskatteförordning m. m.	11
--	----

Lördagen den 5 maj em.

<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 41, ang. förordning om tillfällig automobils katt	116
— nr 42, ang. höjning av vissa postavgifter	119
— nr 31, ang. ändring i kommunalskattelagen.....	120
<i>Utrikesutskottets</i> utlåtande nr 9, ang. handelsöverenskommelse med Indonesien	150
<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 18, ang. upphävande av kamrarnas paritetiska representation i utskotten	150
— nr 19, ang. gemensamt beredningsutskott	150

Måndagen den 7 maj.

<i>Bankutskottets</i> anmälan rörande skyddsrum för riksbankens avdelningskontor.....	157
---	-----

Måndagen den 30 april.

Kl. 1.30 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 21 och den 24 innevarande april.

§ 2.

Vid nu skedd föredragning av Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition nr 206, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1951/52, m. m. hänvisades propositionen, såvitt angick det procenttal av grundbeloppet, varmed statlig inkomstskatt för vissa skattskyldiga skall ingå i preliminär skatt, till bevillningsutskottet och i övrigt till statsutskottet, varjämte avdelningen VI av chefens för finansdepartementet anförande till det vid propositionen i utdrag fogade statsrådsprotokollet över finansärenden den 20 april 1951 hänvisades till bankoutskottet.

§ 3.

Föredrogos var för sig och hänvisades till bevillningsutskottet de på bordet liggande motionerna:

nr 629 av herrar *Vigelsbo* och *Johnson* i Skoglösa; och

nr 630 av herrar *Nilsson* i Svalöv och *Hansson* i Önnarp.

§ 4.

Föredrogos den av herr *Håstad* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena angående anledningen till uppskovet med Sveriges ratificering av konventionen om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Föredrogos följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1951 den 26 april sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 70 och 71 riksdagsordningen utse riksdagens fullmäktige i riksbanken för valperioden 1951—1954 efter herrar J. A. Andersson och K. E. Böök, vilka voro i tur att avgå, jämte två suppleanter; och befunnos efter valets slut hava blivit utsedda till

fullmäktige:

herr Andersson, Johannes Allan, ledamot av riksdagens andra kammare, med 44 röster,
herr Böök, Klas Erik, f. d. envoyé, med 44 röster;

suppleant för herr Andersson:

herr Persson, Ragnar Valdemar, ledamot av riksdagens första kammare, med 44 röster;

suppleant för herr Böök:

herr Sundén, Otto Ragnar, f. d. statssekreterare, direktör, med 44 röster.
Gust. Mosesson. *Gottfrid Karlsson.*
Hj. R. Nilson. *Axel Mannerskantz.*

År 1951 den 26 april sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 70 och 71 riksdagsordningen utse riksdagens fullmäktige i riksgäldskontoret för valperioden 1951—1954 efter herrar E. G. E. Eriksson och A. W. Strand, vilka voro i tur att avgå, jämte två suppleanter; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

fullmäktige:

herr Lindholm, Per Sigurd, ledamot av riksdagens andra kammare, med 44 röster,

herr Strand, Axel Wilhelm, ledamot av riksdagens första kammare,
med 44 röster;

suppleant för herr Lindholm:

herr Andersson, Gösta Ludvig, ledamot av riksdagens andra kammare,
med 44 röster;

suppleant för herr Strand:

herr Gillström, Anselm Konrad, ledamot av riksdagens första kammare,
med 44 röster.

Gust. Mosesson. Gottfrid Karlsson.
Hj. R. Nilson. Axel Mannerskantz.

År 1951 den 26 april sammanträdde de valmän, som av kamrarna fått i uppdrag att utse fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, för anställande av val av en ledamot i styrelsen över riksdagsbiblioteket efter herr F. F. Severin, som avsågt sig, jämte en suppleant för honom för tiden från valet, till dess nytt val under år 1953 försiggått; och utsågos därvid till

ledamot:

herr Wallentheim, Adolf Vallentin, ledamot av riksdagens andra kammare;

suppleant:

herr Håstad, Elis Wilhelm, ledamot av riksdagens andra kammare.

Gust. Mosesson. Gottfrid Karlsson.
Axel Mannerskantz. Hj. R. Nilson.

Protokollen lades till handlingarna, och skulle riksdagens kanslideputerade genom utdrag av kammarens protokoll underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag till dels förordnanden för de valda dels ock skrivelser till Konungen med anmälan om de försiggångna valen.

Herr DICKSON erhöll härefter på begäran ordet och yttrade: Herr talman! I anledning av det nu bekantgjorda valet av fullmäktige till riksbanken vill

jag uttrycka den förhoppningen, att dessa fullmäktige med större vaksamhet än som tidigare har presterats må följa riksbankens skötsel och tillse, att riksbanken i sitt viktiga värv bättre än på sistone svarar mot den uppgift, vilken den är satt att fylla.

§ 6.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1951/52 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52, i vad avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1951/52, i vad avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag å sjätte huvudtiteln m. m.;

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bidrag till vissa handelshamnar;

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen

avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser staten för statens allmänna fastighetsfond;

nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till bidrag till sjukkasor m. m.;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1951/52 till Finansdepartementet: Avlöningar;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt tillägg å vissa från handelsflottans pensionsanstalt utgående pensioner;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörelsekapital åt Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet;

nr 161, i anledning av väckt motion om årlig livränta åt värnpliktige K. Å. E. Jacobsson; och

nr 162, i anledning av väckt motion om understöd åt arbetaren J. Å. Forsberg;

från första lagutskottet:

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en den 2 februari 1951 avslutad överenskommelse mellan Konungariket Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland angående förlängning av prioritetsfrister på det industriella rättsskyddets område, m. m.;

från andra lagutskottet:

nr 163, i anledning av väckta motioner om viss ändring av bestämmelserna om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor; samt

från jordbruksutskottet:

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avveckling av statens sekundärlånefond för jordbrukare m. m.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

utrikesutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av handelsöverenskommelse mellan Sverige och Indonesien;

konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 18, i anledning av väckta motioner om upphävande av kamrarnas paritetiska representation i de ständiga utskotten;

nr 19, i anledning av väckta motioner angående sådan ändring av § 36 riksdagsordningen, att kamrarnas allmänna beredningsutskott sammanföras till ett för båda kamrarna gemensamt beredningsutskott;

nr 20, angående granskning av de i statsrådet förda protokoll; och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379 m. m. i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till ytterligare aktie-teckning i Norrbottens järnverk aktiebolag m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till kostnader för företagsräkning;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättande av medel från försäkringsinspektionens fond för upprättande vid Stockholms högskola av en professur i försäkringsrätt;

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel dels för inköp av stenkol och ved, dels ock för statens bränslekommis-sions verksamhet under budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till utbyggnad av staten tillhöriga gruv-anläggningar i Malå socken m. m.;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnads-frågor m. m. inom ecklesiastikdeparte-mentets verksamhetsområde;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnads-arbeten vid statens sinnessjukhus m. m.;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bud-getåret 1951/52 till inredning och ut-rustning av nybyggnad för statens rätts-kemiska och farmaceutiska labora-torier;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposi-tion av visst äldre anslag;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjd ersätt-ning till f. d. borgmästaren i Ängel-holm Gustaf Viktor Berg von Linde;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användning av medel ur postverkets understöds-kassa för bidrag till viss semesterhemsverk-samhet;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av radio-licensavgiften jämte i ämnet väckt motion;

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa fastigheter;

nr 117, i anledning av väckta motio-ner angående redovisning av utestän-de reservationer;

nr 118, i anledning av väckta motio-ner om pension eller understöd åt vissa personer;

nr 119, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående dispositio-nen av anslaget för budgetåret 1951/52 till understöd åt folkbiblioteksväsendet;

nr 120, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1951/52 till bidrag till un-dervisnings- och upplysningsverksam-het m. m. för nykterhetens främjande;

nr 121, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1951/52 till fria resor för barn m. m.;

nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa markför-värv för försvaret m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig lotsav-gift;

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bud-getåret 1951/52 till vissa åtgärder för förstärkning av landets ekonomiska försvarsberedskap jämte i ämnet väckt motion;

nr 125, i anledning av väckta motio-ner om anslag för budgetåret 1951/52 till Europarörelsens läroanstalt; och

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anställnings- och avlöningsförhållanden för vissa lärare vid skolor i försöksdistrikt m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om änd-ring i kommunalskattelagen den 28 sep-tember 1928 (nr 370), m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlängd giltig-hetstid för viss provisorisk ändring av gällande tulltaxa, m. m.;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 no-vember 1914 (nr 383) angående stäm-pelavgiften;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att ingå överenskommeelse med Österrike om provisorisk tillämpning i förhållandet mellan Sverige och Österrike av bestämmelserna i svensk-tyska avtalet den 25 april 1928 för undvikande av dubbelbeskattning beträffande inkomst och förmögenhet;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skatt å elektrisk kraft (elskatteförordning), m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om tillfällig automobilskatt, jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa postavgifter, jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av väckta motioner dels om åtgärder till främjande av det frivilliga och enskilda sparandet, dels ock om framläggande för 1951 års riksdags vårsession av förslag till åtgärder för uppmuntran av det frivilliga sparandet;

nr 13, i anledning av väckta motioner om utredning rörande vetenskaplig forskning beträffande arbetet och arbetsplatsens förhållanden;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 4 förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank, m. m.;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 förordningen den 17 maj 1935 (nr 176) angående Konungariket Sveriges stads-hypotekskassa, m. m.;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda be-

stämmelser om bankaktiebolags kassa-reserv m. m.;

nr 17, i anledning av styrelsens för riksdagsbiblioteket framställning angående fortsatt disposition av ett reservationsanslag;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ekonomiska föreningar, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag;

nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § civilförsvars-lagen den 15 juli 1944 (nr 536), m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 17 maj 1940 (nr 358) med vissa bestämmelser till skydd för försvaret m. m.;

andra lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av väckt motion om ändring av 3 § 3 mom. lagen om folkpensionering;

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 14, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av statens forskningskommitté för lantmannabyggnader m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 15, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.; och

nr 16, angående departementsvis uppgjorda förteckningar över försäljningar m. m. av viss kronan tillhörig fast egendom; samt

andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden:

nr 16, över motion angående utredning om formerna och målsättningen för skolans fostran genom kroppsövningar;

Svar på interpellation ang. förslag om höjda avgifter för personbefordran på statens järnvägar.

nr 17, över motion om upplysningsverksamhet rörande de rättsliga konsekvenserna av äktenskap;

nr 18, över motion om en rättvisare beräkning av levnadskostnadsindex m. m.;

nr 19, i anledning av väckt motion om åtgärder till förminskande av hygieniska vådor i följd av bristfälliga metoder vid renslakt m. m.; och

nr 20, över motion om viss ändring av 12 § mom. 2 ordningsstadgan för riksdagens andra kammare.

och anställningsvillkor för riksdagens tjänstemän,

att fullmäktige i riksbanken gjort framställning om bemyndigande att av riksbankens medel få taga i anspråk det belopp, som erfordras för anläggande av ett beredskapstryckeri, och

att fullmäktige i riksbanken gjort framställning om att för utbyggnad av pappersmaskinen vid Tumba bruk av brukets medel få taga i anspråk förslagsvis 400 000 kronor.

Dessa anmälningar bordlades.

§ 8.

Anmäldes, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält,

att fullmäktige i riksgäldskontoret med skrivelse den 26 april 1951 överlämnat av särskilt tillkallade sakkunniga framlagt förslag angående avlönings-

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 1.40 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Fredagen den 4 maj.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 25 nästlidna april.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Till Andra Kammarens Kansli.

Riksdagsman Stig Hansson, Önnarp har insjuknat i febersjukdom med hög feber och är på grund härav oförmögen att delta i riksdagsarbetet under tiden f. o. m. den 3/5 1951 under minst 10 dagar framåt, vilket härmed intygas.

Skurup den 3/5 1951.

S. Ståhl.
provinsialläkare.

Kammaren beviljade herr Hansson i Önnarp ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 3 innevarande maj tills vidare.

Herr talmannen meddelade, att herr Sjölin, som vid kammarens sammanträde den 17 nästlidna april beviljats ledighet från riksdagsgöromålen tills vidare, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 3.

Svar på interpellation ang. förslag om höjda avgifter för personbefordran på statens järnvägar.

Ordet lämnades på begäran till

Svar på interpellation ang. ifrågasatt breddning av Falkenbergs gamla tullbro.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet NILSSON, som yttrade: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Birke frågat mig, om jag har för avsikt att förelägga riksdagen järnvägsstyrelsens förslag om höjda avgifter för personbefordran samt om jag tänker slopa eller begränsa den föreslagna höjningen av avgifterna för månadsbiljetterna.

Sedan interpellationen väcktes har en omfattande remissbehandling av järnvägsstyrelsens taxeförslag avslutats. Denna har givit vid handen, att praktiskt taget fullständig enighet rått därom, att taxeförslagen borde genomföras i oförändrat skick. Några omständigheter ha icke framkommit, som ansetts böra föranleda till avsteg från principen att järnvägstaxorna skola fastställas av Kungl. Maj:t.

I enlighet härmed har Kungl. Maj:t den 30 mars i år, på min föredragning, fastställt ny taxa för persontrafiken på statens järnvägar i överensstämmelse med järnvägsstyrelsens förslag.

Med det anförda anser jag mig ha besvarat interpellantens frågor.

Härpå anförde

Herr BIRKE: Herr talman! Till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ber jag att få framföra ett tack för det lämnade svaret.

Genom att Kungl. Maj:t redan har fattat ett beslut om dessa taxor stå vi ju inför ett fullbordat faktum, och jag har endast en sak att tillägga, nämligen att jag beklagar att herr statsrådet inte har ansett sig kunna medverka till att priset för månadsbiljetterna för förortstrafikanterna satts något skäligare, så att prishöjningen inte hade blivit så våldsam som upp till 67 procent. I stället hade en större höjning kunnat läggas på den långväga trafiken och nöjesresorna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Svar på interpellation ang. ifrågasatt breddning av Falkenbergs gamla tullbro.

Herr statsrådet ANDERSSON erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! I en med kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Nilsson i Spånstad frågat mig

dels om det vore mig bekant att för kort tid sedan ny framställning gjorts om tillstånd att bredda Tullbron i Falkenberg,

dels ock huruvida jag ansåge att byggnadstillstånd för breddning av bron borde beviljas utan vederbörligt samråd med riksantikvarien.

Med anledning härav vill jag anföra följande.

I ett interpellationssvar den 1 juli 1946 angående ifrågavarande bro uttalade statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, att någon tvekan knappast syntes kunna råda om att bron borde anses vara sådan fast fornlämning, som avses i 1942 års lag om fornminnen. Enligt 6 § i fornminneslagen må fast fornlämning ej rubbas, förändras eller borttagas utan att tillstånd därtill meddelats av riksantikvarien. Något sådant tillstånd i vad avser breddning av Tullbron i Falkenberg har icke meddelats och ej heller sökts. Kungl. Maj:t har visserligen dels innan fornminneslagen trädde i kraft den 1 januari 1943 genom beslut den 19 april 1940 och den 27 mars 1942 beviljat statsbidrag till brobreddningen och dels genom beslut den 8 januari 1943 fastställt sådan ändring av stadsplanen för staden, att Tullbron finge en bredd av 13,5 meter. Men detta förhållande synes icke fritaga staden från skyldigheten att iakttaga fornminneslagens bestämmelser.

Falkenbergs stad har i en den 21 augusti 1950 dagtecknad ansökan, som via länsarbetsnämnden i Hallands län inkommit till arbetsmarknadsstyrelsen

Svar på interpellation ang. ifrågasatt breddning av Falkenbergs gamla tullbro.

den 28 september 1950, anhållit om byggnadstillstånd för breddning av Tullbron. Arbetsmarknadsstyrelsen har bordlagt ärendet i avbidan på att frågan om tillstånd enligt fornminneslagen slutligen prövats. Styrelsen torde visserligen icke ha skyldighet eller ens vara behörig att ingå på någon prövning av andra omständigheter än de, som sammanhånga med byggnadsregleringen, men det har icke ansetts lämpligt att belasta tillståndsbudgeten med projekt, vilkas utförande kan komma att förhindras eller avsevärt fördröjas på grund av formella hinder av annan art. En första förutsättning för att byggnadstillstånd i detta fall skall komma att meddelas är sålunda att staden söker och erhåller tillstånd enligt fornminneslagen att bredda bron.

Jag vill slutligen meddela, att enligt vad jag inhämtat någon ytterligare framställning i byggnadstillståndsfrågan utöver nämnda ansökan icke gjorts av staden.

Vidare anförde

Herr NILSON i Spånstad: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet Andersson få framföra mitt tack för svaret på min interpellation. Jag är också tacksam för att svarets innehåll är positivt när det gäller skyddet av det märkliga byggnadsverk som denna gamla bro är.

När det blev bekant att staden hade begärt byggnadstillstånd för en breddning av bron utan att kontakta de fornminnesvårdande myndigheterna, väckte detta oro bland dem som värdesätta detta kulturminnesmärke. Man fruktade för att det skulle finnas en möjlighet att utan kontaktande av de myndigheter, som ha att svara för skyddet av våra fornminnen, skapa förutsättningar för brobreddningens påbörjande.

Herr statsrådet säger i interpellationssvaret: »En första förutsättning för att byggnadstillstånd i detta fall skall kom-

ma att meddelas är sålunda att staden söker och erhåller tillstånd enligt fornminneslagen att bredda bron.» Genom detta uttalande av herr statsrådet har det klarlagts, att den väg staden här slagit in på icke leder till ett vandaliserande av bron. Skall något göras måste det ske i samråd med fornminnesvårdens representanter, och enligt vad jag erfarit ställa sig vederbörande alls inte ovilliga till en diskussion om sådana förbättringar av trafikmöjligheterna som kunna vidtagas utan att brons karaktär förändras.

I och med detta torde det också ha skapats möjligheter att arbeta på förbättringar för trafiken från nya utgångspunkter.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5.

Föredrogos och lades till handlingarna bankoutskottets å kammarens bord liggande anmälningar jämlikt § 21 riksdagsstadgan,

att fullmäktige i riksgäldskontoret med skrivelse den 26 april 1951 överlämnat av särskilt tillkallade sakkunniga framlagt förslag angående avlönings- och anställningsvillkor för riksdagens tjänstemän;

att fullmäktige i riksbanken gjort framställning om bemyndigande att av riksbankens medel få taga i anspråk det belopp, som erfordras för anläggande av ett beredskapstryckeri; och

att fullmäktige i riksbanken gjort framställning om att för utbyggnad av pappersmaskinen vid Tumba bruk av brukets medel få taga i anspråk förslagsvis 400 000 kronor.

§ 6.

Föredrogos, men bordlades åter utrikesutskottets utlåtande nr 9, konstitutionsutskottets utlåtanden och nemorial nr 18—21, statsutskottets utlåtanden och memorial nr 104—126, bevillingsutskot-

Elskatteförordning.

tets betänkanden nr 31 och 37—42, bankoutskottets utlåtanden nr 12—17, första lagutskottets utlåtanden nr 25—28, andra lagutskottets utlåtande nr 24, jordbruksutskottets utlåtanden och memorial nr 14—16 samt andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden nr 16—20.

§ 7.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att bevillningsutskottets betänkanden nr 40, 41, 42 och 31 skulle

i nu nämnd ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden å morgondagens föredragningslista, samt andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 15 efter jordbruksutskottets memorial nr 16.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 4.14 em.

In fidem
Gunnar Brithh.

Lördagen den 5 maj.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Herr talmannen meddelade, att herr Mårtensson i Uddevalla, som vid kammarens sammanträde den 6 sistlidna mars med läkarintyg styrkt sig vara hindrad att delta i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 2.

Elskatteförordning.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skatt å elektrisk kraft (elskatteförordning), m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 16 mars 1951 dagtecknad proposition, nr 143, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1) antaga vid propositionen fogat

förslag till förordning om skatt å elektrisk kraft (elskatteförordning); samt

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1951/52 till kontrollstyrelsens förfogande ställa medel för de utgifter, som kunde bliva erforderliga för bestridande av kostnaderna för kontrollen av elskatten.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle skatt å elektrisk kraft (elskatt) utgå med 10 procent av erlagda kraftavgifter, såvitt avsåge högspänd kraft som huvudsakligen förbrukades inom storindustrien och för järnvägsdrift, samt med 1 öre för kilowattimme, såvitt avsåge lågspänd kraft för andra ändamål.

Propositionen hade hänvisats, såvitt angick bemyndigande för Kungl. Maj:t att under budgetåret 1951/52 ställa vissa medel till kontrollstyrelsens förfogande, till statsutskottet och i övrigt till bevillningsutskottet.

I detta sammanhang hade bevillningsutskottet behandlat följande motioner, nämligen

a) de likalydande motionerna I: 448 av herrar *Andrén, Grånebo* och *Ohlön*

Elskatteförordning.

samt II: 587 av herrar *Hedlund* i Råd-
dom, *Ohlin* och *Hjalmarson*, vari hem-
ställets, att riksdagen måtte avslå Kungl.
Maj:ts proposition nr 143;

b) motionen I: 381 av herr *Bergh*,
vari hemställets, att riksdagen måtte av-
slå förenämnda proposition, åtminstone
i vad den avsåge uttagande av elskatt
på kraftförbrukningen i Norrbotten;

c) motionen I: 387 av herrar *Ola
Persson* och *Öhman*, vari hemställets, att
riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts
proposition nr 143;

d) motionen II: 500 av herr *Lund-
berg*, vari hemställets, »att riksdagen
måtte besluta

1. att avslå Kungl. Maj:ts proposition
nr 143 med förslag till förordning om
skatt å elektrisk kraft m. m.,

2. att hos Kungl. Maj:t hemställa om
en skyndsamt utredning och förslag om
införande av en värnskatt,

3. att hos Kungl. Maj:t hemställa om
förslag till införande av en exportkon-
junkturskatt enligt de grunder som an-
förts i motionen, samt

4. att i avvaktan på dessa förslag i
stället för föreslagna punktskatter höja
uttagningsprocenten å den nuvarande
statsskatten på det sätt, att ökade in-
komster och en överbalansering av
budgeten säkras»; ävensom

e) motionen II: 511 av herrar *Petters-
son* i Ersbacken och *Vigelsbo*, vari hem-
ställets, såvitt nu vore i fråga, att riks-
dagen måtte avslå Kungl. Maj:ts propo-
sition nr 143.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte — med bifall
till de likalydande motionerna I: 448 av
herrar *Andrén*, *Gränebo* och *Ohlon*
samt II: 587 av herrar *Hedlund* i Rå-
dom, *Ohlin* och *Hjalmarson*, i vad mo-
tionerna hänvisats till bevillningsut-
skottet — avslå Kungl. Maj:t förevaran-
de proposition nr 143, såvitt densamma
hänvisats till bevillningsutskottet; samt

B) att följande motioner, nämligen
motionen I: 381 av herr *Bergh*,

motionen I: 387 av herrar *Ola Pers-
son* och *Öhman*, såvitt motionen hän-
visats till bevillningsutskottet,

motionen II: 500 av herr *Lundberg*,
i de delar motionen behandlats i före-
varande betänkande, ävensom

motionen II: 511 av herrar *Petters-
son* i Ersbacken och *Vigelsbo*, i vad
densamma avsåge propositionen nr 143,

måtte, i den mån de icke kunde an-
ses besvarade genom vad utskottet an-
fört och hemställt, av riksdagen lämnas
utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar
Olsson i Gävle, *Sjödahl*, *Heüman*, *Ram-
berg*, *Einar Eriksson*, *Rune Johansson*,
Björklund, *Orgård*, *Nilsson* i Kristine-
hamn och *Brandt*, vilka ansett att ut-
skottet bort hemställa,

A) att riksdagen måtte med bifall till
Kungl. Maj:ts förevarande proposition
nr 143, såvitt densamma hänvisats till
bevillningsutskottet, antaga det vid pro-
positionen fogade förslaget till förord-
ning om skatt å elektrisk kraft (elskat-
teförordning); samt

B) att följande motioner, nämligen

de likalydande motionerna I: 448 av
herrar *Andrén*, *Gränebo* och *Ohlon*
samt II: 587 av herrar *Hedlund* i Rå-
dom, *Ohlin* och *Hjalmarson*, såvitt mo-
tionerna hänvisats till bevillningsut-
skottet,

motionen I: 381 av herr *Bergh*,

motionen I: 387 av herrar *Ola Pers-
son* och *Öhman*, såvitt motionen hänvi-
sats till bevillningsutskottet,

motionen II: 500 av herr *Lundberg*,
i de delar motionen behandlats i detta
betänkande, ävensom

motionen II: 511 av herrar *Pettersson*
i Ersbacken och *Vigelsbo*, i vad den-
samma avsåge propositionen nr 143,

måtte av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Elskatteförordning.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr LUNDBERG: Herr talman! El- och fordonsskatterna ha tilldragit sig ett ovanligt intresse. Att de skulle väcka till liv en opposition var helt naturligt, men man måste beklaga att opinionsbildningen tagit sig uttryck, där intresset för att hindra dessa lagförslags genomförande kommit i bakgrunden. Frågan har nyttjats som ett politiskt fiskafänge, och i slutomgången har själva sakfrågan fallit bort. Motorfolket har i detta fall inte varit utan skuld. Lyxbilar och förhyrda, sönderkörda fordon, som paradera på gator och torg, äro ett oförsvarligt agitationsmedel, och den skada som dessa spektakel gjort i sakfrågan få troligen alla fordonsägare dyrt betala.

Den sköld, som i detta fall bort resas mot herr Sköld, var inte betjänt av att den gjordes av papper. Det enda som i dagens situation skulle kunna rädda oss från de föreslagna punktskatterna vore att man var villig att ställa alternativa förslag, som kunde ersätta inkomstbortfallet. Vilja inte de politiska partierna eller motorfolket uppta denna fråga till saklig prövning, så är grunden till en förnuftigare ordning riven.

När jag den 3 april avlämnade mina motioner om avslag på el- och fordonsskatterna, var jag fullt medveten om att jag samtidigt måste ställa alternativa förslag, som kunde säkra statens inkomster och klara en absolut nödvändig överbalansering samt stärka penningvärdet. Dessa alternativa förslag ha icke diskuterats eller upptagits till sakprövning av bevillningsutskottet eller refererats i pressen. Man har gjort det hela till en voteringsprocedur för eller mot skatteförslagen. Att låta lotten avgöra denna viktiga sakfråga kan knappast försvaras. Både elkraftsförbrukarna och motorfolket hade väl haft rätt att kräva av de politiska partierna,

att de ägnat frågan en verklig sakprövning.

I fråga om min inställning till de föreslagna punktskatterna har jag deklarerat min ståndpunkt i motion II: 500. Jag vill endast understryka min uppfattning, att sedan staten uttagit sin progressivt skälighetsprövade och avvägda direkta skatt, bör staten avhålla sig från att genom punktskatter söka dirigera vanor, smak och personliga intressen. Dessa värden böra vara en fri sektor, som staten skall respektera.

Både el- och fordonsskatterna beröra enligt min mening områden i samhällslivet, som man först vid krig- eller krigsfara borde få ingripa i. Elkraften är mycket viktig för industrien, kommunikationerna, hemmen etc. Att lägga skatt på elkraften är ett ont, som alla politiska partier borde söka avvärja. Finansministern har icke beaktat och förstått elkraftens betydelse i vårt samhällsliv, och det är nonsens att tala om att elskatten är sympatisk, därför att den träffar såväl producenter som konsumenter. Ytterst träffar ju denna skatt hela det svenska folkhushållet och vår industri, som ändå är grunden för vår levnadsstandard. Kommunikationerna drabbas dubbelt så hårt genom de två skatterna. Vad våra kommunikationer betytt för landsbygds- och obygdbefolkningen när det gäller att övervinna avstånd och föra människor samman samt att utveckla vår handel och industri etc. kan icke fullt uppskattas. Brantings studentuppsats behandlade denna fråga, och slutledningarna i densamma gälla än i dag.

I ett modernt, industrialiserat samhälle äro kommunikationerna själva pulsådern. Den kan inte skadas utan allvarligare följdverkningar. Vårt folk måste lära sig förstå, att samhället av i dag är annorlunda än förr. Snabba och billiga kommunikationer äro ett livsviktigt samhällsintresse. Motorfordon äro icke längre en lyxvara. Detta slagord är felaktigt, skadligt och i allra

Elskatteförordning.

högsta grad missvisande. Om vi skola vara med i samhällsutvecklingen varken kunna eller böra vi hindra en motorisering genom punktskatter. Jag tror också att det är på tiden att vi ta bort direktörsschablonen på våra bilar. En industriledare exempelvis, som nyttjar motorfordon, kan därigenom hinna med mycket mera, och det är inte bara ett intresse för direktören utan än mera för samhället att arbetskraften kan utnyttjas effektivare. Tid är i detta fall pengar. Denna min praktiska och principiella inställning har icke jävats, och det är den som legat till grund för mina motioner. Regeringen och reservanterna i utskottet ha icke velat ta hänsyn till dessa mina synpunkter, men de ha icke i sak bevisat att mina slutsatser äro felaktiga. Även om ett ställningstagande i dagens läge skall följa uppdragna partilinjer, där demokratiska principer säga att en minoritet skall vika för de många, kan detta icke förändra min principiella syn på vad jag anser vara det rätta.

Den med lotten skapade majoriteten i bevillningsutskottet har icke heller tagit hänsyn till mina synpunkter. Den s. k. oppositionen stänger varje möjlighet till en förnuftig lösning av hithörande frågor. Det är ett slag i ansiktet både på elkraftsbrukare och motorfordonsägare att man genom ett blankt avslagsyrkande avvisar — om man bortser från räntehöjningen — varje diskussion om att uttaga de nödvändiga statsinkomsterna på andra vägar. Här har den borgerliga oppositionen påtagit sig ett ansvar, som den icke kan komma ifrån.

Det är märkligt att ökade försvarskostnader och avslag på statliga inkomster skall vara den gummilösning, som skall hålla samman denna negativa borgerliga samling. Det talades om kohandel på 1930-talet. Det borgerliga blocket i dag kan väl betecknas som gummisamlingen. Vi få väl hoppas att blocket även uppträder ensartat vid val-

tillfällena och att enighet kan ernås om ledar- och principfrågor.

Vad innebär då den negativa inställningen till statens ekonomi, som blocket i dag intar? Efter vad jag kan förstå av den diskussion, som hölls här i kammaren den 4 april — alltså dagen efter det att jag hade avlämnat mina motioner — ville det borgerliga blocket, vid det tillfället bestående av högern och folkpartiet, tvinga fram ett ekonomiskt läge i vårt land, där ganska väsentliga räntehöjningar skulle komma som ett brev på posten. Bevillningsutskottets betänkande är ett fullföljande av denna tanke, och jag måste uttala min förvåning över att bondeförbundet nu har mött upp på samma sida. Jag hade faktiskt trott att jordbrukarna i fråga om räntorna skulle kunna ha kvar en likartad inställning, som vi ifrån arbetarrörelsen ha haft.

En räntehöjning som alternativ till de föreslagna punktskatterna ställer frågan i ett helt annat läge, och det är angeläget att vi granska detta alternativ. En höjd ränta är för de flesta bilägare, egnahems- eller bostadsrättsinnehavare, för småindustrierna och de mindre jordbrukare, som behöva låna pengar för sin verksamhet och för att få tillgång till vissa varor, vida värre och farligare än de föreslagna punktskatterna. För den chaufför, som kanske har lånat pengar både till bil och egnahem, innebär en eller annan procents räntehöjning en mångdubbling av den föreslagna fordonsskatten.

Då jag i mina motioner har understrukit nödvändigheten av ökade statsinkomster och en överbalansering av budgeten är detta motiverat av att jag anser, att ett samhälle med full sysselsättning, som vill upprätthålla en kulturell, ekonomisk och social standard av det slag vi ha, måste ha tillgång till mycket större rörliga ekonomiska värden än det gamla liberalkapitalistiska samhället. Våra banker och kreditinstitut samt storfinsanserna måste anpassa sin

Elskatteförordning.

politik efter det förändrade läget; annars tvinga de samhället att självt, genom åtgärder av riksbanken eller på annat sätt, skapa tillgång till det kapital, som gör staten oberoende av dirigerade ekonomiska kastvindar.

Ingen kan förneka, att storfinansen har utnyttjat sina obligationsinnehav på ett sätt, som talar för att den skall tvinga fram en räntehöjning. I dagens Socialsverige med den fulla sysselsättningen är räntan som medel att reglera det ekonomiska livet närmast livsfarlig.

Det förefaller som om det internationella kapitalet skulle ha valt likartade vägar i fråga om räntan. Jag vill påminna om den strid som försiggår i Amerika, där president Truman hårdnackat håller fast vid att räntan måste hållas nere vid nuvarande låga nivå. Hans främsta skäl härför är kostnaden för statsskulden. I en redogörelse säges det, att den amerikanska staten för närvarande betalar 5 1/2 miljarder dollar i ränta på statsskulden, men om dess motsvarighet till vår riksbank upphörde med sina stödköp och om räntan därmed steg med t. ex. en halv procent, så skulle detta kosta skattebetalarna ytterligare en miljard dollar årligen i ökade kostnader för statsskulden. Ny uppläsning skulle naturligtvis också bli i motsvarande mån dyrare.

En räntehöjning medför vidare en nedskrivning av kapitalvärdena på gjorda investeringar. Ett markerat fall i kurserna på statsobligationerna skulle fortplanta sig till andra delar av kapitalmarknaden, och det kunde till och med skapa panik med arbetslöshet och depression som följd. För övrigt skulle en räntehöjning inte ha någon inverkan på inflationen och är därför inte värd kostnaderna.

I rapporten från Amerika påtalas även affärslivets ökade självfinansiering och dess inverkan på det ekonomiska livet. Jag måste säga, att den amerikanska presidentens uppfattning sammanfaller med min uppfattning om

räntans betydelse i dag, och även om det står starka ekonomiska intressen bakom kravet måste man försöka att avvärja denna fara.

Herr Kristensson i Osby har som bankofullmäktig för vårt lands del rekommenderat, att »även om en stramare kreditmarknad medför en viss räntehöjning, bör denna olägenhet tas». Det förefaller som om de borgerligas melodi i dag endast skulle vara en, och det är: »Räntorna upp!» Detta synes även vara alternativet i den fråga, som vi i dag diskutera.

En åtstramning av krediten träffar, efter vad jag kan förstå, i främsta rummet samhället och har endast en mycket begränsad möjlighet att verka åtstramande i vårt nuvarande läge. Vi få inte glömma, att i Sverige är den samhällseliga sektorn mycket stor. En räntehöjning kan därför sätta hela vår socialpolitik och vårt ekonomiska liv i gungning. Den ansvällning vi ha fått av samhällseliga hjälpåtgärder och av försvars- och jordbrukskostnader gör, att samhället helt enkelt inte kan tillåta att räntan blir den samhällsekonomiska regulator, som de borgerliga synas vilja eftersträva. Professor Cassel påpekade detta i en artikel 1942, vari han sade följande:

»De stora statliga lånebehoven ha medfört att staten fått ett betydande intresse av låga räntesatser. Det har därför fattats såsom ett politiskt önskemål att hålla räntefoten nere. Därmed äro vi åter tillbaka till den gamla merkantilistiska diskussionen om de grunder efter vilka staten bör reglera räntefoten.»

Enligt min uppfattning måste denna diskussion upptas till allvarlig prövning. Vi kunna inte komma ifrån problemet. När man talar om kapitalräntan måste man även komma ihåg, att den bygger på en fri prisbildning, och man kan väl näppeligen säga att vi ha en sådan för närvarande.

Förutsättningarna för en fri ränte-

Elskatteförordning.

politik som regulator i vårt ekonomiska liv föreligga inte. Vi måste lära oss att i övergångsskedet ta vissa svårigheter och bekymmer, om vi verkligen mena allvar med målsättningen i svensk politik. Man kan inte förändra det ekonomiska skeendet på det sätt vi gjort, om vi samtidigt skola hålla fast vid ekonomiska fördomar.

Skola vi klara dagens problem, så måste vi faktiskt skapa ett budgetöverskott, som jag tror bör ligga snarare över än under en miljard kronor. Men skall detta vara möjligt, måste också detta uttag ske på bredden. Jag tror därför, att de av mig föreslagna skatteuttagen måste tillgripas, om detta skall bli möjligt.

Punktskatterna ha motiverats som köpkraftsinskränkande medel, och det har även sagts att de ha en finansiell uppgift. Det är självklart att ett ökat sparande är önskvärt och nödvändigt. Men om nu detta synliga sparande inte kommer till stånd, är det naturligt i dagens situation att staten — som under senare år till förmån för den enskilde medborgaren påtagit sig allt större sociala, ekonomiska och kulturella trygghetskostnader — finner det motiverat och nödvändigt att uttaga de inkomster, som äro nödvändiga för att klara målsättningen.

I detta sammanhang vill jag göra ett påpekande. Jag tror, att det synliga sparandet har övervärderats och att man i fråga om de inflationsdrivande faktorerna i dagens läge underskattar betydelsen av affärslivets och industriens ökade självfinansiering. Professor Brisman snuddade vid detta problem för något år sedan, när han bl. a. sade: »Detta osynliga sparande är icke artskilt från det synliga. Dess osynlighet beror på statistikens ofullkomlighet.» Han fortsätter: »Den ojämförligt största delen av nysparandet i vårt samhälle kommer till stånd genom avbetalning på lån. Detta förhållande är ägnat att tämligen grundligt vederlägga de re-

flexioner om sparandet, som mestadels förekomma i nationalekonomiska handböcker. Dessa utgå nämligen ganska genomgående från det antagandet, att sparandet bedrivs av enskilda inkomsttagare, som icke äro skuldsatta, och som årligen spara en större eller mindre del av sin inkomst. Sparandets storlek skulle sålunda bero på individuella överväganden. Så är i verkligheten blott sällan fallet.»

Så långt professor Brisman.

Hos de bredare folklagen sker i dag ett mycket stort sparande genom de amorteringar på egnahemslån o. d. som göras. Vi få icke bortse från detta sakförhållande. Prisfördryningar tvinga i dag de bredare folklagen till inskränkningar i förbrukningen. Våra charkuteributiker etc. visa, att folk nu har övergått till mycket enklare vanor än förr. Men vad vi icke till fullo uppmärksammat är, att vinsterna inom affärslivet och industrien icke blott möjliggjort en ekonomisk sanering i fråga om återbetalning av lån utan även, vilket ur inflationssynpunkt är allvarligare, möjliggjort en ökning av industriens självfinansiering. Och vi kunna nog i dag säga, att industriens ökade vinster genom att de bl. a. användas som skapare av nytt realkapital, som vi inte ha förmåga att ha under kontroll, äro den verkligt stora inflationsfaran. Jag tror att man inte kan komma ifrån denna fråga, om man över huvud taget skall försöka komma till rätta med dessa svårigheter. Om man skall kunna komma till rätta med det problemet, måste man försöka beskära de enorma exportvinsterna, vilka i dag hota att snedvrیدا hela vårt ekonomiska liv. Samtidigt behövs en skärpt investeringskontroll inom vår industri, som kan förhindra investeringar, som icke kunna nyttiggöras inom en rimlig tid.

Punktskatter, speciellt de nu föreslagna, kunna aldrig få bli ett medel i denna politik. Deras konstruktion är av den art, att de icke kunna påverka

Elskatteförordning.

inriktningen av vårt ekonomiska liv i detta sammanhang. Skall man söka uppfånga köpkraften genom punktskatter, kan det ju knappast vara rimligt, att exempelvis jag, på grund av att jag är absolutist och att jag kör bil i tjänsten, slipper undan de verkligt tunga punktskatterna, under det att min granne, som har mindre inkomst och likartade familjeförhållanden skall betala alla dessa skatter. Att vi förut beträtt denna väg motiverar inte att vi skola fortsätta på den.

Då frågar man: Vad skall man sätta i stället? De borgerliga ha valt Ebberöds-banks-principen: utgifterna upp men inkomsterna eller skatterna ned. Detta läpparnas tal är föga realistiskt, ty lika litet som den för de borgerliga partierna olyckliga valutgången i Stockholm, som förde herr Bergvall till finansborgarrådsposten, möjliggjorde minskning av skattebördan för Stockholms invånare trots de stora löftena därom, lika litet kunna vi i dag möta de ökade statsutgifterna, inte minst för försvaret, med minskade inkomster, såvida man inte skall tvinga staten ut på länemarknaden och därmed tvinga fram en räntehöjning på ett sätt, som gör att den icke kan stanna vid exempelvis en procent.

I mina motioner förordar jag en speciell värnskatt och skatt på exportvinsterna och på rotvärdena. Våra försvarskostnader stiga, och riksdagsman Wedén har helt nyligen skrivit, att man naturligtvis måste hoppas, att försvarsfrågan kan föras utanför de politiska stridslinjerna. »Om så skall kunna ske», fortsätter han, »är främst en fråga om måttet av regeringspartiets ansvarskänsla. Blir den nya försvarspolitiska frontlinjen å andra sidan bestående, så kommer detta att bero på att socialdemokratien på ännu ett område föredrager strid framför samarbete, och i så fall markeras starkt, hur socialdemokratien i ett läge, där utsikterna för att världsfreden skall kunna bevaras en-

dast nått och jämnt uppväga riskerna för ett nytt stort krig, inte är i stånd att i tillräcklig utsträckning beakta de krav, som Sveriges allvarliga situation ställer på försvaret.» Ja, nog måste man säga, att det vill till att vara ungdomsförbundsordförande inom folkpartiet för att skriva denna smörja. Jag tillåter mig nämligen fråga: Hur skulle det svenska försvaret sett ut, om vi följt folkpartiets konjunkturpolitik även på detta område? Om nu den borgerliga samlingen kring ökade försvarsutgifter är allvarligt menad, få damerna och herrarna ursäktade, att jag öppet säger, att då får herrskapet även i praktiken visa sig inte endast kunna åka på gungorna i karusellen utan även bekväma sig till att vara med om att betala den tunga som följer med detta. Och skall det vara möjligt, måste vi uttaga denna tunga genom en progressiv skatt, som fördelar bördorna efter den ekonomiska förmågan att bära dem.

En värnskatt, avsedd att täcka den del av försvarsutgifterna som överstiger exempelvis 700 miljoner kronor, starkt progressiv och med det s. k. taket borttaget, är den väg jag har anvisat i detta sammanhang, och om herr Wedén och folkpartiet vilja följa den vägen, så skola de inte vädja förgäves. Det kan inte vara rimligt, att vårt försvar skall vila på folks mer eller mindre dåliga vanor i fråga om att röka och suppa etc. Om försvaret är en gemensam uppgift, så låt alla vara med och betala efter förmåga. Den demokratiska princip, som anses ligga däri, att punktskatter i kronor räknat äro lika för alla förbrukare, är nog knappast försvarbar, då hundralappen för den rike och för skogsarbetaren näppeligen kunna sägas representera en likartad prestation och uppoffring.

Jag är medveten om att utformningen av en värnskatt kan ta en viss tid, även om jag anser, att det skulle vara möjligt att med utgångspunkt från den gamla värnskatten kunna få fram ett

Elskatteförordning.

förslag till värnsskatt relativt hastigt. Emellertid har jag rekommenderat att, om detta inte skulle vara möjligt, höja uttagningsprocenten i fråga om den nuvarande statsskatten. Jag är medveten om att vi, såsom utskottsmajoriteten och reservanterna ha sagt, inte i detta sammanhang kunna besluta i den frågan, men detta utesluter inte, att vi nu kunna planera och diskutera denna fråga. Emellertid säger man, att det är politiskt omöjligt att höja de direkta skatterna. Mot detta vill jag genmäla, att om staten måste ha kvar sina utgifter för försvar, jordbruk, socialreformer, kultur, vetenskap m. m., så måste vi även lära oss att betala de nödvändiga kostnaderna därför. Ett skatteuttag av 110 procent innebär, att den som har en beskattningsbar inkomst av 4 000 kronor, d. v. s. en verklig inkomst av ca 7 000 kronor, får betala 47 kronor i ökad skatt, och att skatteökningen för den som har 10 000 kronors beskattningsbar inkomst blir 152 kronor, för 50 000 kronors beskattningsbar inkomst blir 1 788 kronor och för den som tjänar 100 000 kronor blir 4 468 kronor. Vad de föreslagna punktskatterna representera för en familj med 7 000 kronors inkomst är svårt att säga, men jag vågar påstå, att dessa med åtföljande prisfördyringar komma att innebära en mycket större börda än de 47 kronorna vid höjning av den direkta skatten. För de mindre inkomsttagarna ha punktskatterna den följdverkan, att de kunna tvinga människor att inte utnyttja vissa saker, som de ha lärt sig att sätta värde på men som de nu av ekonomiska skäl få avstå från, varemot det är självklart, att för dem som ha pengar spelar det ingen roll.

De av mig föreslagna skatterna på exportvinsterna, som givetvis måste bli av tillfällig karaktär, och på de ökade rotvärdena böra kunna ge åtminstone 500 miljoner kronor direkt till statskassan. Varken ur landets eller den framtida exportindustriens synpunkt kan

det vara rimligt att de oerhörda export- och rotvärdestegringsvinsterna skola slippa undan en absolut nödvändig extrabeskattning. Det anses att massaindustrien efter det att avtalen voro klara, vilka inneburo en löneökning motsvarande ca 20 kronor per ton, har kunnat öka sina priser med ca 600 kronor per ton. Det finns ur skatte- och inflationssynpunkt fullgoda skäl att beskära dessa oerhörda vinster, och staten kan icke i längden avstå från att göra ett ingripande på detta område. För egen del anser jag att snedvridningen och inflationstrycket ha sin främsta rot i att vi icke med skärpa ha kontrollerat dessa förhållanden.

De av mig framförda alternativen till de kungl. propositionerna ha icke upptagits till sakprövning utan de ha bara avstyrkts. Att de borgerliga, som med sina blanka avslagsyrkanden syfta till att tvinga fram en höjd ränta, följt denna linje är kanske förklarligt, men då får jag konstatera, att de även samtidigt sagt ifrån, att de helt strunta i både elkraftförbrukarnas och motorfordonsägarnas berättigade intressen. Mina partivänner, som i dag följt reservanternas linje och förordat bifall till de kungl. propositionerna, vägra även att uppta mina förslag om direkta skatter och exportkonjunkturskatt till sakkussion, trots att de icke kunna vara ovetande om att prisfördyringar och de oerhörda exportvinsterna skapa oro och bekymmer hos småfolket. De äro medvetna om att vi inom socialdemokratien, som äro motståndare till de föreslagna punktskatterna, såväl som kommunisterna, givetvis inte kunna rösta med de borgerligas blanka avslagsyrkande och därmed förorda en räntehöjning utan, om tanken på en beskattning av exportvinsterna avvisas, skola tvingas att rösta för reservationen endast därför att den i nuvarande läge kan betraktas som mindre farlig för småfolket än de borgerligas alternativ. Av de enligt min mening två onda

Elskatteförordning.

tingen tvingas man att välja det minst onda.

Om de borgerliga med sina yrkanden avse att utestänga såväl oss inom socialdemokratien, som äro motståndare till de föreslagna punktskatterna, som kommunisterna från möjligheten att rösta mot punktskatterna, så ha damerna och herrarna lyckats med detta uppsåt. I varje fall är det förhållandet för min egen del. Men då detta är förhållandet, vill jag understryka, att den s. k. oppositionen i så fall kommer att dela ansvaret för punktskatternas införande med både regeringen och reservanterna. Är detta rimligt, när utskottet står delat med tio mot tio och inte haft frågan under saklig prövning? Borde inte utskottet ha haft skyldighet att sakpröva propositionerna och alternativen samt söka åstadkomma en vettig kompromiss? Ett behårt fasthållande vid majoritetens såväl som reservanternas ställningstagande är orimligt. I nuvarande läge finns det endast en väg att gå, nämligen att återremittera utlåtandena till bevillningsutskottet, som efter sakprövning bör få återkomma till riksdagen med nya förslag.

Det har talats om en rundabordskonferens, som skulle ta itu med att söka komma till rätta med dagens ekonomiska problem. Jag tror att denna tanke är riktig, om regeringen till konferensen kallar verkliga företrädare för industrien, speciellt exportindustrierna, samt fackföreningsfolk från motsvarande grupper och med dem diskuterar igenom problemen. Med hänsyn till den bristande viljan till saktidiskussion som oppositionen visat är det omöjligt att få ett positivt resultat genom konferens mellan partiledarna.

Med det jag anfört har jag motiverat min syn på dagens aktuella ekonomiska läge. Det behövs krafttag såväl från regeringens som riksdagens sida, om vi verkligen skola kunna nå målet att hindra inflation och skapa en nödvändig överbalansering samt stärka pen-

ningvärdet, vilket ur sparandets synpunkt är mycket viktigare än en räntehöjning. De politiska spekulationerna måste vika för en realistisk handlingsvilja. Samhället måste ha de ekonomiska resurser som behövas för att klara vår socialpolitik, vår fulla sysselsättning, vår vetenskap och kultur, vårt försvar m. m. Detta är absolut nödvändigt. Det kan vara tungt med skatter, men det är en större tunga för land och folk att fortsätta med att säga nej till nödvändiga utgifter för vetenskap, forskning och sociala reformer. En realistisk upplysning på bred basis skall göra det möjligt att komma bort från dagens vildsnår i skattetänkande och skapa förståelse hos vårt folk för att ta de nödvändiga skatteoffer, som ett demokratiskt Sverige med trygghet, människovärde och kultur måste ha för att inte mista sin särart och sin själ.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka återremiss till bevillningsutskottet av det föreliggande ärendet, och samma yrkande kommer jag att ställa vid behandlingen av nästa ärende.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Alla de tre ärenden, som stå efter varandra på föredragningslistan, avse att fylla samma ändamål. Det kan därför vara naturligt att man i ett sammanhang talar om dem alla tre, ty det är ju meningslöst att vi först skola ha en debatt om vi skola överbalansera budgeten med elskatten, sedan en debatt om vi skola överbalansera budgeten med fordonsskatten och sedan för det tredje en debatt om vi skola använda postavgiftshöjningen för samma ändamål. Med talmannens tillåtelse skall jag således yttra mig om alla dessa tre föreliggande ting.

Det är ju, herr talman, rätt naturligt, att folk reagerar, när det lägges fram förslag om höjning av olika skatter. Det är ingen människa, han må vara av det ena eller andra politiska partiet,

Elskatteförordning.

som när han får en skatthöjning säger: »Halleluja, det var precis vad jag önskat, att jag skulle få.» Sådana äro inte människorna. Men, herr talman, det är säreget, hur man särskilt när det gäller vissa ting har en förmåga att få känslorna i rörelse och skjuta över målet i sin argumentation på ett sätt, som är fullkomligt orimligt. Varför skall man, när vi exempelvis diskutera en höjning av fordonsskatten, ovillkorligen tala om att bilismen tydligen betraktas som en lyxföreteelse? Skatten har ju inte motiverats med att den skall vara något ingrepp mot lyxen. Det finns knappast — det känna vi ju till från år 1948 — några andra skatter, som kunna sätta känslorna i svallning på ett sådant sätt som fordonsskatten och bensinskatten. När det är fråga om dem, är man genast beredd att göra uttalanden, som skjuta över målet. Då heter det bland annat, att det inte går att införa en skatt som endast drabbar en begränsad del av nationen.

Jag skulle, herr talman, i detta sammanhang — om jag ett ögonblick även skall ägna mig åt herr Lundberg, som ju talade om att man över huvud taget icke får göra skatterna sådana, att man ingriper i människornas vanor — vilja ställa den frågan: Finns det här i landet något parti eller någon enskild person, som skulle vilja tillhöra regeringen, därest vår budget rensades på allt som är skatter på människors vanor och levnadssätt? Jag tror att man bör vara en smula försiktig, när man talar om dessa saker. Vi kunna diskutera om budgeten bör vara under- eller överbalanserad, men om nu det belopp på 1,5 miljard kronor bortfaller, som det lågt räknat rör sig om, där-est vi skulle följa herr Lundbergs linje, hur skall denna lucka fyllas? Skall det ske med hjälp av ökade direkta skatter? Jag behöver bara ställa frågan — det är inte nödvändigt att ge något svar.

Vi ha under de senaste tre veckorna fått uppleva åtskilligt av samma slag

som år 1948, och det verkar som om man hade svårt att komma ihåg vad som då hände. År 1948 voro känslorna också vid kokpunkten. Då var allt vad bil- och motorfolk heter »gasade» på ungefär samma sätt som de äro i dag. Jag erinrar mig livligt hurusom en ledamot av denna kammare — jag ser att han förstår adressen — år 1948 stod i Göteborg och talade om att man måste se till, att var och en som i riksdagen röstade för höjda bensin- och fordonsskatter kastades ut vid höstens val. Om jag inte minns fel, herr talman, kastades det vid 1948 års val ut 25 eller kanske 30 ledamöter av denna kammare, som varken voro folkpartister eller socialdemokrater — i det förra fallet hade man ju röstat för en extra bensinskatt på 10 öre och i det senare fallet för en sådan skatt på 27 öre — utan de som kastades ut tillhörde det parti, som hade röstat mot varje höjning av bensinskatten.

Det är ju en litet underlig konsekvens, och jag vill inte säga att den kommer att inträffa en gång till, men jag undrar, herr talman, om inte det som tidigare förekommit borde mana till en viss försiktighet. Skulle man åtminstone inte kunna resonera om de skatter som det här gäller på samma sätt som man resonerar om andra skatter? Vi ha ju här fattat beslut om skatter, som t. ex. haft till effekt att brännvinspriset höjts till 15 kronor per liter, utan att känslorna ha spelat någon som helst roll i de debatter som därvid förekommit. Skulle man inte kunna resonera lika sakligt och övervägt när det gäller att höja fordons- och elskatterna?

Enligt en gammal princip åligger det riksdagens bevillningsutskott, vilken regering som än sitter — alltså vare sig det är en socialdemokratisk eller folkpartistisk regering eller en högerregering eller en regering utan någon färg alls — att medverka till anskaffandet av de inkomster, som i den förhanden-

Elskatteförordning.

varande situationen möjliggöra ett sammanknytande av budgeten. Jag medger obetingat att om vi hade befunnit oss i vad som brukar kallas den gamla goda tiden eller i ett läge, där man kunde ha avstått från överbalansering av budgeten, så hade inte någon av de nu aktuella skatterna behövts, i varje fall inte med hänsyn till driftbudgeten. Så som driftbudgeten ser ut, är jag övertygad om att vi skulle ha haft åtskilliga miljoner över, med vilka vi kunnat roa oss på olika sätt. Men vi leva ju inte i den gamla goda tiden eller ens i normala tider, och de skatter som det nu gäller ha inte heller motiverats på det sätt som vanligtvis sker beträffande skatter, utan de ha motiverats med att man behöver åstadkomma en sådan överbalansering av driftbudgeten, att en väsentlig del av utgifterna på kapitalbudgeten skall kunna täckas.

Det är, herr talman, egentligen därom striden har stått i bevillningsutskottet, och det är därom som den kommer att stå här i kamrarna i dag: Är det nödvändigt att överbalansera budgeten på det sätt som föreslagits eller är det inte nödvändigt?

Av Kungl. Maj:ts proposition nr 206 med de nya inkomstberäkningarna för det kommande budgetåret framgår, att driftbudgeten kommer, även om man räknar med de medel som behövas för att täcka reservationerna, att ge ett överskott på 422 miljoner kronor. Det är emellertid under förutsättning av att riksdagen bifaller de föreliggande förslagen om höjning av elskatten, fordonsskatten och postavgifterna. Om ingenting av detta sker, så kan man inte räkna med ett överskott på 422 miljoner kronor, ty då bortfalla ju de 45 respektive 105 miljoner, som elskatten och fordonsskatten väntas ge, eller tillsammans 150 miljoner kronor, och vidare bortfaller den inkomst på i runt tal 20 miljoner kronor, som höjningen av postavgifterna beräknas medföra, vilket allt sammanlagt gör 170 miljoner kronor.

Om jag drar dessa 170 miljoner från de 422 miljonerna, kvarstår ett belopp på cirka 250 miljoner kronor, och det är alltså den överbalansering av budgeten, som skulle föreligga, därest de s. k. oppositionspartierna segra vid de voteringsringar, som skola äga rum här i kamrarna.

Man måste emellertid i detta sammanhang även taga hänsyn till den ökning av kapitalbudgeten, som framgår av proposition nr 206, och om man gör det, finner man att det är ett belopp på 675 miljoner kronor som skall täckas. Om riksdagen nu följer den väg, som anvisats i de reservationer, som fogats till bevillningsutskottets två första här föreliggande betänkanden, så betyder det att Kungl. Maj:t måste på den öppna penningmarknaden låna upp i runt tal $\frac{1}{4}$ miljard kronor. Om man däremot följer den väg, som den med lottens hjälp tillkomna utskottsmajoriteten har gått, så innebär det att Kungl. Maj:t måste låna upp ungefär dubbelt så mycket, d. v. s. bortåt $\frac{1}{2}$ miljard kronor.

Dessa siffror måste väl inge en viss betänksamhet, och man bör göra klart för sig vad det egentligen innebär att staten drives ut på den öppna marknaden för att låna upp så stora belopp. Det verkar emellertid, som oppositionen, eller jag kanske skall säga bevillningsutskottets majoritet varit fullt medveten därom. Om jag förstår dem rätt, äro de nämligen beredda att bryta mot vad som varit motiveringen för de extra skatterna ända sedan vi år 1948 började med sådana skatter. Det säges i deras utlåtande, att det är osäkert om någon köpkraft kan dragas in genom de föreslagna skatthöjningarna. Köpkraften kommer därför att få precis samma omfattning som förut, och man skall i stället främja sparsamheten och begränsa statsutgifterna samt även genom andra åtgärder söka nå det önskade resultatet. Såvitt jag, herr talman, kan förstå, måste detta betyda — och

Elskatteförordning.

jag beklagar att så är fallet -- att man kastar över bord hela den inställning till den indirekta beskattningen, som varit på väg att skapa en plattform för samling i dessa frågor. Innebörden av majoritetens utlåtande måste vara, att man avsågar all förbindelse med den politik för att åstadkomma ekonomisk balans, som förts ända sedan år 1948 och som vi ha trott vara den riktiga, nämligen att genom extra skatter söka indraga köpkraft och på det sättet nå det önskade resultatet. Och jag skulle vilja gå ett steg längre och ställa den frågan: Om det inte genom punktskatter på skilda områden går att åstadkomma en indragning av köpkraft, är det då över huvud taget möjligt att göra det med hjälp av indirekt beskattning?

Det har ju på senare tider mycket diskuterats om det är möjligt att i den fulla sysselsättningens samhälle driva samma skattepolitik som i det gamla samhället med dess mer eller mindre omfattande arbetslöshetsperioder. Min uppfattning är att man inte kan göra det, men jag hoppas att den utredning om alla dessa problem, som finansministern har förebådat, snart skall komma till stånd, så att vi kunna få bättre klarhet därom. Därigenom skulle även klarläggas en stor del av de frågor, som herr Lundberg här i dag varit inne på.

Herr Lundberg talade om att det var nödvändigt att folk lärde sig förstå, att vi nu leva i ett annat samhälle än det gamla liberalkapitalistiska samhället — jag vill minnas att han använde det uttrycket. Ja, det skulle vara önskligt att så skedde, men det är också önskligt, att folk gör klart för sig att åtskilliga av de slutsatser, som drogos vid sekelskiftet, inte hålla i dag, femtio år där-efter. Det har för mig varit en erinran om ungdomens dagar, när jag under de två sista veckorna kunnat konstatera, att den uppfattning om indirekta skatter, som jag hade vid sekelskiftet, upplevt en renässans i folkparti- och högertidningar. Jag tror ju att detta är en has-

tigt övergående företeelse, men det ligger en viss fara däri, att man använder en sådan argumentation som nu varit fallet.

Jag har, när jag försökt tänka igenom hela det problem som vi här ställas inför, i likhet med herr Lundberg frågat mig, vad som egentligen återstår att göra, när man inte vill det ena eller det andra, d. v. s. varken vill ha punktskatter eller direkta skatter. Man hänvisar ju till någonting som kallas »andra åtgärder». Jag kan inte för min del ur bevillningsutskottets betänkande utläsa något annat än herr Lundberg gjort, nämligen att därmed avses en räntehöjning. Jag skall inte här gå närmare in på frågan om räntan. Jag vill bara, när bevillningsutskottets majoritet i detta sammanhang gör gällande, att genomförande av de föreslagna extra skatterna skulle kunna föda kompensationskrav, säga, att såvitt jag förstår komma dessa skatter att bli tämligen betydelslösa när det gäller en kompensation via index.

Det har varit intressant att följa den debatt, som förts i dessa frågor under de senaste veckorna. Det finns ju här i landet en och annan nationalekonom som inte är partiledare, och det har gjorts en del intressanta uttalanden på det hållet. Jag gör en honnör för Svenska Dagbladet som berett professor Montgomery, ehuru han tydligen intar en ställning motsatt den tidningen själv har, tillfälle att lägga fram sina synpunkter på det sätt som han gjort. Den som följt debatten bör inte tappa bort vad professor Montgomery i detta sammanhang sagt: »Finanspolitiken måste således ställa in sig på indirekta skatter av en sådan natur att de inte kunna väntas i högre grad aktualisera farliga kompensationskrav — och det kravet uppfylla ju de här föreliggande förslagen.» Professor Montgomery fortsätter: »Det är ur den synpunkten som man får bedöma de skatteförslag som för närvarande äro under

Elskatteförordning.

riksdagens behandling. Den som anser sig böra avvisa dessa förslag måste anvisa konkreta metoder för att skapa en ersättning genom minskning i statsutgifterna eller genom skatter av annat slag.»

Professor Montgomery understryker, att försvarsutgifterna utgöra en betydande del av det som har förändrat budgetläget och att det är rimligt att man i detta sammanhang är med och gör sin insats. Jag vill inte säga, att det är en direkt adress till herr Hjalmarson, men man kan ju tro vad man vill, när professor Montgomery säger: »Att organisera demonstrationer mot skatter är ingen svår sak, men det är inte på det viset man i nuvarande läge tjänar försvarets intressen.»

Även en annan av näringslivets män har i detta sammanhang givit sin mening till känna. Det skedde visserligen innan det parti han tillhör hade framlagt motionen om avslag, men herr De Geer i Lesjöfors har inte svävat på målet, när det gäller att kräva ingripande mot det självsvald och det bristande sinne för ekonomi, som utmärker det svenska folket. Han säger, att ökad bilskatt är nödvändig, och går t. o. m. så långt, att han är beredd att taga skatter på bilen, bensinen och gummit — var för sig eller på alla tre. Det finns således, herr talman, även på borgerligt håll folk, som vill se problemet sådant det i verkligheten är. Jag har ju varit med om att här genomföra åtskilliga skatter av olika slag, som ibland har rört sig om halva miljarder, och jag tvekar inte att säga, att de 150 miljoner kronor, varom striden nu närmast står, äro ett billigt pris för att nå fram till en förbättrad ekonomisk balans. Det är lätta bördor som här krävas, om man vill medverka till att skapa den balans, som möjligen kan hindra, att vårt penningvärde fortsätter att rasa nedåt.

Jag kommer att vid föredragningen av de olika betänkandena ställa mina yrkanden. I fråga om elskatten kom-

mer jag att yrka bifall till reservationen, i fråga om fordonsskatten likaså, och i fråga om postavgifterna kommer jag att yrka bifall till vad utskottet har föreslagit.

Herr Lundberg har ställt ett yrkande om återremiss. Vad vill herr Lundberg åstadkomma därmed? Han har själv sagt, att han vill tvinga bevillningsutskottet att gå in på en närmare prövning av de projekt han har framfört. I fråga om höjningen av skatteprocenten kan prövning därav inte ske förrän i samband med fastställandet av den samma. Utskottet kan således inte gå in på en sakprövning av skatteprocentens höjande förrän det framlägger sitt förslag till inkomstberäkning.

Om jag inte minns fel, ansåg herr Lundberg även att riksdagen skulle skriva till Kungl. Maj:t och begära ett förslag till värnskatt och en undersökning om en exportkonjunkturskatt. Det var sålunda inte meningen att utskottet skulle gå in på någon realprövning och redan innan den undersökning blivit gjord, som herr Lundberg krävde, säga att det skulle vara så och så. Jag kan således inte inse, att det skulle vara möjligt för bevillningsutskottet — och här talar jag på såväl majoritetens som reservanternas vägnar — att vid en återremiss komma till annat resultat än det som nu föreligger.

Jag har, herr talman, på ett och annat håll kanske fått lida smälek för att jag trodde att det fanns en möjlighet att kompromissa. Jag kom snart underfund med att det var ungefär som att köra huvudet i en vägg, och sådant roar ju inte en gammal man på 65 år. Det visade sig tämligen snart vara en lönlös uppgift att försöka åstadkomma en samlande linje, och om herr Lundberg hade varit ledamot av bevillningsutskottet skulle han ha insett det också.

Jag hemställer således, herr talman, att återremissyrkandet måtte avslås.

Låt mig så till sist säga ännu några ord. Eftersom jag, herr talman, har

Elskatteförordning.

den uppfattningen att man skall överbalansera budgeten ungefär så som finansministern föreslår i proposition nr 206, vill jag, om riksdagen skulle avvisa föreliggande förslag, till kammarens protokoll ha antecknat, att jag för min personliga del anser mig oförhindrad att söka på annat sätt nå den täckning, som är erforderlig för att man skall komma fram till detta resultat.

Det talas om sparsamhet med statens utgifter. Denna kammare kan i varje fall vid årets riksdag inte berömma sig av att ha utvecklat någon särskild sparsamhetsverksamhet. Då det har varit möjligt har man i stället följt andra vägar än dem utskottet har föreslagit. Vi ha endast kvar fjärde huvudtiteln. Är det på den vi skola spara? Avse rekommendationerna det? Jag är så naiv att jag ställer den frågan, ty herrarna på den borgerliga sidan skola inte ställa sig oförstående inför tanken, att om man ökar försvarsutgifterna men inte vill söka den täckning för dem som det här är fråga om, kunna de, som vilja söka genom en ökad överbalansering nå fram till en bättre ekonomisk balans, kanske lockas ut på vägar, som herrarna kanske skulle vara de första att beklaga. Jag är inte beredd att i dag ange, på vilket sätt man skall söka täckning, därest riksdagen skulle ställa sig på en negativ linje, men, herr talman, jag är övertygad om att överbalanseringen måste finnas, och jag skall för min personliga del lägga ned all tänkbar möda för att medverka till att en sådan uppnås.

Herr LUNDBERG (kort genmäle): Herr talman! Herr Olsson i Gävle sökte här göra en analys av känslor. Det anförande jag höll byggde på reella grunder och var inte så känslöbetonat som herr Olssons föreföll vara i början.

Vad jag vill säga i detta sammanhang är att såväl fordonsskatten som

elskatten äro frågor av mycket stor betydelse ur samhällets synpunkt, och mitt anförande var inte känslöbetonat i det ena eller andra avseendet utan jag sökte motivera mina åsikter.

Herr Olsson i Gävle säger, att det är omöjligt för utskottet att upptaga frågan till en realprövning. Om denna herr Olssons slutsats vore riktig, skulle den innebära, att utskottens arbete i fortsättningen skulle bestå i att de användes som voteringsmaskiner och inte någonting annat. Det är det som har skett i fråga om prövningen av såväl de kungliga propositionerna som motionerna i detta fall.

Jag säger visserligen i min motion att vi skola hemställa hos Kungl. Maj:t om en skyndsam utredning och om förslag till införande av värnskatt och exportkonjunkturskatt efter de grunder jag där har anført. Om det ekonomiska läget är så allvarligt som här har utmålats, vore det väl ändå inte orimligt att tänka sig, att vi till hösten kunde få propositioner därom. Jag begärde inte, att bevillningsutskottet skulle skriva lagtext o. d., ty jag ansåg, att bevillningsutskottet har så många arbetsuppgifter ändå, att det inte skulle kunna klara den saken. Bortsett från alla känslor måste jag säga, att om man nu skall godtaga två lagförslag, som ingripa så hårt i samhällslivet som el- och fordonsskatterna faktiskt göra, borde även dessa mina förslag ha sakligt prövats, men det är det som inte har skett i utskottet. Där har man bara voterat.

Herr OLSSON i Gävle (kort genmäle): Herr talman! Mitt tal om den känslöbetonade propagandan riktade sig inte mot herr Lundberg. Jag kan alltså inte förstå varför han slår in öppna dörrar i detta sammanhang. Han talade ju själv om hur man sökt utnyttja situationen rent partipolitiskt.

Jag skall inte diskutera med herr

Elskatteförordning.

Lundberg om vad som är och vad som inte är realprövning, men jag har för mig, att när man går in på en sådan måste det medföra ett ståndpunktstagande. Om herr Lundberg kräver, att bevillningsutskottet innan utredningen om dessa problem slutförts skall säga, att vi skola ha en viss skatt av viss karaktär begär herr Lundberg för mycket. Bevillningsutskottet vill gärna se de olika förslagen utformade innan det säger ja eller nej.

Nu kan herr Lundberg säga, att här har voterats. Javisst, här har voterats och här har lottats — jag vill inte säga något fult ord om allt som förekommit — men, herr Lundberg, situationen är nu sådan, och det är inte något att göra åt det. Det finns inte någon i bevillningsutskottet som är trollerikonstnär — jag höll på att säga lyckligtvis.

Herr SANDBERG: Herr talman! Som vi alla veta föreligga här i första hand två förslag till ökad indirekt beskattning i form av punktskatter, nämligen dels skatt på elektrisk kraft, som är en ny skatt, dels en tillfällig automobilskatt med samma skattesatser som den ordinarie bilskatten, vilket innebär en fördubbling av fordonsskatten. Därtill kommer frågan om höjning av postavgifterna.

De nya skatterna motiveras med att det samhällsekonomiska läget gör en ökad överbalansering av driftbudgeten och en minskning av det statliga lånebehovet önskvärda. Vad driftbudgeten för 1951/52 beträffar kan denna emellertid även utan de nya skatterna väntas ge ett betydande överskott. Enligt beräkningarna i proposition nr 206 kunna inkomsterna på driftbudgeten beräknas till 6 408 miljoner kronor. Den största posten, nämligen skatt på inkomst och förmögenhet, har av riksräkenskapsverket beräknats till 3 050 miljoner kronor, vilket avrundats till 3 000 miljoner kronor. Finansministern har på grund

av att han ansett, att beräkningarna äro försiktiga och att det finns möjlighet att inkomsten blir större, räknat upp beloppet till 3 100 miljoner kronor, vilket alltså med 50 miljoner kronor överstiger beloppet, innan riksräkenskapsverket avrundat detsamma.

Inkomstberäkningarna torde trots den nämnda uppräknigen kunna betraktas som mycket försiktiga, och en ytterligare ökning behöver inte vara utesluten med tanke på de fortgående löneökningarna. Med en sammanlagd utgiftssumma av 5 786 miljoner kronor enligt nyssnämnda proposition skulle budgeten ändå för nästa år, om man inräknar förevarande skattehöjningar, kunna ge ett överskott på omkring 622 miljoner kronor. Reservationsmedelsförbrukningen beräknas till 200 miljoner kronor. Huruvida hela detta belopp av reservationsmedlen kommer att tagas i anspråk kan ju vara ovisst. Kanske behöver inte allt disponeras för detta ändamål. Kvar står ett belopp av minst 422 miljoner kronor. Om de nu diskuterade skatterna frånräknas, återstår ändå en överbalansering på omkring 270 miljoner kronor eller, om vi också räkna med en mindre inkomst på postavgifterna än den Kungl. Maj:t har föreslagit, på ca 250 miljoner kronor. Detta är inget litet belopp.

Det belopp, varmed driftbudgeten enligt detta förslag skulle överbalanseras, är avsett att användas för utgifter på kapitalbudgeten och sålunda minska statens lånebehov i motsvarande grad. Överskottet skulle givetvis få samma användning, vare sig det blir ett större eller mindre belopp. Det högsta belopp, som finansministern och reservanterna i utskottet nu vilja tänka sig för den statliga upplåningen, är omkring 250 miljoner kronor. Enligt utskottets linje — och det är den jag talar för — skulle man få låna något mer, kanske 150 eller 170 miljoner kronor mer — troligtvis dock inte fullt så mycket mer. Jag fäster uppmärksamheten på att finans-

Elskatteförordning.

ministern medger, att det framräknade formella lånemedelsbehovet för nästa budgetår, 675 miljoner kronor — varvid även förbrukning av medel å äldre anslag medräknats — torde vara i någon mån högre än vad som kan komma att behövas för täckning av kapitalutgifterna. Man kommer kanske sålunda inte att behöva låna upp ett så stort belopp för täckning av kapitalutgifterna som 675 miljoner. Det är naturligtvis mycket svårt att uttala någon bestämd mening härom. Ingen kan göra det i detta ögonblick. Jag menar emellertid att det inte är säkert, att man behöver denna summa som ett fixerat minimibelopp.

Det är emellertid svårt att förstå, att en något större upplåning från statens sida än finansministern beräknat i statsverkspropositionen eller omkring 250 miljoner skulle få alltför ogynnsamma verkningar. Nu framhöll herr Olsson i Gävle, att man skulle behöva låna ungefär dubbelt så mycket om man gick på utskottsmajoritetens linje i stället för reservanternas. Detta är ju säkert en överdrift. Så stor blir ändå inte den eventuellt ökade upplåningen om man inte genomför dessa skattehöjningar. Det rör sig i stället omkring 150 miljoner ytterligare. En sådan ökad upplåning är nog inte så mycket att frukta.

Statens upplåning i den allmänna marknaden bidrager ju till att strama åt denna marknad. I nuvarande läge, då investeringsverksamheten måste begränsas, är det i och för sig önskvärt med en dylik åtstramning. Detta ha ju statsmakterna i viss mån sökt på olika sätt åstadkomma, och i den mån en åtstramning kommer till stånd verkar den inflationshämmande, vilket jag inte tror att de föreslagna skatterna komma att göra.

Om sedan en viss ränteglidning eller en viss rörlighet i räntan blir en följd av en stramare kapitalmarknad, så behöver eller får detta inte innebära, att man ger sig in på en verkligt bestående

högräntelinje. Detta vill jag för min del alldeles bestämt betona. Jag skall dock inte vidare gå in på denna sak — den torde återkomma senare i debatten.

Det är nog ett misstag att tro, att de föreslagna nya skatterna skola komma att verksamt hejda inflationsprocessen. De torde snarare bidra till att påskynda den. Detta är en avgörande anmärkning mot de nya skatterna. När outhärliga varor beläggas med skatt och nödvändig ekonomisk verksamhet fördyras samt de framställda produkterna stiga i pris, då medför detta givetvis stegrade levnadskostnader. Därmed följa i sin tur krav på inkomsthöjningar för löntagare och andra folkgrupper. I den mån dessa krav tillgodoses, medför detta en höjning av den i pengar uttryckta köpkraften och efterfrågan. »Det är osäkert» — heter det i utskottets utlåtande — »om den genom de föreslagna skatterna åstadkomna köpkraftsminskningen kommer att bli större än den ökning av inkomsterna och därmed även av köpkraften, som skatterna sålunda ge upphov till.» Ja, det tror jag nog att man kan säga. Den indragna köpkraften kommer säkerligen att inom en icke alltför lång tid efterföljas av en ökad köpkraft på grund av den mekanism i det ekonomiska livet, som jag här berört.

Under nuvarande ekonomiska förhållanden med upphört lönestopp, full sysselsättning och under övergången ännu icke avslutade lönerörelser är det väl ganska sannolikt, att kraven på lönekomensation för levnadskostnadsfördyringen genom skattehöjningar leda till resultat. I så fall går den förbättring av den samhällsekonomiska balansen, som man eftersträvat, förlorad. Någon verklig vinst för det samhällsekonomiska läget lär man under nuvarande förhållanden inte kunna räkna med genom dessa skattehöjningar.

Herr Olsson i Gävle framhöll här, att det var ett frångående av tidigare

Elskatteförordning.

ståndpunkter om man ville göra gällande, att den indragning av köpkraften, som genom de föreslagna skatterna skulle komma att ske, inte skulle få någon återhållande verkan. Man hade nämligen förut trots på en sådan verkan och handlat därefter. Jag ber dock att få påpeka, att det nu är något ändrade förhållanden. Vi ha inte längre något lönestopp, lönerörelsen har ännu inte avstannat, sysselsättningen är hög och priserna äro ständigt i stigande. Allt detta måste man nu taga hänsyn till. Jag ber att här få citera några rader ur utskottets utlåtande. Utskottet skriver: »Erfarenheten visar, att andra åtgärder än överbalansering av budgeten kunna verka effektivt i riktning mot ett dämpande av inflationstrycket. Utskottet har den uppfattningen, att man med en kombination av åtgärder, som verka återhållande på investering och konsumtion, bättre bekämpar inflationen än med de föreslagna skatterna. Bättre är att i fråga om sparande genom en skattemässigt gynnsammare behandling uppmuntra det frivilliga sparandet, så att detta i samband med en ekonomisk stabilisering varaktigt bringas upp på en högre nivå.»

Vad som här säges om sparandet förtjänar ett särskilt understrykande. Ett ökat sparande innebär minskad konsumtion och större möjligheter till produktionsfrämjande investeringar. Då bör man emellertid också söka finna vägar att genom en skattemässigt gynnsammare behandling och på annat sätt uppmuntra det frivilliga sparandet. Ett stabilt penningvärde är ju också härvid den viktigaste förutsättningen. Om de föreslagna skatterna inte — som jag här sökt påvisa — äro ägnade att dämpa inflationen utan snarare att underblåsa den, då äro de dåliga instrument för sitt egentliga syfte.

Mot de nu ifrågavarande skatterna kan man även rikta andra anmärkningar än dem av allmänt ekonomisk natur, som jag här något berört. Jag

skall för min del närmast beröra elskatten och dess verkningar, således det ärende, som står först på listan. Jag vill först erinra om att flertalet av de remissinstanser, som haft att yttra sig om denna skatt, mycket bestämt avstyrkt densamma.

Den elektriska kraften har numera fått en allt allmännare användning och blivit alltmer outhärlig både i näringslivet och i det enskilda hushållet. Den fortlöpande rationalisering och den undan för undan stegrade produktion, som vårt lands näringsliv kan uppvisa, bero i hög grad på att elkraft funnits att tillgå till relativt lågt pris. För de enskilda hushållen har elkraften öppnat möjligheter till en effektivisering och en arbetsbesparing, som är utomordentligt värdefull. Inte minst gäller detta för lantushållen. För en fortsatt utveckling i angiven riktning, för ytterligare rationalisering i industri, hantverk och jordbruk är tillgången på prisbillig elkraft en viktig förutsättning. Att elkraftens pris kunnat hållas jämförelsevis lågt har varit lyckligt och bör inte motivera, att den nu skall fördyras utöver vad som är ofrånkomligt med hänsyn till ökade framställningskostnader. Dessa ha ju redan föranlett en prishöjning med 10 procent. Enligt förslaget skulle alltså skatten komma till detta med lika mycket. Därmed åstadkommer man en fördyring, som inte bör bagatelliseras. Detta tycker jag emellertid att man i viss mån gör i propositionen och i reservanternas yttrande.

Jag kan som exempel nämna, att för jordbruk om 10 hektar skulle den årliga genomsnittliga elskattekostnaden utgöra ca 10 kronor och för jordbruk om 50 hektar 40 kronor enligt beräkningar som återgivas i reservationen. Därvid har man emellertid inte räknat med skattekostnaden för eventuell elspis eller varmvattenberedning i jordbruksfastighet. Man frågar sig, varför inte även denna kostnad bör medräknas.

Elskatteförordning.

Det är väl oftast lika motiverat att räkna med dessa bekvämligheter i en jordbruksfastighet som på andra håll. Enligt en beräkning som återgivits i RLF:s yttrande räknar man med en skattekostnad av 35 kronor när det gäller ett fullständigt elektrifierat jordbruk om 10 hektar och en skattekostnad av 90 kronor för ett jordbruk om 50 hektar, allt per år. Detta är ju andra siffror än de nyss återgivna.

I en tid då alla priser stiga och början av alla dessa kostnadsökningar känns tung för den enskilde vore det ändå en lättnad om man finge konstatera, att något av det som hör till det viktiga och outhärliga allt fortfarande kunde erhållas till ett förhållandevis lågt pris. Det är därför särskilt psykologiskt med denna elskatt nu.

Man kan inte heller komma ifrån, att elskatten kommer att verka ojämnt olika konsumentgrupper emellan. På landsbygden är elkraften vanligen dyrare än i tätorterna på grund av de dyra distributionskostnaderna, särskilt där bebyggelsen är gles och avstånden stora. Nu kommer denna skatt till som en ytterligare kostnad, och den känns så mycket hårdare som kostnaderna redan förut äro relativt höga.

Jag har redan förut något berört frågan om elektrifieringen av landsbygdens och jordbrukens hushåll. Även dessa hushåll böra få del av de bekvämligheter, som elektriciteten erbjuder. Hit hör inte bara det elektriska ljuset utan även sådant som elspis, varmvatten, kylskåp m. m. På de ställen, där man nu sökt underlätta hushållsarbetet med dylika anordningar och därigenom främjat trivseln på landsbygden, där drabbas man nu hårdare av skatten än om man icke gjort dessa förbättringar. Den fördyrade elkraften hindrar eller försenar den fortsatta utvecklingen. Många husmödrar längta efter de förbättringar och lättnader i arbetet som en elektrifiering innebär. De få kanske vänta förgäves eller i alla händelser

längre tid än annars, om elskatten nu genomföres.

I flera yttranden över förslaget om elskatt har betonats, att Norrland drabbas hårdare av denna skatt än andra landsdelar emedan hushållsförbrukningen där är större. Mörkret och kylan framtinga en ökad användning av kraft för lyse och värmeändamål. Gentemot detta anföres bl. a., att skattekostnaden för belysning i allmänhet är obetydlig eller omkring två öre per kvadratmeter bostadsyta och år. Detta förefaller vara mycket lågt räknat och grundar sig kanske på det förhållandet, att belysningsanordningarna ännu i många fall äro mycket otillräckliga och borde förbättras och utökas. Reservanterna understryka emellertid önskvärheten av att skatten sänkes eller skattebefrielse medges i de fall, där framställnings- eller överföringskostnaderna äro sådana, att förbrukaren av den elektriska kraften har att erlagga orimligt höga kraftavgifter eller anslutningsavgifter, vilket exempelvis kan vara fallet med förbrukarna i vissa av Norrlands glesbygder. Detta förslag är ju tacknämligt så långt det nu räcker. De här åsyftade undantagen ändra dock i stort sett inte det förhållandet, att Norrland kommer att få betala en proportionsvis större del av en eventuell elskatt än landets sydligare delar.

En sak som också förtjänar att särskilt beaktas är den mycket betänkliga verkan elskatten skulle få för de elektrokemiska och elektrotermiska industrierna. Skattebelastningen för dessa storförbrukare bleve mycket stor. Fosfatbolaget t. ex. räknar med en skatt på 1950 års elförbrukning på 600 000 kronor, vilken efter några år — efter avsedd utvidgning av produktionen — skulle stiga till omkring en miljon kronor. Dessa industrier framställa mycket viktiga produkter såsom kvävegödselmedel — vilket alltså berör jordbruket — karbid, klorater, aluminium, salpetersyra och amoniumnitrat. Alla dessa pro-

Elskatteförordning.

dukter äro mycket viktiga för vårt folkhushåll och vår försvarsberedskap. Det är självfallet viktigt och önskvärt, att denna industri kan upprätthållas vid hög kapacitet. Vid ett ändrat konjunkturenläge måste det dock — på grund av konkurrens utifrån — uppstå allvarliga farhågor i fråga om företagens möjligheter att finna avsättning för sina produkter till sådana priser, att skattekostnaderna täckas.

Departementschefen har framhållit att läget är sådant, att bränsleprisernas utveckling kan ge anledning till vissa farhågor, att strävandena att övergå till eldrift inom industrien skola bli så omfattande, att det kan uppstå vissa svårigheter att tillgodose de ökade anspråken, och följaktligen skulle en skatt vara bra som återhållande kraft. Ja, det är ju ledsamt om man måste gå den vägen för att hålla tillbaka utvecklingen. Nya betydande kraftverksbyggnader ha dock nyligen tagits i bruk, och nya tillskott väntas bli tillgängliga i en nära framtid. Vid normal vattentillgång torde en icke obetydlig belastningsökning kunna tillgodoses. Vid onormalt liten vattentillgång torde ändå inte tillvaron av en elskatt göra vissa regleringar av förbrukningen överflödiga. En fortsatt utbyggnad av lämpliga vattenfall i så rask takt som möjligt är naturligtvis det riktiga och önskvärda.

Sammanfattningsvis vill jag säga att den föreslagna elskatten — detta gäller också bilskatten — inte kommer att verka inflationsdämpande på det sätt man menat. Skatterna komma i stället att motverka rationaliseringssträvandena, motverka en ökad produktion och komma att verka ojämnt och orättvist. Jag menar därför att förslaget om denna nya skatt bör avslås. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan i dess nu föreliggande betänkande nr 40.

Jag nämnde förut, att jag för min del huvudsakligen skulle göra några anmärkningar om elskattens verkningar,

och jag skall därför inte taga upp tiden med att nu gå in på frågan om de andra skatterna. Beträffande bilskatten vill jag emellertid ändå, när jag nu har ordet, göra ett par korta anmärkningar. Den ena anmärkningen är den — och den tycker jag är mycket avgörande — att inkomsterna från de höjda bilskatterna icke skola gå till vägväsendet. Vi ha ju dock varit överens om att vad som inflyter genom bilbeskattningen bör användas till vägväsendet, och för närvarande finns det väl inte några andra möjligheter att tillgodose vägväsendets stora behov än genom att därför anvisa medel från bil- och bensinbeskattningen. För nästa budgetår beräknas det dock inflyta ett så pass stort belopp genom ifrågasatt skatter, att en ytterligare höjning av bilbeskattningen inte nu är nödvändig. Att därför nu komma och föreslå att man skall taga in över 100 miljoner kronor i ökad bilskatt för att använda dessa pengar för kapitalutgifter och inte för vägändamål, det tycker jag i så hög grad strider mot det vi förut varit överens om och som vi tyckt vara rimligt och riktigt, att redan detta utgör fullgoda skäl för att yrka avslag på den ifrågasatta bilskatten.

Endast på en punkt till vill jag göra en liten anmärkning beträffande verkningarna av den höjda bilskatten. Jag tänker på den mycket viktiga detalj i transportväsendet som hänför sig till mjölkens transport från ladugårdarna runt om i landet till mejerierna. Transportkostnaderna äro ju här speciellt höga för de glest bebyggda områdena, där avstånden äro stora. Detta är fallet i t. ex. Norrland. Nu ha de tidigare utgående körlinjebidragen indragits, och därigenom ha en del av de fördelar, som man på annat sätt sökt skänka mjölkproduktionen, gått förlorade. Dessutom skulle nu komma en mycket kraftigt verkande förädling genom denna bilskatt. Denna skatt träffar ju de tunga fordonen särskilt svårt, och särskilt

Elskatteförordning.

med tanke på förhållandena i den landsdel, där jag hör hemma, måste jag säga, att denna fördyring skulle bli någonting mycket olyckligt.

Jag skall nöja mig med dessa anmärkningar beträffande frågan om bilbeskattningen och upprepar, att jag beträffande elskatten yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr HAGBERG i Malmö: Herr talman! Jag hade faktiskt litet svårt att känna igen min gamle vän Adolv Olsson i Gävle i det anförande, som han höll för en stund sedan. Jag föreställer mig att detta berodde på att herr Adolv Olsson kände sig en smula ovan i rollen såsom talesman för bevillningsutskottets reservanter. Han uppträder ju annars alltid som en talangfull och inflytelserik talesman för utskottet, vilket givetvis är betydligt behagligare.

Herr Adolv Olsson framhöll, att vissa borgerliga röster på den senaste tiden uttalat sig till förmån för *bifall* till de ifrågasatta skatterna, och detta är riktigt. Men å andra sidan, herr Adolv Olsson, ha inte t. o. m. i denna kammar förnummits socialdemokratiska röster till förmån för *avslag* på samma skatter? Det ena får på så sätt kanske taga ut det andra. Vidare citerade herr Adolv Olsson en känd nationalekonom, som hade rekommenderat de nu ifrågasatta skatterna såsom ägnade att medverka till ett bekämpande av inflationsfaran, och herr Olsson gjorde naturligtvis inte detta utan välbehag. Men, gamle vän, jag undrar om vi inte skola vara litet försiktiga när vi i denna församling citera nationalekonomer, ingen nämnd och ingen glömd. Jag läste i går Aftontidningen. På ledaravdelningen där avrättades bokstavligen talat en mycket känd svensk nationalekonom, som tidigare spelat en betydande roll — han vistas numera på utländsk ort — även i herr Adolv Olssons parti, där han varit så inflytelserik, att han kanske

får anses som en av de främsta upphovsmännen till arbetarrörelsens efterkrigsprogram. Efter denna ledare är väl hans auktoritet dock tämligen slut. Jag vill inte knyta några särskilda kommentarer till detta, utan jag vill bara med mitt anförande i denna del ha sagt, att vi böra vara en smula varssamma, när vi använda nationalekonomerna i våra debatter.

Vidare talade herr Adolv Olsson mera i detalj om nödvändigheten av de nu föreslagna nya indirekta skatterna, och han gjorde det givetvis på ett värtaligt och övertygande sätt. Men har bevillningsutskottets aktade ordförande glömt vad hans eget utskott skrev i sitt betänkande nr 63 i november månad i fjol apropå de indirekta skatterna? Där skrev utskottet bland annat följande, som jag tycker kan vara av intresse att erinra om just i dag: »Vid nya skärpningar på den indirekta beskattningens område är det ävenledes nödvändigt att beakta de enskilda näringsutövarnas intressen av att snedvridningar och icke önskvärda strukturförändringar inom industri och handel hindras.» Detta var alltså sanning i november i fjol. Jag skulle mycket beklaga, om det inte vore sanning även i maj månad i år. Det förefaller emellertid inte så.

Vidare uttalade sig herr Adolv Olsson om syftet med dessa skatter, nämligen att därmed begränsa den ofrånkomliga statliga upplåningen. Om dessa skatter införas, skulle den statliga upplåningen beträffande kapitalbudgeten — menar man — kunna begränsas till ungefär 250 miljoner kronor. Herr Adolv Olsson framhöll, att om dessa skatter däremot nu avslås, så kommer den statliga upplåningen under nästa budgetår att stiga till omkring en halv miljard. Jag tror att herr Adolv Olsson härvidlag har räknat en smula i överkant, ty om vi lägga ihop 105 miljoner från den ökade fordonsskatten och 45 miljoner från elskatten samt 25 miljoner från de höjda

Elskatteförordning.

postavgifterna, kunna vi ju inte komma upp till sådana belopp. Här fattas dock 75 miljoner i en kvarts miljard. Det var kanske en felräkning i hastigheten, och jag fäster mig inte så mycket vid den.

I de propositioner, som vi här resonerar om, talas det, som jag antydde för ett ögonblick sedan, om nödvändigheten av att begränsa den statliga upplåningen för utgifter på kapitalbudgeten till minsta möjliga belopp. Detta är ju i och för sig tacknämligt. Så tillägger man: »I samma mån som statens lånebehov ökar, stegras anspråken på kapitalmarknaden, och riskerna för en ränteglidning bli större. Att undvika en sådan glidning framstår i dagens läge som en viktig uppgift.» Detta säga alltså finansministern och reservanterna.

När jag gång på gång har ställts inför sådana formuleringar, har jag inte kunnat undgå att göra ungefär följande reflexioner. Finansministern och reservanterna tyckas vara så måna om att till varje pris undvika en dylik ränteglidning, att de utan vidare äro med om skattepolitiska åtgärder som för människorna betyda helt andra och väsentligt tyngre bördor än vad en måttligt höjd ränta skulle innebära för hyrorna. Man är så ängslig för en ränteglidning, och en höjd ränta i och för sig är det naturligtvis ingen människa som önskar. Jag skulle emellertid vilja rikta den frågan direkt till finansministern: Varför är man inte lika ängslig för den fortsatta prisuppgången, som måste följa som ett brev på posten efter de nya kompensationskrav som en ytterligare höjd konsumtionsbeskattning otvivelaktigt — det finns ju redan många exempel på den tendensen — måste ge anledning till? Till kamrarnas ledamöter delades i går ut konjunkturinstitutets rapport, en intressant läsning, och jag bara beklagar att tiden inte har medgivit att helt intränga i den. I detta dokument har man dock fått vissa begrepp uppklarade. Levnadskostnads-

stegringen från september i fjol till juni i år uppskattas av priskontrollnämnden till 16 procent, varav något över hälften anses härröra från den utländska prisstegringen. Inom parentes, herr talman, vill jag för min del understryka, att det är orättfärdigt att lägga hela skulden på regeringen för den skenande inflation, i vilken vi nu befinna oss. Det går inte att bortse från de influenser som komma utifrån.

Konjunkturinstitutet räknar i fortsättningen med att avtalslönerna fram till den 15 mars medfört en lönehöjning på i genomsnitt 16,2 procent. För industriarbetare är den genomsnittliga höjningen 15 procent. Någon prognos beträffande den ytterligare prisuppgången under hösten gör konjunkturinstitutet inte, men man framhåller, att om hänsyn tages till de till hösten förutsedda prishöjningarna på textilvaror och livsmedel och till hyresstegringen och dessutom tillägges ett par procents stegring till följd av ytterligare ökningar i de utländska priserna, erhålles en kostnadsstegring från september 1950 till december 1951 av omkring 20 procent. Detta innebär att den genomsnittliga prisnivån under 1951 kommer att ligga 15 à 16 procent över genomsnittet under 1950. Det beräknas som bekant att penningvärdet försämrats med ungefär 9 procent enbart under första kvartalet i år.

Vilken reflexion har man rätt att göra mot bakgrunden av dessa siffror, som konjunkturinstitutet nu lagt fram inför riksdagens ledamöter? Såvitt jag förstår, är en nära till hands liggande reflexion den, att man inför dessa fakta knappast har anledning våga påstå, att de hittills vidtagna väldiga skattehöjningarna haft någon mera betydande effekt, när det gällt att bromsa vare sig prisuppgången eller penningvärdesförsämringen. Alla de argument, som här ha framförts i kammaren, när vi beslutat den ena nya skatten efter den andra, ha ju tagit formen av att »detta är det

Elskatteförordning.

enda sätt, på vilket vi kunna bromsa inflationen». Inflationen har ju skenat i väg icke desto mindre, och det måste följaktligen, menar jag, vara något fel i den förda skattepolitiken; den har i varje fall inte lett till målet.

Över huvud taget har jag haft litet svårt att förstå finansministerns och reservanternas resonemang i dessa ting. Enligt min mening lider det av en betänklig ensidighet. Om och om igen talar man både i propositionerna och i reservanternas uttalanden om nödvändigheten av en aktiv finanspolitik o.s. v. Jag säger ingenting om detta, det är naturligtvis tacknämligt att det göres sådana uttalanden. Men å andra sidan kan jag inte underlåta att framhålla, att det är nästan som om både finansministern och reservanterna ha glömt, att det finns möjligheter att jämsides med finanspolitiken operera även efter en penningpolitisk linje. Är det verkligen möjligt, som det uppges, att det i grund och botten skulle vara prestigeskäl och ingenting annat som diktera denna olyckliga enögdhet? Jag måste säga, att — som jag ser på det parlamentariska livet — det skulle vara beklagligt, om detta vore förklaringen till den ensidiga inställning som här har kommit till uttryck.

Så, herr talman, en liten reflexion till. Varför är man så ovillig att diskutera ytterligare besparingsåtgärder? Jag tillåter mig även i detta hänseende vända mig direkt till finansministern. Vi erinra oss alla den Wärnska besparingsutredningen. Den hade ju fått i uppdrag att komma med förslag om omedelbara besparingsmöjligheter. Enligt vad finansministern meddelade i remissdebatten hade herr Wärn föreslagit, som finansministern själv uttryckte saken, »möjliga besparingar» på 315 miljoner kronor. Av dessa ha 150 miljoner accepterats. Det är alltså inte hälften, och i detta belopp ingå också jordbrukssubventionerna. Nu skulle jag vilja fråga, vart de återstående 165 miljonerna ha

tagit vägen? Inte vet jag. Förmodligen hänvisar man till att förslagen »ligga under utredning», som man brukar säga, men, ärade kammarledamöter, jag vill understryka att det dock här gäller »möjliga besparingar» — det är finansministerns egna ord från remissdebatten som jag använder. Hade man av dessa 165 miljoner tagit låt oss säga 150 miljoner, hade man ju fått ihop det belopp som elskatten och den förhöjda fordonsskatten väntas inbringa för nästa budgetår, och då hade man i motsvarande mån sluppet lånebekymmer i fråga om kapitalbudgeten. Varför har man varit så ovillig att gå den vägen?

Nu kanske någon skulle vilja göra gällande, att gåtans lösning i varje fall kan skymta i den reservation till statsrådsprotokollet, som för någon tid sedan väckte så stor uppmärksamhet och som här i kammaren tidigare diskuterats. Huruvida detta är riktigt eller ej, därom vågar jag inte hysa någon egen mening. Detta om ämnets rent principiella innebörd.

Vad de speciella skattehöjningarna beträffar kan jag i fråga om elskatten inskränka mig till att instämma i vad herr Sandberg här har anfört. Om man läser propositionen, får man nog säga sig, att det är rätt länge sedan ett förslag har så enständigt utdömts av remissinstanserna. Jag skall inte citera dem, utan jag vill bara rekommendera kammarens ledamöter att läsa exempelvis vattenfallsstyrelsens utlåtande. Jag tycker, att man där har problemet i ett nötskal.

Jag skall inte närmare gå in på spörsmålet om den fördubblade fordonsskatten. Innan jag lämnar denna plats, kan jag dock inte underlåta att vända mig emot det tal, som så ofta hörs, om att innehavet av ett motorfordon många gånger måste betecknas såsom lyx. Naturligtvis kunna sådana fall inträffa, och naturligtvis far det omkring på Stockholms gator vrålåk som inte äro någonting annat än lyxåkdon. Den sa-

Elskatteförordning.

ken är klar, men att generalisera på det sätt, som man ofta gör i debatten, anser jag vara oriktigt. Jag vill gärna till kammarens protokoll anföra några få sifferuppgifter i detta sammanhang, vilka ha ställts till förfogande av Bilägarnas inköpsförening i Stockholm. Jag utgår från att de äro korrekta. Bilägarnas inköpsförenings kundregister omfattar 11 900 bilägare, därav 2 656 arbetare, lika med 22,3 procent; 2 388 lägre tjänstemän, lika med 20,1 procent; 2 269 företagare och chefstjänstemän, lika med 19,1 procent; 1 892 firmor, lika med 15,9 procent; 1 005 utövare av fria yrken, lika med 8,4 procent; 912 trafikbilägare, lika med 7,7 procent och 778 ej angivet yrke, lika med 6,5 procent. Vad betyder nu detta? Jo, 42,4 procent eller över 5 000 av denna organisations kunder äro arbetare och lägre tjänstemän, som i regel behöva bilen för sin utkomst. Jag tror man kan våga säga, att denna fördelning är tämligen typisk för bilismens nuvarande utveckling i vårt land.

Den tredje propositionen, som med talmannens medgivande behandlas i detta sammanhang, gäller postavgifternas höjning. Jag skall inte närmare gå in på den. Jag kan bara konstatera, att Kungl. Maj:t här begär i runt tal 25 miljoner *utöver* det belopp, som generalpoststyrelsen själv anser innebära en skälig förräntning av det i postverket nedlagda kapitalet, även med hänsyn tagen till de affärsmarginaler som man måste räkna med. Jag kan inte finna att man mot generalpoststyrelsens egna uttalanden har anledning att i detta avseende följa Kungl. Maj:t. Jag har det intrycket, att man här har yxat till tämligen på en slump ett nytt belopp för att foga till de övriga, medelst vilka man skulle försöka begränsa upplåningen.

Herr talman! Det skulle vara mycket mer att säga i detta ärende, men, då talarlistan är mycket lång, skall jag inte för ögonblicket närmare utveckla

min mening. Jag kommer, när vi ha hunnit så långt att de enskilda utskottsutlåtandena föredragas, att framställa de yrkanden, som jag anser böra knytas till dem.

Herr HALL: Herr talman! Av naturliga skäl har diskussionen om de föreliggande skatte- och taxeförslagen blivit en diskussion om huruvida det finns något behov av att i högre grad överbalansera budgeten eller om man måste anse att den nu föreslagna ökningen av pålagorna är relativt onödig. Det är klart att man kan ha delade meningar om det olyckliga i att staten behöver låna antingen 250 eller 400 eller 450 miljoner. Det är ju inte en artskillnad mellan den politik som Kungl. Maj:t rekommenderar och den som bevillningsutskottets majoritet med lottens hjälp har kommit att rekommendera, utan det är närmast en gradskillnad. Denna gradskillnad kan naturligtvis under vissa förhållanden till sina verkningar komma att reduceras ganska väsentligt.

Om det hade varit på det sättet, att Kungl. Maj:t föreslagit att man skulle minska statens utgifter, respektive öka skattetrycket så mycket, att de löpande inkomsterna kunnat täcka såväl driftbudgeten som kapitalbudgeten, hade läget självfallet varit ett helt annat. Det hade då inte erfordrats att under nästa budgetår gå ut på en svag och förut irriterad länemarknad med några nya statslån. Styrkan i en sådan politik hade ju framför allt legat däri, att man haft en möjlighet att lättare behärska penningmarknaden. Den penningpolitiska sidan av statens politik hade med andra ord blivit väsentligt mer lättmanövrerad.

Det är visserligen inte den frågeställningen vi ha här, men jag tror ändå att det är av en viss vikt, att man tar upp den frågan till behandling så snabbt som det är möjligt. Och i denna diskussion böra väl de, som ha en del-

Elskatteförordning.

vis annan mening än den som kommit till uttryck i finansministerns förslag, deklarerar, att de gärna se en utredning på den punkten, hur det skall vara möjligt att bringa budgeten i det läget, att den aktivt medverkar i ett penningpolitiskt program. Om man gör det antagandet att högkonjunkturen, styrd i huvudsak av krafter utanför landet, kommer att fortsätta ännu under åtskilliga år framåt, uppstår ändå det stora problemet, vilka krafter man kan ha till hands för att tukta högkonjunkturs överdrifter. Man måste säkert också på allvar eftersträva en nedsättning av statens utgifter, oberoende av hur viktiga och ömtåliga de ändamål äro, som man måste tvingas att pressa utgifterna för.

Om man tillmäter de statsfinansiella och penningpolitiska synpunkterna i detta sammanhang en högre grad av prioritet än de hittills fått både inom regeringen och riksdagen, innebär det förvisso, att man får sluta upp att karakterisera den, som inte vill ge hur mycket som helst till försvaret, som fientlig mot försvaret. Man får kanske också upphöra att kalla dem för kulturfriender, som inte ge allt vad som äskas till skolorna, och man får kanske också upphöra att anse den som reaktionär, som icke vill ge hur mycket som helst till sociala ändamål. Det är sådana tankebanor man omedelbart ledes in på, så snart man tvingas att ställa den statsfinansiella synpunkten först och ge den ett obetingat företräde.

Med denna allmänna utgångspunkt är det klart att man kan göra den anmärkningen mot det föreliggande skatteprogrammet, att det icke är tillräckligt. Det skulle ha krävts ett något högre skatteuttag för att komma närmare det målet. Detta är i och för sig intet skäl att avslå skatteförslaget, ty en liten bit — eller, om man så vill, en större bit — på vägen är ju alltid att hälsa med tillfredsställelse, även om man inte når målet.

Konstruktionen av de skatter, som

komma att antagas, är emellertid inte alldeles likgiltig. Herr Hagberg i Malmö, som hade ordet närmast före mig, har i mycket bestämda ordalag dömt ut elskatteförslaget. Jag kan inte på något sätt dela hans mening på den punkten. Ty om man över huvud i ett sådant här program laborerar med indirekta skatter, är det svårt att föreställa sig ett skatteförslag som bättre passar in i den bild, man måste göra sig av framtidens skattepolitik. Elskatten är en måttlig skatt. Den höjer priset med ungefär 10 procent på en vara, som praktiskt taget icke har stigit något sedan krigets början. Om den har en verkan utom den att den ger staten vissa inkomster, måste det ju vara en allmänt återhållande verkan på konsumtionen, och denna återhållande verkan vore även ur andra synpunkter ytterst välkommen, eftersom vi, trots att vi nu satsa mångdubbla belopp på kraftverksbyggen mot vad vi tidigare gjort, ändå befinna oss i det läget, att vi måste fråga oss: När måste vi börja på att ransonera elkraften?

Dess bättre har man hittills i stort sett kunnat undvika detta, men ökningen av förbrukningen är ju synnerligen stor för varje år som går och våra vattenkraftresurser äro ingalunda outtömliga. Dessutom ha vi byggt ut de ekonomiskt bästa och lättast åtkomliga vattenfallen och de vi hädanefter ha kvar äro därför genomsnittligt dyrare att utvinna. Det är alltså även ur den synpunkten angeläget att behovet av elektrisk kraft inte växer alltför snabbt.

Om läget skulle bli sådant, att man i skatteprogrammet måste infoga en skatt, som lägger sig över praktiskt taget hela varufältet — något som ersätter den gamla omsättningsskatten — är ju elskattens konstruktion sådan, att den utan vidare kan inpassas i ett sådant skatteprogram. Jag har därför inte det ringaste emot att riksdagen antar det skatteförslag, som föreligger i bevillningsutskottets betänkande nr 40.

Elskatteförordning.

Om man ser på de alternativ, som utskottsmajoriteten har anfört, förvånas man kanske en smula över deras magerhet. Egentligen är det väl bara ett positivt förslag man har utöver talet om de allmänna åtgärderna — om vilka man ingenting vet — och det går ut på att man bl. a. genom förändringar av beskattningen skall uppmuntra det frivilliga sparandet, så att man på den vägen når en effekt, som onödiggör en ökning av skattetrycket. Nog torde väl de ledamöter av bevillningsutskottet, som ha skrivit under detta utlåtande, ha vetat, att även om det är möjligt att uppmuntra det frivilliga sparandet med skatteåtgärder — varom man absolut ingenting vet — så kommer ökningen av ett frivilligt sparande alltid att gå i mycket långsam takt. Man kommer därför först efter många år att se ett verkligt resultat av de åtgärder, som därvidlag vidtagas. Men det vi nu diskutera är närmast vad som skall ske under tiden mellan den 1 juli i år och den sista juni nästa år. Att man under den tiden skulle kunna uppfostra till ett frivilligt sparande, som hade någon verklig betydelse när det gäller att undvika nya skatter, är fullkomligt otroligt.

Herr Hagberg i Malmö har också varit inne på räntealternativet, och jag vet inte för vilken gång i ordningen jag har hört, att det är en måttligt höjd ränta man eftersträvar. Jag har aldrig hört någon definition på »en måttlig höjning av räntan», men jag antar att det finns något, åtminstone i de talandes fantasi, som för dem själva anger var det steg befinner sig, som kallas för måttligt. En ränteförändring är ju inte ett val mellan 3 1/2 och 4 % eller mellan 3 1/2 och 4 1/2 %, utan det är ett val mellan olika slag av penningpolitik. Ty man kan inte sätta ränteläget i glid och sedan uttala en förhoppning, att det skall bli en måttlig räntestegring, utan när man släpper ett ränteläge fritt måste man alltid ha klart för sig, var friheten skall sluta någonstans och med

vilka åtgärder man skall avbryta friheten. Eljest kommer en en gång igångsatt ränteglidning med nödvändighet att av sin egen kraft framskrida till den punkt, där räntestegringen har framkallat så starka depressiva tendenser i samhället, att den vänder på grund av kris och arbetslöshet.

Det man måste göra klart för sig, då man framställer en måttlig räntehöjning som ett alternativ till andra åtgärder, är, att om man inte vill välja det yttersta alternativet — alltså att låta räntan glida till den punkt, där mycket starka krafter komma att helt omkasta vår samhällsekonomi — måste man acceptera det vapen, som vi under de senare åren använt för att begränsa ränteglidningarna, d. v. s. riksbankens marknadsoperationer — och det är framför allt dem som man är benägen att döma ut. Men eftersom det är det enda vapen man har för att stoppa en igångsatt ränteglidning, tvingas man acceptera denna ståndpunkt eller också den ståndpunkt jag tidigare skisserat. Det är utomordentligt önskvärt att vi så snart som möjligt i vår ekonomiska diskussion få begreppen klarlagda här, så att man vet vad anhängarna av en ränteglidning ha för ståndpunkt.

Om den senare av dessa mycket omtvistade skatter, fordonsskatten, gäller ett helt annat omdöme än det jag nyss uttalat om elskatten. Fordonsskatten är ju till hela sin karaktär sådan, att den icke kan inpassas i exempelvis en allmän omsättningsskatt. Den är icke avsedd att begränsa användningen av fordonen, utan den är avsedd att begränsa antalet fordonsinnehavare, vilket är en helt annan sak. Bakom förslaget om en höjd fordonsskatt ligger också en annan tanke, nämligen att man skall bli av med ett administrativt besvär, som man under de senare åren haft på grund av de relativt höga bränsleskatterna och restitutionen av bränsleskatt till fiskare och jordbrukare.

Vi ha för närvarande ungefär 500 000

Elskatteförordning.

motorfordon inregistrerade, om vi räkna med motorcyklarna. Av dessa äro kanske 80 000 eller där omkring — jag har inte dessa siffror i huvudet, men de finnas exakt angivna i propositionen — lastbilar och bussar, medan återstoden är motorcyklar och personbilar. För att tillämpa det nuvarande skattesystemet med fordonsskatter krävs med nödvändighet en mängd administrativa besvär. Man kan inte hålla reda på vikten på 400 000 fordon utan att man åtar sig en hel mängd kontrollåtgärder och besvär. Jag föreställer mig att, hur man än vänder på saken, dessa kontrollåtgärder alltid måste bli mycket mera betungande för det allmänna än ett aldrig så invecklat förfarande vid restitution till fisket och jordbruket av bränsleskatten.

I detta sammanhang vill jag säga att om man motiverar skatten på det sätt som finansministern här har gjort, nämligen med det allmänna behovet av stegrade statsinkomster och icke med behovet av bättre utrustning till vägväsendet i landet, så kan det inte finnas något skäl för att tillgripa ett restitutionsförfarande. Dessutom är det väl på det sättet att man måste undersöka, hurvida fisket och jordbruket genom sin prissättning en gång fått betalt för dessa stegrade bränslepriser. I så fall kan det inte finnas något särskilt skäl att ännu en gång betala samma bränslepriser.

Även om man enbart håller sig till frågan, vad som är det största administrativa besväret, väger det naturligtvis avgjort till förmån för åtgärden att helt enkelt befria motorcyklar och personbilar från alla skatter, så att man slipper hela den väldiga administrativa apparat, som vi eljest för all framtid måste uppehålla för att kontrollera deras vikt. Kunde man slippa det besväret, skulle det säkerligen också visa sig möjligt att i andra avseenden högst väsentligt förenkla hela kontrollen av bilismen. Den skulle då kunna inskränkas i stort sett till den tyngre trafiken, som

våra vägar inte under alla förhållanden tåla.

Med en övergång till uteslutande fordonsskatter — vilken tanke inte varit alldeles främmande för en del av dem som deltagit i bilskattediskussionen — följa emellertid också andra svårigheter, som jag tror det är skäl i att man ägnar en tanke åt, innan man accepterar en linje, som finns skisserad i reservanternas förslag. Det som nu föreslås är en fördubbling av fordonsskatten. Även om man räknar med att den helt skulle komma vägarna till godo, skulle den på längre sikt kanske inte mer än motsvara det nuvarande behovet av pengar för vägbyggnads- och vägunderhållsändamål. En starkare höjning av fordonsskatten, exempelvis en fyrdubbling, som skulle behövas för att helt onödiggöra bränsleskatten, skulle innebära att en medelstor personvagn skulle kosta mellan 800 och 1 000 kronor i fordonsskatt per år. Det ligger väl ändå i öppen dag, att med en sådan fordonsskatt skulle fordonbeståndet komma att krympa samman så mycket, att nettoresultatet av bilskatten skulle bli väsentligt sämre än det för närvarande är.

Jag tror därför inte det är möjligt att få mycket pengar från bilismen, vare sig för vägunderhåll eller för att finansiera statens utgifter, med mindre man i allt väsentligt tar ut skatterna på bränslet. Det är således helt enkelt inte möjligt att befria sig från bränsleskatten, och vad finns det då för verkligt starkt skäl för att *nu* ta ut en skatt, som betyder att man slår in på en helt ny väg?

Reservanterna i bevillningsutskottet, som yrka bifall till propositionen, ha visserligen värt sig mot tanken på att detta bifall skulle innebära ett ställningstagande till frågan, hur bränsle- och fordonsskatter i framtiden skola vara avvägda mot varandra, men den formulering utskottsreservanterna valt är inte särdeles övertygande och kan

Elskatteförordning.

heller aldrig bli det. Man kan nämligen inte i det ena andedraget säga, att vi skola inte ta ställning till frågan, hur skattetrycket skall vara fördelat mellan fordon och bränsle, och i andra andedraget föreslå, att fordonsskatten skall fördubblas utan att man rör bränsleskatten, ty därmed har man faktiskt tagit ställning till hur man vill ha det.

Ett sådant ställningstagande är naturligtvis också ur andra synpunkter ganska beklagligt. Jag tänker inte anlägga några sociala synpunkter på denna fråga, även om det finns sådana att anföra. Men det kanske finns ekonomiska synpunkter, som man inte helt bör förbise. Nog är det väl ändå litet egendomligt, om vi, som i fjol tilläto en bilimport på över 50 000 personbilar, i början av detta år säga, att den där importen var i allt väsentligt icke önskvärd; den måste tuktas med fördubbling av fordonsskatterna. Jag vill inte påstå att statsmakterna ha lockat alla de där 50 000 människorna att skaffa sig en ny bil. Men det är ett faktum att statsmakterna, utan att ha varit bundna av handelsavtal, tillåtit dem att göra det. Och om man i fjol ansåg att det borde vara tillåtet att köpa 50 000 nya personbilar från utlandet, så är det litet svårt att i början av detta år ha ändrat mening så till den grad, att man anser att praktiskt taget alla 50 000 voro icke önskvärda.

Det hade varit en annan sak, om vi på grund av handelsavtal ställts inför stora svårigheter, därest vi begränsat bilimporten. Men i dagens läge förefaller det nog rimligast, att man begränsar tillförseln av nya fordon genom en restriktivare handelspolitik. Jag ifrågasätter om de restriktioner, som tillämpas fr. o. m. den 1 april, äro fullt tillräckliga för att motsvara den sparsamhet beträffande valutatilldelningen, som det nu är nödvändigt att iaktta.

Det är endast en synpunkt till som jag vill foga till detta resonemang. Om man fördelar skattebördan på ett sätt, som är mycket ogynnsamt ur den s. k.

privata bilismens synpunkt, så kommer detta självfallet att medföra, att man slutligen får biltrafiken i landet monopoliserad till den egentliga yrkestrafiken. Skatter på omkring 1 000 kronor per år för en personbil och 2 000 à 3 000 kronor eller någonting sådant för en lastbil komma med nödvändighet att göra det omöjligt för andra än yrkesutövare att inneha bil. Man måste med så stora fasta kostnader räkna med, att bilen skall kunna gå nästan dygnet runt eller i varje fall på två skift för att innehavet av den skall kunna vara ekonomiskt försvarligt.

Jag anser, att en sådan utveckling i ett glest befolkat land är ytterst olycklig. Redan den monopolisering som vi ha genom det starka skydd yrkestrafiken åtnjuter mot illojal konkurrens — det är ju förbjudet för den ena grannen att hjälpa den andra med en motorfordonstransport, såvida han inte gör det fullkomligt gratis — medför så stora årliga förluster ute på landsbygden, att det är alla skäl att överväga, om inte bestämmelsen bör avskaffas. Men hur mycket skulle man på den svenska landsbygden komma att få betala för sina resor och transporter, om vi genom en så stark skattebelastning av motorfordon, som den som skymtar bakom resonemanget om den fördubblade fordonsskatten, skulle praktiskt taget helt sopa bort de privatägda bilarna och koncentrera trafiken uteslutande på yrkesutövarna? Det är ett ekonomiskt perspektiv, som inte är lockande ur några synpunkter, allra minst därför att en sådan monopolställning skulle komma att ge yrkesutövarna fullkomligt oskäligen vinster.

Herr talman! Jag har med detta tyvärr alltför långa anförande velat tala om, att jag i fråga om elskatten och höjningen av posttaxorna kommer att rösta för Kungl. Maj:ts förslag, men att jag i fråga om den fördubblade fordonsskatten förbehåller mig rätten att yrka bifall till motionen II: 514.

Elskatteförordning.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr HAGBERG i Malmö (kort genmäle): Herr talman! Herr Hall gjorde gentemot mig gällande, att den meningsriktning, som jag företräder, endast har *ett* alternativ till den förda ekonomiska politiken, nämligen, som han sade, »en måttligt höjd ränta». Jag undrar, herr talman, hur många gånger man från denna talarstol skall behöva upprepa detta, att räntan, den rörliga räntan — rörlig uppåt lika väl som nedåt — endast är *ett* av de medel vi anvisa. Ett annat medel är ökad sparsamhet, när det gäller statsutgifterna. Jag återkommer då till vad jag påpekade för en stund sedan. Man har från regeringens sida sagt nej till 165 miljoner av de besparingar, som herr Wärn — och såvitt jag förstår även finansministern — anser möjliga. Varför? Hade man inte sagt nej här till, hade man ju haft pengarna, och då hade man sluppit dessa nya skatter, som ha förorsakat en så stark irritation.

Herr Hall framhöll beträffande elskatten, att han inte kunde tänka sig ett skatteförslag, som »bättre passar in i den bild, man måste göra sig av framtidens skattepolitik». Jag tror att herr Hall är rätt ensam om denna sin uppfattning. Jag skall bara citera vad vattenfallsstyrelsen, som ju dock får anses tämligen vittnesgill i detta mål, anför i sitt remissyttrande om elskatteförslaget. Vattenfallsstyrelsen avstyrker bestämt införande av elskatt. »En sådan kommer», säger vattenfallsstyrelsen, »att avsevärt begränsa utnyttjandet av den inhemska vattenkraften för produktionsökning och standardhöjning, därvid till betydande del verkande på sådan förbrukning, som icke kräver nya investeringar. Den kommer att verka godtyckligt och orättvist, orsaka åtskilligt onödigt missnöje och spolia

den good-will, som elkraften och elkraftföretagen för närvarande åtnjuta. Sådana skadeverkningar komma att kvarstå under lång tid, även om skatten själv blir tillfällig. Den kommer vidare att för handhavandet kräva oproportionerligt stora uppoffringar i form av improduktivt arbete, besvärligheter och kostnader.» Detta är vattenfallsstyrelsens uppfattning om den skatt, som nu har fått herr Halls livliga rekommendation.

Beträffande vad herr Hall anförde om att elkraften är en vara, som praktiskt taget inte har stigit sedan kriget och att den därför borde beskattas, så får jag till slut säga, att ett sådant argument för mig verkar synnerligen överraskande. Jag tycker vi skola vara glada över, att det i nuvarande läge finns åtminstone en enda vara, som hittills på det hela taget har undandragits prisdriivningen.

Herr HALL (kort genmäle): Herr talman! Herr Hagberg sade, att från hans partivänners sida har rekommenderats en rörlig ränta plus en del andra åtgärder, däribland befrämjande av sparat. Herr Hagberg har säkert observerat, att vi sedan juli månad i fjol haft en väsentligt större ränterörlighet än under de sista åren, och vi ha accepterat den i form av en ungefär halvprocentig räntestegring. Om det vore riktigt sant, att räntestegringen har en återhållande effekt, borde den ha fått åtminstone någon verkan, så att man kunnat avläsa i varje fall en obetydlig dämpning av högkonjunkturen. Men herr Hagberg och hans partivänner komma, om vi släppa loss räntan, att få göra precis samma erfarenhet som de män, som skötte vår ekonomiska politik under åren 1914—1920, nämligen att inflationen förvärras och priserna stiga precis i takt med räntestegringen. Det är inte alldeles nödvändigt att göra om alla dumheter, som företrädarna ha

Elskatteförordning.

gjort. Samtidigt är det kanske riktigt att säga, att det inte är helt förbjudet att lära av andras erfarenheter.

De argument, som vattenfallsstyrelsen har anfört mot elskatten, kan man ha all möjlig respekt för. Men vilken skatt kan man inte anföra sådana skäl mot? Dessa argument äro en allmän motive-ring för en ändring av hela vårt skattesystem, och så starkt kunna vi ändå inte organisera vårt motstånd mot nya skatter, ty det betyder, att staten helt enkelt inte får ha några utgifter.

Den sista lilla kärnan i herr Hagbergs replik var, att den omständigheten att elektrisk energi inte hade stigit i pris utgjorde intet skäl för att göra gällande, att det nu kunde gå för sig med en av skatten förorsakad prisstegring. Men hur är det, herr Hagberg, vilar inte högerns hela uppfattning om vår ekonomiska politik på den föreställningen, att det är priset som i högre grad än hittills, när vi ha försökt med regleringsåtgärder, skall hålla nere efterfrågan? Man skall ha en självverkande ekonomi, där den fria prisbildningen får en helt annan roll än vad den har haft under de senare åren. Är det då inte riktigt, att ett pris som släpar efter, som är mycket lägre än den allmänna prisnivån, framkallar en alltför stark expansion av konsumtionen? Är det inte också riktigt, att priset i någon mån får medverka till att hålla efterfrågan på elkraft nere?

Herr HAGBERG i Malmö (kort genmäle): Herr talman! Herr Hall framhöll att, som han sade, priser och löner stiga i takt med den rörliga räntan. Jag skulle vilja fråga herr Hall: Varför ha då bankofullmäktige med herr Halls medverkan begått en så oförsiktig handling som att höja diskontot i fjol och stoppa obligationsköpen?

Herr HALL (kort genmäle): Herr talman! Jag skall svara herr Hagberg genast, eftersom vi inte tidigare i denna

debatt tagit upp den sida av räntestegringsproblemet som han berörde.

Anledningen till räntestegringen i fjol var helt enkelt, att bankofullmäktige önskade förhindra att obligationerna bytte ägare, att de gamla obligationsinnehavarna förvandlade sina obligationer till rörliga pengar och med dessa pengar efterfrågade varor, särskilt investeringsvaror. Det är alldeles givet, att den rörliga räntepolitiken — och rätten till den ha bankofullmäktige hela tiden hävdad, även medan vi hade det låsta treprocentsläget — har en sådan begränsande uppgift. Om man vidtager en räntestegring, som man gjorde under eftersommaren och hösten i fjol, så är det ju påtagligt, att svårigheten att sälja det gamla obligationsinnehavet blir stor och att de flesta säljare draga sig ur marknaden. I detta avseende fyller alltså den mångomtalade måttliga räntestegringen en funktion. Men herr Hagberg torde märka, att denna funktion har en betydligt mera begränsad räckvidd än den som man från högerns sida vill tillmäta räntestegringen, nämligen att på en gång tukta ned alla högkonjunkturers överdrifter. Det är enligt vår mening för sent att tillgripa räntevapnet som ett generellt vapen i den ekonomiska politiken. Men räntevapnet har en begränsad betydelse, och det är denna betydelse som har fått taga sig uttryck i riksbankens handlande under fjolåret.

Herr KRISTENSSON i Osby: Herr talman! Bakgrunden till dagens debatt är det statsfinansiella läget och den samhällsekonomiska situationen. Vad det statsfinansiella läget beträffar så har herr Sandberg redan erinrat om, att enligt propositionen, som innebär en komplettering av riksstatförslaget, ha vi efter finansministerens siffror att räkna med ett budgetöverskott på hela 622 miljoner under nästa budgetår. Un-

Elskatteförordning.

der förutsättning att riksdagen inte antager förslagen om elskatten, fördubblingen av fordonsskatten och höjningen av postavgiften från 20 till 25 öre på brev, blir budgetöverskottet i stället 450 miljoner kronor. Jag har då beräknat budgetöverskottet på det gamla vanliga sättet och inte dragit ifrån reservationsmedelsförbrukningen, som är beräknad till 200 miljoner.

Inför detta äro vi överens om, och herr Olsson i Gävle medgav det också, att driftbudgeten inte kräver någon av dessa skatter. Det är ganska värdefullt att ha detta fastslaget under denna debatt. Avsikten från finansministerns sida och från reservanternas sida är alltså att minska det statliga lånebehovet. Finansministern räknar med ett lånebehov under nästa år på 250 miljoner under förutsättning att de nu föreslagna skatterna gå igenom. Men det är ju, herr finansminister, ganska ovisst i vad mån man hinner med investeringsverksamheten från statsmakternas sida, och därför är naturligtvis denna siffra också oviss.

Jag skall medge, herr talman, att kärnpunkten i debatten här i dag ändå är, om man skall låna upp 170 miljoner ytterligare eller om man skall taga den indirekta beskattning, som vi nu diskutera. Problemets kärnpunkt är hur man skall bekämpa inflationen. Med frejdigt mod fortsätter finansministern på de gamla stigarna. Han är ute med slagrutan och söker efter nya skatter. Jag tror det vore klokt, om finansministern bröt av från denna väg och i stället valde att i nuvarande läge bekämpa inflationen med andra medel. Jag har ingenting att invända mot en måttlig överbalansering av budgeten, men jag menar, att det redan finns en sådan utan dessa skatter. Man måste räkna med att inflationen har skärpt den direkta beskattningen i hög grad för vårt svenska folk; också detta är ett skäl för att inte lägga ytterligare sten på bördan.

Inflationen bör bekämpas nu, men som redan har framhållits under denna debatt, bekämpar man inte inflationen genom de föreslagna skatterna. Man löper i stället risken att blåsa under inflationen genom att prisstegringar uppstå, vilka leda till krav på ökade löner. För min egen del vill jag säga, att man för närvarande bör gå kreditåtstramningens väg. Jag säger inte att detta är det enda vapnet, men det är ett av de vapen man har att tillgripa ur arsenalen för kampen mot inflationen.

Jag vill erinra om, att även detta år har kreditexpansionen vuxit i snabb takt i vårt land. Affärsbankernas kreditexpansion växte endast under mars månad i år med hela 322 miljoner kronor. Detta är ett oerhört stort belopp. Det är angeläget att man ser till, att det blir en ytterligare kreditåtstramning utan dröjsmål, ty därigenom tvingar man fram en broms på investeringarna, och man gör det över ett mycket vidare fält än när man ger sig in på en investeringskontroll beträffande byggnadsverksamheten. Jag är medveten om, att en dylik kreditåtstramning kan leda till en ränteglidning, men jag menar, att man bör kunna stanna vid en synnerligen måttlig ränteglidning, och också en sådan har sin stora betydelse när det gäller att dämpa överkonjunkturen och bryta inflationen. Jag vill särskilt betona, att penningpolitiken är ett smidigare vapen än skatterna, ty i fråga om penningpolitiken kan man vidtaga åtgärder från den ena dagen till den andra, medan skatterna bita sig fast och lätt nog bli permanenta.

Herr Olsson i Gävle talade i samband med dessa skatter om att man genom dem skulle binda köpkraften. Jag vill med anledning därav citera en sak som står i propositionen om elskatten. Finansministern säger där beträffande inkomstutvecklingen, att den kan, »sådan den nu kan bedömas, knappast an-

Elskatteförordning.

ses ha i någon mer betydande grad skärpt riskerna för en sådan ökning av efterfrågan att försörjningsramen sprängs och den samhällsekonomiska balansen rubbas». Är detta finansministerns påstående riktigt, skulle man ju inte behöva betrakta de nu ifrågasvarande skatterna som ett medel att dämpa efterfrågan.

Efter dessa allmänna reflexioner går jag något in på de olika skatteförslagen. I fråga om elskatten skall jag fatta mig kort. Jag instämmer i vad herr Sandberg har yttrat, men jag vill göra det tillägget, att man också i Norge har lagt fram ett förslag om elskatt. Jag vet inte om finansministern har fått idén därifrån, men i varje fall skiljer sig det norska förslaget väsentligt från det svenska. Bland annat är skattesatsen i det norska förslaget räknad väsentligt mindre än i det svenska, nämligen till 0,1 öre per kilowattimme. Det blir mindre än skattesatsen för storindustrin i vårt land, och det blir bara en tiondedel av den skattesats, som man har tänkt sig för de s. k. borgerliga ändamålen, dit man räknar elförbrukningen vid hantverk, småindustri, handel och hushåll. Nu skiljer sig det norska förslaget på en väsentlig punkt från det svenska därigenom att man i Norge lägger skatten direkt på kraftverken. På detta sätt blir hela skatteuppbörden lättare och billigare och administrationen mindre krävande. Här i Sverige blir det en ganska dyrbar apparat för uppbörden därför att det blir över 3 500 deklareranter, och för kontrollstyrelsen betyder detta ett ökat arbete; om jag minns rätt kräver man där en utökning av personalen med 30 personer och dessutom ytterligare lokaler.

Billig elektrisk energi är en stor tillgång för hela vårt folk och för vårt näringsliv. Vi ha inte någon sådan naturtillgång som olja och endast knappa tillgångar på kol. Men vi ha våra vattenfall. Så mycket angelägnare är det

då att den elektriska energien också i fortsättningen kan vara billig i vårt land. Jag kan inte förstå det resonnement, som går ut på att därför att man har en prisstabil vara skall den göras dyrare. Jag tror att det härvidlag är fråga om en vara av synnerligen stor betydelse för vårt näringsliv. Jag vill fästa uppmärksamheten på att elskatten drabbar också kommunerna, t. ex. för gatubelysning. Hur skall man motivera detta? Elskatten drabbar ojämnt. I den mån man rationaliserar hushåll, industri och hantverk drabbas man hårdare av denna beskattning. Varför skall man straffas därför att man rationaliserar? Och elskatten drabbar hårt den elektrokemiska och elektrotermiska industrien. Jag har ett exempel från Trollhättan. Aktiebolaget Metallurgisk industri där använder av sin elkraft 4 å 5 procent för motorer och belysning samt 95 å 96 procent för själva tillverkningsprocessen. Utgifterna för elkraft vid detta företag voro 1949 och 1950 cirka 1,6 miljoner kronor per år. Detta företag betalade en skatt under denna tid på ungefär 400 000 kronor per år. 10 procents ökad elskatt betyder för denna firma en utgift på 160 000 kronor under förutsättning att tillverkningsprocessen blir lika stor som tidigare. Det blir alltså en allvarlig skatteökning. Det är ju möjligt att företaget i en högkonjunktur kan vältra över denna börda på köparna, men under normala tider torde det vara mycket svårt att vältra över hela ökningen av kostnaderna på köparna. De företag som arbeta i denna bransch och använda elkraft för sin produktionsprocess bli mindre konkurrenskraftiga. De drabbas hårt, vilket ytterligare belyser mitt påstående att skatten drabbar ojämnt och orättvist.

Jag går så över till den fördubbling av fordonsskatten, som herr finansministern föreslår beträffande personbilar, tyngre motorcyklar, lastbilar och bussar. Jag måste säga, att jag finner

Elskatteförordning.

förslaget i hög grad anmärkningsvärt. Den 6 mars i år tillsatte finansministern en utredning, som skulle ompröva bilbeskattningen. Man skulle därvid göra en avvägning mellan skatten på bensin och skatten på fordon med sikte på att överföra en större del av skattebördan på motorfordonen. Men bara några dagar senare — propositionen är dagtecknad den 16 mars — framlade finansministern sitt förslag om en fördubbling av fordonsskatten. Handelsminister Ericsson svarade i en intervju i Aftonbladet den 16 februari, då man ställde frågan om bilismen skulle drabbas av en ny skatt, att det inte skulle bli någon sådan. Regeringen hade, sade han, inga planer i den vägen. Trots utredningen kom förslaget om skattens fördubbling. Det förefaller mig som om utredningen därigenom kommer i efterhand, som om det hela kommer som jätten efter i ugnen och som om utredningen knappast kan bli förutsättningslös. Jag delar den uppfattning herr Hall tidigare gjort sig till tolk för i detta hänseende. Jag finner det vidare anmärkningsvärt, att förslaget inte varit ute på remiss. Om det hade varit det, hade det kunnat bli allsidigt belyst. Jag tror också, herr finansminister, att åtskilliga instanser skulle ha avstyrkt detta förslag, som verkar tillyxat så där på en höft.

Den väsentliga anmärkningen mot denna skatt är redan framförd, nämligen att densamma inte går till vägväsendet. I utredningsdirektiven skriver finansministern: »Utgångspunkten för utredningen bör vara att som allmän riktlinje fortfarande skulle gälla att motorfordonstrafiken genom särskild beskattning gäldar den kostnad, som den orsakar vägväsendet.» Jag finner den principen riktig, och det är ju motivationen för den bilbeskattning som vi ha i vårt land, att inflytande medel skola gå till vägväsendet och att bilismen skall betala sin andel av vägkostnaderna. Men sedan finansministern skrivit detta,

kommer han omedelbart med en brasklapp. Han skriver nämligen: »Avvikelser i olika hänseenden från denna princip förekomma redan nu och äro måhända påkallade också i framtiden.» Nu säger finansministern rent ut, att dessa nya skattemedel i form av en dubbel fordonsskatt inte skola användas till vägkostnader. Och häri instämna reservanterna. Så gick det alltså med den princip finansministern skrev i direktiven till utredningen i början av mars månad. För min del är jag synnerligen angelägen att man håller fast vid denna princip. Jag skulle vilja fråga finansministern: Är det rimligt och skäligt att en svensk arbetare, som behöver bil eller motorcykel för att ta sig till sitt arbete, eller en yrkesman av vilket slag det vara må, som behöver bil för sin utkomst, en lastbilägare eller vad han kan vara skall åläggas en extra skatt, som skall gå till statens allmänna utgifter. Jag vore tacksam för ett svar på den punkten.

Man har motiverat en ökning av fordonsskatten med penningvärdets fall. Men därmed kan man inte motivera hela fördubblingen, ty penningvärdets fall har inte varit så stort, låt vara att det är anmärkningsvärt högt. Men när dessa medel inte användas för vägväsendet kan man, menar jag, inte motivera höjningen med penningvärdets fall.

Finansministern och reservanterna motivera vidare den dubbla fordonsskatten med att den skulle bromsa efterfrågan på bilar. Bilhandelsorganisationerna ha i en skrift till bevillningsutskottet uttalat, att bilimportens andel i det totala importvärdet var 0,8 procent större 1950 än åren 1937—1939. Reservanterna förklara, att en sådan begränsad jämförelse saknar värde. Men detta hindrar inte att reservanterna plocka ut två enstaka år och jämföra dem med varandra. Man jämför importen av personbilar 1938, som uppgick till 25 000 fordon, med siffran från 1950 som var 48 000, utan att därvid omnämna det

Elskatteförordning.

självklara förhållandet, att man 1950 hade ett uppdämt behov på detta område. Detta framgår tydligt om jag nämner den genomsnittliga importsiffran för personbilar under tiden 1941—1949, nämligen 4 322 stycken. Här var det alltså fråga om en tydlig underförsörjning. Handelsminister Ericsson yttrade den 22 maj i fjol i fråga om bilimporten, att den stegrade importen var naturlig och visade att svenska folket har intresse för dessa varor och att det fanns förutsättningar för att hålla importen även i fortsättningen, om exporten kunde hållas uppe på den nivå den då hade. Sedan dess har ju exporten ökat avsevärt. Jag vill i detta sammanhang nämna, att den 1 januari 1950 var det inte mindre än 68 procent av hela antalet eller omkring 133 000 personbilar i vårt land, som voro av årsmodell 1939 eller tidigare. Jag vill också erinra om de skärpta avbetalningsvillkoren för bilaffärer, som tillkommit genom överenskommelse mellan kommerskollegium och handelsorganisationer på detta område. I princip vill man göra slut på denna avbetalningshandel. Men framför allt vill jag betona, att man redan genomfört en kvotering vad beträffar importen. Densamma ligger i handels- och industrikommissionens hand, och jag skulle vilja fråga handelsministern, om man inte kan betrakta den möjlighet man där har att begränsa importen som ett tillräckligt medel att hålla efterfrågan tillbaka, om man nu från regeringens synpunkt sett menar, att en sådan begränsning är nödvändig.

Bilismen i vårt land är redan hårt beskattad. Jag tar ett exempel. För en lastbil med en tjänstevikt av 3 660 kilogram, som kör en sträcka av 2 240 mil om året, och har en bensinförbrukning av 5 305 liter per år, blir beskattningen här i Sverige — inklusive den dubbla fordonsskatten — 2 872 kronor. Motsvarande siffra i England är 1 998 kronor, i Holland 1 919, i USA 1 176 i Australien 907 kronor. När man redan har

en hård beskattning av den svenska bilismen, har man så mycket mindre anledning att lägga ytterligare bördor på densamma, i synnerhet som dessa medel inte skola gå till vägkostnaderna — om de gjorde det, tedde sig saken helt annorlunda, ty det finns naturligtvis stora uppgifter att fylla när det gäller att bygga och underhålla både vägar och broar. Från bilisthåll sägs det, att man har ett kvitto på vilket det står, att 1951 års bilskatt är betald. Man tycker då, att när man fått ett sådant kvitto i sin hand är det förvånande att detta inte skall gälla hela året, utan att man redan i augusti, september eller oktober skall nödgas betala på nytt för att få köra på våra vägar.

Bilismen har en oerhört stor betydelse för vårt transportväsende. I industriens utredningsinstitut har man beräknat, att bilarna frakta mer än fyra gånger så mycket gods som järnvägarna. Men räknat i tonkilometer äro järnvägarna klart överlägsna. Då frakta bilarna bara en tredjedel av den godsmängd som järnvägarna ha. Men även denna tredjedel är en anseelig siffra. Det är ju ett känt förhållande att i jordbruket och skogsbruket har man mycket stor användning för bilarna, som åstadkomma en arbetsbesparing, något som nu är synnerligen angeläget. Bilarna betyda över huvud taget mycket sade herr Sandberg, bl. a. för de glest befolkade bygderna i Norrland. De bryta isoleringen. Beskattningen av bilar och motorcyklar drabbar arbetare, som måste till sin arbetsplats, och den drabbar många yrkesmän. Vi böra inte göra bilismen i vårt land till strykpojke i beskattningshänseende, ty bilismen är nödvändig för att vårt svenska samhälle skall kunna fungera effektivt.

Beträffande postavgifterna vill jag framhålla, att skillnaden mellan utskottets förslag och reservanternas ligger däri, att utskottet vill ha ett riksporto på 25 öre, medan vi som anslutit oss till reservationen vilja ha ett riksporto

Elskatteförordning.

på 20 öre. Vi ansluta oss alltså till tanken på att man skall avskaffa lokalportot och införa ett riksporto. Skälen härför har generalpoststyrelsen redovisat då den säger, att brev försändelser lokalt äro ungefär lika dyra som de riksförsända; det skiljer högst ett öre i priset för postverket. Vidare har man åberopat att taxeringsarbetet av breven inom postverket skulle bli lättare. Man skulle undgå de många lösenförsändelser, som uppstå särskilt sommartid, då lokalbrev bli eftersända.

Också i ett annat hänseende överensstämmer bevilningsutskottets majoritetens mening med reservanternas. Detta gäller tidningstaxan. Vi ha därvidlag menat, att framför allt med hänsyn till tidningar med svag ekonomi skulle man inte vidta en fullt så stor höjning som generalpoststyrelsen föreslår i avvaktan på den utredning, som därvidlag väntas.

Reservanterna ha i övrigt ställt sig på generalpoststyrelsens sida. Generalpoststyrelsen själv säger, att 20 öre i riksporto är högt i förhållande till självkostnaden. Man säger att man vill ha en sund balans mellan olika avgifter. Detta innebär att man vill ha en lämplig relation mellan brevportot och avgiften för korsband. Har man inte det, tvingas folk att i stället i möjligaste mån använda sig av korsbandsförsändelser. Man menar att man får denna sunda balans, om man tar hänsyn till självkostnaden. Generalpoststyrelsen vänder sig bestämt mot en höjning av portot med 5 öre och säger, att detta bör ske endast om tvingande omständigheter föreligga. Frågan är då: Finnas dessa tvingande omständigheter? Generalpoststyrelsen räknar i sitt förslag med ett överskott på driftbudgeten av 13,5 miljoner kronor. Enligt reservanternas blir det 11,4 miljoner kronor för nästa budgetår. Enligt finansministerns förslag blir det en summa på mellan 20 och 27 miljoner kronor, detta beroende på att finansministern gått in för en höjning av riksportot med hela 5 öre —

han vill förmodligen av praktiska skäl inte dela på femöringen. Som jag redan inledningsvis sade, ha vi att räkna med ett budgetöverskott för nästa budgetår, och jag menar därför att ur statsfinansiell synpunkt finns ingen anledning till denna portohöjning. Men, säger man, penningvärdets fall är sådant att man måste räkna upp vinsten för postverket, och man gör en historisk återblick och beräknar vad postverket under en lång tid givit i överskott. Jag kan förstå denna synpunkt, men för mig är den inte avgörande. Ty det avgörande är om postverket får tillräcklig rörelsefrihet. Jag menar med andra ord, att man inte bör använda postverket som ett beskattningsinstrument. En höjning av portot till 25 öre innebär en ytterligare börda för näringslivet. Priskontrollnämnden har yttrat sig om generalpoststyrelsens förslag och sagt, att detta var väl avvägt, men priskontrollnämnden har inte yttrat sig över det förslag finansministern kommit med. Jag förutsätter att priskontrollnämnden inte skulle kunna uttala samma mening i båda fallen.

Det höjda portot innebär också en ökad börda för organisationer av olika slag. Vi leva ju i Organisationsverige. Vi ha en brokig skara av organisationer, fackliga, politiska, religiösa och ideella av olika slag. En höjning av portot kan bli en avsevärt ökad börda för dessa organisationer. För en förening, som har ett antal lokalbrev per år av 5 000, medför lokalportots höjning från 15 till 25 öre en ökning av utgifterna med hela 500 kronor. Om man betänker hur svårt det är för många organisationer att få debet och kredit att gå ihop, förstår man att det är en avsevärd belastning.

Till sist, herr talman, vill jag endast erinra om att 1949 års skattekommitté arbetar med det stora skatteproblemet. Jag anser att man bör avvakta denna kommittés arbete och inte under tiden stapla den ena skatten på den andra för vårt hårt skattetyngda svenska folk.

Elskatteförordning.

Jag vill, herr talman, med dessa ord yrka bifall till utskottets hemställan i fråga om elskatten och vill i övrigt återkomma med mina yrkanden.

Herr LUNDBERG (kort genmäle): Herr talman! Jag vill bara konstatera, att herr Kristensson i Osby sade att alternativet till regeringens förslag är en ränteglidning. En ränteglidning är en ganska allvarlig sak i nuvarande situation. Herr Kristensson i Osby yttrade vidare, att det inte är rimligt att en arbetare eller annan yrkesman skall behöva betala en extra skatt för den bil han behöver. Jag konstaterade i mitt första anförande vad en höjd ränta innebär. Låt mig säga att en arbetare lånat 5 000 kronor för att köpa en gammal bil och 30 000 kronor till ett egna hem. Vad innebär detta i fråga om räntan om man bara höjer den med 1 procent. Jo, det innebär en merutgift för denna person på ungefär 350 kronor. Om man skall kunna bromsa upp inflationen med räntans hjälp, måste det bli en räntehöjning på mellan minst 2 och 3 procent.

Jag vill konstatera att den lösning, som utskottets talesman här framfört, inte innebär en lindring i skatten vare sig för bilägarna eller för elproducenterna utan i stället en väsentlig höjning. Det är detta jag vänder mig emot i detta sammanhang. Skatterna tar staten, men räntorna gå till enskilda institutioner. Men jag undrar om det är rimligt att anse — herr Kristensson i Osby — att en ränta som skatt är smakligare än en direkt skatt.

Herr KRISTENSSON i Osby (kort genmäle): Om, herr Lundberg, en lastbilägare behöver låna 15 000 kronor för att köpa en ny lastbil, betyder ju $\frac{1}{2}$ procents räntestegring att han får betala 75 kronor mer. Men den extra fordonsskatten — det vet herr Lundberg — går på ungefär 550 kronor för

en sådan bil. Det blir alltså ett avsevärt större belopp.

När det gäller hela den situation, i vilken vi för närvarande befinner oss, tror jag att kreditåtstramning med någon ränteglidning är av betydelse för att bryta något av den överkonjunktur som vi ha. Inflationen är här det allvarsammaste; det är inflationen vi skola bekämpa. Vi bekämpa icke inflationen med dessa skatter. Däremot kunna vi bekämpa inflationen bl. a. med penningpolitiken som vapen.

Herr Lundberg nämnde om en egnahemslåntagare. Herr Lundberg vet mycket väl att räntan där är garanterad av staten.

Jag menar att man behöver endast en måttlig räntestegring i samband med en kreditåtstramning för att man skall bromsa investeringarna. Det blir ett tryck på hela prisnivån, totalt sett, även om det skulle påverka vissa priser uppåt. Det väsentliga är kreditåtstramningen. Jag frågar herr Lundberg, om herr Lundberg menar, att den kreditåtstramning, som vi för närvarande ha i vårt land, är tillräckligt hård.

Herr LUNDBERG (kort genmäle): Herr talman! Därest den uppfattning är riktig, som herr Kristensson i Osby gav uttryck åt, nämligen att räntan är garanterad från statens sida och att egnahemslåntagaren icke har att möta någon som helst risk, så vill jag fråga: Hur många miljoner till skall då staten offra för att kunna klara en höjd ränta på detta område? Jag måste säga att kravet på staten i en sådan situation blir väsentligt mycket större; då få vi räkna med andra inkomster än dem vi för närvarande ha.

Jag har sagt ifrån att jag anser att de åtgärder som här föreslagits icke täcka vad vi behöva i nuvarande situation. Jag vill gå längre än vad regeringen gjort i fråga om att söka samla upp pengar. Jag tror att det är nödvändigt,

Elskatteförordning.

om vi skola kunna hejda inflationen och få en förbättring av penningvärdet.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Vi ha nu kommit så långt fram på detta år att vi ha nått bättre sikt över vårt ekonomiska läge. Vi kunna också litet bättre överblicka den möjliga utvecklingen för den närmaste framtiden. När jag säger detta sista vill jag emellertid understryka, att det ju också i hög grad beror på hur den internationella utvecklingen kommer att gestalta sig. Om den veta vi ingenting, och därför är läget naturligtvis ganska ovisst. Men för vårt eget vidkommande veta vi ungefär var vi äro. Anpassningen av priser och inkomster till världsmarknadsläget har nu i stort sett genomförts, och man kan se varthän vi ha kommit.

Jag tror att den slutsats man då har att draga är, att priser och löner komma, för hela året räknat, att genomsnittligt balansera varandra. Men man kan samtidigt också se, att detta genomsnitt innebär, att under den förra delen av året voro inkomsterna högre än priserna men under den senare delen av året komma priserna att överväga. Man får därför räkna med att det kanske blir en viss levnadsstandardsänkning för vissa grupper. Särskilt kommer detta att gälla de grupper som ha fått mindre inkomst än den genomsnittliga. Anpassningen har alltså fortskridit på det sättet att det har uppstått en snedvridning mellan olika grupper. Denna snedvridning innefattar både en snedvridning av inkomsterna och en snedvridning av förmögenhetsförhållandena. I det sista avseendet få vi observera, att utvecklingen har lett till att våra skogsbolag och åtskilliga andra exportörer ha fått en större del av den svenska förmögenheten, under det att pensionärer i enskild tjänst utan dyrtidstillägg och sådana som ha pensionerat sig genom försäkringar samt penningspararna ha

gjort en motsvarande förlust. För de stora produktiva grupperna, arbetare och bönder, kanske det icke har inträtt någon större förändring i detta avseende. Men för deras del har inträffat det som jag nyss pekade på, nämligen att somliga grupper ha fått litet mera och kanske ha möjlighet att under hela året bevara förra årets levnadsstandard, under det att andra grupper helt säkert komma att mot slutet av året få vidkännas en levnadsstandardsänkning. Genom detta förhållande skapas betydande spänningar i vårt ekonomiska liv. Vi komma utan tvivel att få stora svårigheter att övervinna. Nu sedan vi ha nått så långt fram, att man ser hur det hela har gestaltat sig, bör också tiden vara inne att överväga riktlinjerna för den ekonomiska politiken för nästa år och därvid försöka överväga, i vad mån det kan vara möjligt att vrida snedvridningen rätt igen.

Men det är icke detta problem vi behandla här i dag. Det kan icke från de svenska statsmakternas sida ensidigt lösas. Det måste ske efter överläggningar med de organisationer som ha sin del av ansvaret för den ekonomiska utvecklingen, de organisationer som representera arbetare och bönder, tjänstemän, köpmän och åtskilliga andra. Först efter sådana överläggningar lär man komma fram till linjer som vi sedan, var och en i sin stad, få försöka genomföra. I dag gäller det ju i stället den kanske något mindre uppgiften att se till att vi för resten av detta år och till dess en ny politik kan hinna verka kunna bevara den samhällsekonomiska jämvikten, så att vi ej komma in i en svensk inre prisstegring, framkallad av en bristande jämvikt här hemma mellan tillgång och efterfrågan.

För att vinna detta syfte har regeringen lagt fram sitt program. Det lade vi fram redan i finansplanen, och det ha vi understrukit vid åtskilliga andra tillfällen, senast i den proposition med komplettering av riksstatförslaget som

Elskatteförordning.

nyligen har avlämnats och som bär numret 206. Vi se nu fullt klart det som vi redan förut trodde oss se, nämligen att inflationshårdarna här i vårt land ligga icke på lönebildningens område; de ligga i stället inom företagarkvärlden, inom vinstkonjunkturen, och taga sig där uttryck bland annat i kreditexpansion. Det ligger naturligtvis också en liten inflationshård i de alltjämt ökade beredskapsutgifter som från regeringens och riksdagens sida ha beslutats.

De åtgärder som från regeringens sida ha föreslagits kan jag räkna upp igen: det är kreditåtstramning, det är prisutjämningsavgifter för att bryta topparna av vinstkonjunkturen, det är återhållsamhet i fråga om investeringar, det är en effektiviserad priskontroll och det är en aktiv finanspolitik med en stark överbalansering av budgeten. Vi behöva egentligen icke i dag rucka på någonting av detta. Vi behöva icke säga att det var någonting i dessa linjer som var felaktigt. Jag tror att de voro väl avvägda. Om det skulle finnas något som vi kanske skulle kunna ångra, så är det att vi icke togo ett ännu starkare tag för att begränsa exportörernas vinstmöjligheter, för att toppa vinsterna och taga hand om dessa vinster i viss mån.

Sedan har det inträffat — eller rättare sagt det inträffade den 4 april i år — att folkpartiet och högern fingo ett alternativ till regeringens ekonomiska politik. Vari skiljer det sig från regeringens? Det innefattar ett starkt, jag skulle vilja säga överdimensionerat krav på åtgärder från statsmakternas sida för premiering av det frivilliga sparandet. Det ligger i sakens natur att vi alla måste vara intresserade av att skapa ett så stort frivilligt sparande som möjligt i denna tid. Men, som jag många gånger har fått understryka, är det ju på det sättet, att så länge människorna icke ha tilltro till penningvärdets stabilitet är det egentligen mindre ting vi kunna åstadkomma

med alla de sparbefrämjande åtgärder vi kunna utfinna.

Nu ha många motioner varit väckta i denna fråga vid årets riksdag. Bankoutskottet har enat sig om ett enhälligt förslag att skriva till Kungl. Maj:t och begära att dessa problem skola övervägas. Det ligger i sakens natur att de också komma att bli övervägda så snabbt det över huvud taget kan ske och att, om det finns möjlighet att få fram någonting som verkligen kan giva ett resultat som är acceptabelt, det också skall framläggas för riksdagen så snart det finns möjlighet därtill. Men jag understryker att det får gälla ett resultat som icke kostar mer än det ger.

Jag vill för min del säga att när det så starkt från både folkpartiets och högerns sida understrykes att man skall åstadkomma denna sparbenägenhet genom att göra skattelättnader, får man allt spetsa öronen och fråga sig: Vart-hän vill man komma? Man pekar mycket ofta på ett förslag som framlades av 1944 års skattekommitté 1947 och som innebar att man skulle få i sin deklARATION avdraga ett belopp på högst 3 000 kronor som man visade sig ha sparat under året.

Nu är det klart att först och främst är det oerhört svårt att få en kontroll över att det verkligen gäller nysparande och icke överflyttning av medel från ett håll till ett annat. Det är en sak för sig. En annan fråga är: Vilka är det som kunna spara 3 000 kronor? Det skulle kanske en person i ett statsråds ställning, om han är försiktig, lyckas åstadkomma. Det är klart att det skulle bli en betydande fördel för denne. Det är lätt att räkna ut att det skulle giva honom en skattelättnad på 1 350 kronor. Alltså, för att han skulle frivilligt spara 3 000 kronor skulle staten göra en skatteeftergift på 1 350 kronor. En arbetare kan icke spara 3 000 kronor, men kanske skulle han kunna spara 500 kronor; då finge han en skatteeftergift, som komme att röra sig om ett be-

Elskatteförordning.

lopp av 50 å 70 kronor. Det är givet att det sparandet vore billigare ur statens synpunkt än det förra. Jag vill bara anföra detta för att göra klart, att om det skall vara allvar med detta tal om att man skall premiera sparandet, skall man icke låta diskussionen innefatta sådana spekulationer att man får den uppfattningen, att vad man vill komma till snarare är en skattelättnad för högre inkomsttagare än ett egentligt premierande av sparandet.

Ja, det var en skiljaktighet, om man så vill, eftersom jag och kanske också regeringen med mig ha litet mindre tilltro till möjligheten att vinna väsentliga ting på den vägen. Det finns vidare till och med en punkt, skulle jag vilja säga, där högern och folkpartiet skilja sig från varandra. Det finns det faktiskt. Det är nämligen så att högern understryker med stor styrka att man skall spara på statsutgifterna. Jag vill icke förneka, herr Hagberg, att det har funnits vissa ansatser. De ha dock icke varit så där väldiga. De ha t. ex. icke försökt aktualisera Wärns program, som av herr Hagberg efterlystes. Men jag måste säga att när jag närmare studerat högerns besparingsansträngningar har det blivit litet svagt resultat. För driftbudgeten har högern i motioner föreslagit prutningar på något över 28 miljoner kronor. Samtidigt har högern på driftbudgeten föreslagit utgiftsökningar på 38 miljoner kronor. Det blir alltså ett plus på 10 miljoner kronor. Går jag till kapitalbudgeten är det ju möjligt att det går litet bättre ihop; det kanske till och med blir någon miljon över. Jag räknar det då icke som ett allvarligt besparingsförslag, när man föreslår, att bostadslånen skola flyttas över från statliga lån till enskilda lån. Det är en sak som väl kan diskuteras, men det innebär icke någon egentlig besparing. Jag måste säga som den gamle romaren Ovidius, att fastän krafterna saknas är viljan likväl berömvärd.

Om jag vänder mig till den andra parten i det nya bolaget, folkpartiet, finns det väl icke någon som kan säga att folkpartiet gjort någonting för att spara. När jag sitter där uppe i min bänk vid voteringarna och tittar ut över församlingen, finner jag nästan alltid att huvudparten av folkpartisterna rösttar för det högsta anslagskravet. Det är visserligen sant att härom dagen följde de mig, men det var mera ett undantag från regeln. Men båda dessa partier äro eniga om att nedvärdera överbalanseringen av budgeten som ett medel i den ekonomiska politiken. Man anser icke att den har någon betydelse. Jag kommer strax tillbaka till detta. I stället lägger man nu från båda partiernas sida huvudvikten vid en kreditåtstramning med räntehöjning.

Vad är det som har skett den 4 april? Ja, jag tycker att det viktigaste som har skett är att herr Ohlin har blivit ljummare och ljummare i fråga om budgetens överbalansering och i fråga om räntepolitiken kommit högern allt närmare. Men sedan är det ytterligare en sak som har inträffat. Det är att man har lanserat en ny teori, nämligen teorien om de indirekta skatternas inflationsdrivande verkan. Jag tror att något av det mest expressiva eller, för att tala med herr Kristensson, något av det mest anmärkningsvärda som inträffat i denna genre är några rader i herr Ohlins 1 maj-tal, där han enligt Stockholms-Tidningens referat säger: »Det som framför allt hejdar eller försvårar utvecklingen mot ett bättre och rättvisare samhälle är regeringens inflationspolitik och dess märkvärdiga uppfattning, att man mest motverkar prisstegring genom att stapla den ena skatten ovanpå den andra.»

Det är en verklig nyhet att dessa båda partier, högern och folkpartiet — var bondeförbundet befinner sig vet jag faktiskt inte — nu ha kommit till den uppfattningen, att en överbalansering av budgeten genom statsinkomster

Elskatteförordning.

åstadkomna genom indirekta skatter leder till en inflation under det att en kreditåtstramning med räntestegring motverkar en inflation. Är inte detta att förenkla en sak in absurdum? Är det inte att ställa sunt förnuft på huvudet? Finns det över huvud taget någon automatiskt verkande åtgärd för det ekonomiska livets åtstramning som icke leder till höjda priser? Jag kan inte bestrida att elektricitetsskatten kommer att medföra högre priser i en kedjereaktion, och inte vill jag förneka att den dubbla fordonsskatten gör det också. Men det är väl ändå inte rimligt att säga, att räntestegringen inte gör detsamma. Räntestegringen leder till höjda hyror, den leder till höjda ränteutgifter för jordbrukare, och dessa höjda ränteutgifter för jordbrukarna komma in i jordbrukskalkylen, och det leder i sin tur till höjda priser på bröd, kött och fläsk. Jag kan nu inte begripa, att dessa prisstegringar på bostäder och på mat skulle vara mindre viktiga för inflationens fortskridande än prisstegringar på elektricitet och transporter. Det finns inga sådana automatiska åtgärder som inte leda till en viss prisstegring, men man tillgriper dem icke, vare sig skatterna eller räntestegringen, för prisstegringarnas skull. Man tillgriper dem emedan den andra sidan av verkningarna är att de pressa priserna genom att minska köpkraften och minska efterfrågan, och detta tryck på efterfrågan skapar en gynnsam atmosfär för prisstabilitet. Det är detta man på båda vägarna vill vinna, men det är inte ärligt att säga, att den ena vägen leder till enbart goda resultat och den andra vägen till enbart farliga resultat. Det är nettot av verkningarna som blir av betydelse. Man kan bekämpa inflationen — det erkänner jag gärna — både med en överbalansering, byggd på ökade skatter, och med en räntestegring.

Det har säkert inte undgått riksdagens ledamöter, som väl läsa mer än ett slags tidningar, att alla ekonomer

som ha yttrat sig i den ekonomiska debatt som här förts de senaste månaderna, antingen de ha varit teoretiker eller praktiker, ha varit anhängare av en stark överbalansering av budgeten och av höjda skatter. Det finns bara ett undantag, och det är professor Ohlin, men jag är övertygad om att när han förfäktar denna nya teori om överbalanseringens fördärvbringande inflytande, yttrar han sig icke som ekonom utan som politiker, och jag tror nog att herr Ohlins anseende som ekonom har fått åtskilliga kyssar under de senaste månaderna.

Nu kan man kanske göra den invändningen som har förts fram tidigare, att de två i dag diskuterade skatterna äro illa valda. Innan jag går in på det kapitlet vill jag emellertid säga ett par ord till herr Kristensson. När handelsministern i ett föredrag förklarade, att det icke skulle bli någon skatt på bilar, angav han uttryckligen att det gällde en importavgift på bilar. Det har aldrig från regeringen sagts ett ord om att det inte skulle bli en höjd fordonsskatt, och jag lämnar herr Kristenssons anmärkningar om missförhållandet mellan min utredning och denna skatteproposition åt sitt öde. Jag gör här ett undantag och föreslår, att staten i detta betryckta läge skall ta in 100 miljoner kronor genom en fördubbling av fordonsskatten. Herr Kristensson ville ha det förslaget remitterat. Det är så enkelt till sin konstruktion, och dess verkningar äro så lätta att överblicka, att ett remissförfarande icke skulle ha givit oss någon upplysning som vi inte redan hade. Jag är alldeles övertygad, herr Kristensson, att det skulle ha blivit många avstyrkande yttranden, särskilt om yttrandena kommit från de organisationer som representera bilisterna. Jag har aldrig hittills, herr Kristensson, sett någon organisation som inte med styrka slår vakt omkring sina medlemmars ekonomiska intressen. På samma vis är det i fråga om elskatten.

Elskatteförordning.

Visst ha alla de myndigheter och organisationer, som skola betala denna skatt, avstyrkt den, men jag försäkrar, herr Kristensson, att om vi skulle gå ut och fråga skattebetalarna om de ville ta på sig en skatt, skulle de alla säga nej, och vi skulle aldrig få några skatter till staten. Därför är hela det resonemanget av liten betydelse.

Jag medger gärna att dessa skatter äro orättvisa, om man nämligen av en indirekt skatt kräver att den skall drabba alla och drabba dem efter deras ekonomiska bärkraft, men det finns icke en av våra indirekta skatter som fyller detta villkor. Alla sådana skatter måste med nödvändighet bli orättvisa. Man kan inte välja den indirekta beskattningens väg om man inte vågar göra det avsteg från rättvisan som de alltid innebära.

När det gäller för mig att finna skatteällor har jag icke gått ut från denna sak som en primär fråga, även om jag naturligtvis har väl beaktat den. Jag har i stället gått ut från denna frågeställning: Vilka skatteobjekt skall jag välja, som samtidigt med att de ge staten erforderliga inkomster kunna utöva en gynnsam inverkan på konjunkturen? Jag har för min del den uppfattningen, att dessa båda skatter göra det bäst, och det är inte bara jag som anser det. Det förekom en artikel av den 19 april i en tidskrift som heter Affärsvärlden. Det är en tidskrift som ofta citeras i den borgerliga pressen, men denna artikel har aldrig varit omnämnd, inte ens polemikvis, utan den har varit nedstygad, och det är inte så konstigt. Tidskriften säger nämligen följande:

»Om man måste ha nya skatter, så synas de som herr Sköld senast föreslagit vara lämpliga eller åtminstone bland de minst olämpliga. Utom att de tillföra staten inkomster kunna de vara ägnade att hålla tillbaka förbrukningen, vilket väl är det som alla måste eftersträva. När bränslet blivit så enormt

fördyrat, har elkraften, som redan var förhållandevis billig, blivit förhållandevis än billigare. En elskatt kan ha samma verkningar som på sin tid elransoneringen. Det finns otaliga punkter, där man kan spara på elförbrukningen. Denna har visat tendens att stiga så mycket att trots sedan flera år pågående exceptionellt stora kraftverksbyggen ett underskott tidvis kan tänkas uppstå. Varje nytt kraftverk innebär en enorm kapitalinvestering. Om genom inställandet av överflödig elförbrukning någon sådan investering kan uppskjutas några år, vore väl detta blott fördelaktigt. Det klagas ju på att våra investeringar äro för stora. Den ökade skatten på motorfordon synes också kunna hämma vissa onödiga investeringar. Avsikten med den höjda bilskatten är att återföra den extremt stegrade bilimporten till vad som bättre motsvarar en normal förnyelse av bilbeståndet. Städernas gator och framför allt parkeringsplatser äro otillräckliga för att ta emot den ständigt stegrade trafiken.»

Jag behöver inte brodera på detta tema, utan detta säger egentligen allt vad som behöver sägas. Jag skall dock på ett par punkter göra några kompletteringar. De föregående ärade talarna ha här talat varma ord om betydelsen av en ökad förbrukning av elektricitet, om vilken bekvämlighet, vilken rationalisering, vilken produktionsökning vi på det sättet skulle kunna vinna. På grund därav skulle man inte, säges det, göra denna energi dyrare, och det är bara bra att den är billig. Men man rör sig ju här med ingenting annat än en utopi. Visst är det bra om vi kunna öka användningen av elektrisk energi, men om vi skola kunna öka den måste det finnas någon energi att ta till. Hur är det nu ställt med detta? När kolpriserna ha blivit så höga som de äro nu är det ganska naturligt att praktiskt taget alla människor eftersträva att ersätta fossilt bränsle med elektrisk energi. Detta har lett till att energiför-

Elskatteförordning.

brukningen under år 1950 har med åtminstone 500 000 kilowattimmar överstigit den prognos som man tidigare uppgjort. När man startade det stora utbyggnadsprogrammet för tiden 1949/50—1954/55 byggde man i den centrala driftledningen på en prognos, enligt vilken man genom dessa utbyggnader skulle kunna öka energitillgången med något över 9 miljarder kilowattimmar, och man räknade då, efter den ökning av energiförbrukningen som kunde tänkas, med att man i slutet av perioden skall ha en reserv på cirka 2 miljarder för att möta torkåren. I dag kan man säga, att även om förbrukningsstegringen icke blir så stark som den var under 1950, kommer det vid slutet av perioden icke att finnas någon reserv utan i stället en brist. Även under normala år, herr Sandberg, och inte bara under torkår, kommer det att finnas en brist, och var vill då herr Sandberg ta den billiga energi, som han nu vill sprida som en välsignelse över detta land? Nej, den andra sidan heter ransonering. Det kan naturligtvis alltid diskuteras om man skall tillgripa en sådan, men frågan är väl ändå om man inte genom denna beskattning i alla fall åstadkommer en smidigare ransonering än om man skulle göra den i form av en reglering.

Jag tror således att man mycket väl kan säga, att denna skatt fyller en betydande uppgift i vår konjunkturpolitik — utöver detta att den ger staten pengar.

Jag skulle också vilja säga ett par ord om bilskatten. Vi fingo i fjol 50 000 nya bilar. Det kan vara riktigt, som herr Kristensson säger, att vi voro för optimistiska och att vi inte borde ha tillåtit detta. Men voro vi inte så där litet optimistiska alla innan vi sågo Koreakriget i ögonen? Vilken verkan har då importen av 50 000 bilar haft? Ingen har väl kunnat undgå att se att bilbeståndet har växt för hastigt. Jag är inte den som säger att bilåkning är

en lyx. Jag missunnar ingen människa att åka bil, utan jag önskar att vi skola få ett sådant framåtskridande i vårt land, att det blir fler och fler bilar. Men var och en måste inse, att man inte kan få allt detta goda på en gång, ty då bli vi kvalda, vi få mer än vi kunna svälja, och det blir stockningar i vår samhällsekonomi. Vi som äro samlade i denna sal ha väl erfarenhet av förhållandena i den gångna vinterns Stockholm. Vi ha sett bilar stå ute dag och natt, nedsnöade och nedfrusna. Det har beräknats, att det förra vintern fanns över 10 000 hemlösa bilar i Stockholm. Nu kanske någon säger, att vi skola bygga garage till dem. Ja, vi kanske hellre skola bygga garage än bostäder. Det är också ett val vi ha att göra. Men utöver detta att vi inte äro i stånd att ge bilarna tak över huvudet medför denna väldiga ökning av bilparken större krav på våra bilverkstäder. Även där är det omöjligt att få kapaciteten att svälla. Det finns inte arbetskraft. Det börjar nu bli köer vid reparationsverkstäderna, och man får vänta både en, två och tre veckor längre än förut på en bil som man lämnat in för en reparation, även om det är den enklaste justering. Vi ha ransonerat importen av bilar, men vi ha krigstidens erfarenheter bakom oss som ge vid handen, att ransoneringar icke äro lätta att upprätthålla om man icke kan skapa också ett ekonomiskt tryck. Jag vill därför för min del säga, att denna tillfälliga bilskatt kan hjälpa oss att hålla tillbaka ansvällningen av bilbeståndet nu i en tid när vi måste göra det därför att vi över huvud taget icke ha råd med den.

Sedan har man sagt, att dessa skatter leda till höjda priser, och visst göra de det. Jag vill dock fästa uppmärksamheten vid att en räntehöjning också gör det. Jag är inte villig att göra någon direkt jämförelse, herr Hagberg, men jag har från socialstyrelsen inhämtat vad elskatten kommer att betyda i års-

Elskatteförordning.

kostnad för den s. k. normalfamiljen. Uträkningen leder till att kostnaden blir 2 kronor 88 öre. Detta är alltså inte något genomsnitt utan gäller normalfamiljen. Jag lät också inom socialstyrelsen räkna ut vad en höjning av räntan med $\frac{1}{2}$ procent skulle innebära för samma normalfamilj: 56 kronor 93 öre.

Det har här varnats för att dessa skatter skulle komma att leda till kompensationskrav och följaktligen till höjda löner, och så skulle hela verkan av skatten vara borta. Jag vill inte förneka att det kan bli så, men dessa skatter äro i verkligheten så avpassade, att de aldrig kunna komma att med full styrka verka på löner och levnadskostnader. Herr Kristensson stod ju här uppe och grät salta tårar över vissa industriföretag som skulle få sina omkostnader höjda och som inte skulle ha någon utsikt att vältra över höjningen på konsumenterna utan skulle få sitt konkurrensläge förstört. Men, herr Kristensson, i dagens konjunkturläge tror jag, att det där företaget väl kan bära skattehöjningen utan att vinsten blir onormalt låg. I nuvarande läge kan den del av industrien som icke kan övervältra skatten väl bära denna börda, och skatten kommer kanske därför inte heller ut i de allmänna prisstegringarna. På samma sätt kan man säga om bilskatten. Det är klart att en höjning av skatten på omnibussar och lastbilar leder till höjda taxor, och där blir det alltså en fördyring, men när det gäller hela den del av bilparken, som utgöres av privatbilar — jag undantar då de privatbilar som ekonomiseras som företagsbilar — är utgiften för bilen en konsumtionsutgift. Det är en kostnad, som inte kan övervältras. Om man ser efter, på vilka områden skatten kommer att medföra prisstegringar, skall man finna att det blir en sådan utspridd verkan, att det beträffande varje varuslag blir mycket små belopp.

Därför skulle jag för min del vilja

säga, att dessa skatter ge bra mycket mindre kompensationsanledning än många andra och ofantligt mycket mindre kompensationsanledning än $\frac{1}{2}$ procents räntestegring. Det få herrarna i blocket observera.

Jag skall säga några ord om budgeten. Jag skall inte därvidlag bli mångordig. Siffrorna ha lagts fram här. Herr Hall yttrade några ord om att skatteprogrammet inte var tillräckligt. Han ansåg att man borde ha så stora inkomster, att de täckte alla statens utgifter och litet till, och det var också herr Lundbergs mening. Han lekte med miljarder i det sammanhanget. Herr Hall har aldeles rätt. När man ute i de anglosaxiska länderna talar om överbalansering av budgeten, menar man egentligen att budgeten skall täcka alla statsutgifter, även kapitalkostnaderna. Amerikanarna ha aldrig riktigt kunnat förstå att vi här i Sverige tala om överbalansering, när det endast är driftbudgeten vi överbalansera. Jag skulle för min del gärna ha velat genomföra en så stark överbalansering, att alla statens utgifter, även kapitalutgifterna, hade blivit täckta. Det skulle inneburi ett mycket kraftigt steg fram mot ett uppbromsande av inflationstendenserna. Men jag har ju varit så länge i detta sällskap att jag har fått lära mig att politik är det möjligas konst, och jag för min del har haft klart för mig att det icke går att fresta riksdagen ända till den punkten. Jag har måst göra ett övervägande, hur långt över huvud taget det skulle vara möjligt att skaffa en överbalansering av driftbudgeten. Efter mitt övervägande kom jag till att man skulle på den vägen kunna begränsa statens upplåningsbehov till 250 miljoner kronor, och det är den linjen som jag har vidhållit. Det är klart att det inte är så bra som om jag hade kunnat täcka alla kapitalutgifter med verkliga statsinkomster, men det är ett steg på vägen. 250 miljoner är i alla fall en bra mycket mindre siffra

Elskatteförordning.

än de 500 å 600 miljoner som vi behöva låna detta budgetår. De 175 miljoner kronor, som vi strida om här i dag, ha också en väsentlig betydelse för förhållandena på penningmarknaden i fortsättningen.

Jag yttrade för en liten stund sedan här att ekonomerna i allmänhet ha den meningen, att budgeten behöver kraftigt överbalanseras och att ökade skatteinkomster äro nödvändiga. Nu vill jag inte att man skall missförstå detta så att man tror att jag därmed har menat att dessa ekonomer stå på regeringens linje. Det göra de inte. De vilja ha en stark överbalansering, men de vilja dessutom ha en sådan kreditåtstramning med räntestegring som högern och folkpartiet, och de säga rent ut på den sidan att de vilja ha en icke oväsentlig räntestegring. Det vågar varken herr Ohlin eller herr Hjalmarson säga, och de kanske inte mena det heller. Men det nyttar kanske inte så mycket vad ni menar på den punkten, därför att det levande livets förhållanden gå sin väg. Herr Hall har något varit inne på dessa faktorer. Man kan då fråga sig: Varför vill inte regeringen gå med på denna linje, att vi skola genomföra en så långt driven kreditåtstramning att det kan leda till en räntehöjning? Jag skall försöka att belysa våra synpunkter härvidlag.

Enligt vår uppfattning är för närvarande kreditläget ganska stramt. Det är inte något överflöd på pengar i bankerna. Det är många banker som inte kunna skaffa pengar för sina dagliga behov, och hade det inte funnits ett par banker, som haft större tillgångar av likvida medel, så att de i viss utsträckning kunnat försträcka sina kolleger med dagslån, hade det redan nu tett sig synnerligen stramt på penningmarknaden. Vi ha alltså redan kommit ganska långt i det avseendet.

Men sedan är det en annan sak. När jag hör oppositionen här tala om räntestegringens och kreditåtstramningens

verkan, tycker jag det förefaller, som om ni såge alltför teoretiskt på detta spörsmål. Det är som om ni tänkte er att konjunkturen var som en rak bräda, som vilade på ett mjukt underlag. Så sätta ni kreditåtstramnings- och räntehöjningsvikter på den brädan, och då trycks den likformigt ned. Men nu är inte konjunkturen ett sådant plant bräde. Vi möta i dag en mycket splittrad konjunktur, där vi å ena sidan ha exempelvis exportindustrierna, som ha en veritabel överkonjunktur, och å andra sidan vissa hemmamarknadsindustrier, som redan i dag börja känna svårigheterna. Vi ha kanske den värst utsatta i bostadsbyggandet. Vad innebär nu en kreditåtstramning med räntestegring? Betyder det att exportindustrierna med överkonjunktur få det svårare och behöva dra in på staten? Nej, det betyder bara att de få högre ränta på de vinstmedel de kunna sätta in i bankerna. Det betyder över huvud taget icke någonting för dem, men däremot betyder det kanske att det blir möjligt för åtskilliga andra industrier att upprätthålla driften, industrier som inte ha export till huvudnäring. Då kanske man vill säga: Men är inte detta bra? Vi skola väl just verka på sådana svaga punkter och där skapa åtstramning och inknappning, ty då åstadkomma vi ju en lättnad i det ekonomiska läget! Det kan vara riktigt, och det är klart att jag inte känner mig så oroad när jag hör, att chokladindustrien inte har det så lätt — det bekommer mig verkligen ingenting — men är det så säkert att alla de svaga punkterna gälla ting som vi vilja avstå ifrån? Nu har byggnadsmaterialen genom de höjda bränslepriserna, de höjda järnpriserna och de höjda träpriserna blivit mycket dyrare. Kostnaderna för ett flerfamiljshus av sten beräknas ha stigit med 20 procent. Det ligger lönestegringar också i detta. Redan nu hör man talas om att folk, som tecknat sig för lägenheter i hus under uppförande, avstå från dessa lä-

Elskatteförordning.

genheter, därför att de icke kunna betala hyrorna. Om vi då till den anledning till hyreshöjning, som ligger i denna prisfördyring, också lägger den hyresstegring som kommer genom en höjd ränta, kan det hända att det inte går att bygga längre — såvida vi nu inte som herr Kristensson skola trösta oss med att staten garanterar räntan på egnahemslån; kanske herr Kristensson tycker att vi skola garantera räntan även för de nya husen och anpassa subventionerna därefter. Men blir det en konsekvent politik att samtidigt som man tänker så hindra staten från att få höjda inkomster? En sådan politik, herr Kristensson — om det var en sådan politik, som herr Kristensson menade — vill jag inte karakterisera. Den kan man inte karakterisera annat än med ett mycket fult ord.

Vad betyder alltså högerns och folkpartiets alternativ här? De vilja inte fästa något avseende vid budgetens överbalansering. De nedvärdera den. De vilja ha en kreditåtstramning, som kan leda till räntehöjning. De tala om en måttlig räntehöjning. Herr Sundén, som väl närmast representerar Industriförbundet i bankofullmäktige, uttryckte väl näringslivets åsikt när han häromdagen i reservation till bankofullmäktiges protokoll sade, att han röstade för en väsentlig räntehöjning. Och, ärade kammarledamöter, om man följer högern och folkpartiet, blir det en väsentlig räntestegring! Varför blir det detta? Jo, först och främst därför att om man minskar statens inkomster ökar man statens lånebehov. Då måste staten ut och låna pengar i marknaden, och varifrån skola de pengarna komma? De kunna inte komma annat än från försäkringsbolag, och försäkringsbolagen äro inte flera än att de kunna hålla ihop. De se att staten behöver pengar, de se när staten behöver pengar och bestämma sina villkor därefter, och därigenom få vi en ränteglidning. I och med denna ränteglidning få vi spekulat

tion i en fortsatt ränteglidning, och så komma vi i gång. Den som har haft tillfälle att inifrån se utvecklingen under det senaste året vet hur svårt det är att stoppa upp en ränteglidning, som kommit i gång. Skulle vi gå in för den politik, som här ifrån högerns och folkpartiets sida rekommenderas, ha vi så att säga tagit bort hakarna. Då veta vi icke vart vi komma. Det kan hända att vi över åtskilliga olyckor komma fram till stabilitet i samhällsekonomin, men det blir i så fall över åtskilliga olyckor.

Jag skulle till sist vilja fråga: Kan man gå in på denna linje och genomföra en kreditåtstramning med räntestegring utan att ha lagt om den statliga hyres- och bostadspolitiken? Kan man göra det? Jag tror icke att det är möjligt. Jag tror inte att någon vågar taga konsekvenserna av det, och då kommer jag närmast fram till att sannolikt ingen i verkligheten i dag har mod att taga ansvaret för att gå över på det alternativ som högerns och folkpartiets förslag innebär.

Högern och folkpartiet ha ju dock ett alternativ, men, herr Hedlund, hur ha vi det med bondeförbundet? Bondeförbundet talar ju vid högtidliga tillfällen också om att vi måste strama åt, vi måste föra en hård ekonomisk politik, och vi måste hålla igen, men bondeförbundet vill inte överbalansera budgeten. Bondeförbundet röstar mot elskatten och mot fordonsskatten, och det tycker jag inte i och för sig är mycket att säga om, därest man i stället föreslår någonting annat, men det gör inte bondeförbundet. Bondeförbundet vill inte heller följa högern och folkpartiet i fråga om kreditåtstramning och räntestegring. Hur blir det, herr Hedlund, med förbindelsen mellan lära och leverne? Det tror jag vi alla här i kamraren äro intresserade av att få en lektion i.

Jag tror — och jag slutar med detta — att situationen är den, att var och en som vill att man skall föra en eko-

Elskatteförordning.

nomisk politik, som bevarar den samhällsekonomiska balansen i landet utan att ställa till äventyrligheter, måste stödja regeringens politik. Det är den enda linje som i dag kan väljas. När vi välja i dag, välja vi för resten av detta år och kanske för en tid till. Senare detta år få vi samlas och se vad vi skola göra beträffande våra förhållanden under den tid, som följer därefter.

Under detta anförande återtog herr talmannen ledningen av förhandlingarna.

Herr KRISTENSSON i Osby (kort genmäle): Herr talman! Finansministern ställde de båda alternativen mot varandra, å ena sidan denna indirekta nya beskattning, å andra sidan en kreditåtstramning. Finansministern medgav att dessa skatter komma att medföra en prisfördyring, men han ville för sin del inte medge att de skulle leda till någon lönekomensation eller krav i den riktningen. Jag skulle då i detta sammanhang vilja fästa uppmärksamheten på att Kooperativa förbundet i sitt remissyttrande angående elskatten har uttalat en helt annat uppfattning. Jag skulle också vilja påpeka, att finansministern förklarar — och däri instämmer jag — att man inte bör återinföra en allmän omsättningsskatt. Jag har hört finansministern tala om detta och då göra gällande, att om man i nuvarande läge skulle införa eu allmän omsättningsskatt, skulle det leda till prisstegringar. Dessa skulle i sin tur leda till löneökning, alltså att man vrider på inflationsspiralen. Men om man kan använda detta argument — och det anser jag vara riktigt — i fråga om en allmän omsättningsskatt, förefaller det mig, herr finansminister, som om man bör kunna använda samma argument med bärkraft också gent emot dessa punktskatter. Har finansministern en annan uppfattning på detta område, vore jag tacksam att få veta detta.

Jag har gjort gällande att vi behöva en kreditåtstramning. Finansministern säger att kapital- och penningmarknaden är tillräckligt stram. Har finansministern iakttagit att affärsbankerna för närvarande ha nästan ingen rediskontering i riksbanken? Har finansministern iakttagit att de ha över en miljard i skattkamarväxlar och obligationer och att deras innehav härav är större än det var 1948?

När finansministern här talar om beräkningar av hur en räntestegring på $\frac{1}{2}$ procent skulle inverka på en normalfamilj och sätter verkan av denna räntestegring mot elskattens verkningar måste jag säga, att det förefaller mig som om finansministern räknade med ett väl statiskt samhälle. Det är ett rörligt samhälle vi leva i, där en kreditåtstramning betyder en investeringsbroms, som kan trycka ned efterfrågan på varor. Denna kreditåtstramning kan också medföra att firmor, som ha god likviditet, vilja vara försiktiga i ett sådant läge för att inte komma i svårigheter.

En kreditåtstramning kan följas av en ränteglidning uppåt. En räntestegring på $\frac{1}{2}$ procent skulle medföra en hyreshöjning på 5 å 6 procent och en ökning av levnadskostnaderna med ca 1 procent. Men lyckas man att med denna politik avsevärt bromsa överkonjunkturen och förväntningarna inför framtiden, är det troligt att denna penningpolitik bättre än regeringens väg leder till en sänkning av prisnivån totalt.

Här vill jag understryka, att en kreditåtstramning inte leder till förväntningar om prisökningar men att det är risk för att de förväntningar som finnas skola ökas om man inför den ena skatten efter den andra.

Herr finansministern sade någonting om bostadssubventionerna. När jag förde in detta i debatten, var det som svar på ett exempel ur levande livet, som herr Lundberg hade anført. Han

Elskatteförordning.

talade om en egnehemsägare och om en bilägare. Det var i det sammanhanget, herr finansminister, som jag nämnde om den räntegaranti vi ha. Jag gjorde intet värdeomdöme om den saken. Jag har inte förordnat några utökade subventioner för byggnadsverksamheten.

Finansministern säger: Hur skall man hejda räntegliidningen? Ja, vi hejdade den från riksbankens sida i fjol, och det finns möjligheter att hejda räntegliidningen ännu en gång.

I frågan om hur elskatten verkar på det företaget i Trollhättan, som jag nämnde, sade jag, att i ett normalt läge skulle verkan av elskatten avsevärt minska konkurrensförmågan för detta företag och andra företag. Jag nämnde ett normalt läge, och finansministern talade om dagens läge.

Jag uttalade, herr finansminister, att det var anmärkningsvärt att frågan om fordonsskatten inte varit ute på remiss. Gent emot detta säger herr finansministern bara att remissyttranden inte skulle ha givit något nytt. Ja, herr finansminister, skall man behandla sakkunskapen på detta område på ett sådant sätt, då tycker jag inte att man handlar rätt.

Så säger finansministern, att jag för min del skulle ha sagt att bilimporten 1950 — 50 000 bilar — skulle ha visat en för stor optimism från regeringens sida. Något sådant yttrande har jag inte fällt, utan jag har ställt denna import mot bakgrunden av ett uppdämt behov som fanns på detta område.

Herr talman! Till sist vill jag endast framhålla att jag har sagt att det inte är rättvist att lägga sådana bördor på bilisterna, som icke komma vägväsendet till godo, och jag vill tillägga att det finns ytterligare en orättvisa i dessa skatter: de drabba landsbygden särskilt hårt.

Herr HAGBERG i Malmö (kort genmäle): Herr talman! Jag vill inte bestrida riktigheten av de siffror som finansministern här nämnde, då han

gjorde en jämförelse mellan elskattens verkningar och verkningarna av en viss räntehöjning för normalfamiljen, men är det alldeles riktigt att resonera på det sättet, herr statsråd? Jag skulle vilja fråga finansministern: Vad tjänar det till att söka hålla hyrorna nere, när priset för denna politik är en väldig stegring inom övriga sektorer av levnadskostnaderna, när priset för denna politik är en oavlåtlig urholkning av de sociala förmånernas värde i detta land, en urholkning som ju häromdagen i ett uttalande av Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund angavs till 22 procent under de senaste åren?

Herr HEDLUND i Rådom (kort genmäle): Herr talman! Det är naturligtvis med all rätt som man ställer mycket stora anspråk på landets finansminister, men att han skall veta var de olika talarna stå, vad de olika partierna ha för ståndpunkter, innan de ha varit i tillfälle att yttra sig i frågorna här i kammaren, det är väl ändå väl mycket begärt. Vi ställa inte alls det anspråket på finansministern, att han skall konkurrera med den där fjärrskådaren Karlsson i Ankarvattnet eller vad han heter, även om vi gärna skulle önskat att han kunde göra det, eftersom vi väl då skulle slippa sådana felprognoser i fråga om engångsinflationens storlek, som vi ha fått vara med om nu på sista tiden.

Finansministern undrar var bondeförbundet egentligen står. Ja, så mycket är ju fullständigt klart både av vår motion och av vårt ståndpunktstagande i bevillningsutskottet, att vi ingalunda äro hågade att vara med om vare sig fordons- eller elskatten, och jag skall glädja finansministern med att klart deklarerat att vi höra till dem som vilja undvika en räntestegring så länge det går. Vi äro på det klara med att man kan komma i ett läge där alla tänkbara medel få lov att gripas till, och då kan

Elskatteförordning.

även räntestegringsprojektet få lov att diskuteras på allvar också från bondeförbundets sida. Men jag anser nog att vi inte äro i det läget den dag som i dag är, och därför menar jag att man får söka sig fram på andra vägar.

Bondeförbundet vill inte överbalansera budgeten, sade finansministern. Det är en nyhet för mig, och nyheter äro ju alltid roliga att få höra, men jag tror inte att mina partivänner i den frågan följa finansministerns antaganden om vår ståndpunkt, utan att de verkligen ha den uppfattningen, att en överbalansering är önskvärd, och en sådan blir det väl även om man avstår från de här två skatterna, el- och fordonsskatterna.

Vad som egentligen fordras är, såvitt vi förstå, en återhållsamhet, en sparsamhet både i det enskilda och det allmänna. Det går inte, mena vi, att fortsätta att leva på det sättet, att man inrättar sina utgifter efter de sju feta årens hushållning och att staten går främst och visar hur det skall vara, utan man får lov att som en någorlunda förständig hushållare söka sig fram till något slags medelläge. Jag förstår mycket väl att finansministern kommer att säga: De här utgifterna ha ni varit med om inom bondeförbundet såväl som inom folkpartiet och högern. Ja, det är sant, men det är väl ändå så, att förslagen till utgifter komma från dem som sköta statens pung, och vi trodde att de hade tittat så djupt i den att de skulle veta när vi skulle vara nere på botten, men det tycks ha varit så, att man har plockat skärvarna från botten. Det hade varit regeringens skyldighet att säga ifrån, att nu börja vi se botten på penningpungen, så nu få ni lov att begränsa er litet grand.

Nu gäller det väl närmast att återställa förtroendet till statens vilja och förmåga att bevara penningvärdet. Det är en förtroendekris som nu pågår. Först sedan den har avhjulpts är det möjligt att få människorna att gå in för

ett mera allmänt sparande, som är en oundgänglig förutsättning, förefaller det mig, om man skall klara upp det hela.

Jag tror att finansministern drar alltför vittgående slutsatser av det förhållandet, att vi äro emot de här två konsumtionsskatterna. Vi ha inte kunnat tänka oss att samhällsekonomin vilar på en så lös grund, att det hela skall komma att hänga på om finansministern får in de här elskatte- och bilskattepengarna. Jag får väl emellertid tillfälle att närmare utveckla mina synpunkter på de här frågorna senare i afton.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! När herr Hedlund började sin replik fick jag närmast det intrycket, att han menade att det var oriktigt av mig att fråga, eftersom jag inte har fjärrskådar-talanger. Om jag hade haft det, så skulle jag inte behövt fråga. Det skulle alltså betyda att bondeförbundet är något slags sällskap bakom fällda rullgardiner, ett sällskap vars hemligheter vi skulle få veta först sedan herr Hedlund här hade tagit till orda. Jag var så enfaldig att jag trodde herr Hedlund var en offentlig person och att bondeförbundet var ett vanligt parti, som genom sin offentliga verksamhet hade tillfälle att visa vad det ville. Men allteftersom herr Hedlunds replik fortskred kom jag underfund med att det var inga djupa hemligheter som förborgade sig hos herr Hedlund. Vad vi fingo veta var egentligen det, att dagar kunna komma, när bondeförbundet vill vara med om en kreditåtstramning med ränteglidning, och att bondeförbundet inte den dag som är vill rösta för dessa båda skatter. Den frågan står då naturligtvis kvar: Vad vill herr Hedlund då konkret göra i dag? Bortsett från granna ord om sparsamhet och allt det där, vad vill herr Hedlund

Elskatteförordning.

konkret göra? Det äro vi fortfarande i ovisshet om, och jag fruktar att vi också komma att förbli det.

Jag har inte mycket att säga till herr Hagberg i Malmö. Han sökte sin tillflykt i den där enkla motsättningen: kreditåtstramning med räntestegring leder till ett fast penningvärde, men det gör inte regeringens politik, och därför skola vi gå på högerens linje; då gör det ingenting att hyrorna stiga, ty man slipper i alla fall urholkning av sociala förmåner. Men det är ju ingen som tror att några sådana underverk komma att ske.

Och så bara en liten fråga till herr Kristensson i Osby: Vid vilken punkt tänker herr Kristensson låta sin ränteglidning upphöra?

Herr **HEDLUND** i Rådombeslutet (kort genmäle): Herr talman! Vi skulle nog kunna enas med finansministern om att åtstramningar av krediten äro förmånliga i den här situationen och vara med om en sådan åtstramning så långt det över huvud taget är möjligt att göra det utan att åstadkomma en ränteglidning. Vi ha vid flera tillfällen talat om nödvändigheten av att spara och att främja det enskilda sparandet. Jag har till och med tillåtit mig att, hur impopulärt det än kan vara, komma med ett konkret sparförslag när det har gällt ungdomen; jag tror jag har tagit upp saken vid ett par tillfällen här i riksdagen. År 1948, när vi resonerade litet närmare med varandra om åtskilliga frågor, voro vi inne på de här ekonomiska spörsmålen, och från vårt håll förordade man då ett lönesparande, premierat genom skattelättnader o. s. v. Det var förvånande med vilken kallsinnighet våra förslag möttes den gången. Vi skola hoppas att riksdagen genom de beslut, som snart komma att fattas, kan åstadkomma någon ändring på den punkten också.

Herr **KRISTENSSON** i Osby (kort genmäle): Herr talman! Finansministern ställde den frågan till mig, vid vilken punkt jag skulle vilja hejda ränteglidningen. Jag skulle vilja ställa en motfråga till herr finansministern: Vid vilken punkt vill finansministern hejda prisstegringarna?

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Det är ju klart att herr Kristensson kan anse att jag förmår mer än han, men jag tycker nog ändå att det är väl mycket begärt att jag skall säga var jag vill hejda prisstegringen. Jag tror inte att någon människa kan svara på den frågan, men herr Kristensson sade själv att man har visat att man kan få ränteglidningen att upphöra när man vill, så den fråga jag ställde var nog inte lika svår att besvara som den han ställde till mig.

Herr **HJALMARSON**: Herr talman! Finansministern anförde, att det enda vi ha att göra är att följa regeringens linje. Ja, herr talman, det är verkligen inte lätt, ty det är ju inte precis någon rak linje som finansministern företrätt. Det gäller att hugga tag ordentligt för att över huvud kunna följa med i svängarna.

Jag skall inte blanda mig i det sista replikskiftet, men nog måste man väl säga att det är rent häpnadsväckande att höra att landets finansminister icke anser sig ha någon som helst uppfattning om vid vilken punkt prisstegringsvågen skall kunna hejdas. I arbetarrörelsens efterkrigsprograms första punkt heter det ju att socialdemokratien ser som en av sina främsta uppgifter att hindra en höjning av prisnivån, och nu avslöjas alltså att finansministern inte alls vet hur han egentligen skall kunna förverkliga detta program.

Det var en ganska pessimistisk finansminister som framträdde här i dag. Han hade ingenting av den anda som

Elskatteförordning.

tidigare har präglat regeringens inställning, den anda som tog sig uttryck i den bekanta tesen, att regeringen såg som sin uppgift att styra den ekonomiska utvecklingen. Finansministern framhöll att den s. k. engångsanpassningen — ett ord som vi kanske alla i denna stund med ett visst vemod erinra oss — nu har fortskridit så långt, att den har medfört en standardförsämring för åtskilliga grupper, en standardförsämring och en snedvridning av den ekonomiska utvecklingen, som speciellt har drabbat de löntagare, som gjorde upp löneavtal i början av den sista förhandlingsperioden, samt pensionärer, sparare, livförsäkringstagare och andra liknande som inte ha kunnat skaffa sig kompensation.

Jag vill, herr talman, erinra om att för bara några månader sedan precis samma sak sades i denna kammare från oppositionens sida. Och vad sade finansministern och hans meningsfränder den gången? Jo, finansministern och de socialdemokratiska talesmännen sade att vad vi här framförde var ingenting annat än överdrivna svartmålningar — uttryck för en önskan att komma regeringen till livs. Jag förmodar, att när vi slå upp Morgon-Tidningen i morgon och läsa dess kommentarer till dagens debatt så kommer man att hälsa finansministerns uppfattning om den ekonomiska situationen som ett uttryck för hans kända realistiska inställning och som ett bevis för att han inte är rädd för att säga svenska folket sanningen.

Emellertid noterar jag med intresse att finansministern nu icke upprepade de anklagelser mot oppositionen, som framfördes i förstamajtalen. Både finansministern och kommunikationsministern — eftersom jag ser kommunikationsministern i kammaren erinrar jag mig att det gäller också om honom — högtidlighöllo vårens ankomst, var och en på sin plats, genom att beskylla oppositionen för lättsinne. Jag förmo-

dar att kommunikationsministern har kunnat använda det ordet med en viss, med förlov sagt, naturlig fallenhet.

Finansministern hemfaller emellertid aldrig åt grundlösa beskyllningar. Åtminstone måste han väl ha haft något slags motivering för sin karakteristik av sina politiska motståndare, och ett studium av hans anförande visar också att det innefattar en skissartad argumentering. Jag tror att den kortast kan sammanfattas sålunda: oppositionen är lättsinnig, eftersom den inte godtar utgångspunkterna för herr Skölds resonemang om möjligheten att med indirekta punktskatter bekämpa prisstegringsrisken i vårt samhälle.

Av bevillningsutskottets betänkande och av finansministerns anförande framgår det att den skärpta fordonskatten och den nya elskatten äro tänkta som ett medel att undvika den s. k. ränteglidning, som det har talats så mycket om här i debatten. Detta betyder ju i själva verket att människor som behöva begagna sig av motorfordon och konsumenter av elektrisk energi skola tvingas att betala för höga skatter till staten därför att finansministern vägrar att tillgripa en mera restriktiv kreditpolitik. Man kan uttrycka saken på följande sätt: Ett för svar för en låst ränta medför alltid kostnader. Särskilt i ett ekonomiskt läge som det nuvarande äro dessa kostnader betydande. Finansministern finner det naturligt, att vissa avgränsade grupper i samhället skola tvingas att betala dessa kostnader i första hand, och förmenar att den som inte delar hans uppfattning är lättsinning.

Såvitt jag förstår föreligger det mellan finansministerns och vår uppfattning en grundläggande skillnad, vilken av allt att döma inte kan överbryggas. Finansministern litlar på tvång, han litlar på effekten av ålägganden för medborgarna. Vi däremot syfta med vår politik till att åstadkomma en frivillig och individuell insats. Högern vill mo-

Elskatteförordning.

bilisera *medborgarnas* vilja, finansministern vill låta *sin* vilja vara bestämmande.

I nuvarande läge tar sig denna socialdemokratiska inställning uttryck i en påtaglig benägenhet att möta svårigheterna med ingripanden av skattekaraktär. Det föreligger risk för att människorna skola använda sina inkomster på ett ur hela samhällets synpunkt mindre gynnsamt sätt, risk för att deras samlade efterfrågan skall överstiga den samlade tillgången på varor och tjänster i samhället, och denna risk möter finansministern genom att taga från vissa grupper inkomsttagare en del av deras inkomster.

Vi äro inom högern också medvetna om den risk som finnes. Vi hävda — i likhet med konjunkturinstitutet — att situationen aldrig hade behövt bli så besvärlig om regeringen under förra året hade använt naturliga medel för att underbygga lönerörelserna och skapa ett verksamt motstånd mot prishöjningen. Nu har så inte skett, och följaktligen finns problemet där. Vi tro emellertid icke att man med nuvarande förutsättningar ens tillfälligt löser detta problem genom att expropriera inkomster. För oss ligger det vida närmare till hands att med olika medel förmå människorna att frivilligt begränsa sin efterfrågan, d. v. s. att öka sitt sparande, och samtidigt begränsa investeringsbenägenheten i samhället.

Högerns motstånd mot förslagen till nya punktskatter är alltså icke uttryck för något ekonomiskt lättsinne. Vårt motstånd bygger på vår principiella grundinställning samtidigt som det är uttryck för vår vägran att acceptera bördor på medborgarna, som icke äro nödvändiga och som slumpvis placerats på vissa grupper. Den här gången gäller det konsumenter av elektrisk ström, fordonsägare, landsbygdens folk och människorna i förorterna. Nästa gång — och det kanske, herr finansminister, snart nog kommer att bli en nästa

gång — kommer det att gälla andra grupper. Denna metod att använda statens rätt att kräva uppoffringar av människorna är oriktig. Jag vill inte gärna använda starka ord, men jag vågar ändock säga: Det är en metod som är orättfärdig.

Föreställningen att man kan tvinga människorna till aktivitet är icke ny. Detta tvång har använts oändligt många gånger — nästan alltid med samma resultat. Nästan alltid har det skapat irritation och passivitet i samhället. Nästan alltid har det fått återverkningar på de mest oväntade områden. Under efterkrigstiden har tvångsmetoden i olika former främst använts för att hålla tillbaka ett mer eller mindre permanent inflationstryck. Såvitt jag har kunnat se har den ingenstädes lyckats, ingenstädes lett till en naturlig balans eller en hållbar stabilitet. Man kan använda konjunkturinstitutets terminologi i dess sista intressanta rapport och påstå, att det enda tvångsmetoderna egentligen kunnat prestera är att förvandla en öppen inflation till en dold inflation. I och för sig är detta ganska naturligt. I ett genomreglerat samhälle, där staten bestämmer över arbetsmarknaden, över konsumtionen och produktionen, i ett sådant samhälle kan man kanske med utsikt till framgång använda ordergivning i stället för en samordnad ekonomisk politik. Detta samhälle finns emellertid icke i Sverige, och jag hoppas, att det aldrig skall komma att finnas. Konsekvensen måste emellertid i så fall bli att de ansvariga ändra sin ekonomiska metod, att de överge tvånget och mera lita till friheten.

Herr finansministern underströk, att överbalansering av budgeten var hans främsta medel att i nuvarande läge åstadkomma ekonomisk balans. Vilka måste de grundläggande förutsättningarna för denna överbalansering vara? Såvitt jag kan förstå två ting. För det första att vi ha en tillräckligt bred marginal för en rörlig skattepolitik, och

Elskatteförordning.

för det andra att vi ha en effektiv spärr för en fortsatt statlig utgiftsögring. Jag kan inte se, att någondera av dessa förutsättningar för ögonblicket är för handen, och jag tror därför inte heller, att den metod, som herr finansministern förordar, vilar på en hållbar ekonomisk grundval. Skattevapnet är i nuvarande läge särskilt farligt. Kombinationen inflation och skatteprogressivitet har redan höjt realbeskattningen — om jag får begagna det uttrycket — intill och över gränsen för vad människorna betrakta som rimligt. Att i ett sådant läge lägga ny sten på bördan måste vara särskilt farligt. Vi röra oss för närvarande i hela vår ekonomi med marginaeffekter, och sannolikheten talar för att i ett sådant samhälle konsekvenserna av ytterligare höjda skatter komma att bli rakt motsatta dem som finansministern har tänkt sig.

Det har i den här debatten blivit ett kärt nöje att citera vad olika borgerligt betonade nationalekonomer ha sagt i det aktuella ämnet. Finansministern var inne på det, och bevillningsutskottets högt ärade ordförande var inne på samma väg. Speciellt har professor Montgomerys artikel i Svenska Dagbladet — herr Olsson i Gävle har varit nog vänlig att låta mig få låna den — kommit att spela en roll i debatten. Det framgår bland annat av denna artikel, att professor Montgomery icke anser, att de nya indirekta skatterna skulle kunna utlösa några starkare kompensationskrav ifrån löntagarnas och andra samhällsgruppers sida. Jag tillåter mig, herr talman, även om det kanske är förmätet av en vanlig enkel lekman, att anmäla en avvikande mening på denna punkt. Jag gör det på grundval av de erfarenheter som vi ha haft under den sista tiden. Det är ju i själva verket så, att redan den omständigheten, att finansministern lade fram sina skatteförslag, vid de senaste avtalsförhandlingarna åberopats som ett argument för ytterligare höjda löner. Jag

anser för min del, att praktisk erfarenhet i detta fall väger tyngre än teoretiska spekulationer. När herr Olsson i Gävle ifrågasatte, om inte herr Montgomerys uttalanden i försvarsfrågan möjligen skulle ha adress till högern, får jag säga, att det kunna de knappast ha, därför att de ökningar i försvarsutgifterna, som från vår sida förordats, mer än väl täckas av de besparingsförslag, som vi i andra sammanhang ha lagt fram. Över huvud taget tyckte jag nog, att det inte var så särskilt lyckat att i detta sammanhang spela ut försvarsfrågan.

När man emellertid nu på socialdemokratiskt håll anser, att man har så mycken andlig styrka att hämta — jag förstår att man behöver den — hos vissa borgerliga nationalekonomer, vill jag ändå erinra om följande. När det gäller dessa nya indirekta skatter, alltså elskatten och framför allt fordonsskatten, så äro meningarna, herr finansminister, icke enhälliga på expethåll. Däremot är man på expertsidan enig i en punkt, nämligen i att förordna en rörlig räntepolitik. Nog måste man väl, herr talman, säga, att det är något besynnerligt med en ståndpunkt, som fäster ett mycket väsentligt avseende vid vad *en* expert säger i en fråga, där de sakkunniga äro oense, men bara viftar bort de sakkunnigas uppfattning i en fråga, där samstämmighet råder inom expertisen.

En restriktiv penningpolitik är ett naturligt medel i en situation sådan som den där vi nu befinna oss, där våra produktiva resurser äro mer än hundraprocentigt tagna i bruk. Framför allt måste en sådan politik vara den riktiga i ett samhälle, där antalet lediga platser väsentligt överstiger den tillgängliga arbetskraften. Jag använde nysst ordet marginaeffekter. Såväl praktiska som teoretiska ekonomer synas vara överens om att penningpolitiken just nu skulle kunna få en betydande marginaeffekt, även om den resulterade i

Elskatteförordning.

förhållandevis små räntevariationer. Jag vill, herr talman, för övrigt här i förbigående anmärka, att konsekvensen av finansministerns eget resonemang om situationen på kreditmarknaden måste vara, att man med små förändringar i räntenivån kan nå avsevärda effekter. Just i ett toppläge måste detta över huvud taget vara särskilt troligt. Konjunkturinstitutets senaste rapport döljer inte heller att så skulle vara förhållandet. Jag vill emellertid ännu en gång i likhet med herr Hagberg i Malmö markera, att det är inte fråga om penningpolitiken som ett ensamstående medel utan om densamma som ett led i ett samlat program. Mycket har talats här om ränteglidningens effekt på bostadsmarknaden. Av konjunkturinstitutets rapport framgår, att bostadskostnaden för en indexfamilj utgör 10 procent av de samlade levnadskostnaderna. Tidigare beräkningar om effekten på hyrorna av en räntehöjning skulle alltså ge till slutresultat en synnerligen begränsad höjning av levnadskostnaderna. Den ogynnsamma effekten ur hyresgästernas synpunkt av en aktiv penningpolitik skulle många gånger om uppvägas av de gynnsamma följderna för samma familjer, om vi kunna hålla prisstegringsvägen under kontroll och möta andra akten i engångsinflationen bättre förberedda.

När finansministern framhöll att det gällde att väga nettoverkningarna av olika åtgärder, är naturligtvis detta riktigt. Men frågeställningen är ju denna: Skola vi inte taga en obetydlig höjning av den del av levnadskostnaderna, som hyrorna representera, alltså denna tiondel, för att därigenom kunna åstadkomma en mindre total höjning av levnadskostnaderna? Beträffande det praktiska exempel, som finansministern anförde, där han mot varandra ställde verkan av elskatten för normalfamiljen — vad som därmed nu avses — med två kronor och verkan av en räntehöjning med 56 kronor för samma normalfamilj, vill

jag bara säga, att detta exempel är ytterligt missvisande. Ty till dessa två kronor måste man ju lägga höjningen av den allmänna prisnivån eller rättare sagt verkan av höjningen av den allmänna prisnivån för denna familj på grund av den uteblivna kreditåtstramande politiken. Och vi hävda att verkan härav kommer att för ifrågavarande familj kosta mycket mer än de 56 kronorna på grund av räntehöjningen.

Ja, herr talman, över huvud taget blir man ju något förbluffad när man hör den tämligen kategoriska ton, som man ifrån regeringsbanken och ifrån majoritetspartiet använder gent emot oppositionen när det gäller räntepolitiken, och samtidigt erinrar sig de högst skiftande uppfattningar som ifrån regeringspartiets sida ha kommit till uttryck i denna fråga. Herr Hall, herr Skölds företrädare i ämbetet, framhöll, att i fjol genomförde man en justering av räntenivån, som emellertid endast hade haft en begränsad effekt, nämligen att den stoppade obligationsförsäljningar. Men, herr talman, det var ju just den effekten, som man skulle åstadkomma. Det var ju just dessa obligationsförsäljningar, som skapat underlaget för kreditexpansionen. Och när herr Hall framhöll att effekten härutav nu har upphört, så är väl detta inte så märkligt. Det beror ju på att man har låst räntan på nytt.

Om jag skulle göra ett försök att sammanfatta herr Skölds egna olika uttalanden under sista tiden rörande räntepolitiken, tror jag att man skulle kunna koncentrera dem i fyra olika i riksdagsprotokollet belagda ståndpunkter. För det första har finansministern sagt, att han i och för sig inte har någonting emot en rörlig räntepolitik. För det andra har finansministern utmålade förfärande verkningar det skulle få om man höjde räntan med en halv procent. För det tredje har finansministern ansett att det är hans och regeringens förtjänst att man i fjol höjde räntan med

Elskatteförordning.

en halv procent, och för det fjärde har han betecknat det som en fördel att man likväl bibehållit en låst ränta, d. v. s. man har tagit nackdelarna av fjolårets höjning men inte tagit hem vinsten.

På dagens föredragningslista står också frågan om åtgärder i syfte att stimulera det frivilliga sparandet. Enighet föreligger om nödvändigheten av snara åtgärder. Det gäller nu bara att äntligen — efter påstötningar år efter år — komma från ord till handling. Vid högerens framställningar om åtgärder till gagn för det frivilliga sparandet som medel i försvarskampen för penningvärdet svaras det alltid, att följderna först så småningom kunna komma att visa sig. Först så småningom kan det frivilliga sparandet få någon effekt. Detta är ju, herr talman, i och för sig det starkaste tänkbara skälet för omedelbara åtgärder. Svenska sparbanksföreningen, som väl i detta fall får anses representera stor sakkunskap, är tydligen mycket mera optimistisk än herr Sköld rörande möjligheterna att utan längre tidsutdräkt få effekt av sådana åtgärder. I sparbanksföreningens utlåtande heter det nämligen: »Med nuvarande marginalsattesatser för den statliga inkomstskatten och med de på många håll relativt höga kommunalskatterna och särskilt sedan genom de nya löneavtalen löntagarna i gemen kommit högre upp på den progressiva skatteskalen kan man i skattebefrielse för sparande erhålla ett kraftigt verkande stimulansmedel.» Och i fortsättningen säges det: »Det ligger stor fara i varje dröjsmål. Den nuvarande statsfinansiella situationen, då man arbetar med budgetöverskottet såsom ett slags tvångssparande, synes erbjuda gynnsamma förutsättningar för åtgärder av här förordad innebörd, eftersom en därav föranledd ökning av det frivilliga sparandet skulle få mycket större dimensioner än den reducering av budgetöverskottet, som de minskade skatteintäkterna skulle ge till resultat.» I

detta yttrande ges för övrigt — jag skall här inte upptaga tiden därmed — ett mycket verkningsfullt svar på de farhågor för vilka finansministern gjorde sig till tolk, nämligen att en skattelindring till förmån för sparandet skulle kunna missbrukas.

Vad det gäller är alltså att åstadkomma en sparfrämjande beskattning och en allmänt sparvänlig atmosfär. Samtliga remissinstanser rekommendera medel av den art som vi ifrån högerhåll är efter år ha krävt. De flesta av dem ta också bestämd ståndpunkt emot ett statligt tvångssparande som ersättning för det frivilliga sparandet. Jag fäster därvid särskild uppmärksamhet vid riksgäldsfullmäktiges yttrande. Där säges: »Överbalanseringsmetoden har emellertid begränsade användningsmöjligheter, i det att skattebelastningen ganska snart kan bli för stor, vartill kommer att en överbalanserad budget kan innebära en frestelse till nya statsutgifter.» Det är så sant som det är sagt, och det passar förträffligt in i diskussionen om finansministerns förslag att överbalansera budgeten genom att ta ut nya skatter.

Om sparproblemets kvantitativa sida kan icke mycket sägas — i brist på statistiskt material. För min del vägrar jag att tro, att det icke skulle vara möjligt att öka sparandet med låt oss säga det par hundratal miljoner kronor om året, som det är fråga om. Enbart livförsäkringssparandet uppgår netto till mer än en halv miljard kronor om året. Är det verkligen någon som tror, att det skulle vara omöjligt att öka detta högst väsentligt eller att öka andra former för frivilligt sparande — om människorna verkligen få klart för sig att det lönar sig att spara, att det tjänar någonting till för den som sparar? Förnekar regeringen möjligheten att åstadkomma ett med några hundratal miljoner kronor ökat frivilligt sparande i nuvarande inkomstsituationen, ger den sig själv och sin ekonomiska politik

Elskatteförordning.

ett vida starkare underbetyg än vad oppositionen någonsin har gjort.

Finansministern var också inne på frågan om återhållsamhet med statsutgifter. Han framhöll, att detta inte får bli bara en läpparnas bekännelse. Även på den punkten måste vi komma från ord till handling. Jag instämmer i finansministerns uttalande. Vi få ta de kostnader skyddet för vår yttre frihet nödvändiggör, ty däröver ha vi egentligen inte något avgörande inflytande själva, men i övrigt måste vi helt enkelt med omedelbara åtgärder angripa problemet.

Herr Sköld gjorde gällande, att de besparingsförslag, som högern vid årets riksdag redovisat, skulle sluta på åtskilligt lägre belopp än de krav på utgiftsökningar som ifrån högerhåll i andra sammanhang framförts. Jag har, herr talman, icke tillgång till herr Skölds siffror. Jag vill endast kort och gott men mycket kategoriskt bestrida deras riktighet. Jag erinrar mig för övrigt, att det inte är första gången som finansministern räknat fel beträffande högerens besparingsförslag. Förra året gav finansministern ut en valbroschyr, där han gjort en liknande fatal felräkning. Det kunde från vårt håll påvisas, utan att det kunde vederläggas från finansministerns sida, att de uppgifter han lämnat inte voro korrekta. Emellertid är det, herr talman, ganska naturligt att när det gäller att åstadkomma begränsningar i statsutgifterna ligger ansvaret inte endast på oppositionen. Nog måste man väl säga sig, att det framstår som ett svaghetstecken, att finansminister Sköld gång på gång begär, att oppositionen skall taga upp förslagen från den Wärnska besparingsutredningen — denna utredning, som herr Sköld själv har igångsatt och som väl i första hand herr Sköld och hans meningsfränder borde vara angelägna att aktualisera. Jag tillåter mig för övrigt, herr talman, att efterlysa ett besked av finansministern om resultatet

av remissbehandlingen av den Wärnska besparingsutredningens olika förslag.

Herr talman! Man kräver oavbrutet från regeringshåll, att oppositionen skall lägga fram alternativ. Om man i detta läge med sitt krav på alternativ menar skyldighet att framlägga förslag till andra indirekta skatter än dem som finansministern föreslagit, ha vi inom högern ingen anledning att efterkomma uppmaningen. Vi äro beredda att lägga fram ett alternativ. Det är ett alternativ till regeringens tvångs- och skattemetodik. Det alternativet är en medveten ansträngning att få fram de enskilda medborgarnas egen aktivitet, deras egen omtanke om det hotade penningvärdet, som skapar så många problem för de svenska familjerna. Konkret innebär alternativet omedelbara åtgärder för främjande av det enskilda sparandet, en efter läget anpassad penningpolitik och begränsning av statsutgifternas totalsumma. I samtliga dessa punkter ha vi under den gångna riksdagen framlagt bestämda förslag, och jag vill, herr talman, understryka, att vi även under den tid som återstår av denna riksdag komma att föreslå åtgärder av samma slag för att ge vårt bidrag till kronans stabilisering och till återställande av förtroendet för penningvärdet.

Herr OHLIN: Herr talman! Det må väl förlåtas mig, om jag vid denna relativt sena timme av debatten inte försöker att systematiskt gå igenom den ekonomiska politikens alla olika sidor utan begränsar mig till vissa relevanta ting utan anspråk på att behandla alla.

Jag skall därför inte heller ta upp till diskussion herr Lundbergs långa nationalekonomiska funderingar. Herr Lundberg eftersträvar tydligen att skaffa sig det anseende som nationalekonom, vilket jag enligt herr Sköld har förlorat. Eller också kan det hända, att herr Lundberg har för avsikt att specimenera

Elskatteförordning.

för posten som efterträdare till herr Sköld eller möjligen till herr Adolv Olsson. Emellertid få vi ju se, om herr Lundberg i slutupploppet kommer att acceptera den maning, som bevillningsutskottets ordförande riktade till honom att trygga sitt återval genom att rösta för den höjda beskattningen på motortrafiken.

I den reservation som socialdemokraterna i utskottet ha framlagt uttalas, att dessa skattehöjningar äro növändiga för finansiering av ofrånkomliga statliga utgiftsbehov. Jag tvekar inte, herr talman, att säga att detta är vilseledande tal. Driftbudgeten är nämligen väsentligt överbalanserad utan dessa skatter, och det har aldrig varit en svensk finansiell princip att man med skatter skall täcka även kapitalinvesteringar. När man gör det uttalandet, att dessa skatter äro növändiga för att täcka ofrånkomliga utgiftsbehov, så ger man svenska folket ett oriktigt intryck. Jag beklagar att detta tycks vara den senaste melodi, som man inom regeringspartiet nu spelar. Jag vill hänvisa till t. ex. kommunikationsministerns förstamajtal. Jag ser honom här i kammaren, och det gläder mig att det ger mig tillfälle att påtala hans påstående att oppositionen vill vara med om de statliga utgifterna men inte vill vara med om att skaffa staten erforderliga skatteinkomster. Detta påstående är, herr kommunikationsminister, uttryck för antingen grov okunnighet eller grov demagogi. Det är okunnighet, om kommunikationsministern inte vet, att budgeten även utan dessa skatter visar ett betydande överskott. Det är demagogi, om han vet det men ändå låtsas som om dessa skatter behövas för att balansera budgeten.

Nu säger man också från socialdemokratiskt håll i dagens debatt, att målet är att begränsa den statliga upplåningen. Jag kan inte förstå, att detta kan vara ett mål. Jag kan förstå, att det kan vara ett medel — om man nämli-

gen kan visa, att detta medel leder till något gynnsamt resultat — ett medel att bekämpa inflationen. Men i så fall får man också lov att framföra argument till stöd för påståendet, att en maximal reduktion av upplåningen är ett lämpligt sätt att bekämpa inflationen. Jag har visserligen observerat att finansministern numera faller tillbaka på att han i januari sagt, att det är lämpligt att begränsa upplåningen till 250 miljoner kronor. Finansministern och hans partivänner tyckas ha bibragt sig själva den övertygelsen, att när detta en gång är sagt, så är detta finansministerns påstående i och för sig ett argument. Men det är det ju ingalunda. Det blir inte ett argument därför att man upprepar påståendet att det ur inflationssynpunkt är bra att begränsa upplåningen till 250 miljoner kronor. Det föreföll mig som om även bevillningsutskottets ärade ordförande i dag försökte att på denna punkt ersätta argument med ett med känsla och övertygelse framfört påstående, att han är övertygad om att det är bra och nyttigt att på detta sätt begränsa upplåningen genom skattehöjning.

I motsats mot finansministern anför bevillningsutskottets majoritet, såvitt jag kan se, effektivare argument, när den gör gällande att denna beskattning i nuvarande läge icke kan anses vara ett lämpligt medel mot inflationen. Dessa skäl skall jag här inte närmare diskutera. Jag konstaterar, att om de föreslagna skatterna införas, komma de att verka levnadskostnadsstegrande, att de redan ha lett till krav på inkomsthöjningar och säkert komma att göra det även i fortsättningen. Mot detta invände finansministern för en stund sedan, att t. ex. skatten på elektrisk energi för en normalfamilj inte betyder mer än två kronor och så och så många ören. Jag skulle vilja se den nationalekonom, som ville våga sitt anseende på en kalkyl, som slutar på ett bestämt antal ören i detta sammanhang. Det är

Elskatteförordning.

klart att det är omöjligt och överstiger mänsklig förmåga att säga, hur de indirekta verkningarna av en sådan skatt komma att ta form av prishöjningar på olika produkter och därigenom belasta konsumtionen för en normalfamilj.

Emellertid vill jag framför allt gentemot finansministern, som här anförde vissa siffror, som gingo ut på att visa att en räntehöjning med t. ex. $\frac{1}{2}$ procent skulle verka mångdubbelt tyngre på normalfamiljen, framföra en annan invändning. Om jag hörde rätt, hade finansministern inte ett ord att säga om att räntehöjningen leder till att spararna få inkomsthöjning. Det kan man nu inte säga att herr Skölds skatter göra. Om spararna få en inkomsthöjning får väl denna inkomsthöjning antas i någon mån verka stimulerande på sparandet. Det är ju ändå en sida av saken som inte kan lämnas ur sikte i detta sammanhang. Finansministern stoppar kanske hellre pengarna i statskassan genom skatter, men om man betänker att spararna tillhöra den grupp, som blivit hårdast behandlad genom inflationen, förefaller det mig som om det även funnes rätt starka rättviseskäl för att här gå den andra vägen. — Inte heller talar finansministern om att staten ju får en del skatteinkomster om spararna få högre inkomster. — Men framför allt lämnar finansministern, när han genom siffermässiga exempel söker belysa vilken metod, kreditåtstramning eller skattehöjning, som har mesta prishöjande effekt, ur sikte, att kreditåtstramning verkar bromsande på inflationen genom att minska investeringarna långt mer än dessa skattehöjningar kunna göra.

Finansministern vill visserligen t. ex. göra gällande, att motorfordonsskatten skulle minska importen av bilar. Jag tillåter mig fråga: Tror finansministern verkligen, att denna fördubbling av fordonsskatten, låt vara att den är ganska hård, kommer att leda till en sådan minskning av efterfrågan på bilar, att

man inte i huvudsak kan utnyttja de importkvoter, som regeringen tillåter? Om han inte kan besvara den frågan jakande, kommer ju inte denna fordons-skatt att minska investeringen i bilar.

Däremot har man ju en lång erfarenhet till stöd för uppfattningen, att kreditåtstramning verkar tillbakahållande på investeringsefterfrågan och att den genom sin verkan i detta avseende åstadkommer lägre priser — naturligtvis inte i morgon men så småningom. Detta resultat uppnås lättare än om man ger de prisstegrande tendenserna mera fritt utlopp genom en politik av den art finansministern föreslår. Därför har hela detta tal om några kronor hit och några kronor dit ett ganska begränsat intresse. Det är dock fråga om en bruttoinvestering här i landet av 8 miljoner kronor eller något i den stilen. En återhållande verkan där kan i det känsliga konjunkturläge, som konjunkturinstitutet redovisat, få en mycket betydande inverkan på prisutvecklingen. Jag tror därför för min del, att det är alldeles klart, att man får en lägre prisnivå nästa år och året därefter, om man går kreditåtstramningens väg än om man går konsumtionsskattehöjningens väg.

Finansministern sade själv, att orsaken till inflationen ligger väsentligen inom företagarsektorn. Jag minns inte vilket uttryck han använde, men det var det som var tankegången. Orsaken är alltså enligt finansministern inte att söka på konsumtionssidan utan inom företagarsektorn. Ja, herr finansminister, är det då inte logiskt att föreslå åtgärder som verka återhållande på företagarnas investeringar? Finansministern säger tvärtom: Eftersom orsaken är att söka inom företagarsektorn vänder jag mig med restriktioner mot konsumenterna. Det förhåller sig nog så, att investeringarna ha en strategisk position när det gäller dessa konjunktursammanhang. Det kanske jag i all ödmjukhet ändå kan våga påstå är en av alla nationalekonomer erkänd sats.

Elskatteförordning.

Beträffande överbalanseringen skall jag för övrigt av hänsyn till tiden bara göra ett allmänt påpekande. En överbalanserings verkan beror på *i vilket läge* den genomföres. Har man stor brist på arbetskraft, har man ett skattetryck, som är mycket hårt, har man ett visst psykologiskt läge som betingas av dessa omständigheter kommer en höjning av levnadskostnaderna genom höjning av konsumtionsskatter att få helt andra verkningar till exempel på inkomstkraven än en överbalansering kommer att få i ett annat läge. Jag har tidigare tillåtit mig fråga finansministern, om han kanske vill trygga en skattehöjnings köpkraftsbegränsande verkan genom att tänka sig något lönestopp. I så fall skulle jag kanhända kunna följa hans tankegång. Den gången ville han emellertid inte kommentera detta förslag. Jag tillägger att från vår sida framföres intet sådant förslag.

Det finns en intressant sida av reservanternas och regeringspartiets ståndpunkt, som herr Sandberg var inne på men som jag ytterligare vill fästa uppmärksamheten på därför att den är så viktig. Om man begränsar den statliga upplåningen, kommer naturligtvis kapitalmarknaden att vara något lättare än om staten försöker låna ytterligare säg 150 eller 170 miljoner kronor. Det är därför möjligt, herr finansminister, att räntan kommer att hållas en eller annationdels — jag kan inte säga hur många tiondels — procent lägre, om man begränsar den statliga upplåningen. Man får också en lättare kapitalmarknad. Jag trodde emellertid, att den ekonomiska politikens uppgift nu skulle vara, inte att få kapitalmarknaden lätt utan att bromsa inflationen! Det är ju inte samma sak, ty ur inflationsbekämpandets synpunkt är en lätt kapitalmarknad en belastning. Jag är verkligen intresserad av att höra finansministerns kommentar till att man i regeringspartiets argumentation presterat en glidning fram och tillbaka mellan resone-

mang, enligt vilka man syftar till att bekämpa inflationen, och resonemang, enligt vilka man syftar till att hålla kapitalmarknaden lättare och därför kunna spika fast räntan. Jag trodde, att den politik, som här skulle diskuteras, skulle betraktas ur synpunkten om det är ett effektivt medel att bekämpa inflationen. Då vill jag konstatera, att vilka goda verkningar reduktionen av den statliga upplåningen än kan ha, så verkar den i varje fall inflationsbefrämjande i det avseendet, att den håller kapitalmarknaden lättare än den annars skulle ha varit, såvida man inte vidtar speciella åtgärder för att avbalansera sådana verkningar på kapitalmarknaden; och om sådana åtgärder ha vi från finansministerns sida inte hört något annat än att han vid ett tidigare tillfälle talat om att prisutjämningsavgifterna skulle bli steriliserade. Jag nöjer mig för dagen — vi återkomma ju till dessa frågor — med att uttala min förvissning, att finansministerns påstående, att alla prisutjämningsavgifterna skola steriliseras, är oförenligt med den ståndpunkt finansministern i dag intagit i fråga om räntenivåns utveckling. Det är mycket intressant att se, om inte finansministern kommer att få slå till reträtt på denna punkt — kanske inte i dag, men vi ha ju tålmod att vänta.

Finansministern försökte finna stöd för sina synpunkter beträffande överbalanseringen genom att säga, att i Förenta staterna önskar man med löpande inkomster täcka även investeringar, även kapitalbudgetens utgifter, och frågade varför vi inte skulle kunna göra det även i Sverige. Jo, herr finansminister, Förenta staterna är ett så liberalt land, att det har mycket litet, praktiskt taget ingenting alls, av federala affärsdrivande verk. Det har inte statens järnvägar, det har inte statens vattenfallsverk, och det saknar för övrigt en lång rad av våra affärsdrivande verk. Tanken att ett land skall åstadkomma ett

Elskatteförordning.

större och större budgetöverskott i vår vanliga svenska mening, ju mer denna stat har av kapitalkrävande affärsdrivande verk, och att man eljest inte skulle kunna säga, att budgeten är balanserad, förefaller mig mycket förbluffande. Det innebär ju bl. a., att om det socialdemokratiska partiet stått fast vid sin socialiseringspolitik, vilket det i varje fall för tillfället inte gör — man vet ju inte hur det blir i framtiden — så skulle finansministern ha behövt öka skatterna allt högre och högre ju mer man socialiserat av näringslivet och ju större de årliga investeringarna därför skulle behöva vara, detta för att åstadkomma ett så stort budgetöverskott, att dessa kapitalinvesteringar skulle kunna täckas. Jag är finansministern tacksam för att han gett oss det argumentet. Vi ha därmed fått ytterligare ett bra argument mot socialiseringen. När vi tala om för svenska folket, att om man överför flera näringsgrenar i samhällets ägo, vill finansministern höja skatterna ytterligare för att höja budgetöverskottet, tror jag att svenska folket blir ännu mindre benäget att fundera på en sådan socialisering.

Den linje vi ha föreslagit innebär som bekant att man skall försöka öka det enskilda sparandet i stället för det offentliga sparandet. Nu har finansministern däremot invänt, att det kan bli en relativt dyrbar sak för statskassan. Låt mig först göra ett förtydligande. Jag menar inte att man skall åstadkomma ett sådant system av skattelättnader, att de välsituerade få en procentuellt större premie för sparande än mindre välsituerade. På den punkten delar jag alltså finansministerns mening. Men jag tror att det finns utrymme för proportionellt verkande åtgärder, som betyda en uppmuntran till sparande.

Om man säger, att det kommer att kosta statskassan en relativt stor summa i jämförelse med vad man ökar det enskilda sparandet skulle jag vilja framhålla ett par ting. För det första äro spararna den grupp — om jag nu

tar småspararna, vilka jag särskilt syftar på — som har blivit hårdast behandlad. Om vi skola söka oss fram mot skattelättnader är det väl inte onaturligt, att man först på programmet sätter skattelättnader åt denna hårt behandlade grupp, särskilt om dessa människor äro så snälla och exemplariska, att de *fortsätta* att spara. För det andra vill jag säga, att om man nu har en överbalansering av budgeten, inte därför att staten skall bli rik och medborgarna fattiga utan för att finansministern och andra tro, att denna överbalansering innebär en ökning av sparandet här i landet, vilket är en bra metod mot inflationen, är det väl uppenbart, att en ökning av det enskilda sparandet är lika bra. Alltså, om finansministern skulle betala ut 10 miljoner kronor — jag tar bara en siffra ur luften — och därmed uppnår en ökning av det enskilda sparandet på 10 miljoner kronor, så blir det totala sparandet i landet oförändrat. Då har man inte fått någon negativ effekt. Om vi genom att minska skatterna kunna få en ökning i det enskilda sparandet, som är betydligt större än vad statskassan förlorar — om alltså det enskilda sparandet kan fås att stiga mer än det statliga sjunker — så blir nettoeffekten en ökning av sparandet. Och med en sådan nettoeffekt kommer — så mycket kunna vi väl ändå vara överens om — inflationstrycket att minska. Jag tror därför, att det just i nuvarande läge finns sällsynt goda skäl för att ett försök bör göras med skattelättnader för sparandet.

När vi inom folkpartiet nu ha föreslagit kreditåtstramning, läsa vi naturligtvis med intresse vad finansministern skrivit i proposition nr 206 på sidan 21. Finansministern skriver: »I mars och början av april har läget på penning- och kapitalmarknaden i dess helhet präglats av åtstramning, varför särskilda likviditetsbegränsande åtgärder, utöver dem som tidigare vidtagits, icke erfordrats under ifrågavarande period.»

Jag måste säga att jag inte förstår vad

Elskatteförordning.

finansministern har för skäl för påståendet att några sådana åtgärder icke ha erfordrats. Jag tycker tvärtom att det hade varit bra, om vi hade haft en stramare kapitalmarknad. Om detta finansministerns uttalande, ehuru tidsbegränsat, får anses innebära att finansministern är nöjd med den nuvarande strambeten på kapitalmarknaden, så måste jag anmäla en annan mening.

Om finansministern då frågar vad som är kriteriet på en åtstramning på kapitalmarknaden, som verkligen har väsentligt återhållande effekt på överkonjunkturen, så vill jag hänvisa finansministern till att visserligen inte bara se på en enda sak men ändå i främsta rummet studera affärsbankernas rediskontering i riksbanken. När affärsbankerna ha kommit därhän, att de rediskontera väsentliga belopp i växlar i riksbanken, ha de en känsla av att det är *ont om pengar*. Då bli de återhållsamma när det gäller kreditgivning åt olika håll, och då får man den åtstramande effekten. Jag vet mycket väl att det inte är en situation som en bankdirektör emotser med några glädjekänslor att han skall behöva rediskontera i riksbanken. Men vi kunna ju inte gå så långt i välvilja mot bankdirektörerna — det kan inte ens finansministern, förmodar jag — att vi sätta det som den förnämsta uppgiften i politiken att undvika sådant, som känns litet besvärande inom bankväsendet.

Jag är för min del övertygad om att man inom ansvariga bankkretsar mycket väl inser, att det verkliga kriteriet på en stram kapitalmarknad är, att man är tvungen att rediskontera, därför att banken inte själv har tillräckligt med pengar och därför får gå till centralbanken och låna. Att denna politik med kreditåtstramning är vida smidigare och att den lättare än skattepolitiken kan anpassas efter lägets skiftningar har herr Kristensson i Osby redan tidigare utvecklat.

Nu är det klart att en dylik åtstram-

ning får en viss återverkan på räntan, men det är åtstramningen, inte räntestegringen, som är det primära. Finansministern har i ett offentligt anförande helt framt påstått, att det erfordras en mycket stor räntehöjning för att det skall bli någon effekt. För min del tror jag, att detta är ett grundlöst påstående. Jag menar tvärtom att det är åtstramningen och återhållsamheten i kreditgivningen som är det väsentliga och att den kan ha en mycket betydande verkan, även om räntan endast bringas att stiga relativt litet. Men jag vill medge, att den ränta som man under lugnare förhållanden för ett eller annat år sedan trodde var tillräcklig, efter vad som skett i vårt land och ute i världen under det senaste året nu icke är tillräcklig. Det gäller emellertid att styra förväntningarna så, att det inte skapas någon tro att räntan skall rusa i höjden. Där möter ett tekniskt problem att lösa, som vi kunna få tillfälle att diskutera när bankoutskottets utlåtande ligger på riksdagens bord.

Finansministern har i dag försökt hävda den meningen, att skattehöjningar skulle vara en mycket bättre metod än kreditåtstramningen, och han försökte även där åberopa en allmän grupp av nationalekonomer. Jag vill då säga, att vad vi här diskutera ju inte är vissa ekonomiska sammanhang enbart utan också politiska ställningstaganden. Jag har själv, då jag ännu var verksam i pressen, inte i riksdagen, dussintals gånger framhållit, att nationalekonomer, inklusive mig själv, icke gjorde anspråk på att deras politiska omdömen skulle tillmätas större betydelse än andra medborgares, när det gäller frågan om vilka åtgärder av olika slag, som voro *lämpliga* eller *icke lämpliga*. Då är ju envar medborgares omdöme lika berättigat. Om det däremot gäller själva sammanhanget, alltså inte om det är lämpligt eller inte med en kreditåtstramning utan *hur* densamma verkar, kan man säga att nationalekonomerna

Elskatteförordning.

äro experter. Jag konstaterar då, att såvitt jag vet har icke någon nationalekonom här i landet bestritt, att om man stramar åt kapitalmarknaden, så verkar detta återhållande på inflationen. Jag har inte sett att någon har hävdad att det nödvändigtvis måste leda till några våldsamma räntehöjningar. Nu måste ju finansministern själv för att förebygga repliken erkänna, att ekonomerna ha en uppfattning om kreditåstramningens verkningar, som är en annan än den, som finansministern här ville göra gällande.

Finansministern gjorde det påståendet att mitt anseende som nationalekonom hade fått åtskilliga törnar på grund av mitt ställningstagande i denna fråga. Ja, jag erkänner att finansministern här har det lättare, ty finansministern har väl aldrig haft något anseende som nationalekonom att förlora. Därför har han också kunnat svänga påståenden om skattehöjningar kontra kreditåstramningar. Någon auktoritet när det t. ex. gäller räntepolitiken gör väl finansministern inte ens själv anspråk på att vara. Jag vill i det sammanhanget bara hänvisa till vad finansministern sade i maj 1950 på tal om räntans rörlighet. Han anförde på tal om räntans rörlighet bl. a.: »Jag vill för min del på den frågan svara, att om jag efter höstens avtalsuppgörelser finner, att vårt ekonomiska läge fortfarande ter sig stabilt utan tendenser i inflationistisk riktning, anser jag att tiden då är inne att diskutera frågan om en sådan rörlighet.» Villkoret för ränterörligheten skulle alltså vara att det inte förelåg någon risk för inflationistiska tendenser. Då skulle man kunna höja räntan. Nu blev det som bekant tvärtom. Man kan tänka sig att finansministern vid diskussionen om räntans rörlighet även hade den möjligheten i tankarna att man kunde sänka räntan, men det intrycket gav dock inte finansministern kammaren. Vi fingo en räntehöjning

just under den förutsättning, som finansministern hade velat utesluta. Någon nationalekonomisk experts stöd för den uppfattningen, att det är först när man är säker på att det inte föreligger någon inflationsrisk som man skall ha en rörlig ränta, tror jag inte att finansministern kan leta upp, inte ens bland tjänstemännen i finansdepartementet, även om deras lojalitet i övrigt skulle sträcka sig mycket långt och eventuellt också innefatta en del omdömen om politiska motståndare och deras kompetens.

Men viktigare än finansministerns anseende som nationalekonom är måhända, att finansministerns anseende som finansminister väl inte kan undgå att få sig en törn efter de skatteförslag, som han här har lagt fram. Här ha statsmakterna givit ett löfte att skatterna på bilismen endast skola användas för att täcka kostnader för vägarna. Nu har man visserligen gjort ett undantag efter kriget, men det är knappast något skäl att upprepa det. Finansministrar äro i allmänhet icke kända för någon större ordhållighet i skattefrågor, varken här i Sverige eller annorstädes. Litet moralisk upprustning på den punkten skulle kanske inte skada, så att medborgarna kunna lita på vad regeringen lovar. Jag tror, att bilismens folk och andra skattebetalare än en gång fått bekräftad visheten i det gamla talet »Förliten eder icke på furstar» — fastän det nu i stället för furstar gäller politiker, som för några dagar sedan i demonstrationstågen sjöngo: »Både stat och lagar oss förtrycka, vi under skatter digna ned.» Eller har man kanske ändrat texten nu, herr finansminister? I så fall vill jag gärna höra det i dag från herr statsrådet.

När man här talar om de olyckor, som en kreditåstramning och en mindre räntehöjning skulle åstadkomma, saknar jag ett inlägg i kommentarerna. Man säger nämligen ingenting om den räntehöjning på en halv procent, som

Elskatteförordning.

regeringen redan har genomfört. Det säges ingenting om de väldiga olyckor, som detta har åstadkommit eller kan väntas åstadkomma. Att denna räntehöjning är ena sidan av en process, som åstadkommit en begränsad men enligt min mening icke tillräcklig åtstramning på kapitalmarknaden — en åtstramning som finansministern tycks vara glad åt — kommenteras heller inte närmare. Försöket att intala svenska folket att det kommer att medföra våldsamma olägenheter, om räntan stiger ytterligare en kvarts eller till och med en halv procent, tror jag inte kommer att lyckas. Jag tror i stället att folket känner på sig, att om man kan få grepp om inflationen och hejda den, så är det värt att betala ett sådant pris för det. Det är tyvärr sällan så, att det finns bra medicin som bara smakar bra.

Jag vill visst inte bestrida att det är en nackdel att de årliga fastighetskostnaderna stiga, när räntesatsen går upp. Jag menar i likhet med herr Kristensson i Osby att man får överväga huruvida speciella åtgärder i framtiden komma att behövas, särskilt när det gäller nybyggnader. Jag tror, att den förväning, som finansministern här gav uttryck åt, kanske beroende på ett missförstånd av herr Kristenssons i Osby ord, skulle kunna utbytas mot den reflexionen, att man säkerligen när den av socialministern tillsatta utredningen är färdig får ta upp frågan om eventuella statliga åtgärder för att bostadskostnaderna i nybyggda hus icke skola bli alltför stora. Jag tar för min del inte ställning till den frågan nu — vi ha ju nyligen tillsatt en utredning, och det är kanske därför inte lämpligt att göra som finansministern, nämligen först tillsätta en utredning och sedan omedelbart ta ställning till frågan själv — utan jag föredrar att vänta till dess utredningen är färdig. Jag vill bara erinra om att finansministern i budgeten har ett anslag på mellan 60 och 70 miljoner kronor för avskrivning av anslaget till

fonden för bostadskreditgivning. Det är alltså en betydande uppoffring, som man är beredd att göra men som väl inte blir aktuell som förlust under innevarande år.

Till alla dessa saker få vi lov att återkomma. Jag tror för min del att det är långt bättre för bostadspolitiken om man hindrar inflationen än om man underlåter att göra detta genom att avstå från en kreditåtstramning, som jag anser vara ett väsentligt medel för stabilisering av penningvärdet.

För att det inte skall uppstå några missförstånd vill jag dock nu betona, att vad jag här sagt ingalunda innebär något förord för högräntepolitik. Jag har märkt att man inom regeringspartiet försökt ge det intrycket, därtill möjligen stimulerad av oförsiktiga uttalanden av finansministern. Jag vill hemställa till statsrådet att regeringspartiet vid behandlingen av folkpartiets ståndpunkt någorlunda korrekt redovisar vad vår ståndpunkt innebär, så att inte medborgarna få det intrycket att det här är fråga om väldiga räntehöjningar. Sedan kan finansministern och de övriga i regeringen säga, att folkpartiets politik är så och så orimlig eller ineffektiv. Den rätten kunna vi icke förmena er. Men vi vilja helst inte bli hängda för vad vi *icke* ha föreslagit men som möjligen är lättare att polemisera emot än de synpunkter, som vi ha framfört.

Om man kunde åstadkomma en bestämd, målmedveten och samlad politik mot inflationen, är det möjligt att även en mindre räntehöjning bara behöfve bli av relativt kortvarig natur. Det förutsätter att man lyckas återställa förtroendet bland medborgarna. Även frågan om inkomstbildningen får naturligtvis under den kommande vintern tas upp till behandling. Det är en stor fråga, som jag inte skall diskutera här i dag.

Innan jag kommer till slutorden vill jag säga något som svar på vad finans-

Elskatteförordning.

ministern här sade tidigare i dag. Finansministern påstod att jag hade sagt, att regeringens inflations- och skattepolitik var ett hinder för utvecklingen mot ett bättre och rättvisare samhälle. Men han underlät att nämna bakgrunden till mitt yttrande. Den var, att man i det socialdemokratiska första-majmanifestet har sagt, att »bakom de borgerligas förnyade agitation om 'vanstyre' ligger förhoppningen om att bryta arbetarrörelsens ledarställning och hejda utvecklingen mot ett bättre och rättvisare samhälle».

Detta är alltså den socialdemokratiska propagandan, att oppositionen går och drömmer om att kunna hejda utvecklingen mot ett bättre och rättvisare samhälle. Jag ser att statsministern har gått nu. Om han hade varit kvar, skulle jag frågat honom, om han har glömt vad han sade här i kammaren för några veckor sedan, nämligen att vi skola sluta upp med att rikta den sortens beskyllningar mot varandra. Jag hoppas att statsministern tar manifestets författare i allvarlig upptuktelse. När man läser detta uttalande och erinrar sig finansministerns nuvarande förslag, frågar man sig: Är detta den socialdemokratiska vägen till ett bättre och rättvisare samhälle: att fördubbla bilskatten och lägga skatt på elektrisk energi? Det är då jag tillåter mig säga, att vi tro att dessa skatter snarare äro ett hinder därvidlag.

Sedan citerade finansministern Svensk Finanztidning. Jag har märkt, att det är antingen de liberala ungdomstidningarna eller de organ, som socialdemokratien förut betraktade som storfinansens — eller vad det är för ett uttryck, som man brukar använda — som äro föremål för statsrådets studier under fritiden. Den förtjusning med vilken han noterar varje gillande från sådana tidskrifter är verkligen rörande!

Sedan hörde jag att bevillningsutskottets ärade ordförande på tal om de olika ståndpunkterna här sade, att dis-

kussionen i dag erinrade honom om en upplevelse från ungdomens dar, när han i folkpartiets och högerns press läste de där framförda uppfattningarna om de indirekta skatterna. Nu kanske herr Adolv Olssons minne sviker honom, ty den liberala pressen och det liberala partiet intogo ju då i stort sett samma kritiska inställning till de indirekta skatterna som socialdemokraterna. Det var högern som på den tiden visade förkärlek för de indirekta skatterna, medan folkpartiets föregångare, de liberala kretsarna, ansågo, att de voro orättvisa och betungande. Men det är värdefullt att i dag konstatera, att herr Adolv Olsson nu, när han tänker tillbaka på sin ungdoms dar, med välbehag ser att socialdemokraterna ha övertagit den ståndpunkt, som vid sekelskiftet var högerns.

Herr Adolv Olsson gjorde ett uttalande rörande kompromissvänlighet, som jag måste kommentera något. Om jag inte är fel underrättad, så har bevillningsutskottets ärade ordförande icke fört fram något kompromissförslag, utan vad herr Adolv Olsson ville tycks ha varit, att bevillningsutskottet skulle inge statsministern mod att tala med oppositionsledarna i dessa skattefrågor. Men, herr Adolv Olsson, statsministern och vi andra träffas varje vecka, och — det måste jag säga till statsministerns försvar — han har aldrig visat brist på mod, när det gällt att diskutera vilken fråga som helst med oss. Om det emellertid är så, att bevillningsutskottets ärade ordförande menar något annat, och om han har velat framlägga något kompromissförslag, så måste jag säga att det var synd att han inte klargjorde sin mening. Tills vidare ha vi icke fått något annat intryck än att man på regeringens sida ställer sig bakom finansministern.

Jag fäste mig emellertid vid en allvarligare sak i herr Adolv Olssons anförande, och jag vill säga en mera be-

Elskatteförordning.

klaglig sak i en debatt, som väl i övrigt — åtminstone på åtskilliga punkter — får anses ha varit mycket belysande, och under vilken bevillningsutskottets ärade ordförande som vanligt vinnlagit sig om stor saklighet. Herr Olsson i Gävle frågade emellertid: Är det meningen att vi skola skära ned utgifterna på fjärde huvudtiteln? Skola ni inte tänka på att om vi — kanske ställde han sig själv utanför och sade de — som anse att en överbalansering av budgeten i större utsträckning än för närvarande är nödvändig, inte få dessa skatter, kunna de lockas till att skära ned försvarsutgifterna? Detta skulle tydligen vara ett hot mot oppositionen: Akta er, så att ni inte spela bort möjligheterna att få den förstärkning av vårt försvar, som vi annars i väsentlig mån kunna vara överens om. Jag tror för min del, att vi i rådande allvarliga läge göra klokast i att inte behandla vårt lands försvarsproblem på detta sätt. När försvarsfrågorna diskuteras ha vi f. ö. anledning erinra oss, att det redan finns en betydande överbalansering av budgeten. Vi få väl hoppas, att den tankegång som herr Adolv Olsson var inne på inte skall komma fram igen.

Herr talman! Innan jag slutar vill jag fråga finansministern, varför han har uppskjutit utredningen om penningvärdets stabilisering på längre sikt. Jag förstår, att experterna äro ganska upptagna, men det kan väl inte vara en anledning att inte börja. Jag vill vidare uppmana finansministern att göra en översikt över hur inflationen har verkat på inkomstfördelningen för olika grupper av folket och undersöka möjligheterna att åtminstone till en del rätta till de orättvisor som uppkommit. Det är nödvändigt att vi ägna någon uppmärksamhet åt den saken. Man kan inte fortsätta att beröva vissa samhällsgrupper inkomster hur länge som helst utan att åtminstone göra ett försök att i någon mån avhjälpa orätt-

visorna. Jag förstår väl, att det är svårt att göra det annat än i begränsad omfattning.

Herr talman! Om jag nu till sist skall sammanfatta några av de viktigaste skälen för den ståndpunkt mitt parti intagit till regeringens skattehöjningsförslag, vill jag börja med att säga, att de föreslagna skatterna ur statsfinansiell synpunkt äro överflödiga och lägga *onödiga* bördor på medborgarna. Budgeten är även utan dem överbalanserad med ca 440 miljoner kronor, vilket är långt mer än som motsvarar förbrukningen av reserverade medel.

Mitt andra skäl mot skattehöjningarna är, att de inte skulle underlätta kampen mot inflationen. Levnadskostnaderna pressas uppåt, när transportkostnader och elkraft fördyras. Därmed följer krav på höjda penninginkomster från löntagare och andra folkgrupper. Priserna stiga då ytterligare. I ett läge av nuvarande art äro skattehöjningarna alltså ur inflationssynpunkt skadliga eller i varje fall *onyttiga*.

Mitt tredje skäl är, att dessa skatter drabba mycket ojämnt, vissa medborgare långt mer än andra, och därför äro *orättvisa*, vilket flera talare tidigare i dag ha påvisat.

Mitt fjärde skäl är, att intet sådant statsfinansiellt nödläge föreligger, som kan i minsta mån ursäktas, att statsmakterna bryta sitt löfte att skatter på bilismen endast skola användas för täckande av kostnader för vägväsendet. Den extra beskattning på biltransporter, som finansministern nu vill genomdriva, kommer att förstärka intrycket av *opålitlighet*.

Onödig, onyttig, orättvis och opålitlig, sådan ter sig den skattepolitik, som regeringspartiet i dag vill pressa igenom. En röst mer än hälften förfogar regeringen över — om influensan är jämnt fördelad. Det var slumpen, som år 1948 gav regeringspartiet en överrepresentation på ett par tre mandat.

Elskatteförordning.

Stödd på ett sådant underlag — det svagast tänkbara — vill regeringen tvinga på svenska folket skatter, som vid en folkomröstning säkerligen inte skulle ha den minsta utsikt att uppnå majoritet. Skall detta kallas demokrati? Är detta att regera med folket för det allmänna bästa? Jag för min del tror det inte. Det visar, att regeringen har förlorat greppet över utvecklingen och i villrådigheten inte ser någon annan utväg än nya pålagor.

Visst är det sant, att det behövs krafttag för att hejda inflationen och att regeringen här har gjort sig skyldig till svåra försummelse. Ingen har åter och åter betonat detta mer än vi inom folkpartiet och de andra oppositionspartierna. Inflationen medför härresande orättvisor mot sparare, pensionärer och många andra samt minskar värdet av de sociala förmåner, som vi alla glatt oss åt att kunna införa efter kriget. Inflationen måste alltså bekämpas genom en politik, som lägger en fast grund för penningvärdet och återställer förtroendet. Intetdera uppnås emellertid genom nya skattehöjningar i en tid, då inflationen redan har höjt skattetrycket utöver vad någon tidigare ansett rimligt och budgeten därför visar överskott. Låt oss i stället få en politik, som bringar inflationen under kontroll. Då räcker det med budgetbalans, och statskassans nuvarande överskott kan användas för skattelättnader och för ett återställande av den socialpolitiska standarden.

Det är viktigt, att en fast grund lägges för penningvärdet genom en åtstramning på penning- och kapitalmarknaden. Det behöver inte medföra en räntehöjning av större betydelse. Motsatta påståenden sakna grund.

Regeringens ansvar är stort. Ingen påstår, att den är ensam ansvarig för prisstegringen, som till en del strömmar på oss utifrån till följd av den internationella rustningskonjunktur, som Kommunist-Kinas angrepp i Korea

framkallat. Mao Tse Tung och Per E. Sköld få dela ansvaret för att inflationen i Sverige har blivit så häftig. Men regeringen med finansministern i spetsen får bära ansvaret, om i år en politik föres här i landet, som förtjänar att kallas onyttig, orättvis och opålitlig och som sedan till råga på allt visar sig otillräcklig. Jag beklagar, att regeringen inte vill visa det moraliska mod som behövs för en kursomläggning, som samlar alla goda krafter i landet kring uppgiften att med ett rimligt skattetryck förena ett fast penningvärde.

Herr OLSSON i Gävle (kort genmäle): Herr talman! Herr Hagberg i Malmö hemställde på förmiddagen, att jag skulle ta nationalekonomerna med en viss försiktighet. Sedan jag har hört herr Ohlin, lovar jag herr Hagberg, att jag i fortsättningen skall göra det i dubbel måtto.

Herr Ohlin tolkade vad som här har sagts från bevillningsutskottets sida så, som en viss potentat brukar beskyllas för att tolka bibeln. Han säger bl. a., att jag har sagt, att det kunde vara lockande att använda försvarsutgifterna som ett medel att reglera budgeten. Jag sade, att den enda huvudtitel, som återstår och där man kan genomföra den sparsamhet med statens utgifter som utskottets majoritet här yrkar på, är fjärde huvudtiteln och att det kanske kan vara lockande för en och annan att gå den vägen.

Herr Ohlin talade om vilka starka argument bevillningsutskottets majoritet har anfört jämfört med de erbarmliga och tarvliga argument som reservanternas ha kommit med. Herr Ohlin, jag känner författaren, och jag tycker, att herr Ohlin kunde ha låtit någon annan säga det i stället för att stå och skryta själv.

Herr LUNDBERG (kort genmäle): Herr talman! Herr Ohlin sade, att man inte skall förlita sig på furstar i skatte-

Elskatteförordning.

frågor. I det sammanhanget skulle jag vilja säga, att Stockholms befolkning har anledning att säga, att man inte skall förlita sig på folkpartiet i fråga om skatter o. d.

Jag vill efter herr Ohlins anförande konstatera, att herr Hjalmarson har gått segrande ur striden i fråga om räntan. Folkpartiet har accepterat högerns linje, och bondeförbundet är på glid åt samma håll.

Herr Ohlin förbigick mitt resone-
mang om såväl räntor som sparande, och han sade inte någonting om det inflationstryck, som vinstkonjunkturen har skapat inom företagen. Han sade något om att man inte skall rygga uppfattning. Jag sade redan i mitt första anförande ifrån, att jag hade ställt upp ett alternativ och jag har yrkat återremiss. Äro herr Ohlin och hans parti redo att följa mig i detta, så att vi få till stånd ett verkligt alternativ? Om inte, ha vi två alternativ, där det för mig gäller att välja det minst onda. Sakläget är sådant, att såväl elkrafts-
förbrukarna som bilisterna inte slippa undan vilken väg vi än välja, och det är alltså bara fråga om sättet. Utskottet säger, att vi skola gå räntevägen. Jag har klart och tydligt deklarerat, att jag inte kan gå den, eftersom den både för bilisterna och för andra här i landet blir den hårdaste vägen. I en sådan situation tvingas jag — eftersom det inte finns något annat alternativ — att instämma i en uppfattning, som jag principiellt inte delar. Jag vill i detta sammanhang även säga, att jag inte heller delar reservationens motivering.

När det skall diskuteras nationalekonomi bör herr Ohlin komma ihåg, att han som professor i detta ämne har ett visst ansvar för att vetenskapen inte skall få en sådan stämpel på sig att människor anse, att vetenskap och forskning inte ha den auktoritet och inte kan inge den tillit, som åtminstone jag som lekman anser självklart att den bör ha i ett demokratiskt samhälle.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag skall inte taga upp tiden med att kommentera den trosbekännelse, som herr Ohlin slutade med att läsa upp. Jag vill inte störa den andakt, som där-
under avspeglade sig i de folkpartistiska riksdagsledamöternas ansikten. Men jag skulle vilja uttala min tacksamhet för att herr Ohlin inte vågade gå längre än att säga att skatterna voro onödiga. Han darrade på målet, när han ville förklara dem för skadliga och det var ju alltid ett framsteg.

Härutöver vill jag ge ett par repliker till herr Ohlin. Jag vill för det första fästa uppmärksamheten på att när jag citerade herr Ohlins förstamajtal gällde det inte alls uttalandet om ett bättre och rättvisare samhälle. Den lilla artigheten fäste jag mig inte vid, men vad jag fann anmärkningsvärt var, att herr Ohlin sade, att regeringen för en inflationspolitik, vilket jag tyckte var orätt och orättvist. För det andra fäste jag mig vid att herr Ohlin fällde ett yttrande, som pekade mot att den överbalanseringspolitik som regeringen för skulle leda till en skärpt prisstegring. Om herr Ohlin vill se saken i sitt rätta sammanhang, kan han inte hålla fast vid detta.

Jag vill också ge herr Ohlin ett par upplysningar. Det var inte Finanstidningen jag citerade utan Affärsvärlden. Beträffande den uppskjutna utredningen om penningvärdet måste jag säga, att vid denna tid på året anstränger riksdagen oss i finansdepartementet så, att vi ha litet svårt att hinna med allt vi skola göra, men den skall komma.

Herr Hjalmarson påstod, att mina siffror om högerns sparsamhet voro felaktiga. Jag borde kanske ha sagt ifrån att det jag anförde var resultatet av högerns motioner vid årets riksdag. Jag vet inte om de som ha gjort arbetet åt mig ha tagit fel, men jag skulle knappast tro att det kan vara några större

Elskatteförordning.

förbiseenden, eftersom det material vi ha att röra oss med är relativt enkelt.

Låt mig sedan komma över till några mera väsentliga saker. Jag vill då börja med att säga till herr Hjalmarson, att jag åberopade inte borgerliga ekonomer — praktiska såväl som teoretiska — för att styrka regeringens politik utan för att visa att det finns insiktsfulla borgerliga människor, som inte instämna i påståendena att en överbalanseringspolitik är skadlig och icke nyttig. Herr Ohlin sade något om att nationalekonomerna inte förstå sig på politik. Det vill jag inte bestrida, men man borde ändå kunna lita på deras uppgifter om verkningarna av ekonomiska företeelser, och jag litar just till att en rad praktiska och teoretiska borgerliga nationalekonomer i dagens läge begära en överbalansering av budgeten. Jag vill med detta endast visa, att det är bra lättsinnigt att sprida den föreställningen, att överbalanseringspolitiken kan verka på rakt motsatt sätt mot det, som vi från regeringens sida vilja göra gällande.

När herr Ohlin utvecklar verkan på investeringarna av å ena sidan en kreditåtstramning med räntestegring och å andra sidan de skatter vi nu diskutera, blir det en jämförelse, som haltar betänkligt. Man får inte se regeringens politik så att man tar fram varje bit för sig. Vi ha infört prisutjämningsavgifter och investeringsskatt, och vi ha kvar byggnadsregleringen. Det är tre saker, som verka återhållande på investeringarna. Därtill kan jag lägga den kreditåtstramning, som vi ha ansett oss kunna genomföra. De båda skatter vi här diskutera äro inte något begränsat avsnitt för sig utan de äro ett led i det hela.

Herr Hjalmarson sade, att han av uppgifter från konjunkturinstitutet inhämtat, att det i ett toppläge, när det är en viss stramhet på penningmarknaden, går att åstadkomma en åtstramning utan att räntehöjningen behöver bli så stor. Det kan ligga någon sanning i det,

herr Hjalmarson, om vi slippa det statliga lånebehovet. Tillgångar på kapital för långsiktig placering äro emellertid inte och kunna inte vara så stora, och om staten då kommer ut på marknaden leder det till oförmodade rubbningar i räntenivån. Därför har jag för min del eftersträvat att försöka lösgöra staten som låntagare på marknaden så långt som möjligt för att därigenom kunna föra en kreditåtstramande politik med små räntehöjningar. Därvidlag anser jag, att dessa båda skatter ha stor betydelse, ty de minska statens lånebehov med 150 miljoner kronor eller med 175 miljoner kronor, om jag också tar med postavgifterna. Det blir då lättare att föra den politik, som herr Hjalmarson anser att man skulle kunna föra, men ju mer staten behöver låna ute i marknaden desto omöjligare blir det att föra den. Jag har haft tillfälle att studera detta i praktiken under den gångna vintern och jag har fått en viss uppfattning om vilka krafter som röra sig på penningmarknaden.

Herr Ohlin säger att när jag här talar om att staten ej bör låna upp mer än 250 miljoner kronor, så är detta bara ett påstående från min sida. Ja, visst är det så. Jag har ju förklarat att det bästa vore, om vi kunde täcka alla utgifter på kapitalbudgeten med direkta inkomster, men det ligger utanför möjligheternas gräns. Jag har emellertid trott att jag skulle kunna lyckas, om jag tog sikte på att begränsa lånebehovet till 250 miljoner kronor, och jag skulle anse det vara ett stort framsteg, om jag lyckades därmed.

Det enda, som härutöver kan sägas om denna sak, är att det väl ändå måste vara bättre att i begränsad omfattning låna upp pengar än att få ett sämre resultat.

Det kan mycket väl hända, herr Ohlin, att det kommer att bli diskussion om bostadssubventionerna, och jag har inte för min del tagit ståndpunkt till den saken. Jag har bara velat på-

Elskatteförordning.

peka, att om man leker med tanken att staten skall ge ut mera pengar, så får man inte minska statens inkomster.

Jag är glad, herr Ohlin, för att jag har en friare ställning när det gäller att svänga sig med ekonomiska termer. Jag slipper gudskelov den börda, som det måste vara att ha ett anseende som nationalekonom att upprätthålla.

Vad mitt anseende som finansminister beträffar, så är man nog vid min ålder över huvud taget inte så intresserad av sitt anseende. Däremot tror jag att herr Ohlin bör vara rädd om sitt anseende inte bara som nationalekonom utan också som politiker. Och om herr Ohlin är det, så skulle han nog vara mindre säker på sin sak än han är, när han här säger: »Strama till krediterna och låt räntan stiga litet!» Herr Ohlin tror att det skulle röra sig om en räntestegring på $\frac{1}{4}$ procent eller så. Det är helt enkelt en löjlig siffra i detta sammanhang — det har jag fått lära mig.

Herr Ohlin säger att om man för en sådan kreditpolitik, som han föreslår, så kommer prisnivån att vara lägre nästa år. Det är så lätt för honom att säga detta, ty det är väl sannolikt att inte herr Ohlin i egenskap av finansminister får göra experimentet. Men om så verkligen skulle bli fallet, är jag övertygad om att det skulle bli ett fullständigt debacle för herr Ohlins anseende. Det skulle nämligen nog bli fråga om mycket höga räntesatser.

Herr Hjalmarson talade här om att det inte på något håll kunnat påvisas några resultat av de tvångsåtgärder beträffande köpkraften, som i nuvarande läge vidtagits. Men vad veta vi å andra sidan om de verkningar, som den höjda räntans politik har haft? En sådan politik har ju dock nu efter kriget förts i bl. a. Frankrike, Finland och Danmark, och det har rört sig om mycket höga tal. Jag skall inte vara så orätfärdig, att jag säger att i Danmark höjde man först räntan och blev sedan tvungen att tillgripa allehanda tvångsåtgärder,

ty jag vill inte jämföra Danmarks läge med vårt. Vad jag velat framhålla är bara, att det är mycket svårt att konstatera vilka verkningar som räntestegringen har haft. Vi ha ju inte heller här i landet ännu sett vilka verkningar, som den räntehöjning med $\frac{1}{2}$ procent, som företogs förra hösten, kommer att få, även om vi, herr Ohlin, nog få vidkännas en mera handgriplig effekt därav vid hyressättningen den 1 oktober.

Det är nog ändå bäst att inte vara så säker på sin sak och göra gällande, att om vi bara följa den linje, som man själv föreslår, så blir allting bra. Därom veta vi praktiskt taget ingenting, men det finns en sak som vi kunna frukta, och det är att om den politik, som herr Ohlin här gjort sig till talesman för, får fritt spelrum, så kan den leda till rubbningar inom samhällslivet av en sådan storleksordning, att alla skulle djupt beklaga att krafter av detta slag någon gång släppts lösa.

Herr OHLIN (kort genmäle): Herr talman! Med hänsyn till att jag nu endast har tre minuter till mitt förfogande, vill jag helt kort konstatera, att finansministern tydligen inte alls litar på den uppfattning rörande verkningarna av en kreditåtstramning, varom både nationalekonomer och det praktiska livets män, såsom det heter, äro eniga, utan finansministern uppträder med en egen uppfattning, beträffande vars riktighet han är fullständigt säker, trots att han mot sig har såväl den teoretiska som den praktiska sakkunskapen. Det finns inte något stöd för finansministerns svartmålningar av verkningarna av en kreditåtstramning.

De debatter, som vi här föra i ekonomiska frågor, ha ju många sidor, men det är något som ger dem en särskild bouquet, skulle jag vilja säga. Det är när man hör just finansminister Per Edvin Sköld säga till oppositionen, att det är bäst att inte vara så säker på sin sak.

Elskatteförordning.

Jag tror att finansministern själv inser att denna anmärkning kan riktas åt olika håll, och i detta fall går den nog snarast tillbaka på honom själv.

Herr Lundberg hade djärvheten påstå, att jag i mitt anförande inte sysslade med frågan om vinstkonjunkturen, ehuru jag tvärtom påvisade, att kreditåttstramningen genom sina verkningar på investeringarna direkt drabbar affärslivet och vinstmöjligheterna där. Jag sade till finansministern, att om det är så att upphovet till det hela ligger inom företagarsektorn, så är det ologiskt att dra den slutsatsen, att man skall ingripa mot konsumenterna. Det är då riktigare att ingripa beträffande investeringarna, som ju äro det företagarna sköta om. Jag är också alldeles övertygad om att en kreditåttstramning har långt större återhållande verkningar än en pris-kontroll, när det gäller de överdrivna inkomster, som finnas på en del håll inom affärslivet. Om herr Lundberg är intresserad av att få till stånd en dämpande effekt på dessa i viss mån inflationsdrivande inkomster, då skall herr Lundberg komma över på vår sida. Men att så skulle ske har jag åtminstone inte hittills haft några större förhoppningar om.

Till finansministern hinner jag bara säga ytterligare en sak. Finansministern är tydligen inte rädd om sitt anseende, inte ens som finansminister. Det må så vara att herr Sköld rent personligen inte är det. Men jag tycker att finansministern borde vara rädd om sitt anseende som finansminister, därför att detta i nuvarande position är oupplösligt förbundet med den svenska samhällsmaktens anseende, med medborgarnas känsla av att de få en fair och rimlig behandling från samhällets sida och med deras tro på att givna löften hållas även när det gäller skatter.

Herr HJALMARSON (kort genmäle):
Herr talman! Finansministern har givit

mig en lista över de utgiftsökningar och besparingsåtgärder, som från högerhåll skulle ha föreslagits. Denna lista skulle vara en sammanställning av högerns motionsvis redovisade framstötter vid innevarande riksdag.

Ur en synpunkt blev jag, herr talman, angenämt överraskad när jag fick se denna lista: jag har aldrig varit medveten om att högern haft så starkt underlag här i riksdagen som framgår av densamma. Finansministern har nämligen som högermotioner redovisat ett flertal motioner, som äro väckta av representanter för olika partier, inklusive herr Skölds eget parti.

Vidare finner jag att finansministern på en punkt, nämligen beträffande försöksverksamheten för den nya skolan, har upptagit ett anslag som belastar oss med en nästan dubbelt så stor utgift som i verkligheten föreslagits av oss. Den största posten på utgiftssidan gäller ett belopp på 15 miljoner kronor för gruppchefsutbildning. Det skulle vara mycket intressant att få veta, hur finansministern har kommit fram till denna siffra, ty vi ha för vår del grubblat mycket över hur stor kostnaden egentligen skulle bli. Och det kan väl inte heller ha förbigått finansministern, att regeringen själv har tänkt sig att den första utbildningen nu skall förlängas med en månad, vartill få läggas de tio dagar före repetitionsövningen, som skall tillkomma för hela det värnpliktiga befälets del. Det blir, herr finansminister, därigenom inte någon skillnad i kostnadshänseende mellan regeringens och vår linje.

Slutligen vill jag, för att ta ännu ett exempel, notera, att finansministern har på vår skuldsida upptagit t. o. m. en motion som är väckt av herr Edberg i Göteborg. Vi inom högern ha aldrig, herr talman, haft någon särskild svaghet för expropriation; inte heller politisk expropriation är något som ligger för oss. Jag skulle nog i all vördsamhet vilja råda finansministern, även om han

Elskatteförordning.

säger att han inte är rädd om sitt anseende, att litet bättre vårda sig därom genom att kontrollera tillförlitligheten av de sifferuppgifter som han lämnar.

Till sist vill jag, herr talman, säga att vi på högerhåll aldrig ha bestritt att det kan vara lämpligt med en överbalansering av budgeten, men vi anse att denna överbalansering bör ske genom statsutgifternas begränsning.

Finansministerns huvudargument för de föreliggande förslagen är, att staten eljest måste gå ut på den öppna marknaden och låna upp pengar, varigenom ett sådant tryck på räntan kan uppstå, att denna måste höjas mycket mera än man inom oppositionen har räknat med.

Jag skulle, herr talman, vilja framställa problemet mera konkret. Finansministern vill ha in ytterligare 200 miljoner kronor. Människornas sammanlagda inkomst här i landet uppgår till omkring 20 miljarder kronor, och genomsnittsinkomsten ligger mellan 5 000 och 5 500 kronor. Om man nu i stället skulle lita till det frivilliga sparandet, skulle det alltså gälla att spara 1 procent av den sammanlagda inkomsten, vilket med andra ord betyder att sparandet måste öka med 1 krona per vecka och individ. Det är en uppgift som icke bör vara omöjlig att lösa.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Det är tydligt att jag har haft otur med utredningen om hurudant högerns sinne för sparsamhet är, och det är väl bäst att herr Hjalmarson själv gör upp en lista som är riktig. Jag vill emellertid beträffande utgiften på 15 miljoner kronor framhålla, att det dock icke är samma sak om regeringen föreslår att en årsklass tillfälligtvis skall ligga inne ytterligare en månad, och om det väckes en motion, där man föreslår genomförandet av en för framtiden bestående gruppehufvutbildning — när herr Hjalmarson skrivit på motionen, anser jag

att jag kan räkna den såsom ett av högern framställt yrkande.

Det skall bli intressant att se, hur det bokslut, som högern själv gör upp, ter sig. Jag tror knappast att det kommer att leda till några större omkastningar av de siffror som jag här tidigare anfört.

Jag tycker inte att det var alldeles riktigt av herr Ohlin att säga, att han kan mobilisera en enhällig sakkunskap till stöd för sin linje i fråga om kreditpolitiken. Visserligen är det sant — jag har heller aldrig bestritt det — att man på den kanten har den uppfattningen, att kreditpolitiken bör skärpas, men det är väl ingen mer än herr Ohlin och kanske herr Hjalmarson, som när det gäller en räntehöjning har lekt med sådana siffror som $\frac{1}{4}$ och $\frac{1}{2}$ procent. Det är där som skillnaden ligger. Jag skulle mycket väl ha förstått herrar Ohlin och Hjalmarson, om de här trätt fram och sagt, att vi måste föra en stramare kreditpolitik och att detta kräver en betydligt större räntehöjning än de nu talat om och att denna räntehöjning i sin tur medför vissa konsekvenser — konsekvenser som jag är övertygad om att de aldrig skulle vilja ta.

Vad till sist beträffar mitt anseende som finansminister, så förstär jag väl att det kan ha sin betydelse vad folk anser om finansministern och att det naturligtvis inte är bra, om finansministern har ett dåligt anseende. Men, herr Ohlin, så som den politiska propagandan drives här i landet, betvivlar jag i högsta grad, att det är möjligt för någon finansminister att ha ett gott anseende.

Som tiden nu var långt framskriden och flera ledamöter anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta den fortsatta överläggningen rörande förevarande utlåtande och övriga å dagens föredragningslista upptagna ärenden till kl. 7.30 em., då enligt utfärdat anslag detta plenum komne att fortsättas.

§ 3.

Interpellation ang. åtgärder för att hålla vägförbindelsen mellan Jämtland och Tröndelagen över Skalstugan öppen även vintertid.

Ordet lämnades på begäran till

Herr **HELLBACKEN**, som yttrade: Herr talman! Av de landsvägsförbindelser, som förena de nordliga delarna av landet med Tröndelagen och dess huvudort Trondheim, torde endast två ifrågakomma för öppethållande vintern igenom. Den ena är jämtlandsvägen från Östersund över Järpen, Åre och Skalstugan i Sverige mot Levanger och Trondheim i Norge; den andra är Härjedalsvägen från Fjällnäs i Sverige mot Röros i Norge.

Den förstnämnda vägen, som har en jämförelsevis livlig trafik med omkring 6 000—7 000 fordon och 35 000—40 000 resande per år, är den lägligaste vägförbindelsen mellan de centrala delarna av Norrland och Trondheim. För vintertrafiken snöplogas vägen på den norska sidan fram till den bebyggelse, som finnes endast några hundra meter från gränsen. På den svenska sidan hålles vägen icke öppen vintertid på den omkring 1 mil långa sträckan från Skalstugan över kalfjället till gränsen. Kostnadsskäl ha av vägförvaltningen anförts såsom orsak härtill. De snöskärmar, som tidigare funnos på vägsträckan, nedtogos under det senaste kriget och ha därefter icke återuppsatts.

Trafiken är sålunda på denna viktiga vägdel mellan de centrala delarna av Norrland och bl. a. den viktiga hamnstaden Trondheim avbruten under vintermånaderna. Det är ur trafiksynpunkt av allmänt intresse att denna vägförbindelse hålles öppen. Även om huvuddelen av trafiken är koncentrerad till sommaren, torde emellertid en jämförelsevis livlig trafik kunna förväntas även under vintermånaderna, därest trafikanterna med säkerhet kunde påräkna att vägen hålles öppen.

I och för sig är det givetvis riktigt,

att snöplogningen upphör, om kostnaderna icke stå i rimlig proportion till den trafik, som kan väntas förekomma. Sistlidna vinter, då särskilt gynnsamma snöförhållanden varit rådande i dessa trakter, har emellertid vägen ändå icke hållits öppen. Det bör vidare i detta sammanhang uppmärksammas, att icke obetydliga kostnader nedlagts och alltjämt nedläggas för öppethållande av den mindre trafikerade svenska delen av vägsträckan Fjällnäs—Röros. Nyligen ha vägomläggningar där ägt rum för att minska snödrivet; snöskärmar, som på denna väg ansetts vara till nytta, ha uppsatts på den omkring 6,5 km långa sträckan från Malmagens tullstation till gränsen, och de motorredskap, som kunna ifrågakomma för snöröjning, ha placerats i närheten. Samtidigt äro emellertid svårigheterna på den norska vägdel, från härjedalsgränsen mot Röros, betydande. Visserligen har vägen sistförlutna vinter, då särskilt gynnsamma snöförhållanden varit rådande, kunnat hållas öppen, men vägen ingår icke i den norska planen för snöröjning hela vintern och plogningen har som regel brukat avbrytas, när svårigheterna blivit för stora. Resultatet härav synes även för framtiden bli, att ingendera vägförbindelsen blir helt användbar som mellanriksväg; varje land inriktar sig i första hand på öppethållande av den väg, som av grannlandet lämnas oplogad.

Med åberopande av vad jag sålunda anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande interpellation:

Har herr statsrådet för avsikt att vidtaga några åtgärder för att hålla vägförbindelsen mellan Jämtland och Tröndelagen över Skalstugan öppen även vintertid?

Denna anhållan bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 5.14 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Lördagen den 5 maj.

Kl. 7.30 em.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Elskatteförordning (Forts.).

Herr andre vice talmannen anmälde, att den från förmiddagens sammanträde uppskjutna överläggningen rörande bevillningsutskottets betänkande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skatt å elektrisk kraft (elskatteförordning), m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner nu komme att fortsättas; och lämnades därvid enligt förut gjord anteckning ordet till

Herr HEDLUND i Rådom, som yttrade: Herr talman! Det ekonomiska läget i vårt land har framkallat oro i skilda läger. Prisstegringen har blivit avsevärt större än vad det siades om på officiellt håll i höstas. Alla tala om nödvändigheten av en ny stabiliseringspolitik. Kapplöpningen mellan löner och priser, som ser ut att åter komma i gång, bör stoppas, kräver man. Om denna målsättning äro helt visst alla överens, men i fråga om valet av de vägar, som böra anlitas för att uppnå detta mål, gå meningarna isär. Såvitt jag förstär, anser regeringen, att de åtgärder den vidtagit i stort sett äro tillräckliga, så när som på att de böra kompletteras med skatt på förbrukningen av elström och med en särskild skatt på motorfordon. Det är således två omstridda förslag, som i dag skola bli föremål för riksdagens beslut.

Högern, folkpartiet och bondeförbundet äro överens om att skatter av denna

art inte med framgång kunna användas för indragning av köpkraft till statskassan — åtminstone inte under nu rådande förhållanden och med det höga skattetryck, som vi ha. Om man lägger skatt på utpräglade nyttovaror, leder detta till olägenheter, som ha nya pris-höjningar till följd. Levnadskostnaderna fördyras därigenom, och all sannolikhet talar för att denna fördyring av levnadskostnaderna kommer att användas som argument för nya lönehöjningskrav vid kommande avtalsförhandlingar. De föreslagna nya skatterna, vilka avstyrkts av bevillningsutskottet, komma således inte att erhålla den inflationsdämpande effekt, som regeringen söker göra gällande.

För vår del motsätta vi oss dessa skatter inte endast av den anledningen att de, såvitt vi förstå, inte nämnvärt kunna bidra till ett bekämpande av inflationen, utan även därför att vi anse dem vara i hög grad orättvisa. Låt vara att finansministern för en stund sedan sade, att varje indirekt skatt kan kritiseras ur denna synpunkt — vi ha dock den uppfattningen, att dessa skatter äro särskilt orättvisa. Såväl elskatten som den fördubblade fordonsskatten skulle medföra svårigheter. I särskilt hög grad skulle svårigheterna drabba just landsbygdens folk.

Beträffande elskatten vilja vi framhålla, att priset på elektrisk energi för närvarande i regel är högre på landsbygden än i städerna. Skulle distributionsnätet på landsbygden kunna byggas ut och moderniseras i önskvärd utsträckning, skulle detta faktiskt kräva betydande belopp. Det varslas nu allmänt om höjda elavgifter, både på landsbygden och i städerna. Läger man så ytterligare till en skatt av den föreslagna typen är det uppenbart, att den elek-

Elskatteförordning.

ma en stabilisering av penningvärdet. Högern och folkpartiet anse båda, att räntehöjningar äro nödvändiga. Högern har ju länge varit inne på denna linje, och folkpartiet har på senare tid — jag vill minnas att det var för något år sedan — slutit upp kring den ståndpunkten. När folkpartiet tidigare började tala om räntehöjningar hette det liksom nu att det borde vara en rörlig ränta, och man talade om en räntehöjning på ungefär $\frac{1}{4}$ procent. Då man sedan fått $\frac{2}{4}$ procents höjning — $\frac{1}{2}$ procent alltså — fortsätter man i alla fall att tala om den rörliga räntan — uppenbarligen endast i syfte att åstadkomma en räntehöjning. Jag tror i varje fall att ingen vid detta tillfälle avser en sänkning av räntenivån när man säger, att man vill ha en rörlig ränta.

Bondeförbundet menar — vilket jag haft tillfälle att tidigare deklarerat — att man bör söka undvika en höjning av räntan. På samma sätt som nya skatter på rena nyttovar verka fördyrande på levnadskostnaderna skulle även en räntehöjning verka fördyrande. Företagens omkostnader komma att höjas genom en högre ränta, och detta måste givetvis leda till prishöjningar.

För jordbrukets del förefaller situationen vara sådan, att de eventuellt högre räntekostnaderna svårligen kunna täckas genom ökade produktpriser. Redan nu föreligga vissa avsättningssvårigheter för jordbruket. Marknadsläget är sådant, att prishöjningar på vissa produkter över huvud taget äro omöjliga att genomföra. Under sådana förhållanden är det föga tänkbart, att jordbruket skulle kunna få kompensering för stegrade räntekostnader.

I socialt hänseende ligger den väsentliga nackdelen med höjda räntor naturligtvis på bostadskostnadernas område. Höjda räntor måste draga med sig ökade hyror. En sådan utveckling skulle hårdast drabba människor med låga inkomster. På så sätt skulle den socialt inriktade bostadspolitiken efter kriget

komma att avsevärt motverkas. Den höjda räntan kan med fog jämföras med en punktskatt, som träffar de allra ömaste punkterna. Det är nämligen en belastning, som framför allt drabbar de skuldsatta, medan de som råka ha det rätt väl ställt — vare sig det gäller företagslivet eller enskilda personer — knappast kunna få någon större nackdel av en räntehöjning.

Jag har formulerat vår ståndpunkt på det sättet att vi anse, att man bör söka undvika en räntehöjning. Man kan självfallet komma i en sådan situation, att det blir nödvändigt att anlita alla tänkbara medel för att nå samhällsekonomisk jämvikt. I sådana fall kan man även få lov att använda sig av ett medel med så pass ogynnsamma verkningar som en räntehöjning.

Enligt vår mening är det nödvändigt att strama åt kreditmöjligheterna så långt det låter sig göra, dock utan att man får en ränteglidning med åtföljande räntehöjning. Om situationen med framgång skall kunna bemästras, krävs bl. a., att sparande och investeringar väga jämnt. En fortsatt kreditexpansion utöver sparandets ram är en av de mera väsentliga orsakerna till inflationen. Olika åtgärder kunna övervägas i syfte att begränsa en sådan kreditexpansion. En skärpning av bestämmelserna rörande bankernas kassareserver bör övervägas. Jag vill minnas att finansministern i en nyligen avlämnad proposition gjort det konstaterandet, att dessa skärpta kassareservbestämmelser och de överenskommelser som träffats med kreditinstituten hittills inte givit alltför imponerande resultat i kreditbegränsande syfte.

Än viktigare är emellertid att sparandet ökas och att både staten och kommunerna begränsa sina utgifter. Den ansvällning av det allmännas utgifter, som skett under de senare åren, inger stora betänkligheter. Denna ansvällning, som delvis sker genom automatiskt stegrade utgifter på grund av

Elskatteförordning.

tidigare fattade beslut, underhåller ett onormalt högt skattetryck, som uppenbarligen undergräver sparviljan. Man måste fordra att alla tänkbara möjligheter till begränsning av det allmännas utgifter undersökas och att staten föregår med gott exempel genom att taga krafttag för en begränsning av sina utgifter.

Det enskilda sparandet måste också uppmuntras genom särskilda åtgärder. I det avseendet redovisas ett flertal tänkbara möjligheter i bankoutskottets utlåtande nr 12. Det talas där om åtgärder för att befrämja det frivilliga, enskilda sparandet. Jag vill uttrycka den förhoppningen, att de där anvisade möjligheterna noga prövas så att man får fram positiva resultat. Särskilt viktigt förefaller mig uppmuntrandet av ungdomssparandet vara. Inte bara ur rent ekonomiska utan även ur moraliska synpunkter vore åtskilligt att vinna därigenom. Ett regelbundet sparande i ungdomsåren skulle fostra de unga till större ekonomisk ansvarskänsla.

Det synes även vara i hög grad önskvärt om man kunde komma fram till ett system med skattelindring för inkomster av sparmedel.

Alla åtgärder för att söka uppmuntra ett ökat sparande kunna emellertid leda till resultat endast under den förutsättningen, att förtroendet för penningvärdet återställes. Om människorna räkna med att kronans köpkraft skall fortsätta att försämras, är det bra litet vunnet med den ena eller andra åtgärden, som vi nu diskutera. Det är också ganska naturligt att det är på det sättet. Ingen vill spara en krona för att om några år få tillbaka 75 öre eller kanske ännu mindre.

Finansministern frågade tidigare i dag vad vi ville sätta i stället för dessa skatter när det gällde att motverka inflationen. Ja, med den uppfattning jag deklarerat i fråga om verkningarna av dessa skatter är jag knappast skyldig att svara på den frågan. Vi ha nämligen

kommit fram till att skatter av denna typ i allt väsentligt komma att förorsaka ökade priser på skilda ting och därmed också så småningom ökade löner och andra inkomster, så att man således snart befinner sig i samma läge som om man aldrig infört skatterna. Under sådana förhållanden vet jag inte om vi äro skyldiga att rekommendera någonting annat än det jag nu talat om — kreditätstramningen och sparåtgärderna av skilda slag. I varje fall ha vi den uppfattningen, att om det skulle bli nödvändigt med ytterligare skatter för en överbalansering, bör man försöka välja ut sådana skatter, som icke påverka varupriserna på samma sätt som dessa göra. Jag medger dock att detta är svårt. Man borde således lägga skatter på mera lyxbetonade varor.

Att återställa förtroendet för penningvärdet eller — vilket är en annan sida av samma sak — förtroendet för statsmaktens ekonomiska politik, det är faktiskt det viktigaste inrikespolitiska problemet just nu. Detta förtroende kan inte återställas med mindre än att det görs upp ett handlingsprogram för bekämpandet av inflationen, vilket i varje fall i stort sett kan godkännas av de olika politiska riktningarna. Jag återupprepar den saken. Jag måste uppriktigt bekänna, att jag är förvånad över att regeringen inte tagit initiativ i syfte att åstadkomma en sådan samlande lösning av de ekonomiska problemen. I stället söker regeringen mot halva riksdagens vilja och med stöd av ett par rösters övervikt vid de gemensamma voteringarna att driva igenom nya skatteförslag, som halva riksdagen finner både orättvisa och meningslösa för det uppgivna ändamålet.

Regeringens bristande samförstånds-vilja beror väl på att regeringspartiet är litet för talrikt representerat i riksdagen. Om det socialdemokratiska partiet inte haft majoritet, är det mer än sannolikt att en samförstånds lösning hade kunnat åstadkommas. I Finland t. ex.,

Elskatteförordning.

där man har det mycket bekymmersamt och där intet parti har majoritet, har i dagarna åstadkommit en borgfredsöverenskommelse. Det är ett exempel, som enligt min mening manar till efterföljd. Skall det förtroende som jag talat om kunna återställas, då är det nödvändigt att först komma till samförstånd på det politiska planet. Ett program med riktlinjer för krisens bekämpande måste dragas upp. Vidare måste man i höst innan avtalsförhandlingarna taga sin början inkalla en rundabordskonferens med intresseorganisationerna för att söka ernå deras samverkan i en stabiliseringspolitik på ny bog. Kan inte enighet skapas om en sådan stabiliseringspolitik, då kommer kapplöpningen mellan priser och löner att taga full fart med alla de konsekvenser för näringslivet och samhället i dess helhet, som en sådan olycklig utveckling kommer att föra med sig. Samförstånd och samarbete mellan de politiska partierna och intresseorganisationerna är i dagens allvarliga läge en ofrånkomlig nödvändighet.

Vidare anförde:

Herr HENRIKSSON: Herr talman! Herr Hedlund i Rådom började sitt anförande med att säga, att det råder uppror i vida kretsar i vårt land mot den utveckling som skett under de senaste månaderna och de prisstegringar vi fått uppleva. Även om jag tror att det ligger en överdrift i påståendet, att det skulle råda uppror mot denna utveckling, tror jag att det råder en viss oro för den stegring priserna ha undergått under de senaste månaderna. Säkerligen skulle man dock bidra till att stilla denna oro — eller detta uppror enligt herr Hedlunds i Rådom uppfattning — om man från olika håll ville göra klart varpå dessa prisstegringar verkligen bero. Från de borgerligas och kommunisternas sida vill man i stället göra

gällande, att huvuddelen av de svårigheter vi nu uppleva i form av prisstegringar är en följd av regeringens och det socialdemokratiska partiets oförmåga att klara upp ett besvärligt läge. I stället borde man även från dessa partiers sida understryka, att svårigheterna för vår del i allt väsentligt bero på att även vi fått del av de svårigheter, som världen i sin helhet för närvarande brottas med.

Med den generositet som i dag delvis karakteriserade herr Ohlins anförande framhöll han, att endast hälften av våra svårigheter berodde på herr Sköld och den övriga svenska regeringen, medan den andra hälften kunde föras tillbaka på Kinas diktator. I den borgerliga propagandan — inte minst i högerns — har man emellertid velat lägga över inte endast halva ansvaret utan den avgörande delen därav på regeringens och socialdemokratiens oförmåga. Jag tror därför att det kan vara anledning att i denna debatt nämna några siffror, som återfinnas i konjunkturinstitutets rapport och vilka ganska klart ange orsaken till de levnadskostnadsökningar, som vi under de senaste månaderna fått uppleva och de vi kunna få vidkännas under den närmaste tiden.

Levnadskostnadsökningarna ha som bekant uppskattats till 16,1 procent från september förra året fram till juni innevarande år. Dessa ökningar bero till större delen på utifrån kommande orsaker — fördyringar av importvarorna med därav följande prisstegringar på våra exportvaror samt dessa stegringars genomslag på hemmamarknaden. En ytterligare del av dessa 16,1 procent får hänföras till en indirekt verkan av det utrikespolitiska läget, nämligen därigenom att de levnadskostnadsökningar som kommit utifrån givetvis medfört att lönerna fått höjas. Detta i sin tur har medfört nya levnadskostnadsökningar. Jag tror, att det är angeläget att framhålla, att på det sättet den väsentliga orsaken till vårt nuvarande läge är

Elskatteförordning.

de händelser som inträffat ute i världen under det senaste året.

Ser man på de ting, som kunna ha förorsakat en penningvärdeförsämring till följd av åtgärder som vi haft möjlighet att råda över i vårt land, kunna vi konstatera, att dessa åtgärder till mycket stor del äro åtgärder som de olika partierna varit ense om att genomföra. Jag tänker här exempelvis på höjningen av jordbrukets inkomster, som ju fört med sig levnadskostnadsökningar, och vidare på de indirekta skatteökningar som vidtogos i höstas och som voro avsedda att användas för förstärkning av vårt försvar.

Oavsett hur det nuvarande läget uppkommit, är det emellertid uppenbart att det är besvärligt. Man är, såvitt jag kunnat finna av debatten här i dag, ense om att det är nödvändigt att vidtaga åtgärder för att man i varje fall icke skall få ett förvärrat läge. Meningarna bryta sig emellertid om vilka åtgärder, som kunna vara nödvändiga att genomföra.

Jag anser, att de motiveringar, som framförts i debatten tidigare här i dag rörande en överbalansering av budgeten, äro så starka, att det inte finns anledning att ytterligare framföra dem. Jag ansluter mig helt till den meningen, att en överbalansering av vår budget för närvarande är nödvändig.

En dylik överbalansering kan emellertid, som vi alla väl känna till, icke uppnås på annat sätt än genom ökade inkomster såvida man inte vill genomföra en avsevärd nedskärning av utgifterna. Detta vill intet parti vara med om. Högern har visserligen sagt att man i princip är med på detta, men så länge man gör ett sådant väsentligt förbehåll som att det i nuvarande läge inte får ske några besparingar på försvarssidan utan i stället avsevärda utgiftsökningar, är det tydligt att denna inställning från högerns sida mer är ett propagandanummer än en inställning i sak, som skulle kunna leda till att man finge en verkligt kraftig nedskärning av statsutgifterna.

Under sådana förhållanden kan en överbalansering av budgeten inte uppnås utan att man tillför staten nya inkomster. De nya inkomsterna leda till att skatterna ökas, och skatteökningar innebära, oavsett i vilken form man genomför dem, olägenheter på sätt som här framhållits i debatten. Men när det gäller de ökningar av beskattningen, som det nu är fråga om, tror jag att det kan vara anledning säga, att man inte skall överdriva olägenheterna därav, vare sig det gäller elskatten, fordonskatten eller postavgifterna.

När jag suttit och lyssnat på herr Lundberg och de borgerliga talesmännen, har jag närmast kommit till att de ha reagerat som om man nu över huvud taget skulle avskaffa elkraften och som om man skulle förbjuda fordonen att gå på våra vägar och gator. Då skulle man naturligtvis komma fram till de verkningar, som man här från borgerligt håll velat framhålla, nämligen att det efter dessa skatters genomförande inte skulle vara möjligt att få en produktionsökning här i landet och att man inte skulle kunna utnyttja de tillgängliga resurserna på olika områden. Det är emellertid inte detta som de nu föreslagna skatterna äro avsedda att leda till. Det gäller här tvärtom en mycket måttlig fördyring av användningen av elkraft och motorfordon.

Herr Sandberg i Böle ville i förmiddags göra gällande, att man från reservanternas sida i bevillningsutskottet hade underskattat verkningarna av de nya skatternas hämmande följder på olika sätt. Gentemot detta vill jag säga, att det väl i stället är så att man från utskottsmajoritetens sida avsevärt överdrivit de nackdelar, som skulle vara förknippade med dessa skatter. Det har inte anförts några bevis på att levnadskostnadsökningarna på grund av de nya skatterna skulle bli högre än vad reservanternas framhållit. Enligt de beräkningar som gjorts skulle levnadskostnadsökningen på grund av den föreslagna elskatten inte komma att uppgå

Elskatteförordning.

— om man tar de direkta verkningarna — till mer än 0,065 enheter i levnadskostnadsindex. Även om man tar med de indirekta verkningarna, kommer ökningen i levnadskostnaderna till följd av elskatten att uppgå till endast 0,10 procent i levnadskostnadsindex. Det är troligt, att även höjningen av fordonsskatten kommer att få en mycket måttlig effekt på levnadskostnaderna. Under sådana förhållanden kommer man fram till, att de nu föreslagna skatterna ändå är någonting som det svenska folket utan större svårigheter har möjlighet att bära.

Herr Hagberg i Malmö anförde några synpunkter på fordonsskatten och redogjorde därvid för hur fordonen voro fördelade i Stockholm på olika inkomsttagare. Jag vill här bara göra en liten invändning. Herr Hagberg anförde siffror på att arbetare och lägre tjänstemän i Stockholm skulle äga 40 procent av en viss fordonspark. Jag skall inte polemisera mot dessa siffror. Det är möjligt att de äro riktiga. Siffrorna äro emellertid beroende på var man drar gränsen mellan lägre tjänstemän och högre. Gör man som IC har gjort, drar denna gräns så att alla tjänstemän, som äro lägre än chefstjänstemän, hänföras till gruppen lägre tjänstemän, får man naturligtvis fram en mycket stor grupp bestående av lägre tjänstemän. Jag vill emellertid som sagt inte polemisera mot dessa beräkningsgrunder. Jag vill dock protestera mot herr Hagbergs påstående, att samtliga dessa människor skulle vara beroende av fordonen för sin utkomst. Jag tror inte att det i verkligheten förhåller sig på det sättet. Jag tror i stället att de som ha bil i Stockholm i stor utsträckning äga bilen därför att de tycka, att det är trevligt och därför att de på det sättet få större möjligheter att utnyttja fritiden.

Nåväl, om jag nu får gå tillbaka till de verkningar, som de nya skatterna skulle komma att få på levnadskostnadernas utveckling, så har det sagts,

att dessa verkningar skulle vara av den storleksordningen att de skulle komma att föra med sig krav på kompensation i form av högre löner. Både herr Hjalmarson och herr Ohlin framhöllo i sina inlägg, att dessa verkningar skulle uppstå när man kom fram till hösten och då började överväga om nya lönerörelser. Herr Hjalmarson sade till och med, att man redan vid innevarande vårs avtalsuppgörelser hade konstaterat att det framställts krav på löneökningar under hänvisning till de bebådade och nu föreslagna skatterna. Jag måste säga, att om herr Hjalmarson gör anspråk på att få tala som en av det praktiska livets män, är det orimligt att göra gällande att 0,10 procents ökning i levnadskostnaderna skulle kunna utgöra ett motiv för inledande av lönerörelser i det läge vi nu befinna oss eller motivera krav på kompensation, när vi på nio månader få uppleva en levnadskostnadsökning med 16,1 procent. Jag är övertygad om att varken herr Hjalmarson eller herr Ohlin tror på en sådan inverkan.

Men låt oss anta att de nu föreslagna skatterna skulle kunna vara ett incitament till och ingå i de övriga kraven på kompensation. Då får man väl emellertid se på denna fråga inte som en helt isolerad fråga utan även ta hänsyn till vad som skulle utgöra alternativet till de nu föreslagna åtgärderna. Alternativet är ju — låt vara fortfarande med en viss tveksamhet när det gäller bondeförbundet — att man skulle ha en glidande ränta, som skulle fortsätta uppåt i starkare eller svagare takt. I varje fall skulle vi ha att gå till mötes en viss räntestegring. Ingen som vill vara realist kan väl tro, att en dylik räntestegring skulle kunna äga rum utan att löntagarna skulle komma att ställa krav på kompensation för denna stegring. Om vi bara se på den ränteglidning som ägde rum under förra hösten och som medförde $\frac{1}{2}$ procents ökning av räntan, kan man väl utan någon större svårighet konstatera, att

Elskatteförordning.

den inför höstens eventuella avtalsrörelser kommer att väga bra mycket tyngre i vågskålen än den 0,10 procents ökning av levnadskostnadsökningen, som blir en följd av elskattens genomförande. På grund härav är konklusionen också klar, nämligen att om man låter räntan stiga ytterligare utöver denna halva procent från i höstas, så kommer det också att framföras krav på kompensation undan för undan. Man kommer alltså därhän, att en räntehöjning i betydligt större utsträckning än de nu föreslagna nya skatterna kommer att motverka strävandena att övervinna de inflationistiska tendenserna och uppnå balans mellan tillgång och efterfrågan.

Det har i debatten vidare framhållits, att räntehöjningen ändå har den effekten att den leder till att spararna få ökade inkomster. Herr Ohlin menade, att man därmed skulle kunna tillgodose ett rättvisekrav, så att den grupp, som spararna utgör, skulle få en inkomstökning som till en del skulle kompensera dem för förluster genom den penningvärdeförsämring, som tidigare ägt rum genom inflationen.

Det tycks emellertid, som om man från herr Ohlins och de övriga borgerliga partiledarnas sida skulle utgå ifrån, att spararna voro någonting alldeles entydigt, d. v. s. att de skulle utgöra en grupp, som så fort räntan stege skulle kunna tillgodogöra sig en reell vinst. Det är möjligt att det förhåller sig på det sättet, om man rör sig med sparare av en viss kategori och om man förutsätter att det gäller sparare som ha mycket stora insättningar på bank och som därigenom skulle få en kraftig inkomstökning när räntan stiger. Jag kan ta det exemplet, att en person äger ett kapital på 50 000 kronor. Vid en räntestegring med 1 procent får han en inkomstökning på 500 kronor. För en person med en förmögenhet på 100 000 kronor skulle en räntestegring med 1 procent betyda en inkomstökning på 1 000 kronor.

Det förhåller sig emellertid så, att det inte bara är de som lyckats spara ihop 50 000 eller 100 000 kronor och placerat pengarna i bank, vilka kunna hänföras till kategorien sparare. Det måste nämligen finnas många olika grupper i hela den stora kategorien sparare. Inom dessa grupper är det otvivelaktigt många som skulle komma att lida förluster, därest en räntehöjning skulle genomföras. Låt mig som exempel ta sådana sparare, som jag kanske mer än herr Ohlin och andra kommer i kontakt med. Jag tänker exempelvis på en arbetare, som under en lång följd av år lyckats spara ihop ett kapital på t. ex. 10 000 kronor. Om nu räntan stiger med 1 procent, får denne arbetare visserligen en inkomstökning med 100 kronor per år. Samtidigt får han emellertid, på sätt som här tidigare i denna debatt anförts, en levnadskostnadsökning, som vid en räntestegring med 1 procent uppgår till 115 kronor per år. Denne arbetare kommer således inte att tjäna någonting på en räntestegring utan tvärtom. Visserligen får han ökade inkomster, men hans utgiftsökningar på grund av dyrare bostad och på grund av de andra verkningarna av en räntestegring äro sådana att det slutgiltiga resultatet för hans del ändå blir negativt. Än mer tydligt blir exemplet, om man går över till dem som sparar på annat sätt än genom att sätta in pengarna i bank. Jag tänker exempelvis på alla dem som lyckats få ett litet startkapital för att bygga ett eget hem men samtidigt varit tvungna att låna pengar för att kunna finansiera vad de själva icke orkat med. Jag kan ta det exemplet, att en person själv satsat 10 000 kronor på ett eget hem men fått låna 20 000 kronor. Vid en räntestegring med 1 procent får han en årlig förlust på 200 kronor.

Jag tror därför att man icke a priori skall utgå ifrån att en ränteökning kommer att gynna spararna. En ränteökning kommer nämligen att slå mycket ojämnt för olika grupper av sparare. De spa-

Elskatteförordning.

rare som äga stora kapital komma utan tvivel att tjäna på en räntestegring, men de sparare som ha små kapital komma att förlora därpå till följd av att levnadskostnaderna komma att stiga mer än de ökade inkomsterna till följd av den högre räntan.

Bland de fem punkter, vilka herr Ohlin sammanfattade sitt anförande i, fanns som sista punkt att det mot de skattehöjningar, varom det nu är fråga, fanns en mycket stark opinion ute i landet. Herr Ohlin sade att det vid en omröstning inte finns möjlighet att vinna majoritet för dessa skatters genomförande. Jag tror för min del, att herr Ohlin har rätt däri, om man nämligen utgår ifrån, att det bara skulle vara detta alternativ som skulle föras ut till en omröstning. Om man ginge ut till folket och frågade om vederbörande ville ha ökade clevavgifter, varav en del komme att gå till skatt till staten, och om man vidare skulle fråga bilägarna om de ville acceptera den högre bilskatten, är det ganska naturligt att man skulle få det svaret, att vederbörande icke ville vara med om dessa utgiftsökningar.

Men om man mot detta sätter det alternativ, som är högerns och folkpartiets, nämligen räntehöjningen, är jag lika övertygad, som herr Ohlin var om att svenska folket skulle säga nej till skatterna, om att man av dessa båda alternativ skulle föredra skattehöjningar framför en räntehöjning. Man skulle göra detta därför att det kommer att drabba mildare och därför att man med en skattehöjning och med den överbalansering av budgeten, som vi nu kunna få, ändå står på något säkrare mark än vad fallet kan bli vid en fortlöpande ränteglidning.

Jag tror, att de borgerliga partierna nu lika väl som en gång tidigare ha räknat något fel på den opinion, som kan finnas i dessa ting ute bland det svenska folket. Aktiebolaget Förenade oppositionspartier för missnöjes spridande försökte 1947 och 1948 att med vilseledande uppgifter av allehanda slag få till stånd en folkstorm mot socialdemokratien. Men vi minnas ju alla, att trots att man då hade ett gott utgångsläge och ett mycket ansenligt rörelsekapital, blev utdelningen av denna opinionsrörelse tämligen klen. En av huvuddelägarna i missnöjesbolaget, nämligen högern, fick ju inte någon utdelning alls utan fick i stället se, att en del av rörelsekapitalet kom att gå förlorat.

Jag tror, att folk nu lika väl som då har möjligheter att inse vad som är realiteter i dessa ting och därför har svårt att gripas av den storordighet om egen förträfflighet, som under de senare månaderna flödat från de borgerliga talarstolar. Vi kunna därför, när den tiden kommer, på vårt håll säkert med ganska stort lugn se an det svenska folkets ställningstagande till å ena sidan den politik, som har förts, och å andra sidan den politik, som de borgerliga partierna, enkannerligen högern och folkpartiet, nu förordar.

Jag vill vidare och till sist, herr talmän, säga att det är klart, att det nuvarande ekonomiska läget inger bekymmer. Många se väl med oro på vad framtiden skall föra med sig. Jag tror emellertid, att det ändå finns förutsättningar att klara upp de svårigheter, som kunna möta. Det är möjligt på grund av de åtgärder, som regeringen redan har vidtagit, och genom de åtgärder, som vi för närvarande ha att behandla. Jag tror, att förutsättningarna att klara upp svårigheterna i varje fall inte komma att bli mindre sedan de överläggningar, som inom kort tid komma att påbörjas mellan regeringen och olika intresseorganisationer, ha slutförts. Det bör då vara möjligt att komma fram till ett program för den fortsatta politiken, som kan rädda oss från en fortgående inflationistisk utveckling och leda till ett relativt stabilt penningvärde samt därmed till en

Elskatteförordning.

ordning, där de stora grupperna få möjligheter att bevara den reala standard, som de nu ha. Om man vid de fortsatta övervägandena ville fästa ökad uppmärksamhet på de stora utgiftsökningar, som vi hittills ha haft i fråga om försvaret, och så långt det är möjligt söka förhindra, att nya utgiftsökningar komma till stånd på detta område, om man vidare ville ägna en något större uppmärksamhet åt de stora inkomstökningar, som förekomma på exportens område, så tror jag, att det finns möjligheter att komma fram till ett läge, där de inflationistiska krafterna kunna begränsas och där vi kunna uppnå en något så när stabil ordning i vår ekonomi.

Herr LUNDBERG (kort genmäle): Herr talman! Herr Henriksson sade bland annat, att jag skulle ha uttalat mig som om det hade varit fråga om att man skulle avskaffa elkraften. Jag vill till herr Henriksson bara säga, att motiveringen till den diskussion jag förde var frågan om direkta eller indirekta skatter. När jag varnade för att införa ökade skatter i fråga om elkraften och vår trafik, så var det därför att jag som gammal industribetare kanske bättre än herr Henriksson vet, hur viktigt det är att vi ha tillgång till billig råvara inom exportindustrierna. Inom den typiska hemmamarknaden däremot spelar det inte så stor roll. Det är ur den synpunkten jag har motiverat mitt ståndpunktstagande. Jag vill i detta sammanhang också säga att jag tror, att motorfordonen inte alls spela någon större roll för stockholmarna men däremot i trafiken över huvud taget.

Jag har klart och tydligt sagt ifrån, att jag inte kan godkänna den motivering, som utskottet har anfört — och jag vill även säga den som herr Hall och till en del också den som herr

Henriksson anfört. Men om man inte kan få en återremiss av dessa ärenden ställs jag inför att välja mellan två dåliga alternativ, och då väljer jag det, som jag anser vara minst farligt för de bredare folklagren. Ty det är ju så, herr Henriksson, att indirekta skatter och i varje fall punktskatter verka som en bumerang, inte minst kanske när det gäller de intressen, som herr Henriksson borde företräda.

Herr OHLIN (kort genmäle): Herr talman! Får jag bara helt kort påpeka, att herr Henriksson följde i deras spår som vägra att diskutera det man från vår sida har föreslagit, nämligen en kreditåtstramning, och i stället låtsas, att det är fråga om en väsentlig räntehöjning. I själva verket förhåller det sig så, att herr Henrikssons resonemang, liksom förut herr Skölds, om levnadskostnader och sådant faller på den omständigheten att en kreditåtstramning verkar åtstramande på företagsidan och minskande på efterfrågan och därigenom håller tillbaka de prisstegrande krafterna, något som herr Henriksson, såvitt jag förstår, icke närmare gick in på.

Sedan fortsatte herr Henriksson med vad jag skulle vilja kalla den nya socialdemokratiska mytbildningen, och det är närmast för att bemöta honom i det avseendet som jag har tagit till orda i en kort replik. Herr Henriksson säger, att valet 1948 var en socialdemokratisk seger. Men, herr Henriksson, valet 1948 medförde en förlust för socialdemokraterna på ungefär tio mandat — jag får väl säga till folket. Att man sedan fick tillbaka sju mandat från kommunisterna berodde inte på regeringens politik; det berodde på att de tjeckiska kommunisterna, hjälpta av en del tjeckiska socialdemokrater, möjliggjorde en utveckling i Tjeckoslovakiet, som jag tror mer än något annat öppnade svenska folkets ögon för vad

Elskatteförordning.

en kommunistisk politik innebär. Detta gav socialdemokratien i Sverige en hel del kommunistiska röster, något som vi på vårt håll i och för sig voro mycket glada över, eftersom vi tycka det är bättre med socialdemokrater än med kommunister. Men glöm alltså inte, att socialdemokratien fick ett betydande bakslag på sin politik vid valet 1948, och försök inte sprida någon myt om att det var ett socialdemokratiskt segerval!

Till sist, herr talman: Om herr Henriksson är så säker på att svenska folket gärna skulle föredra skatthöjningar framför en kreditåtstramning, skattelättnader för sparare o. d., som föreslagits från vårt håll, och om regeringen delar denna uppfattning, finns det ju en möjlighet att få den saken bekräftad eller vederlagd. Vi ha ju ett konsultativt referendum. Varför inte då fråga svenska folket? Det kan i så fall hända, att herr Henriksson, som beklagar sig över oppositionens självsäkerhet, får anledning att i en stilla begrundan överväga, om det inte är han själv som varit för självsäker.

Herr HENRIKSSON (kort genmäle): Herr talman! Till herr Lundberg vill jag säga, att det väl inte är någon som förnekar, att det är önskvärt att vår exportindustri — och förresten vår industri över huvud taget — får så billiga råvaror som är möjligt i de olika situationer, som vi kunna uppleva. Jag vill emellertid framhålla, att sådant läge nu är måste vi ändå ha klart för oss, att den stegring av priset på råvaror, som elskatten kan föra med sig för våra exportindustrier, inte på minsta sätt kommer att äventyra deras möjligheter att konkurrera ute på världsmarknaden. Det är, som herr Lundberg sagt i tidigare anföranden, på det sättet att problemet för närvarande är, att våra exportindustrier ha så stora vinster, att det skapas problem

om inkomsternas och förmögenheter-
nas fördelning. Skulle man komma i ett annat läge, har man väl då möjlighet att ompröva den ställning, som vi i dag komma att ta till elskatten.

Vad sedan beträffar de indirekta skatternas bumerangliknande verkan vill jag på samma sätt som herr Lundberg säga, att det därvidlag gäller en fråga om avvägning. Vi äro ju överens om att detta alternativ ändå är fördelaktigare än det som de borgerliga förfäktat, nämligen en räntestegring, och vi ha för närvarande bara två alternativ att välja på.

Till herr Ohlin vill jag säga, att en kreditåtstramning utan räntestegring vilja inte heller de borgerliga göra gällande är möjlig, och då är frågan: Vad är det för levnadskostnadssänkningar som en ränteökning medför? Jag tror att det vore bra, om man kunde komma över från ett allmänt talesätt till konkreta uppgifter om var dessa levnadskostnadssänkningar inträda och var de inträtt i de länder, som herr Sköld tidigare nämnde och där man haft en fortlöpande glidning uppåt av räntan. Har man i dessa länder kommit i ett läge, där levnadskostnadsökningarna hållits tillbaka och inflationens krafter tunnats ut och försvunnit? Det är ju närmast tvärtom resultatet blivit.

Herr Ohlins skildring av utgången av 1948 års valrörelse skall jag inte polemisera mot. Vill herr Ohlin framställa resultatet på det sättet, att vi ha förlorat tio mandat men vunnit sju, må det vara hans sak. Man kan ju lika gärna framställa det på det sättet, att resultatet blev en förlust av tre mandat. Det är väl så man brukar räkna om man vill gå rakt på sak och inte, runt omkring, vilket herr Ohlin för all del ofta brukar göra. Jag tror att det var ett riktigt konstaterande jag gjorde när jag fann, att hela den apparat, som man hade satt i gång 1947 och 1948, gav en dålig utdelning för det förenade

Elskatteförordning.

oppositionsaktiebolaget. Det blev inte de vinster som man spekulerat i, och jag tror att det inte heller kommer att bli vinst i fortsättningen, om man skall driva den politik, som man nu gjort sig till talesman för.

Till allra sist vill jag fråga: När herr Ohlin säger att han föredrar socialdemokrater framför kommunister, gäller detta också vid dagens votering?

Herr FAST: Herr talman! Så mycket samarbete har det i alla fall varit under denna debatt, att jag två gånger flyttat ned mig på talarlistan till förmån för oppositionen. Detta har haft det goda med sig för mitt vidkommande, att man väl nu kan betrakta fältet som ganska avbetat. Det är inte gärna tänkbart, att det kan komma fram så särskilt många nya synpunkter.

En sak har glatt mig i dagens debatt. Jag kanske får börja med att ge herr Hagberg i Malmö en eloge för hans uttalande, att krisen inte i huvudsak kunde skyllas på regeringen utan var en följd av den allmänna världskrisen, en följd av Koreakriget, upprustningen och upplagringen av för krig nödvändiga råvaror. Det var ett uttalande som man inte är så van vid att höra från det hållet.

Jag fäste mig även vid att herr Ohlin i ett av sina anföranden inte helt kunde komma ifrån att det inte uteslutande är regeringens skuld att vi nu ha ekonomiska svårigheter. Detta är, herr talman, ett betydande framsteg i förhållande till den buskagitation, som har bedrivits och fortfarande bedrivs litet varstans i detta land, enligt vilken det inte finns någonting ont som regeringen inte är orsak till.

Men jag trodde också, herr talman, att man var överens om att staten i ett läge, där köpkraften är större än efterfrågan på varor, borde kraftigt överbalansera statsbudgeten. Detta kan ske på två sätt. Antingen kan man med bi-

behållet skattetryck pressa ned statens utgifter eller också kan man genom ökade skatter höja statens inkomster. Det är väl inte någon som bestrider, att det vore sympatiskt om man kunde göra sådana besparingar i statens utgifter, att man redan härigenom kunde få fram det erforderliga budgetöverskottet. Men i så fall måste man gå hårt fram över social-, kultur-, försvars- och jordbruks-huvudtitlarna, vilket man inte från något håll i riksdagen vill vara med om.

Det har i debatten här i dag och även annorstädes talats så oerhört mycket om besparingar, men det har inte blivit någonting mer än allmänna talesätt, och några konkreta anvisningar om var besparingar skola kunna göras har man inte lämnat. Man måste väl säga sig, att det samlade besparingsverket både vid denna riksdag och vid tidigare riksdagar ter sig ganska blygsamt. Jag tycker inte heller att oppositionen i detta avseende har någonting att särskilt brösta sig över, trots det myckna talet ute i landet om behovet av sparsamhet. Man vill inte sänka försvarskostnaderna av lätt förklarliga skäl — man vill tvärtom höja dem — man kan göra föga åt de automatiska utgiftsstegringarna i fråga om statsbudgeten, och man vill inte sänka den kulturella standarden. De sociala utgifterna måste ökas, därest den sociala standarden skall kunna bevaras. Jag erinrar om att det är folkpensionerna och barnbidragen, som äro de båda stora huvudposterna på socialhuvudtiteln. När man så inte heller vill minska stödet till det svenska jordbruket, äro besparingsmöjligheterna utomordentligt begränsade. Besparingsvägen är sålunda helt enkelt stängd när det gäller att finna snabbt verkande medel mot inflationshotet, och den kan inte beträdas för att nå fram till en överbalansering av budgeten.

Herr Ohlin sade i ett anförande i dag, att en överbalansering av budgeten inte är något verksamt medel i det nuvarande läget med dess starka efterfrågan

Elskatteförordning.

på arbetskraft och material. Jag blev ganska förvånad över detta uttalande. Jag har trott nationalekonomerna när de lärt ut, att överbalansering bör tillgripas just i ett dylikt läge men att budgeten mycket väl kan underbalanseras i ett läge, då depression inträder eller hotar att inträda. Herr Ohlin varnade oss i ett av sina tal här i dag för att sätta vår tillit till furstar, men efter dagens debatt skulle jag vilja säga, att jag inte längre vågar sätta min tillit till nationalekonomer, åtminstone inte till dem som äro partipolitiskt engagerade.

Jag är emellertid så enfaldig, herr talman, att jag alltjämt tror på lämpligheten och behovet av att i nuvarande läge överbalansera budgeten, vilket såvitt jag förstår, när besparingsvägen är stängd, inte kan ske på annat sätt än genom att man uttar högre skatter. Men oppositionen säger då, såväl i förevarande utskottsbetänkande som i debatten här i dag, att det inte har framförts tillräckliga skäl från regeringens sida för behovet av dessa högre skatter. Detta framfördes i synnerhet av herr Ohlin i de avslutande trossatser han deklarerade.

Jag vågar säga att jag tycker att det borde räcka med att staten går ut på den allmänna lånemarknaden och för investeringsändamål lånar ett belopp av upp till 250 miljoner kronor. Låt mig tillägga, herr talman, att lånebeloppet också kan tänkas bli högre. Vi ha inte utvecklingen i vår hand, så att vi därvidlag kunna göra något bestämt uttalande.

Även om det har funnits nyanser i uppfattningen om vad man menar med lågräntepolitik, har tidigare åtminstone bondeförbundet mer helhjärtat anslutit sig till en sådan linje, och detta har också varit fallet, såvitt jag inte missförstått saken, med folkpartiet, ehuru detta parti uttalat sig i mera svävande ordalag än bondeförbundet. Högern har, såsom också framgått av debatten här i dag, förklarat att man är beredd

att göra de räntehöjningar, som äro erforderliga för att kunna åstadkomma ekonomisk balans och stabilitet av penningvärdet. Hur hög denna ränta behöver vara vet ingen, och ingen har vågat göra något uttalande på denna punkt. Ingen har heller vågat göra ett bestämt uttalande, huruvida man kan nå effektivitet med användande av dessa utvägar.

Jag skulle vilja erinra om vad vi voro överens med bondeförbundet om, då det gällde utrikespolitiken. Man har sagt som så: Ha vi valt en linje, låt oss också söka konsekvent genomföra den. Jag undrar om inte detta också borde gälla här. När man har slagit in på lågräntepolitikens väg, tror jag att det är ganska äventyrligt att så att säga börja sväva på målet och vara beredd till ett litet avsteg, som säkerligen kommer att innebära ytterligare avsteg, sedan man gått in för en sådan linje. I detta fall måste jag säga att högerns deklaration verkar på mig hederligare därför att man vet, var man i detta avseende har den: högern är beredd att ta konsekvensen av den politik den anvisar.

Jag skulle vilja säga till bondeförbundet, att om man inte vill överbalansera budgeten men är beredd till mindre räntehöjningar, hamnar man till slut ganska lätt och snabbare än man tror på högerlinjen. Man blir väl ändå tvungen, om man beträder denna väg, att höja räntan precis så mycket som erfordras för att man skall vinna resultat — i den mån resultat på den vägen kunna uppnås, vilket man först senare kommer att få erfara. Jag erinrar vidare om att när staten skall upplåna mera betydande summor på den allmänna lånemarknaden, finns det i vårt land vissa kapitalintressen, som få utrymme för spekulation i ytterligare räntehöjningar och också inrätta sig därefter. Vi skola inte heller glömma att det vid åtskilliga tillfällen har spekulerats emot både statens och allmänhetens intressen på dessa håll. Vill man

Elskatteförordning.

behärska dessa krafter sker det bäst, om staten inte i någon större utsträckning behöver anlita länemarknaden för investeringsändamål.

Vad en räntehöjning beträffar vill jag påpeka en sak som inte framhållits i denna debatt, nämligen den snedvridning av vår produktion som uppkommer genom att man höjer räntan mera väsentligt. Det förhåller sig så att den för oss kanske värdefullaste delen av produktionen är allra mest känslig för kostnadsstegringar, under det att den del av produktionen, som är mindre känslig för kostnadsstegringar, kan leva gott och tryggt även med dessa högre kostnader. Jag tycker att man i varje fall på jordbrukarsidan borde vara utomordentligt betänksam gent emot en sådan utveckling.

Utskottsmajoriteten framhåller — såsom också skett här i dag — att metoden med skattehöjningar av föreslagen art inte kan användas till krisens bekämpande *under nu rådande förhållanden* och med det nuvarande skattetrycket. Jag skulle vilja fråga: Har det varit några andra, lämpligt verkande skatter som vid dessa uttalanden ha lekt vederbörande i hågen? Sannolikt få väl denna skrivning och dessa uttalanden tolkas så, att man motsätter sig varje höjning av skatterna, vare sig det är fråga om de direkta eller indirekta skatterna.

Jag erinrar om att man i det borgerliga lägret, såsom här påpekats, har börjat varna en smula för den agitation emot höjda skatter, som har bedrivits sedan flera år tillbaka här i landet. När jag hänvisar till dessa uttalanden, såväl från nationalekonomer som från af-färsvärlden, är det bara därför att jag skulle vilja fråga: Är det inte litet farligt att över huvud taget bedriva en agitation mot skatter som till syvende och sidst får den karaktären, att den kommer medborgarna att anse skatter som en onödig pålaga. Denna oppositionens häftiga kritik mot skatterna kan, om det vill sig illa, studsa tillbaka på

vederbörande själva. Hur var det för övrigt under kommunalvalet i fjol? Gingo inte de borgerliga i Stockholm då till storms emot det dåvarande kommunala skattetrycket, de höga spår-vägsavgifterna och en hel del annat? Ja, hur har det blivit sedan? Det kan vem som helst övertyga sig om, och jag behöver därför inte uppehålla mig vid den saken.

Att allmänheten är mottaglig för en propaganda för lägre skatter är endast fullt naturligt, men jag tror att allmänheten är ännu mera känslig för fall, då givna löften inte kunna infrias därför att verkligheten har varit en annan än den som förespeglats i den partipolitiska diskussionen. Det är inte alltid populärt att tala om allt vad man vet eller borde veta, men i längden är det enligt mitt förmenande mest lönande att tala rent ut till de svenska medborgarna.

Så säger man att de föreslagna skatterna komma att medföra motsvarande prisförhöjningar, som förr eller senare skola gottgöras genom höjda löner. Om jag då, herr talman, först får uppehålla mig ett ögonblick vid elskatten, tror jag att den kostnadshöjning denna skatt medför för produktionen kan bäras utan högre produktpriser med den vinstmarginal, som man för närvarande har inom produktionen. Vad som härvidlag drabbar de enskilda hushållen är, har det vittnats om, en ganska måttlig utgiftsökning. Vill man eller behöver man vara sparsam i fråga om förbrukningen av elkraft, så ha vi nu nått upp till en sådan förbrukning, att det är möjligt att undgå utgiftsökningar genom besparing beträffande densamma. Vidare måste man erinra om att det inte är mer än ett knappt år sedan vi här i landet hotades av ransoneringar, vilka också delvis genomfördes.

Vi ha i år haft en utomordentligt kraftig vårflod. Den har dock främst förekommit i södra delarna av vårt land, under det att den i de norra delarna varit mycket måttlig, och det är situationen i de norra delarna, som

Elskatteförordning.

kommer att vara avgörande för vattentillgången. Jag tror därför att man skall vara försiktig och säga sig, att det inte är så säkert att vi inte behöva tillgripa det dyra kolet för att framställa elkraft här i landet även under innevarande år.

I fråga om fordonsskatten vill jag framhålla, att vi ingalunda äro ensamma om att höja skatten på motorcyklar och bilar. En fördubbling har under senaste tiden genomförts både i Holland och i England. Man säger att den begränsning av bilimporten, som är ofrånkomlig, skall åstadkommas genom importrestriktioner och inte genom höjd beskattning. Även om jag medger att importrestriktioner äro nödvändiga, tror jag dock att man måste säga, att den höjda fordonsskatten skulle kraftigt medverka till att trycket från bilköparna bleve väsentligt mindre. Dessutom kan man inte bortse från värdet av importen av motorbränsle, som ju ökat i takt med motortrafikens utveckling.

Jag har personligen den uppfattningen, att om det är något område där vi levat över våra tillgångar, så är det på bilområdet. Vi ha inte varit rustade att ta emot den utomordentligt kraftiga utveckling, som ägt rum på detta område. Bara den omständigheten att man på ett enda år ökat antalet importerade bilar från 8 500 till 52 000 talar sitt tydliga språk.

Nu har man företett en statistik, enligt vilken det skulle vara inom de låga inkomstklasserna som de flesta bilarna äro till finnas. Jag skall inte, herr talman, påminna om vad statistiken kan användas till. Jag vill bara stillsamt säga, att oerhört mycket beror på hur det statistiska grundmaterialet ser ut, hur det framkommit och bearbetats. Jag kanske också får påpeka att det finns många medborgare i vårt land, vilkas taxering inte blir lika noggrant kontrollerad som de personers, vilka ha inkomster som även uppgivas av arbetsgivarna. I detta fall tror jag inte att man behöver vara

särskilt ömsint. När det är fråga om mindre inkomsttagare skall jag gärna erkänna, att det finns en del, som ha behov av bilar. Men jag kan då inte tänka mig annat än att man använder sig av de lätta bilarna eller motoreyklar, och då är denna höjda skatt ganska måttlig och kommer i varje fall inte att utgöra en så stor tunga som t. ex. en räntestegring så småningom skulle innebära.

Om man har gått in för en indirekt beskattning, en punktbeskattning, på olika mer eller mindre umbärliga konsumtionsvaror, har jag mycket svårt att förstå, varför bilar och motorcyklar ovillkorligen skola vara undantagna. Om jag skulle fråga dem som röka eller använda spritdrycker måttligt men mer eller mindre vanemässigt eller dem som förbruka choklad, huruvida de anse att deras förbrukning är en lyxkonsumtion, blir svaret ett bestämt nej. Det är en omdömesfråga, vad som för den ene eller den andre är att betrakta såsom en lyxkonsumtion. Vi skola göra klart för oss att det bilbestånd, som vi nu ha i vårt land, ingalunda består bara av nyttobilar utan också till mycket stor del av andra bilar.

För mig är emellertid det avgörande, huruvida en överbalansering av budgeten av den storleksordning, som finansministern har räknat med, kan anses vara erforderlig. Jag måste säga att finansministerns bedömning av läget, sådan den givit sig till känna tidigare under denna riksdag, i allt väsentligt har visat sig vara hållbar, när man nu fått komplettering av riksstaten för budgetåret 1951/52. Det är mycket bra, herr talman, att vara optimistisk i sin bedömning av utvecklingen under den närmaste framtiden, men det är allra säkrast att räkna med att den kan bli mindre gynnsam, ehuru vi alla naturligtvis önska att den skall bli så gynnsam som möjligt.

Givetvis kan det tänkas att prisläget ute på världsmarknaden på de stora stapelvarorna kan stabiliseras vid det

Elskatteförordning.

nuvarande läget eller i bästa fall kanske något därunder, men om den nuvarande spänningen mellan öst- och västmakterna skulle fortsätta, om den påbörjade upprustningen och upplagringen av för krig outhärliga varor skulle fullföljas enligt det program, som stormakterna inlett — inte minst Amerikas förenta stater — då tror jag att man ännu inte nått toppen på inflationsvägen. Överbalansering av budgeten ingår ju som ett väsentligt led i regeringens program för den ekonomiska krisens bekämpande. Det är på sådant sätt som medlen för denna överbalansering enligt min mening måste anskaffas. Jag tror inte att andra utvägar för anskaffande av dessa medel till överbalanseringen kunna sökas, vilkas resultat blir mindre kännbart för medborgarna än följderna av de anvisningar, som här föreligger.

Jag vill till detta säga ett ord även om skapande av ekonomisk jämvikt genom att sänka skatterna och därigenom öka det enskilda sparandet. I den mån detta sparande är påverkligt genom statliga åtgärder av skilda slag, sålunda även av skatteteknisk natur, och det inte är fråga om sådana ting, som kosta staten mer än de komma att inbringa, bör man nog ta med i beräkningen, att detta sparande icke är påverkligt förrän penningvärdet har stabiliserats i vårt land och stabiliteten har uppehållits under en sådan tidrymd, att medborgarna ha klart för sig eller rent av ha garantier för att den kommer att bli bestående. Man måste således först skapa stabilitet och kan därefter med verklig framgång vädja till allmänheten att öka sparandet.

Om detta antagande är riktigt gäller det att nu såsom en övergångsform använda det tvångsmedel till sparande, som ligger i en överbalansering av budgeten. Naturligtvis innebär detta mitt uttalande inte att man skall urakflåta att vidta alla de åtgärder, som kunna vara möjliga att använda för ökande av det enskilda sparandet redan i det nu-

varande läget. Härom få vi emellertid tillfälle att vid en diskussion om bankoutskottets begäran om utredning föra ytterligare debatt.

Vad jag har velat framhålla är sålunda bara att man inte skall övervärdera de möjligheter, som i dagens läge föreligger till ökande av det enskilda sparandet och att det i den aktuella situation, vari vi befinna oss, icke är möjligt att komma fram på den linjen; i varje fall kan den endast obetydligt bidra till en sådan utveckling. Det är klart att budgetens överbalansering inte är det enda användbara medlet för penningvärdets stabilisering och för vinnande av ekonomisk balans. Regeringen har i olika sammanhang redovisat de medel, som den har tillgripit och som den avser att tillgripa i detta syfte. Jag erinrar vidare om de överläggningar, som under den närmaste tiden skola äga rum med arbetsmarknadens parter och med näringslivets organisationer, överläggningar som kanske vidgas att även omfatta de politiska partierna.

Om man där kan komma fram till anvisningar om nya vägar, äro de ytterst välkomna, och de komma förmodligen också att utnyttjas. Men i dagens läge, då det gäller att fastställa linjer för att skapa ekonomisk jämvikt inom landet och skydda penningvärdet, måste man även vidta åtgärder som äro impopulära ute bland folket men som dock enligt mitt förmenande måste till.

Jag vill fråga herr Hedlund i Rådombudet, som ansåg att dessa skatter inte drabbade fullt rättvist och voro mycket tyngande för medborgarna: Finns det, herr Hedlund, några skatter som inte äro tyngande för medborgarna och som inte drabba orättvist, skatter som drabba fullt rättvist i de individuella fallen? Är det så att man på bondeförbundshåll sitter inne med upplysningar om dylika skatter, vore det verkligen skada om man läte denna debatt gå till ända utan att lämna anvisningar därom. Men när det kommer till kritan finns det

Elskatteförordning.

inga sådana anvisningar. Alla skatter äro mer eller mindre ojämnt verkande och de komma alla att vara tyngande. Tyvärr är det ofrånkomligt att man skapar åt staten, åt landsting och åt kommuner de nödvändiga medlen både för att upprätthålla den normala verksamheten men också för att kunna bemästra det ekonomiska läget och skydda penningvärdet.

Herr talman! Jag tror att jag kan försäkra att vid den votering som kommer att följa kommer säkerligen den socialdemokratiska riksdagsgruppen att så gott som enhälligt möta upp bakom den reservation, som föreligger till utskottets betänkande och som är lika med Kungl. Maj:ts proposition.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Det kan inte finnas skäl att vid denna sena timme ytterligare söka berika debatten med nya synpunkter, men då jag har tagit del i det förberedande arbetet i utskottet med dessa frågor vill jag motivera mitt ställningstagande. Finansministern har anfört tvenne skäl för dessa skatter, nämligen dels behovet av en överbalansering av budgeten, som skulle medge att en hel del av utgifterna på kapitalbudgeten kunde täckas av dessa medel, dels också nödvändigheten av att vidta restriktioner i fråga om bilarna.

Kanske hade det funnits skäl att något tidigare observera det förhållandet, att bilimporten fått en sådan omfattning. Jag tror knappast att det är klokt att först låta bilimporten pågå i obegränsad utsträckning för att sedan, när man anser att man kommit ett stycke längre än man egentligen borde ha gjort, föreslå en fördubbling av skatten. Man har här talat om att denna skatt inte har någon större betydelse för prisutvecklingen. Det kan vara riktigt när det gäller prisutvecklingen som sådan inom hela landet, men för dem som mer direkt drabbas av den kommer skatten

att ha avsevärd betydelse; särskilt hårt kommer ju jordbrukets folk att drabbas. Det är dock för dem som ha de långa transportererna och som ha de tunga transportererna som den ökade utgiften för skatt kommer att betyda så mycket. Detta gäller skogsnäringen, där transportererna numera i allra största utsträckning utföras med bilar. Transporten av mjölk, djur, spannmål o. s. v. samt förnödenheter för jordbruket sker ju i nära hundraprocentig omfattning med bil. Det betyder inte så litet om en mjölkutkörare, som har en vagn för vilken han betalar 750 kronor om året i skatt, nödgas lägga ut ytterligare 750 kronor i skatt, alltså erlägga en skatt på tillsammans inte mindre än 1 500 kronor. Man kan nog inte gärna resonera så, som jag läste i en kvällstidning i går, det var Aftontidningen, där ett hovrättsutslag citerades, enligt vilket man numera skulle vara skyldig erlägga skatt för en s. k. epatraktor. Tidigare har den ju ansetts som motorredskap och varit skattefri. Om det nu blir så, att för dessa epatraktorer skall erläggas bilskatt, blir skatten fördubblad. Om vi anta att en epatraktor drar en skatt till så lågt belopp som 100 kronor — det är ju ett antagande — och den fördubblas, blir det ju 200 kronor. En sådan epatraktor förbrukar — jag skall ta ett medeltal — 500 liter bensin. Skatten på denna bensin utgår med 25 öre per liter. Det blir 325 kronor sammanlagt i skatt. Nu säges det i denna artikel: »För jordbrukarna kan väl hela frågan vara tämligen likgiltig. Ty om skyldighet befinner föreligga att erlägga skatt för fordonen eller redskapen, så kommer detta endast att höja utgiftssidan i jordbrukskalkylen. Sedan denna höjning konstaterats komma tydligen även priserna på kött eller fläsk eller något annat att stiga, varigenom skatten slutligen stannar på konsumenterna.»

Ja, när man resonerar så i detta sammanhang skall jag be att få belysa problemet från en annan sida. Även om

Elskatteförordning.

det lyckas, vilket visat sig vara ganska svårt, att åstadkomma en kompensation för utgiftsstegringen i fråga om jordbrukets priser, så tillfaller denna prisförhöjning det samlade jordbruket. Men den småbrukare som har en epatraktor och för den betalar 325 kronor i skatt kanske inte får tillbaka ens 2 eller 3 procent av vad han betalat i skatt. Det blir en avsevärd belastning för honom. Samma blir förhållandet med bilarna. Skatteökningen kommer, som jag sade, att särskilt hårt drabba dem som ha de tyngsta transporterna och kanske ha det ekonomiskt sett sämst ställt. Finansministern sade, att skatteökningen kommer att genom varuprishöjningen slås ut på så breda skikt, att den kommer att märkas mycket litet. Men jag vill säga, att de, som komma att drabbas av den, de komma att göra det ganska avsevärt.

Det är givet att man i förevarande situation ställes inför valet att antingen låna upp pengar för att täcka kapitalbudgetens omkostnader eller också att försöka komma fram skattevägen. Men vad vi då skulle önska är just vad man efterfrågar från socialdemokratiskt håll, nämligen en plan att gå efter, då det gäller att finansiera statens utgifter. Hur är det nu? Jo, man genomför en skatt här, man genomför en annan skatt där, och så hankar man sig fram en tid. Och så stiga statsutgifterna och man måste finna på nya skatte-källor. Jag för min del är övertygad om att om svenska folket verkligen hade den övertygelsen, att om man gjorde en uppoffring, en verklig kännbar uppoffring, för att stabilisera penningvärdet här i landet och åstadkomma någorlunda stabila förhållanden, skulle svenska folket gärna påtaga sig denna utgift. Men under nuvarande förhållanden med ett ständigt fallande penningvärde är det inte så underligt, om människorna resonera som de verkligen göra. De söka sig till realvärden, som inte falla i pris på samma sätt som

penningen. Här har diskuterats olika vägar att komma fram till bättre förhållanden på detta område, och jag får säga att, innan man kan lyckas stabilisera penningvärdet, och innan man kan inge spararna förtroende för penningvärdet och för sparandets nytta, kommer man säkerligen inte att lyckas i detta avseende, vilka åtgärder man än vidtager.

Jag minns en debatt här i början av kriget, där dåvarande finansministern Wigforss manade svenska folket att spara kronan, ty då skulle vi få så mycket mera för den efter kriget. Spararna som följde den parollen ha de funnit, att denna maning var riktig? Ha de inte snarare dragit den slutsatsen, att de blivit grundligt lurade? Här har talats om räntehöjning. Jag har här från denna plats för ett par år sedan sagt, att om det är nödvändigt att vidtaga en räntehöjning, är det bättre att vidtaga en låg räntehöjning genast än att låta det hela gå vidare så att vi senare bli tvungna att vidta en större räntehöjning. Vi jordbrukare äro inga vänner av en höjd ränta, det torde ha framgått av vårt ställningstagande i vissa frågor, men man kan komma i ett läge, där man ställs inför nödvändigheten av att vidta åtgärder, som man inte vill vidta. Jag vill inte påstå, att vi kommit i det läget — det må sakkunskapen avgöra — men om vi komma dit är det bättre att vara beredd att vidta åtgärder på ett tidigare stadium än att vänta tills det blir för sent. Man kan nödgas ta en besk medicin för att bli återställd i tid, och det är möjligt att vi kunna komma i det läget att det blir nödvändigt.

Beträffande elskatten vill jag säga, att ur mina synpunkter är denna skatt betydligt mera tilltalande. Den slås ju ut på mera breda lager än bilskatten, som praktiskt taget träffar endast dem som äga bil. Elskatten däremot blir ett slags omsättningsskatt på elektrisk ström, en skatt av en helt annan om-

Elskatteförordning.

fattning. Men även den kommer ju att drabba konsumtionen i många avseenden. Det är ju så, att vissa av våra större industrier äro mycket stora förbrukare av elektrisk kraft. I och med att de få en ökning av omkostnaderna måste denna självfallet täckas. I den mån vinsten inte tillåter att omkostnaderna täckas av vinstmedel, måste man höja priserna. Här har talats om att man skulle söka komma fram till en konsumtionsbeskattning, och jag är även villig att resonera om en sådan beskattning. Men en beskattning som drabbar kapitalvärdet, vilket i sin tur medför höjda priser och fordringar från skilda lager av det svenska folket på kompensation för dessa höjningar, vill jag i det längsta söka undvika.

Herr talman! Jag skall inte uppehålla tiden längre. Det har ju sagts så mycket i frågan, och det är kanske inte så mycket mera som behöver tilläggas. Jag skulle emellertid bara vilja säga, att när det gällde att genomföra de höjda postavgifterna ansåg jag att denna fråga låg till på ett helt annat sätt än i de båda andra fallen. Där gällde det att täcka ett affärsdrivande verks omkostnader och det var väl också klokt att därvid beräkna en så pass bred marginal, att man inte kanske redan nästkommande år skulle bli tvungen att vidta en ytterligare höjning av postavgifterna. Om dessutom denna förbättrade ekonomi för postverket kan medföra ett större tillmötesgående från postverkets sida i fråga om att förse den eftersatta landsbygden med bättre postförbindelser, har man ju på det sätt som nu avses skapat ett medel, som möjliggör för postverket att utöka lantbrevbäringsförbindelserna.

Beträffande postavgifterna för tidningarna har jag den åsikten, att våra landsbygdsorgan fylla en kulturuppgift var och en på sitt håll ute på landsbygden. Det kan inte vara riktigt, att man här alltför hårt belastar dessa tidningsorgan, som redan förut på grund

av höjda papperspriser, höjda arbetslöner och höjda omkostnader i övrigt ha det ganska prekärt ställt. Jag ansåg mig oförhindrad att gå med på det kompromissförslag, som blev utskottets lösning av frågan, nämligen en höjning med 30 procent. Jag skulle gärna velat gå ned ännu lägre, men det förelåg ingen möjlighet härtill.

Herr talman! Jag kommer att vid den slutliga voteringen inta min ställning i enlighet med vad jag här uttalat.

Herr JANSSON i Aspeboda: Herr talman! När jag först fick höra talas om att man i finansdepartementet umgicks med planer på att lägga fram förslag om en fördubbling av fordonsskatten och en extra beskattning av elektrisk energi, avfärdade jag ryktet i fråga såsom varande alltför, jag kan gott säga grundlöst. Jag ansåg det hela omöjligt. Varför kunde jag göra detta? Jo, helt enkelt därför, att jag från första stund frågade mig vilka principer och vilka grundvalar man ville bygga dessa förslag på för att de med förtroende skulle kunna omfattas av riksdagens ledamöter men framför allt av det svenska folkets breda lager. När propositionen sedan kom på bordet fann jag, att några sådana principer eller grundvalar inte funnos med i motiveringen för dessa skatter, grundvalar och principer som jag har haft tillfälle att konstatera vara tillfinnandes här under den tid jag suttit i denna kammare och med intresse avlyssnat de skattedebatter, som här förts ganska ofta under de senaste åren — exempelvis när det gällde den nya förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt. Jag kan inte säga hur jag kände det. Genom det digra betänkande på ungefär 1 000 sidor, som beskattningssakkunniga på sin tid lade fram, gick liksom en röd tråd, och den gick också igenom propositionen och debatterna här, att man hör så långt som möjligt söka skapa ett rättvist förhållande mellan skattebördan och skatte-

Elskatteförordning.

kraft. Emot den principen har det inte rests några som helst invändningar. Det vågar jag påstå, även om jag vet, att debattens vågor den tiden gingo mycket höga, då det gällde den progressiva skalans utformning. Den debatten har pågått under hela den tid som förflutit sedan denna förordning kom till och blivit tillämpad, och den kommer förmodligen att också fortsätta, ty man kan naturligtvis strida inte bara om principen utan också om skalans utformning, huruvida man nått så nära som möjligt, hur den skall vara beskaffad och hur stor skattebördan bör vara i förhållande till skattekraften.

En annan linje är den vi följt när vi tagit punktskatterna. När jag hörde bevillningsutskottets ärade ordförande på förmiddagen tala om att det var ingen som sade något, när vi höjde spriten till 15 kronor litern och därmed togo en punktbeskattning, som gick på 500 miljoner kronor, var det icke någon så särdeles stor strid. Nej, då hade vi ett enda ord, som var oomtvistligt och som vi kunde krypa bakom. Det gällde då skatt på *umbärliga* varor. Det gällde att då inkludera i uttrycket »umbärliga varor» sådana varor, som människorna utan skada för sig själva kunna undvara och kanske till och med kunna tjäna pengar på att undvara, inte minst med tanke på hälsan. Det var den gången inte så stor tvekan i riksdagen att vi skulle gå den vägen. Men när vi komma fram till en sådan sak som en fördubbling av fordonsskatten kan jag nog säga, att om vi i dag skulle ta reda på vilket sällskap den reaktionens första svala, som socialminister Möller talade om här i kammaren förra veckan, och vilket stort sällskap den fått av reaktionära svalor, skulle vi säkert i dag finna en mycket stor flock. Ja, vi ha knappast någon gång varit med om en så stark reaktion ute på landsbygden, åtminstone inte i de delar av Sverige som jag haft tillfälle att komma i kontakt med, som reaktionen mot denna bilbeskattning.

Varför har då reaktionen blivit så stark? Ja, jag undrar inte på detta, när jag ser, i vilken utsträckning människorna skaffat och alltjämt skaffa sig bättre kommunikationsmöjligheter genom att offra kanske ett sparkapital för att kunna komma till och från arbetsplatserna på ett hyggligare sätt än de tidigare länge fått finna sig i. Jag bor själv i en trakt, där vi ha en hel del lösarbetare, som ha sin lilla gård. Jag har själv i min bekantskapskrets rätt många som ha ett litet stödjordbruk. Jordbruket är för litet för att kunna livnära sig på, och de söka sig därför dit, där de kanske på grund av mekaniska anlag eller andra omständigheter tycka att de ha trivsel i arbetet och där de kunna få en hygglig förtjänst, d. v. s. till en närbelägen industriort. Men de ha då att färdas 10, 12, 15, ja 20 eller kanske ännu flera kilometer fram och tillbaka varje dag. De ha börjat att som ungdomar cykla dit och gjort det så länge de orkat. Sedan kommo de sig för med att köpa motorcyklar. Motorcykeln i all ära, men det är verkligen ingen hälsokur att använda den. Nu har en rätt stor mängd människor lyckats skaffa sig bil. Under det sista året fann jag vid en översyn jag gjorde i det taxeringsdistrikt jag bäst känner till, att åtminstone 60 å 70 procent av de inom distriktet befintliga bilarna tillhörde just arbetare och rena småfolket, som på detta sätt skaffat sig en drägligare livsföring. Vi ha kommit i kontakt med dem allesammans inom det taxeringsdistrikt jag tillhör, och jag har haft tillfälle genomgå deras deklarationer. De ha begärt så och så stora avdrag för färd till och från arbetsplatsen. Det råder stor villervalla inom taxeringsnämnderna om hur mycket man skall medgiva i avdrag i det avseendet åt den som skaffat sig egen bil; något prejudikat i det avseendet ha vi inte kunnat få. Nu frågar jag mig, om det kan vara någon rättvisa i att dessa människor, som tillsammans inom ett jämförelsevis litet

Elskatteförordning.

taxeringsdistrikt tjänat ihop en summa som rör sig omkring 150 000 kronor, då de tröttnat och inte orka fortsätta med att cykla eller åka motorcykel, få betala dubbel skatt för en bil, som de kanske sparar ihop pengar till och kontant betalat i fjol sommar. I januari i år ha de betalt den lagenliga skatten för bilen, men nu få de en efterräkning på lika stort belopp. Jag undrar inte på att dessa människor ställa sig frågan: Vad ha vi egentligen gjort för illa som skola ställas i en sådan särklass?

Med hänsyn till att debatten redan pågått länge nog skall jag inte gå in på frågan om räntehöjning och verkningarna därav. Jag skall inte heller gå in på frågan om överbalanseringen av budgeten och dess verkningar, utan jag skall hålla mig enbart till fordonsskatten. Bilägaren frågar sig hur långt han skall pressas. Han frågar sig varför han skall, när han har en bil, som han måste ha för sitt arbete och sin försörjning, tvingas att betala ytterligare 70, 90 eller 100 kronor i skatt. Han menar, att han fullgjort sin lagliga skyldighet och att han, om han inte köpt sin bil utan haft pengarna på banken, skulle ha sluppit att betala denna skatt.

Jag måste säga, att det förvånar mig att vi inte här kommit att ta upp problemet i hela dess vidd. Frågan skulle då ha ställts så, som jag tycker att den skall ställas, nämligen: Skola vi här överbalansera budgeten med så eller så stort belopp, eller, om vi på grund av oförutsedda omständigheter finna att budgetunderlaget är för knappt, bör det inte bli hela det svenska samhällets samtliga skattedragares sak att bidra med en skärv litet var? Men vi böra väl inte handla så, som här föreslås, då det med ganska stor säkerhet kan påstås, att åtminstone 40 procent av bilarna äro just sådana här småbilar, som tillhöra det arbetande småfolket. Jag bortser här ifrån andra fördelar, som bilen har i vad gäller de avlägset boende av landsbygdens befolkning och vad bilen be-

tyder ur trivselsynpunkt för dessa människor som bo så avsides.

Om jag räknar med 40 procent av den uppgivna bilstocken får jag fram ungefär 100 000 sådana bilar. Här ha vi alltså 100 000 bilägare. Om nu godstrafiken och persontrafiken komma att genom höjda taxor hålla sig skadeslösa för de ökade skatterna på fordonen, få dessa 100 000 bilägare i sin tur vara med om att betala för de varor de köpa och de tjänster de få. Där få de betala sin andel, men de få dessutom vara med om att skrapa ihop ungefär 10 miljoner kronor. Det blir ungefär 100 000 som få betala omkring 100 kronor var; det gör 10 miljoner kronor.

Anser man att vi skola bryta alla de gamla principerna att skattebördan bör stå i förhållande till skattekraften? Skola vi bryta principer, som vi höllo så strängt på när vi talade om de umberliga varorna? Har det gått så långt för oss att vi icke längre våga lägga skatt på det svenska folket genom debetsedlar? Ha vi inga mera lyxvaror, utan skola vi bli tvungna att taga till den ena umberliga varan efter den andra och, såsom herr Jonsson i Skedsbygd så riktigt yttrade, bildligt talat hoppa från tuva till tuva för att hitta något femtiotal miljoner kronor än här och än där och på det sättet klara oss någon tid framåt? Då måste vi ha kommit till ett synnerligen prekärt läge med vår ekonomi.

Jag är så djärv att jag tillbakavisar de beskyllningar som riktats mot de borgerliga. Det finns kanske olika åskådningar hos de borgerliga. Men jag erinrar om vad jag sade från denna talarstol för jämnt ett år sedan, när vi hade uppe frågan om en tioprocentig skattesänkning. Jag sade att jag var den siste som ginge med på en sänkning av direkta skatter innan vi ställt det till rätta på torpet när det gällde de indirekta skatterna, som så oerhört orättvist drabba hela det svenska folket.

När man sitter och sysslar med män-

Elskatteförordning.

niskornas deklarationsblanketter, som jag gjort i många år, och skall befria folkpensionärer från skatt eller pröva vad man skall giva dem för avdrag på grund av ömmande omständigheter, då känner man hur bittert det är att veta, att dessa indirekta skatter kräva tioöringar här och femöringar där av de fattigaste bland de fattiga i vårt land. Jag tycker att det vore renhårigare att för en gångs skull säga ifrån: Så här ha vi det ställt i vårt land; så här ha vi det på utgiftssidan, och så här mycket skatter måst vi få in för att kunna fortsätta på den väg där vi äro. Det vore hederligare att göra så som när man går in i en butik och köper en vara; då talas det om, att så och så stor är räkningen. Det vore bättre om svenska folket finge på sina debetsedlar taga en så stor del av utgifterna som kan anses vara rimlig. Jag vet att vi ha pålagor i form av tullar, acciser och indirekta skatter, som vi måste ha. Men jag erinrar mig vad herr Wigforss sade för en del år sedan: »Ju mera upplyst vårt folk blir, desto mera skatt kunna vi lägga på detsamma i form av direkta skatter och klart visa det, ty folket förstår att när staten får hand om pengarna gå de till allmännyttiga ändamål». Men sedan herr Wigforss sagt de orden ha vi hela tiden gått på den indirekta beskattningens väg. Det gör att jag konsekvent kan fråga: Hålla vi på att tro att svenska folkets intelligens sjunkit till den grad, att vi icke skola våga visa det hur räkningen från staten ser ut?

Nu kanske man frågar: Vad vill man sätta i stället? Jag säger att det råder här ingen tvekan om att pengarna skola fram. Vore det ej på tiden att taga upp detta spörsmål och klart och tydligt säga ifrån, att så och så mycket pengar behövs det? Behöva vi stifta en särskild lag om hur exempelvis en ny värnsskatt skall se ut? Om vi följde den skala vi ha och det ortsavdragsystem vi ha och delade bördorna efter detta system, skulle detta förvisso icke ut-

lösa en reaktion liknande den som nu har utlösts genom de föreslagna skatterna.

Jag skall, herr talman, icke fortsätta längre. Det har redan sagts så mycket, att det knappast torde vara mycket mer att tillägga. Jag säger att de som i dag rösta med reservanterna äro i färd med att bryta ned de principer som bilda grundvalarna för tidigare åtagna skattebördor.

Herr talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **SEANDER**: Herr talman! Då vi kommunister motionerat om avslag på det skatteförslag som nu behandlas, så är, som väl var och en borde veta, detta bara en självklar konsekvens av vår tidigare kritiska inställning till den huvudlinje regeringen företräder på den ekonomiska politikens område. Vi ha sagt att regeringens ekonomiska politik betyder en försämring av de bredare folklagrens levnadsstandard och i motsvarande grad ett berikande av bolagen, en förstärkning av storfinsansens makt och inflytande över produktion och distribution. Allt vad som inträffat under senare år har fullt ut bekräftat riktigheten av vår ståndpunkt till den förda ekonomiska politiken.

Vi veta att detta konstaterande berör våra motståndare synnerligen illa. De anse sig ju sitta inne med kvintessensen av all ekonomisk visdom i detta land. Men det hindrar oss inte att göra ett sådant konstaterande. Fakta äro fakta, och de rubbas icke av invektiv och glåpord, allra minst om dessa komma från dem av våra motståndare som göra haveri på haveri med sin ekonomiska politik. Praktiskt taget allt vad regeringen nu företar sig på ekonomiens område kännetecknas av hjälplöshet och oförmåga att angiva ett någorlunda godtagbart perspektiv. Regeringen hankar sig fram från situation till situation; den hoppar från

Elskatteförordning.

tuva till tuva mållöst och utan en självständig politik. Dess förslag och rekommendationer präglas av en tilltagande osäkerhet. De självsäkra deklARATIONernas tid har regeringen lämnat bakom sig. Nu vågar den icke hoppas på annat än hjälp för stunden. Den serverar sin Döbeln-medicin utan att tänka på följderna. Efterkrigsprogrammet har den sänkt i glömskans hav. Numera betraktas det som grov hädelse inom socialdemokratien, om någon skulle påminna om dess existens. Glömda äro nu löftena om begränsning av storfinansens makt, höjning av folkets levnadsstandard, sänkning av priserna och en rättvisare fördelning av skattebördan. Storfinansen har icke bara tillåtits sitta i orubbat bo; den har stärkt sin maktställning och dominans inom näringslivet. Exportindustriens företagare vältra sig likt kung Midas i guld tack vare regeringens huvudlösa åtgärd på sin tid att devalvera kronan. Exportindustriens extraprofiter tack vare den på amerikansk order genomförda penningoperationen kan numera räknas i miljardbelopp. Men regering och riksdag vägra att draga in dessa jättelopp till statskassan och söka i stället tömma de små löntagarnas portmonäer. Levnadsstandarden nedpressas dagligen genom den ständigt fortgående försämringen av reallönen, vilken i sin tur är en följd av regeringens prispolitik och skatteutplundring. Den berömtade »engångsinflationen» hotar att bli en permanent företeelse. Herr Skölds lilla skötebarn har redan växt honom över huvudet. »Engångsinflationen» med 7 till 8 procents prisstegring är ett passerat stadium. Vi åka raskt i väg mot de 25 procent som LO-chefen nyss trodde skulle bli slutresultatet, en förhoppning som även den kan komma att grusas. Vad som bara för sex månader sedan stämplades som »lögn och förbannad dikt», tillverkad av kommunisterna, har nu blivit sanning även för våra vedersakare. Men den

sanningen hade regeringen och dess medlöpare kunnat upptäcka tidigare, om de icke fastnat i den borgerliga nationalekonomiens trassliga garn och satt sin tillit till ekonomiska experter, som så engagerat sig för storfinansens intressen, att de över huvud taget sakna förmåga att tänka förnuftigt i ekonomiska ting.

Nu har regeringen lagt fram nya skatteförslag, som ytterligare driva prisnivån i höjden och försämra folkets levnadsstandard. Förslagen föregås av ett mycket djupsinnigt nationalekonomiskt resonemang av precis samma slag som det som tidigare fått tjäna som motivering för reaktionära åtgärder på det ekonomiska området. Man får veta att den samhällsekonomiska balansen, som nyss var återställd, har utsatts för nya vådor; nu måste en »ny stabilitet» — ja så står det verkligen att läsa i finansministerns långa utläggning — skapas men denna gång vid ett lägre penningvärde. Den gamla besvärjelseformeln kommer på nytt i bruk: överbalansering av budgeten genom nya och höjda skatter. Det är en åtgärd som, jag höll på att säga med trivial enformighet återkommer varje gång »den samhällsekonomiska balansen» är i fara.

Jag har många gånger undrat, om man egentligen gjort riktigt klart för sig, vilken grotesk historia vi här ha att göra med. Inflationen är ju faktiskt i full gång; vi uppleva en prisstegringsvåg nära nog utan tidigare motstycke. Men i stället för att sätta stopp för spekulanternas framfart och införa en effektiv priskontroll accepterar regeringen prisstegringen som en naturlig och ofrånkomlig sak. Den bara inrättar sig för att söka nå en »ny stabilitet vid ett lägre penningvärde» utan att veta det bittersta om när penningvärdeförsämringen kan komma att upphöra och om den över huvud taget kommer att upphöra. Regeringen försöker sig ännu en gång på det paradoxala konststycket att

Elskatteförordning.

söka bekämpa prisstegringarna genom att själv rekommendera och genomföra prisstegringar. Att den förut misslyckats med konststycket tyckes ej bekymra. 1948 ansågs som bekant »den samhällsekonomiska balansen» vara rubbad. Räddningen skulle ske liksom nu genom att draga in — som termen hette — »överflödig köpkraft» till statskassan genom nya och höjda indirekta skatter. I ett enda slag raserade regeringen och riksdagen den gången under högljutt bifall från de borgerliga partierna värdet av den strax dessförinnan genomförda nya skattereformen och mera till. 500 miljoner kronor togos ut av i huvudsak de små konsumenterna.

Men vad blev nu resultatet av dessa genialiska åtgöranden? Det blev vad varje förnuftig, av den borgerliga nationalekonomien obesmittad människa måste kunnat förutse, nämligen att de av staten genomförda prisstegringarna drogo andra prisstegringar med sig; statens höga föredöme smittade, och den samhällsekonomiska balansen kom därför på nytt i fara. Det var då man tillgrep det illustra lönestoppet för att på mera direkt väg draga in vad man så snillrikt betecknat som »överflödig köpkraft». För den *psykologiska effektens* skull proklamerades samtidigt prisstopp. Resultatet är känt. Den kapitalistiska spekuleringen tog ny fart, priserna gingo i höjden och i takt därmed också bolagsvinsterna. Vi klarade icke alls krisen; det var krisen som klarade sig.

Nu äro vi där igen. Samma monotona historia upprepar sig. Nu skall krisen klaras på nytt genom nya och höjda indirekta skatter, d. v. s. prisstegringarna skola bekämpas med av staten genomförda andra prisstegringar. Det gäller nu närmast den tioprocentiga elskatten, fördubblingen av skatten på motorfordon och höjda posttaxor. Tidigare har staten gått i spetsen för prisstegringen genom höjning

av sprit- och tobaksskatterna, höjning av skatterna på choklad, maltdrycker, läskedrycker o. s. v. Från och med den 1 maj ha järnvägsresorna ökat i pris med upp till 20 procent och därutöver. Det föreligger också förslag om att höja telefon- och telegramtaxorna.

Elskatten, som man här söker bagatellisera genom att räkna ut hur litet den inverkar per hushåll och med bortseende från allt annat som man genomfört i prisstegrande riktning, kommer i främsta rummet att drabba den stora allmänheten, både direkt och indirekt. Det handlar icke bara om en direkt höjning för privat förbrukning. Höjningen av priset på elström för industrier, trafikföretag o. s. v. kommer givetvis att slå igenom i form av prishöjningar, som i sista hand gå ut över de breda folklagen. I en del kommuner har man, såsom omnämnts i propositionen, planer på att höja priset på elströmmen med 10 à 15 procent, oberoende av hur det går med skatten. Tillsammans med den planerade skatten skulle alltså höjningen av priset på elström kunna gå ända upp till 25 procent.

Om förslaget till höjd motorfordonskatt gäller i stort sett samma omdöme. Det blir i sista hand den stora allmänheten som får sitta emellan. Den stora belastningen på nyttotrafiken kommer givetvis att verka prisstegrande. Båda skatterna, liksom även de höjda postavgifterna, träffa också kommunerna i stor utsträckning. Enligt vad som uppgives i propositionen torde elskatten i Stockholms stad för kraftleveranser till vattenverk, spårvägar, hamnanläggningar, sjukhus, skolor etc. komma att belöpa sig till 660 000 kronor om året. Den ökade fordonskatten beräknas för Stockholm uppgå till cirka en miljon kronor per år. Det är betecknande att herr Sköld i detta sammanhang direkt rekommenderar kommunerna att »genom taxe- eller andra prishöjningar täcka sig för skat-

Elskatteförordning.

teknaderna». Detta uttalande anser jag vara värt att lägga på minnet. Regeringen söker inte bara via statsapparaten genomdriva prisstegringar, den söker också förmå andra att följa exemplet. Samtidigt påstår den, att den med sina prisuppdrivande åtgärder är ute för att hindra inflationen och återställa »den samhällsekonomiska balansen».

Vi kommunister ha bekämpat och komma att bekämpa en ekonomisk politik som tar sig sådana uttryck. Varje försök att framställa denna politik som en politik i folkets intresse stupar på sin egen orimlighet. Den är och förblir en politik i fåtalets intresse och bygger på förutsättningen att den kapitalistiska samhälls- och produktionsordningen skall bevaras. Talet om återställande av »den samhällsekonomiska balansen» äsyftar ingenting annat än upprätthållande och säkerställande av kapitalismens ekonomiska balans. Med säkerställande av balansen i de små hemmens ekonomi har det ingenting gemensamt. Tvärtom betyder den nuvarande ekonomiska politiken ett ständigt undergrävande av de små hemmens ekonomi. Det blir de stora massorna som få betala följderna av en politik som har till främsta riktpunkt att upprätthålla storfinsansens väld i svensk ekonomi. De indirekta skatterna utgöra nu nära hälften av alla skatter och undergå en ständig ökning. Någon, jag tror det var Upton Sinclair, har kallat den indirekta beskattningen för ett raffinerat medel för utplundring av de stora massorna. Karakteristiken är träffande. Den indirekta beskattningen är en smart metod för att ofta omärkligt men inte desto mindre kännbart plocka fattigt folk på slantar. Den befriar fåtalet från en kännbarare skattebelastning. De minst bärkraftiga få ta den största bördan, och det mest tragiska i detta skådespel är, att en socialdemokratisk regering åtagit sig uppgiften att driva den indirekta beskattningens metod till dess fulländning.

Statsrådet Möller förklarade helt nyligen med tydlig adress åt visst håll, att reaktionens svala lyfter sina vingar. Liknelsen passade säkert in i det sammanhang där statsrådet Möller använde den. men jag tror att den passar ännu bättre i andra sammanhang, om man nu skall använda en så oskyldig varelse som en svala som symbol för reaktionen. Det är inte svårt att känna vingslagen av reaktionens stormsvala på många områden. Den militära upprustningen inte bara stegrar riskerna för landets indragande i krig, den är därtill huvudorsaken till de ökade krav, som ställas på statskassan och som nu bland annat föranlett finansministern att med allehanda kufiska motiveringar pressa ut nya indirekta skatter av folket. Upprustningen drar ofelbart en social och politisk reaktion i släptåg. I dess spår följa en allmän sänkning av levnadsstandard och en social nedrustning av stora mått. Det är uppenbart att en så våldsam upprustning som den vårt land nu utsättes för måste leda till inte bara reformstopp utan också ett avbyggande av redan genomförda reformer. Början ha vi sett, och fortsättning följer med stor säkerhet.

Vi kommunister ha sagt bestämt nej till denna politik. Men vi ha inte bara sagt nej. Vi ha också anvisat andra vägar för att komma till rätta med inflationsfaran och lindra trycket över de stora massorna. Vi mena att de miljardvinster, som exportindustrien fullständigt oförtjänt tillskansat sig genom krondevalveringen, skola indragas till statskassan och användas i prissänkande syfte. Vi kräva att den fria avskrivningsrätten, som ger bolagen alla möjligheter att undandra jättebelopp från beskattning, skall upphävas. Vi anse att ett viktigt led i kampen mot inflationen är att spärra vägen för den kapitalistiska spekulativen. Effektiv priskontroll och en demokratisk sammansättning av priskontrollorganen äro medel som måste utnyttjas i kampen mot prisstegringarna.

Elskatteförordning.

Herr talman! Av vad jag här anfört framgår att vi komma att rösta för avslag på såväl elskatten som den föreslagna höjningen av motorfordonsskatten. Innan jag ställer mitt yrkande skulle jag emellertid vilja säga ett par ord i anledning av det förtvivlat enkla argument som vissa socialdemokrater använda mot oss i denna sak, nämligen att vi gå samman med borgarna emot regeringen, vilket naturligtvis ur dessa socialdemokraters synpunkt är komprometterande. Nu tycker jag att ett barn borde kunna begripa, att vi inte ta ställning till olika spörsmål utifrån frågan om vilken ståndpunkt andra partier eller enskilda riksdagsmän inta. Vi ta ställning till själva sakfrågan, och vi tänka inte beröva våra motståndare den tvivelaktiga äran att, såsom ofta sker beträffande våra förslag, ta ställning utifrån spörsmålet om vem som har ställt förslaget.

För det andra böra ju inte socialdemokraterna, som pläga en synnerligen intim samverkan med de borgerliga partierna i vida viktigare frågor än dem som det i dag handlar om, visa någon moralisk indignation över att vi i detta speciella fall befinna oss på samma linje som de borgerliga partierna.

För det tredje är det ju inte vi som ha ställt oss på de borgerligas sida. Det är de borgerliga som ha slutit upp på vår linje. Jag erinrar om att de borgerliga inte bara ha understött regeringens ekonomiska politik i praktiskt taget alla avseenden utan också uppträtt som hänsynslösa pådrivare gentemot regeringen, och denna har ju snällt och villigt fallit undan. De ha gång på gång varit med om att rösta för nya indirekta skatter, och det verkar nästan därför som en logisk kullerbytta, när de i samlad tropp marschera upp mot en skatteleinje som de tidigare med sådan emfas anslutit sig till. Att det sker av opportunistiska skäl är uppenbart, men det förändrar inte själva faktum.

Vidare vill jag erinra om att högern och folkpartiet — det är tvivelaktigt hur bondeförbundet ställer sig — äro inne på att som alternativ till vad som nu föreslås från regeringen gå in för en räntehöjning. Vi komma att bekämpa denna linje lika väl som vi bekämpa regeringens skatteförslag i dag. Vi skola emellertid inte lägga sten på bördan. Jag vill bara än en gång fastslå, att det är de borgerliga partierna som i dag uppträda på en linje, som vi förfäktat sedan länge, och inte vi som sluta upp på deras.

Herr talman! Med vad jag nu har anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr LUNDBERG (kort genmäle):
Herr talman! Jag hade inte tänkt ta upp någon diskussion om kommunister och borgare, ty det är ju inte det frågan gäller, utan här gäller det en praktisk sakfråga. Om icke kamrarna nu återremittera ärendet till utskottet utan vi ställas inför valet mellan utskottet och reservationen, innebär det att vi måste välja mellan i det ena fallet höjd ränta och i det andra fallet punktskatter. Nu säger för all del herr Senander, att det är de borgerliga som ha ställt sig på kommunisternas sida, men då frågar jag herr Senander: Vilja kommunisterna öppet och reellt säga, att en räntehöjning är att föredra framför de punktskatter som här ha föreslagits? Det är den frågeställningen vi ställas inför, och om kommunisterna följa utskottet — enligt vad jag kan förstå har herr Senander inte ens reserverat sig mot skrivningen — måste jag konstatera, att förut kunde högern notera en seger genom att folkpartiet gått över på dess linje, och nu kan den också notera en seger därigenom att bondeförbundet är på glid och talar om att räntan i ett visst läge bör kunna höjas. Äro nu även kommunisterna på glid mot att acceptera en höjd ränta fram-

Elskatteförordning.

för det andra alternativet? Den frågan bör herr Senander svara på.

Herr **SENANDER** (kort genmäle): Herr talman! Jag förklarade klart och tydligt, att vi lika väl som vi bekämpa regeringens förslag komma att bekämpa varje försök från de borgerligas och eventuellt från socialdemokraternas sida att höja räntan — det är ju möjligt att de komma att mötas så småningom. Det är mitt svar på frågan.

Herr **LUNDBERG** (kort genmäle): Herr talman! Herr Senander säger, att kommunisterna skola bekämpa en räntehöjning, men om staten icke får tillräckligt med medel för att slippa gå ut på lånemarknaden med väsentliga låneanspråk, tvinga vi därmed räntan uppåt. Exemplet från Amerika på kampen mot den höga räntan visar emellertid, herr Senander, att det är andra krafter som röra sig på detta område, och det skulle förvåna mig om kommunisterna i dag verkligen skulle vilja ge denna dödsstöt inte minst åt bostadsbyggandet.

Herr **SENANDER** (kort genmäle): Herr talman! Jag anser inte att det finns bara två alternativ, nämligen höjda indirekta skatter eller höjd ränta. Vi ha presenterat ett tredje alternativ och därvid pekat bland annat på de stora extraprofiterna inom exportindustrin, och vi ha föreslagit en del andra åtgärder i syfte att bekämpa inflationen.

Herr **LINDHOLM**: Herr talman! Herr Senander gav nyss uttryck åt farhågan att vi socialdemokrater skulle visa ett slags moralisk indignation över kommunisternas ställningstagande i denna fråga. Herr Senander kanske känner sig litet olycklig över det sällskap som han har hamnat i, jag vet inte för vilken gång i ordningen. Jag vågar dock försäkra herr Senander, att vi inte behöva

komma med några djupare moraliska bröstittoner beträffande kommunisterna och deras uppträdande; de äro alltför välkända ändå.

Det förvånar mig emellertid att herr Senander inte tog exempel från den ryska budgeten. Om han gjort det, skulle han kunnat presentera för kammarens ledamöter en del rätt intressanta siffror. Han skulle kunna berätta, att 1951 års budget har en omslutning av 458 miljarder rubel, varav man på omsättningskatt tar in inte mindre än 245 miljarder rubel och på direkta skatter 47 miljarder rubel. Det land, som herr Senander känner den största frändskapen med, går alltså i spetsen när det gäller att med indirekta skatter täcka samhällsutgifterna.

Men, herr talman, det var inte bara för att säga detta som jag har begärt ordet. När man lyssnat till den debatt som förts i dag, har man mött en gammal bekant. Från det borgerliga lägret har det under de senaste åren drivits en hård propaganda, där man i partipolitiskt syfte har använt skattepolitiken som slagträ. I hela den agitationen har det drivits en dimbildning ute bland folk för att man inte skulle kunna se sambandet mellan skatter och samhälleliga utgifter. Tidigare var det ju Wigforss som framställdes som den stora plågaren i vårt land, numera är det väl finansminister Sköld. Men hur man än argumenterar i det borgerliga lägret lär det väl vara omöjligt att springa från det samband som finns mellan utgifter, som beslutats av riksdagen, och skatter, som måste påläggas det svenska folket för att täcka dessa utgifter. Gång på gång har man kunnat konstatera, att de borgerliga ha röstat för högre anslag än vi socialdemokrater ha förordat. När det gällt de verkligt stora samhälleliga utgifterna ha vi visserligen varit ganska ense på den punkten, men jag tycker för min personliga del att man i det borgerliga lägret, i stället för att föra ett diffust tal

Elskatteförordning.

som i dag, borde vara beredd att ta konsekvenserna av sina egna gärningar. Kräver man en stabilisering av penningvärdet, måste man också besluta om de medel som skola leda till denna stabilisering, och ett av dessa medel är givetvis överbalansering av budgeten så långt det är möjligt.

I sitt anförande reste herr Hjalmarson bland annat ett krav att man skulle vara mera vederhäftig i propagandan. Jag vill för min del helt och fullt ansluta mig till herr Hjalmarsons önskingar på det området, men jag undrar om inte herr Hjalmarson har stort behov av att inom sitt eget parti försöka få fram en liten aning av vederhäftighet. Hur var det när stockholmshögern ordnade sin bilkaravan härom söndagen i Stockholm? Då hade man gått till en skrotaffär och skaffat sig en nedskrotad bil, som man förevisade som en produkt av dåliga vägar och höga skatter. Till historien hör, att det var en taxibil som hade kolliderat med en lastbil. Jag har inte förmärkt att herr Hjalmarson på något sätt har inskridit gentemot den sortens propaganda. När man nu kräver vederhäftighet, bör man väl rensa i det egna boet först. Eller vad skall man säga om denna affisch? Den har presenterats av högern, och man har tapetserat Strängnäs stad med densamma. Den börjar med orden »Protest mot skatt». Och så kommer det »elskatt», »dubbel bilskatt» och »källskatt». Vill den svenska högern även avskaffa källskatten, eller är herr Hjalmarson beredd att i dag ta avstånd från den sortens propagandametoder? Det är ju klart utsagt här, att den som protesterar mot skatterna samtidigt skall bli medlem av högern. Man hade ju sagt: »Stat och lagar oss förtrycka, vi under skatter digna ned» — och så kommer högern på slutet. Hur skulle det vara om högern försökte få en liten gnutta vederhäftighet i sin skattepolitik? Jag tror att mycket av politisk renlighet skulle vinnas om man

på det hållet försökte genomföra någon uppstädning.

Herr talman! Det var bara detta jag ville anföra. Jag hemställer om bifall till reservationen.

Herr FAGERHOLM (kort genmäle): Herr talman! Det som uppkallade mig att begära replik var herr Lindholms sista anförande.

Vi ha ju här samlats för att diskutera hur frågan om inflationen, frågan om skatterna, skall bedömas. Herr Lindholm förvandlar debatten till en lektion i hur politisk propaganda skall föras och vad politisk vederhäftighet innebär. Jag skall för min del inte gå in på de detaljer, som herr Lindholm här berört. Jag vill endast säga, att skola vi börja granska olika affischer i olika sammanhang, tror jag att diskussionen kan föra hur långt som helst och att en sådan diskussion inte ger någonting. Jag tycker att det är ett fattigdomsbevis när det gäller en debatt av stor och väsentlig betydelse för landets framtid, för alla som äro beroende av utvecklingen, att man för ned den på det plan, som herr Lindholm behagat göra.

Herr LINDHOLM (kort genmäle): Herr talman! Jag skall gärna erkänna att det är ett stort fattigdomsbevis, när man för ned debatten på det planet, men det var inte jag som förde ned den. Jag endast åskådliggjorde de metoder, som högern använder i sin upplysningsverksamhet ute i landet.

Det var ju också så, att högerledaren i denna kammare krävde större vederhäftighet, och det var det som för-anledde mig att begära ordet och kräva att man rensade i det egna stallet innan man började tala om andras.

Herr CHRISTENSON i Malmö: Herr talman! Jag skall inskränka mig till att beröra endast frågan om uttagande av tillfällig automobilskatt.

Elskatteförordning.

Finansministerns förslag att fördubbla fordonsskatten innebär att motortrafiken i vårt land belastas med ytterligare 105 å 110 miljoner kronor årligen. Den föreslagna skatten kommer att avsevärt fördyra varudistributionen och den yrkesmässiga trafiken, men även privatbilismen beskattas hårt. Motortrafiken har under många år varit föremål för en beskattning från statsmakternas sida, vilken avslöjar en stor brist på förståelse för dess samhällsgagnande positiva betydelse. Bilen har med andra ord varit statsmakternas stora skattekölla att ösa ur, men fråga är om inte man pressat motorfolket väl hårt. Hundratusentals personer äro beroende av bilen för sitt yrke och för inkomstens förvärvande. För dessa yrkesutövare är den extra pålagan en straffskatt som är orättvis och odemokratisk. Som exempel på hur den extra fordonsskatten kommer att drabba vissa yrkesutövare inom nyttotrafiken kan jag nämna, att droskägarna i Malmö stad få betala över 40 000 kronor. Handelsresandena hjälpa staten med ett par extra miljoner kronor utan att få motsvarande kompensation i lönehänseende. Den extra skatten på lastbilar förbättrar landets ekonomi enligt propositionen med inte mindre än 45 miljoner kronor, och det är mycket mera pengar än statens transportföretag SJ inlevererar till statskassan.

Det väsentligaste skälet för den dubbla skatten är enligt departementschefens mening att skaffa staten inkomster och att dämpa efterfrågan på nya bilar. Vad försäljningen av motorfordon beträffar, så kommer ju denna att begränsas av statens egna åtgärder i form av restriktioner på kreditmarknaden och den kvotering som infördes den 1 april i år. Vidare har, som tidigare påtalats här i dag, statens handels- och industrikommision makt att reglera och dämpa bilimporten. Finansministern och utskottsreservanterna stirra sig blinda på 1950 års bilimport. Den ökade bilimporten är emellertid en konsekvens

av liberaliseringen av handeln, men ökningen av landets bilpark är ganska naturlig, eftersom ingen import skedde under krigsåren och restriktionerna efter kriget voro hårda från statsmakternas sida. Vår nuvarande bilpark är genomgående ganska sliten och i stort behov av förnyelse. Detta faktum bekräftas också i propositionen.

För att ha råd att hålla bil för privat bruk har ansetts att en taxerad inkomst av 10 000 kronor är nödvändig. Sedan den ekonomiska levnadsstandarden successivt höjts är denna inkomstsiffra för en familj ingenting märkvärdigt. Den amerikanske arbetaren har sedan länge i stor utsträckning varit bilägare, och även i vårt land finner man numera många bilägare i lägre inkomstgrupper. Bilen betraktas inte längre som en lyxartikel utan kan bli varje mans egendom. Enligt en utredning i tre kommuner i Stockholms närhet har det visat sig att ägare till registrerade personbilar fördela sig på olika socialgrupper enligt följande. I socialgrupp I 19,9 procent, i socialgrupp II 45,7 procent och i socialgrupp III 18,1 procent. Personbilar registrerade på firmor och personer utan yrkesbeteckning utgjorde 16,3 procent.

Herr Fast har här i debatten sagt, att han inte tror på bilstatistiken. Men bilägarnas inköpscentral i Stockholm, som är ett kooperativt företag, har med ledning av sitt kundregister kommit till ungefär samma resultat, dock att procenttalet var högre i fråga om arbetare.

Det sägs nu från finansministerns sida att trafikproblemen i storstäderna, parkeringsplatserna och garagebristen, äro svårlösta problem. Men den nya skatten löser inte dessa problem. I fråga om trafikproblemen har åtskilligt försumrats. Man kan erinra om att redan före kriget framfördes många projekt till olika myndigheter att bygga bombsäkra skyddsrum, som under fredliga förhållanden skulle kunna användas för parkerings- och garageändamål.

Som jag förut nämnt kommer en ök-

Elskatteförordning.

ning av bilskatten att drabba nyttotrafiken mycket hårt. Att redan den nuvarande bilskatten är betungande framgår av att droskägarna för några år sedan begärde att få betala skatten på två terminer. Detta avlogs emellertid med hänsyn till att länsstyrelserna inte hade möjlighet att hinna med den fördubbling av inkassoarbetet som en uppdelning av skatteuppbörden skulle innebära. Jag vill fråga finansministern, om länsstyrelserna äro bättre rustade för detta arbete nu. Enligt vad jag har erfarit från olika länsstyrelser kommer uppbörden av en extra skatt att vålla ett oerhört arbete. Det är omöjligt för länsstyrelserna att få extra personal. Om nu det föreliggande skatteförslaget med därav följande extra skatteuppbörd går igenom, måste länsstyrelserna skjuta andra viktiga arbetsuppgifter åt sidan.

Herr talman! Det är alldeles naturligt att opinionen i landet kraftigt reagerat emot den tilltänkta pålagan. Det går inte att vifta bort motorfolkets opinionsrörelse med så lätt hand som bevillningsutskottets ärade ordförande gjorde här i förmiddags. I denna reaktion mot ökad beskattning av motortrafiken kommer opinionen att få ett mycket starkt stöd i denna kammare.

Herr HAGBERG i Luleå: Herr talman! Jag ville till vad som redan sagts bara göra några anmärkningar om den ekonomiska politiken i stort, som jag menar bildar bakgrunden till den diskussion som för närvarande pågår.

Vi ha ju mycket noga diskuterat ståndspunktstagandet i dessa frågor. Vi ha inte blundat för det förhållandet, att man från regeringens sida vill framställa sig som företrädare av en radikal linje, medan man försöker framställa motståndarna till denna beskattning såsom de som gå på ett reaktionärare alternativ, nämligen räntestegringen.

Jag ser för min del saken så, att det här ytterst handlar om vem som skall

betala räkningen för devalveringen och för upprustningen. Det är egentligen, såsom situationen nu utvecklats, mindre en fråga om dessa nya skatter — elskatten, den förhöjda fordonsskatten och taxeökningar — och mera fråga om den verkligen oerhörda stegring av den indirekta beskattningen som ägt rum främst genom devalveringen.

Konjunkturinstitutet är just inne på denna fråga i sin senaste rapport och anför därvidlag att importprisstegringen, när den väl har slagit igenom i sista ledet av konsumtion och investering, verkar som en indirekt beskattning som uttages hos enskilda inkomsttagare och överföres till exportföretagen. Det tillägger för övrigt att vad som sker genom prisstegringen är en omfördelning av inkomsterna till förmån för exportföretagen och till nackdel för samhället. Detta är det större perspektivet på den fråga, som i dag behandlas. Det är konsekvenserna av den devalvering, som genomfördes i september 1949, som man nu menar att vi skola ta bland annat genom dessa indirekta skatter. Vad blir konsekvensen av dessa? Tar jag först förändringen i grosshandelspriserna för importen, så visa de en stegring på inte mindre än 64 procent jämfört med augusti 1949. Alla dessa 64 procent ha självfallet inte uppkommit på grund av devalveringen, men den större delen av denna oerhörda prisstegring har gjort det. Under samma tid ha exportvarupriserna stigit med inte mindre än 131 procent. Det betyder att om vi detta år skulle importera samma kvantiteter varor som vi gjorde 1949, få vi betala över 7 miljarder kronor jämfört med 4,3 miljarder 1949.

Som jag redan sagt är inte hela prisökningen föranledd av devalveringen, men om jag kopplar bort den prisökning, som är föranledd av devalveringen, skulle den faktiska importprisstegringen bara bli en miljard kronor i stället för att den nu blir betydligt över två miljarder.

Elskatteförordning.

Här har man nu genomfört en politik som innebär en oerhörd brandskattning av allmänheten under detta och kommande år, en brandskattning som, om jag bara tar årets handelsciffror, belöper sig på två miljarder kronor i runt tal. Å andra sidan ha genom devalveringen och rustningskonjunkturen exportpriserna stigit oerhört. Man kan uppskatta denna stegring till 131 procent, som jag nämnde. Vid samma export i år som 1949 skulle exportinkomsterna uppgå till nära 10 miljarder kronor, d. v. s. en ökning med 5,5 miljarder kronor i runt tal. Det betyder alltså att man skulle kunna betala skillnaden mellan de importpriser, som nu gälla, och dem som gällde 1949 före devalveringen, och ändå skulle det vara mycket stor vinstmarginal för exportföretagen. Det är sakläget.

Nu har man tack vare främst denna devalvering och att man har dragit de konsekvenser, som regeringen dragit av densamma, kommit i ett läge, där allting blir dyrare, där en dyrtid präglar landet, där de sociala reformerna urvattnas och där redan i år trots lönestegringarna en faktisk reallönesänkning har genomförts för flertalet av de svenska arbetarna.

I denna situation rekommenderar nu regeringen oss att vi skola fullfölja denna politik. I stället för att vidtaga åtgärder mot prisstegringen skall man vidtaga åtgärder för att ytterligare understryka tempot i prisstegringen och animera nya prisstegringar. Ty det är ju det som är innebörden i dessa indirekta skatter. Man skall alltså bota prisstegringar med nya prisstegringar. Vi tro inte på det. Vi äro övertygade om att denna väg kommer bara att göra ont värre och skärpa de svårigheter, som nu hopa sig för det svenska folket.

Man har också kommit med ett annat skäl för dessa nya skatter, nämligen att man måste överbalansera budgeten. Ja, var går gränsen! Under dessa efterkrigsår har väl budgeten överbalanse-

rats med åtminstone tre miljarder kronor, d. v. s. om man inte hade använt en stor del av inkomsterna på driftbudgeten för att finansiera utgifter på kapitalbudgeten skulle det vara en sådan överbalansering. I år visar regeringens proposition att statsinkomsterna öka till 6,4 miljarder kronor, d. v. s. öka med närmare en miljard under ett enda år. Det är ju uppenbart att om man fortsätter på detta sätt, kan man ju dra upp gränsen ganska godtyckligt och hur som helst och säga, att vi behöva så och så mycket för att kunna skapa stabilitet. I verkligheten är det ju så, vilket också konjunkturinstitutet påvisar, att de grunder, på vilka den nuvarande budgeten bygger, förutsätta ett mycket stort överskott redan i början av nästa år, fastän det inte slår igenom under första delen av nästa budgetår. Det förhåller sig, såsom min partikamrat herr Senander har sagt, icke så, att man här står inför valet mellan nya och höjda indirekta skatter eller räntestegring, utan det finns faktiskt ett tredje val. Det är, som jag förstår saken, inte någon principiell skillnad mellan regeringens alternativ och det alternativ, som de borgerliga partierna här ha ställt sig på. Varken i det ena eller andra fallet motverkar man prisstegringarna. Båda dessa medel komma oundvikligt att driva upp priserna ytterligare. Ur denna synpunkt kunna vi inte ett ögonblick förstå att det ur arbetarsynpunkt kan finnas några skäl för att försvara dessa nya och höjda indirekta skatter.

Finansministern har tidigare i dag förklarat att man har icke, när man föreslagit dessa nya skatter, tagit ställning till dem från synpunkten om de voro rättvisa, därför att de äro inte rättvisa — det håller jag med om — utan man har enbart tagit ställning till dem utifrån synpunkten att de tillföra staten nya inkomster och att de verka stimulerande på produktionen. Det första är jag helt ense med finansmi-

Elskatteförordning.

nistern om — de äro icke rättvisa skatter, det är en mycket orättvis form av beskattning, som det här är fråga om — men beträffande den tredje frågan, att de skulle verka stimulerande på produktionen, så har jag verkligen mina tvivel, huruvida dessa nya skatter skulle kunna ha sådana konsekvenser.

Vi kunna alltså inte se dessa nya skatteförslag på annat sätt än att det här handlar om att fullfölja en politik, som redan har lett till en oerhörd prisstegring och dyrtid inom landet, att här dra konsekvenserna av den olycksaliga devalveringen, som regeringen genomförde i september 1949, och att här alltså, för att nu använda konjunkturinstitutets ord, utnyttja denna politik för att åstadkomma en inkomstöverflyttning till förmån för exportföretagen från hela det svenska folket i övrigt. På dessa grunder är det ju alldeles uppenbart, att vi, så som vi se denna sak, icke kunna godkänna regeringens förslag, utan att vi därför komma att rösta för det yrkande, som har ställts i utskottets utlåtande.

Herr **FRÖDERBERG**: Herr talman! Det har redan talats så mycket i dessa frågor, att det kunde tyckas vara nog. Jag skall emellertid, herr talman, beröra ett område, som ingen annan har tangerat under dagens långa debatt men som haft stor betydelse vid mitt ställningstagande.

Vi veta alla vilka oerhörda svårigheter vi ha att kämpa med, när det gäller vår bränslefråga. Till och med uppe i Norrland betalar man överpris för veden för att kunna skaffa sig tillräckliga kvantiteter ved. All huggning i skogarna är nämligen inriktad på gagnvirke, och knappast någon har tid att skaffa fram vanligt bränsle. Det har också hållits ett möte mellan bränsleinteressenter och ingenjörer här, där det har meddelats, att utvecklingen kan komma att gå i den riktningen, att varken den ved

vi kunna få ur skogarna eller det importerade kolet och torven räcker till, utan att vi kanske också få söka utvinna brännolja ur alunskiffer i västgöta-bergen.

Mot denna bakgrund vill jag peka på en värmekälla, som har börjat utnyttjas rätt mycket under allra senaste tiden och beträffande vars fortsatta utnyttjande åtskilliga planer föreligga. Det är att taga vara på de miljoner kilowatt elkraft, som under nattimmarna rinna bort i vattenfallen vid våra kraftverk och alltså inte kunna utnyttjas. Det är alltså fråga om sådana kraftverk, där man inte har dygnsreglering utan där vattnet vissa tider helt enkelt får rinna förbi. Man har nu på många håll börjat inmontera särskilda vattenvärmare, vilka man kopplar in på gårdarnas cirkulationssystem. Den kraft man på detta sätt kan utvinna från kraftverken i Norrland får man för 3 öre per kilowattimme utan någon grundavgift. Det lönar sig sålunda att hålla sig med denna elkraft för uppvärmning på natten. Man kan utnyttja den under åtta timmar, mellan klockan halv elva på kvällen och klockan halv sju på morgonen, och man har nytta av den någon timme längre. Man kan också erhålla sådan kraft på dagen, men då utgår en särskilt kraftig grundavgift på 25 kronor per kilowatt. Det blir kolossalt dyrt och lockar ingen. Däremot lönar det sig att taga vara på natt-elkraften, som annars rinner bort. I en vanlig trerumslägenhet räcker det med att inmontera ett aggregat för åtta kilowatt i timmen. Det blir under de åtta timmarna på natten 64 kilowattimmar. Efter ett pris av 3 öre per kilowattimme blir det en kostnad av kronor 1:92 per natt, och för ett halvår blir det 345 kronor. Det är ju ett rätt högt pris för nattvärmens i en vanlig lägenhet, men skall man nu lägga på ett öre per kilowattimme stiger detta pris med 115 kronor, således till 460 kronor för samma tid. Alltså en stegring av inte mindre än 33 procent.

Elskatteförordning.

Därmed har man nått den gräns, då folk inte längre vill begagna sig av denna elkraft, ty man får ta med i beräkningen, att inmonteringen av dessa aggregat för elkraftens utnyttjande drager en kostnad av närmare 1 000 kronor för en vanlig villa.

Herr Hall sade, att det här gäller en kraftkälla, för vilken priserna på tio år inte ha ändrats. Men om jag inte är alldeles fel underrättad — jag läste det i tidningarna ganska nyligen — är det fråga om att höja de nu gällande taxorna med 10 procent, och då skulle priset för nattuppvärmning av den nyssnämnde lägenheten stiga ytterligare och komma att uppgå till 495 kronor för vinterhalvåret. Om man nu ändå skall driva igenom denna skatt, så borde det ha tagits särskild hänsyn till denna möjlighet att spara på vårt bränsle genom att utnyttja denna nattelkraft från vattenfallen.

Jag skall endast tillfoga ytterligare några ord. Jag tyckte att herr Hall begagnade en ganska underlig vändning i sina avslutningsord. Han sade, att när det gällde elskatten var han fullt på det klara med att han skulle rösta för densamma, men när de gällde bilskatten gav han inte något direkt besked. Skulle man tvingas att rösta för den ena saken och mot den andra, förefaller det mig naturligare att man i första hand skulle rösta mot elskatten och för bilskatten. Ty när man bor i Norrland och ser, hur en ganska stor procent av skogsförtjänsterna nu går till nya bilar, så är det så det nästan värker i en. Och när man som jag varit med och sett vilket arbete och vilket intresse och vilka kostnader människor i skogsbygderna lägga ned på att få elektriska ledningar till sina lägenheter i enskilt liggande byar, så reagerar jag mot att man skall komma med en ytterligare belastning på en utgift, som redan har tyngt dessa människor mycket kraftigt förut.

Med dessa ord vill jag endast förklara, att jag kommer att rösta emot både den

föreslagna elskatten och motorfordonskatten. Det finns ett kolossalt intresse bland småfolket i utbyar och skogsbyar att vi skola hindra en höjning av priset på elektrisk kraft.

Herr HANSSON i Skediga: Herr talman! Det har diskuterats så mycket här i dag om en räntehöjning som ett försök att lösa krisen. Jag kommer så innerligt väl ihåg hur det var på 1930-talet, då högern och de frisinnaade voro regeringspartierna. Räntorna fingo gå upp till åtta—nio procent, och följden blev en oerhörd arbetslöshet och för jordbrukets del en svår ekonomisk kris. Man förvånar sig verkligen över att jordbrukarna kunde härda ut i den förskräckliga misär som då rådde.

Jag tror att den väg att övervinna krisen, som går över en räntehöjning, skulle innebära en ekonomisk katastrof för landet med den höga sociala standard som råder och med de fordringar som finnas. Förr kunde man låta ett par hundratusen människor i landet gå arbetslösa. Det var en arbetare som under 1930-talets arbetslöshet sade till mig: »Jag går runt bordet och funderar på om jag verkligen är klok.» Han såg hur barnen började magra, och hustrun blev tungsint. Att föra en politik som leder till sådana situationer går inte nu.

Vad vi sakna i dagens läge, ärade kamrater, är Per Albin Hansson och Axel Pehrsson-Bramstorp. De kunde enas om en linje. Det ser ut som om partiledarna här mest tycka om att politiskt boxas, men jag vill vädja till er att ta av er boxhandskarna och komma samman och diskutera det politiska läget i enrum. Ni borde stängas in tillsammans. Mat kunde ni få, men ni borde inte släppas ut förrän ni kunde bli eniga om frågorna. Det är ynkligt att det skall behöva vara som det är i dag, då vi vela att utgången kommer att hänga på en eller två röster. Är det lyckligt för Sverige att frågorna skola läggas upp

Elskatteförordning.

på ett sådant sätt, att det hänger på en eller två röster åt vilket håll det hela skall gå? Vore det inte lyckligare om vår statsminister kallade ihop gubbarna och inte släppte dem förrän han finge en överenskommelse till stånd? Det är nog den enda vägen. Det gick på 1930-talet, i den oerhörda kris som då rådde; och de strider som förekommo på mötena den tiden voro inga leksaker de heller. Det gick att klara kriserna, och det skulle gå nu också.

Den här frågan borde återremitteras till regeringen, som skulle diskutera den med partiledarna i enrum, så att man finge fram en linje och partierna inte behövde räkna rösterna och fundera över om det saknas en röst eller om det blir en rösts övervikt. I första kammaren fattades det beslut med nio rösters övervikt, och i den här kammaren veta vi ju hur det kommer att gå. Det är inte tveklöst att det skall vara på det sättet.

Man ser ju vidare att den föreslagna tillfälliga bilskatten drabbar en viss grupp i samhället mycket hårt. Jag känner till lastbilägarnas yrke och vet att det är oerhört hårt. Att exempelvis lasta en bil full med ved är ett mycket tungt arbete, och likadant är det med andra slag av varor. Och lastbilägarnas inkomster ligga inte alls bland de högre utan snarare bland de lägsta inkomsterna i vårt land. Så kommer den här skatten som ett påbröd, och lastbilägarna äro ju inte en så stor grupp att de rå med att bevaka sina intressen på det sätt som de borde göra.

I vårt grannland Norge har man löst den svårighet, som man nu i vårt land vill lösa bland annat med en tillfällig bilskatt, genom att införa en omsättningsskatt. Den drabbar inte på samma orättvisa sätt som bilskatten, utan den drabbar i större utsträckning dem som ha litet mera gott om pengar. Kan man bara låta bli omsättningsskatt på livsmedel och arbetskläder och hålla sig till starkare och mera inkomstgivande skatteobjekt — maskiner och sådant för

industrier m. m. — så tror jag att omsättningsskattevägen skulle vara en bättre väg än att införa en skatt som direkt drabbar en viss grupp.

Jag kommer naturligtvis att rösta med herr Lundberg, som har begärt återremiss. Om det yrkandet blir avslaget, som jag förmodar att det blir, är min linje klar. Då måste jag rösta med utskottet. Men jag vill inte vara med om att utskottets betänkande skall anses vara en grund för en räntestegring. En sådan måste vi akta oss för, ty annars blir det en olycka för samhället; det skola vi komma ihåg sedan 1930-talet. Jag vet många som då hade växlar och skulder och som fingo betala upp till nio procent i ränta för dem. Den gången fick hela samhället stark känning av krisen. Man resonerade på det sättet, att när man skall övervinna en kris skall man gå ända ned i botten, så att folket skall känna att det är litet underkuvat. Men sådant går inte nu på 1950-talet. Jordbrukarna och arbetarna komma aldrig att gå med på sådana åtgärder, och om dessa åtgärder skulle genomföras skulle detta kanske komma att skapa ett underlag för en politisk åsikt som ingen av oss här skulle älska.

Jag skall inte säga något mer i denna fråga, men jag vill än en gång vädja till hans excellens herr statsministern, som är här i kammaren, att taga av sig boxhandskarna och diskutera frågorna, så att det inte behöver bli några politiska boxningar där ni veta utgången. Ni komma snart att kunna räkna till nio, och den ena gruppen kommer att få väja för den andra, men det är onödigt att föra en sådan politik i ett samhälle som vårt, som står på en så hög standard och som även politiskt borde stå på en litet högre standard än den där vi tyckas stå i dag.

Herr PETTERSSON i Dahl: Herr talman! Jag har endast begärt ordet för att fästa uppmärksamheten på en detaljfråga.

Elskatteförordning.

I sitt förmiddagsanförande nämnde finansministern, att den ökade utgiften för elektrisk energi för ett normalhushåll enligt socialstyrelsens utredning inte skulle utgöra mer än 2 kronor 78 öre. Det skulle vara synnerligen intressant att i detalj få taga del av denna utredning. Ty i så fall skulle denna normalfamilj inte ha större energiförbrukning än 278 kilowattimmar om året.

Jag kan berätta att en tjänsteman, som satt på läktaren och hörde finansministern nämna denna siffra, visade mig en räkning, varav framgick, att hans familjs förbrukning av elektrisk energi föregående år var 2 150 kilowattimmar. Nu hade han kanske litet större våning än normalfamiljen — han hade fem rum och kök — men han hade ingen elektrisk spis, ingen oljeeldning. Hans energiförbrukning var alltså inte större än en vanlig familjs. Under sådana förhållanden är det alldeles ofattbart hur herr Henriksson kan säga, att den föreslagna höjningen endast kan utgöra en bråkdel av en procent av kostnaden för denna energi. Nu är kostnaden naturligtvis beroende av med vilket energipris man räknar. Priset på elektrisk energi kan i detta land variera mellan 3 öre per kilowattimme och 2 kronor och däröver. Är energipriset högre än 2 kronor kan jag hålla med herr Henriksson om att då kan höjningen stanna vid en tiodels procent, ja den blir kanske inte ens en hundradels procent. Det riktigaste är nog, att det som regel blir 10 procents fördyring. Det kommer man inte ifrån.

Nu är det så olyckligt — om inte kammaren vet det bör det komma till kammarens protokoll — att det enligt elkraftsutredningen har konstaterat i detta land finns inte mindre än 11 000 olika energitaxor. Då kan man förstå vilket virrvarr det egentligen råder på detta område. Nu ha ju alla krafter spänns för att få litet reda i detta virrvarr och även för att åstadkomma litet billigare energitaxor, så att den

elektriska energien kan komma till ökad användning.

Jag har här i min hand en redogörelse från Sörmlands elektriska centralförening, som enligt 1949 års bokslut redovisar en energiåtgång av 48 851 240 kilowattimmar. En förhöjning av ett öre per kilowattimme skulle alltså betyda 488 512 kronor 40 öre. Är det någon som tror att detta är en bagatellsumma? Samtidigt redovisar denna förening i samband med sitt bokslut, att underhållet av ledningar, förstärkningsarbeten o. d. äro eftersatta på grund av brist på likvida medel, materialbrist och delvis arbetskraftsbrist o. s. v.

Men det är nu inte bara fråga om en höjning av energipriset genom denna elskatt. Dessutom har statens priskontrollnämnd medgivit, att kraftbolagen få höja sitt energipris med 15 procent. Om riksdagen bifaller det föreliggande förslaget blir det alltså en fördyring med 10 procent genom skatten, vartill kommer en fördyring av 15 procent genom den ökade kostnaden för energiframställningen. Sammanlagt blir det alltså en prishöjning av 25 procent. Det är inga bagateller vare sig för hushållen eller industrien eller vilken förbrukare som helst.

Det är vidare en sak, som aldrig redovisats i denna debatt, nämligen det netto som denna skatt skulle inbringa för staten. Även statens utgifter ökas ju genom den föreslagna skattehöjningen. Statens järnvägar t. ex. drivas nu till huvudsaklig del med elektrisk energi — det ha vi alla varit med om att besluta — och energiavgiften för statens järnvägar lär uppgå till omkring 26 miljoner kronor om året. 10 procent därav blir 2,6 miljoner kronor. Detta belopp skall alltså dragas ifrån den inkomst som staten får genom skatten. Sedan ha vi Norrbottens järnverk, som lever ett mycket tynande liv och som riksdagen får satsa pengar på ideligen. Med driftens nuvarande omfattning skulle elskatten förorsaka en merutgift på

Förordning om tillfällig automobils katt.

200 000 kronor. Blir järnverket utvidgat ökas också kostnaden för elektrisk kraft. Många sådana exempel skulle kunna nämnas. Jag skulle tro, herr talman — och det är detta som jag har velat framhålla — att om nettointäkten av denna elskatt skulle redovisas, så skulle det inte bli dessa 45 miljoner för innevarande år respektive 70 miljoner för ett annat år som man har räknat med, utan beloppen finge nog reduceras till ungefär hälften. Och då kan det ifrågasättas, huruvida det är mödan värt att införa en sådan skatt och om det inte vore klokare att avslå förslaget.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde till en början propositioner beträffande det under överläggningen framställda yrkandet om ärendets återförvisning till utskottet för ny behandling, nämligen dels på bifall till berörda yrkande dels och på avslag därå; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Lundberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren avslår yrkandet, att bevillningsutskottets betänkande nr 40 skall återremitteras till utskottet för ny behandling, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit återremissyrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren avslagit yrkandet om återremiss.

Härefter gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels och på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Olsson i Gävle begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat företogs. Därvid avgavos 113 ja och 106 nej.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 2.

Förordning om tillfällig automobils katt.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om tillfällig automobils katt, jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 16 mars 1951 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 144, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föresla-

git riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om tillfällig automobils katt.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle en tillfällig automobils katt uttagas på personbilar, tyngre motorcyklar, lastbilar och bussar ävensom släpvagnar. Skattesatserna skulle enligt förslaget bli desamma som för den ordinarie automobils katten.

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, i vilka yrkats avslag å propositionen, nämligen

I: 450 av herrar *Ohlon, Andrén* och *Gränebo*, likalydande med II: 582 av herrar *Hjalmarson, Hedlund* i Rådomb och *Ohlin*;

I: 449 av herrar *Ola Persson* och *Helmer Persson*;

II: 501 av herr *Lundberg*;

II: 581 av herr *Hagberg* i Luleå m. fl.; samt

II: 511 av herrar *Pettersson* i Ersbacken och *Vigelsbo*.

Vidare hade i anledning av propositionen väckts motionen II: 514 av herr *Hall*, vari hemställts, att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 144,

1) antaga i motionen framlagt förslag till förordning om tilläggsskatt å bensin;

2) besluta, att för bensin, som den 1 juli 1951 klockan 6 fm. funnes i riket, skulle till staten erläggas skatt enligt i motionen angivna grunder samt be- myndiga Kungl. Maj:t att utfärda förordning i ämnet i huvudsaklig överens- stämmelse med den lydelse, som åter- funnes i Svensk författningssamling 1948 nr 82; samt

3) antaga i motionen framlagt förslag till förordning om tilläggsskatt å vissa för drivande av automobil använda brännoljor.

Förordning om tillfällig automobils katt.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte — med bifall till de likalydande motionerna I: 450 av herrar *Ohlon, Andrén* och *Gränebo* samt II: 582 av herrar *Hjalmarson, Hedlund* i Rådomb och *Ohlin* — avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 144; samt

B) att följande motioner, nämligen motionen I: 449 av herrar *Ola Persson* och *Helmer Persson*,

motionen II: 501 av herr *Lundberg*, motionen II: 511 av herrar *Pettersson* i Ersbacken och *Vigelsbo*, i vad densamma avsåg propositionen nr 144,

motionen II: 514 av herr *Hall*, samt motionen II: 581 av herr *Hagberg* i Luleå m. fl.,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Olsson* i Gävle, *Sjödahl, Heüman, Ramberg, Einar Eriksson, Rune Johansson, Björklund, Orgård, Nilsson* i Kristinehamn och *Brandt*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen måtte, med förklara- rande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 144 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om tillfällig automobils katt med den ändring, att 6 § skulle erhålla annan, av reservanterna angiven lydelse;

B) att följande motioner, nämligen de likalydande motionerna I: 450 av herrar *Ohlon, Andrén* och *Gränebo* samt II: 582 av herrar *Hjalmarson, Hedlund* i Rådomb och *Ohlin*,

motionen I: 449 av herrar *Ola Persson* och *Helmer Persson*,

motionen II: 501 av herr *Lundberg*, motionen II: 511 av herrar *Petters-*

Förordning om tillfällig automobils katt.

son i Ersbacken och Vigelsbo, i vad densamma avsåge propositionen nr 144, motionen II: 514 av herr Hall, samt motionen II: 581 av herr Hagberg i Luleå m. fl.,

måtte av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr KRISTENSSON i Osby: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Med hänvisning till vad som här förut i dag har yttrats i debatten hemställer jag om bifall till reservationen.

Herr HALL: Herr talman! Jag hemställer om bifall till motionen II: 514.

Herr LUNDBERG: Herr talman! Med hänvisning till det anförande jag höll vid behandlingen av föregående ärende ber jag att få yrka återremiss av förevarande betänkande till bevillningsutskottet.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde till en början propositioner beträffande det under överläggningen framställda yrkandet om återremiss av ärendet till utskottet för ny behandling, nämligen dels på bifall till nämnda yrkande dels ock på avslag därå; och beslöt kammaren avslå berörda yrkande.

Härefter gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; samt 3:o) bifall till motionen II: 514 av herr Hall; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Olsson i Gävle begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestäm-

mande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen åskade likväl herr Hall votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 41 antager den vid betänkandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit bifall till motionen II: 514 av herr Hall.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren till kontraposition i huvudvoteringen antagit bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 41, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda

Höjning av vissa postavgifter.

voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 113 ja och 106 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 3.**Höjning av vissa postavgifter.**

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa postavgifter, jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 16 mars 1951 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 153, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att besluta, att befodringsavgifterna för brev, brevkort, affärshandlingar, paket, postanvisningar, utbetalningskort i postgiro- rörelsen, utgivarkorsband, postabonnerade tidningar och tidningsbilagor samt avgifterna för postförskott, rekommendation och assurans skulle utgå med belopp och från tidpunkter, som av föredragande departementschefen vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t förordats.

Till utskottet hade överlämnats sju i anledning av propositionen väckta motioner.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte — med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 153 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas — i anledning av de likalydande motionerna

I: 453 av herr Holmbäck m. fl. och II: 584 av herr Hedlund i Rådom m. fl., bifalla Kungl. Maj:ts förslag med den ändring, att befodringsavgifterna för utgivarkorsband och postabonnerade tidningar skulle utgå med belopp som utskottet angivit;

B) att följande motioner, nämligen de likalydande motionerna I: 451 av herr Ohlon m. fl. och II: 583 av herr Ohlin m. fl.,

de likalydande motionerna I: 452 av herrar Wehtje och Cassel samt II: 586 av herr Hagberg i Malmö m. fl., samt motionen II: 585 av herr Karlsson i Stuvsta,

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

I) av herrar *Petrén, Wehtje, Ebbe Ohlsson, Sandberg, Kristensson* i Osby, *Hagberg* i Malmö och *Persson* i Svensk- köp, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen måtte — med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 153 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas — i anledning av de likalydande motionerna I: 451 av herr Ohlon m. fl. och II: 583 av herr Ohlin m. fl., de likalydande motionerna I: 452 av herrar Wehtje och Cassel samt II: 586 av herr Hagberg i Malmö m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 453 av herr Holmbäck m. fl. och II: 584 av herr Hedlund i Rådom m. fl. bifalla Kungl. Maj:ts förslag med den ändring, att befodringsavgifterna för brev, brevkort, affärshandlingar, utgivarkorsband och postabonnerade tidningar skulle utgå med av reservanterna angivna belopp;

B) att motionen II: 585 av herr Karlsson i Stuvsta måtte, i den mån motionen icke kunde anses besvarad genom vad reservanterna anfört och

Normer för taxering av skogsfastighet.

hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd;

II) av herr Nilsson i Kristinehamn, utan angivet yrkande.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr HAGBERG i Malmö: Herr talman! Jag hemställer om bifall till den av herr Petrén m. fl. avgivna reservationen.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Jag ber att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den av herr Petrén m. fl. vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Petrén m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat

verkställdes. Därvid avgåvos 132 ja och 86 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 4.

Normer för taxering av skogsfastighet.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 19 januari 1951 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 39, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379); samt

3) förordning med instruktion för värdering av skogsmark och växande skog vid taxering av fastighet (skogsvärderingsinstruktion).

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 324 av herr *Mannerskantz m. fl.* och II: 434 av herr *Hæggblom m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att dels avslå propositionen nr 39 med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen m. m., dels uttala, att nu gällande regler för värdering av skogsmark och växande skog vid allmän fastighetstaxering borde, efter överarbetning, tillämpas även vid nästkommande taxering, dels ock i skrivelse till

Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte, med beaktande av de i motionerna anförda synpunkterna, låta företa en skyndsam överarbetning av nämnda regler;

2) de likalydande motionerna I: 325 av herr *Gränebo m. fl.* och II: 435 av herr *Hedlund* i Rådomb. fl., vari hemställts, att riksdagen dels med avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 39 måtte uttala, att den hittills gällande metoden för beräkning av värdet av skogsmark och växande skog vid fastighetstaxeringar måtte, med de förbättringar av metoden som vore möjliga att genomföra, tillämpas även vid nästkommande fastighetstaxering, dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om ytterligare överarbetning och provtaxeringar enligt den i propositionen nr 39 föreslagna nya metoden för beräkning av värdet av skogsmark och växande skog, så att metodens användbarhet vid fastighetstaxeringar kunde utrönas, dels i övrigt beakta vad som i motionerna anförts;

3) de likalydande motionerna I: 326 av herr *Spetz m. fl.* och II: 436 av herr *Widén m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 39; samt

4) de likalydande motionerna I: 327 av herr *Hjalmar Nilsson* och II: 437 av herr *Nilsson* i Svalöv, vari hemställts »att riksdagen ville avslå propositionen nr 39 eller, om detta ej kan bifallas, att riksdagen ville besluta sådan ändring i propositionens taxeringsregler, att dels rotkubikmeterns värde grundas på årsserien 1945—1949, dels avdraget för allmänna omkostnader höjes och dels värderingsgrunderna för den ädla lövskogen modifieras, så att de bättre motsvara denna skogsskötsels särskilda art».

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 39 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas,

Normer för taxering av skogsfastighet.

1) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379); samt

3) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning med instruktion för värdering av skogsmark och växande skog vid taxering av fastighet (skogsvärderingsinstruktion) med viss ändring beträffande bestämmelserna om ikraftträdandet; ävensom

B) att följande motioner, nämligen de likalydande motionerna I: 324 av herr *Mannerskantz m. fl.* och II: 434 av herr *Hæggbloom m. fl.*,

de likalydande motionerna I: 325 av herr *Gränebo m. fl.* och II: 435 av herr *Hedlund* i Rådomb. fl.,

de likalydande motionerna I: 326 av herr *Spetz m. fl.* och II: 436 av herr *Widén m. fl.*, samt

de likalydande motionerna I: 327 av herr *Hjalmar Nilsson* och II: 437 av herr *Nilsson* i Svalöv

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anført och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrarna *Velander, Niklasson, Wehtje, Werner, Spetz, Sandberg, Jonsson* i Skedsbygd, *Persson* i Svensköp, *Gunnarsson* och *Nilsson* i Svalöv, vilka hemställt att riksdagen måtte — i anledning av de likalydande motionerna I: 324 (av herr *Mannerskantz m. fl.*) och II: 434 (av herr *Hæggbloom m. fl.*), de likalydande motionerna I: 325 (av herr *Gränebo m. fl.*) och II: 435 (av herr *Hedlund* i Rådomb. fl.), de likalydande motionerna I: 326 (av herr *Spetz m. fl.*) och II: 436 (av herr *Widén m. fl.*) samt de likalydande motionerna I: 327 (av herr *Hjalmar Nilsson*) och II: 437 (av herr *Nilsson* i Svalöv) — avslå Kungl. Maj:ts

Normer för taxering av skogsfastighet.

förevarande proposition nr 39 samt för sin del antaga i reservationen framlagda förslag till

1) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) förordning med instruktion för värdering av skogsmark och växande skog vid taxering av fastighet (skogsvärderingsinstruktion).

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Kammaren har under hela dagen debatterat skattefrågor. Den fråga som nu föreligger är ju också en skattefråga, fastän den inte så intimt berör stora grupper av vårt folk som de nyss behandlade skattefrågorna. Den nu föreslagna ordningen när det gäller beskattningen av växande skog och skogsmark är ju ingen nyhet för dem som sysslat med det här problemet. Redan 1944 framlade dåvarande finansministern Wigforss ett förslag till nya grunder för uppskattning av skog. Förslaget var föremål för ingående debatt i utskottet, men utskottet stannade den gången vid att avslå den kungliga propositionen. Utskottet skrev därvid, att utskottet förväntade att vid en kommande taxering man skulle hunnit så långt med de nödvändiga förarbetena, att metoden i fråga skulle kunna användas vid en kommande fastighets-taxering.

I kammaren tillät jag mig vid detta tillfälle att säga, att jag drog i tvivelsmål om man ens vid nästkommande taxering skulle äga den ingående kännedom om våra skogars tillstånd, bestånd och sortiment, att man skulle kunna på grundval härav gå in för att genomföra den nya metoden.

Emellertid har denna metod under tiden omarbetats i ett visst avseende och dessutom använts vid ett fåtal provtaxeringar. Departementschefen har redovisat resultaten av dessa prov-

taxeringar i propositionen, och det är ett mycket intressant studium att se hur dessa ha utfallit, men man måste göra klart för sig att dessa uppskattningar grunda sig på en mera ingående kännedom och ett besök på vederbörande område, där man varit i tillfälle att personligen bilda sig en uppfattning om skogsbeståndet och dess fördelning på olika sortiment och grovleksklasser.

Den gamla metod, enligt vilken vi utfört fastighetstaxeringarna vid de senaste taxeringstillfällena, har grundat sig på att man har sökt uppskatta den relativa skogstillgången. Jag medger — och det gör säkert var och en som något deltagit i detta arbete — att våra berednings- och taxeringsnämnder stodo inför mycket stora svårigheter särskilt när man skulle börja tillämpa den nya metoden. Jag avslöjar nog ingen hemlighet, om jag säger att man i kanske 98—99 fall på 100 så att säga fick börja i galen ända. I stället för att börja med att beräkna skogsbeståndet och på grundval av detta komma fram till vad vederbörande skogsfastighet i taxeringshänseende var värd, fick man använda sig av jämförelsetal från sådana fastigheter, som man kände bättre till och där man redan företagit taxeringar samt med utgångspunkt därifrån göra en värdering av vad den aktuella skogsfastigheten var värd. Man fick resonera sig fram till huruvida den relativa skogstillgången på den fastighet, som man sysslade med, var större eller mindre än den fastighets, som låg bredvid och som man förut hade taxerat.

Jag medger, att detta var ett ganska besvärligt arbete. Men våra taxeringsnämnder ha undan för undan skaffat sig en allt bättre kännedom om skogsbeståndet som helhet. Jag vågar därför påstå, att såvitt jag känner till — undantag finnas naturligtvis — ha taxeringsnämnderna, när de verkligen ha gått in för att göra det bästa möj-

Normer för taxering av skogsfastighet.

liga med den gamla metoden, kommit fram till relativt goda och rättvisande resultat. Därmed menar jag, att jämförelsetalen med andra, näraliggande fastigheter ha varit rättvisande. Att sedan taxeringsnivån, särskilt under de senaste åren, har kommit att ligga lägre än vad den verkliga avkastningen skulle berättiga till är förklarligt med den prisstegring och den inflatoriska utveckling, som inte minst på detta område ha gjort sig gällande.

Den metod som framlades 1944 var utarbetad av domänverket, som så att säga stod fadder till densamma. Man ansåg nog också i domänverket att den skulle kunna tillämpas. Efter de smärre justeringar som sedan dess ha vidtagits har departementschefen i en i år framlagd proposition, nr 39, föreslagit, att skogstaxeringen skall ske enligt denna nya metod. Jag skall inte här alltför mycket ingå på detaljerna i denna fråga, och jag tror att jag gör mina kammarkamrater en tjänst, om jag inte fördjupar mig i siffermaterialet. Frågan är av sådan natur att jag vågar påstå, att de flesta av kammarens ledamöter knappast ha anledning att sätta sig in i verkningarna av vare sig den gamla eller den nya metoden. Jag skall därför inte heller göra några jämförelser.

Den gamla metoden innebar, som jag förut sade, att man försökte bilda sig en uppfattning om en fastighets relativa skogstillgång. Redan detta begrepp, relativ skogstillgång, är ju ganska svävande, men i avsaknad av något bättre fick man nöja sig med detta. Och jag vågar som sagt påstå, att man med relativt få undantag alltid har nått ganska bra resultat med den metoden.

Den nya metoden däremot grundar sig på en mera ingående uppskattning av skogsbeståndet, inte bara beståndet i sin helhet utan också av de olika trädslagen och grovlekklasserna var för sig. Redan detta är ett ganska stort problem. Man frågar sig hur en taxe-

ringsnämnd, som inte har sett den skog det är fråga om, t. ex. skall kunna bedöma hur många procent av fastighetens barrskogsinnehav som mäter mindre än 15 cm i diameter i brösthöjd, hur många procent som består av sortiment mellan 15 och 25 cm och hur många procent som håller över 30 cm i diameter i brösthöjd. Men därtill kommer, att man också skall skilja ifrån den procentuella andelen av lövskog, som i sin tur också skall uppdelas i tvenne olika sortiment, nämligen över och under 20 cm. I vissa trakter av vårt land, framför allt i södra Sverige, har man också ädel lövskog, t. ex. ek, lind, bok och andra trädslag. Det beståndet skall också uppskattas särskilt.

När denna proposition framlades tog jag ett exemplar i handen och gick ut i min egen skog, som, det skall jag gärna erkänna, är ganska svår att uppskatta. Den består nämligen delvis av gammal hagmark, som jag försöker förvandla till skogsmark. Skogen befinner sig därför i många olika utvecklingsstadier. Jag fann då, att om jag skulle kunna nå en rättvis uppskattning av min egen skog, där jag dock har gått och gallrat och utfört annat arbete och därför känner till snart sagt varje träd och buske, skulle jag behöva dela upp skogen i inte mindre än ett 30-tal olika parceller, vilka var för sig skulle uppskattas och bestämmas till kubikmassaprocent barrskog och lövskog, och, där sådant förekom, även ädel lövskog. Sedan skulle som sagt sortimenten delas upp i olika grovlekklasser.

När jag kom till detta resultat för min egen skogs vidkommande, stod det ganska klart för mig, att vi sakna det tekniska underlag vi absolut behöva för att kunna använda den nya metoden. Inom parentes vill jag dock säga, att om man känner till de faktorer, som metoden grundar sig på, d. v. s. skogsbeståndets sortiment och dimensioner, så anser jag att den nya taxeringsmetoden ger ett mera rättvisande resultat

Normer för taxering av skogsfastighet.

än den gamla. Känner man till beståndet så väl, att man har detsamma uppräknat och klassificerat, så träffar man ju huvudet på spiken precis. Men om man inte känner till den skog som skall taxeras utan skall börja gissa hur många kubikmeter av olika trädslag och hur många kubikmeter av olika sortiment av varje trädslag som skogen innehåller och sedan räkna sig fram till ett värde, då kommer man i de allra flesta fall att gå bet på uppgiften.

Man vill kanske tillvita oss reservanter att vi ha framlagt vårt förslag om att tills vidare bibehålla det gamla systemet därför, att vi icke vilja vara med om en sådan uppjustering av värdena, som blir följden av den nya metoden. Vi ha därför i reservationen använt oss av samma siffror som i den kungliga propositionen och i utskottets förslag, när det gäller värdebestämningar. Teoretiskt böra vi därför också komma fram till samma resultat.

Jag skulle vilja se den kammarledamot, som i egenskap av medlem av en taxeringsnämnd skulle sitta och uppskatta en skog, som han aldrig sett, och bestämma den skogens olika faktorer!

»Men», säger man nu, »vi ha ju i alla fall tillgång till de skogliga tjänstemännen. De ha ju en uppfattning om skogsbeståndet och de olika sortimenten o. s. v.» Nej, tyvärr är så inte fallet. Inom det skogsvårdsstyrelseområde jag tillhör, och som omfattar 5 000—6 000 skogsfastigheter, ha vi fem eller sex stycken fastigheter, i vilka man har gjort en verklig uppskattning av skogsbeståndet, grundad på undersökningar av skogsvårdsstyrelsens tjänstemän. Jag har vid flera tillfällen talat med några av dessa tjänstemän, och jag får säga att meningarna äro ganska delade bland dem. Jag talade just under den gångna veckan med tvenne jägmästare om denna sak. Den ene av dem förklarade, att den nya metoden nog kunde vara av värde, men den andre sade, att

han bestämt ville avråda från att tillämpa den, därför att man inte visste vad man kunde komma till för resultat. Han sade också, att det ju inte finns någon praktisk möjlighet — teoretiska möjligheter finnas — att börja i motsatt ända mot den vanliga, d. v. s. att först bestämma värdet på fastighetens skog och sedan plocka in de olika faktorerna, ty då visste man inte alls vart man kom.

Under den fortsatta diskussionen visade det sig att den jägmästare, som förordade den nya metoden, grundade sin uppfattning på uppskattningar, som han gjort för jordbruksnämndens räkning. Han hade gått igenom varje skogsskifte — det var smärre skogsskiften — det var fråga om — och för värderingen av dem företagit uppräknningar och uppskattningar. Det är klart, att om man går den vägen, så kommer man, som jag förut sade, till ganska bra resultat. Men våra skogstjänstemän äga icke den ingående kännedom om skogarna, som är en nödvändig förutsättning för att man skall kunna tillämpa den nya metoden.

Arbetet enligt denna metod skulle i ganska stor utsträckning komma att falla på våra lägre skogsvårdstjänstemän, d. v. s. de som arbeta med stämplingar o. d. ute på fältet och som därför ha en viss erfarenhet av de flesta skogsbestånden. Men Sveriges länsskogvaktareförbund avstyrker enhälligt den nya metoden. Förbundet säger — jag citerar ur propositionen — »att den föreslagna metoden icke vore så utformad att den borde komma till användning. Under de gångna fastighetstaxeringarna hade det stundom visat sig förenat med vissa svårigheter för den skogssakkunnige att finna önskvärd resonans för sina förslag hos vederbörande nämnder. Förhållandet torde framför allt få tillskrivas den omständigheten, att nämnderna icke ägt de grundläggande kunskaperna rörande den tillämpade taxeringsmetoden och sålunda

Normer för taxering av skogsfastighet.

icke helt besuttit de förutsättningar, som erfordrats för taxeringsarbetet. En taxeringsmetod som i ännu högre grad än tidigare nödvändiggjorde skoglig fackkunskap eller mera ingående studier rörande de mer eller mindre invecklade och vetenskapliga utredningar och beräkningar, som låge till grund för metoden, torde därför icke kunna anses särskilt lämplig.»

Det egendomliga är att även domänverket, vilket som sagt ursprungligen stod fadder till den föreslagna metoden, nu avstyrker tillämpningen av densamma. Bland de avstyrkande instanserna befinner sig dock Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, som i propositionen refereras: »Även om riksförbundet väl förstode de sakkunnigas inriktning mot en så god differentiering av värdena som möjligt, kunde det likväl ifrågasättas, om denna långt drivna avläsning i tabellverk med ledning av många gånger rena gissningar kunde ingiva förtroende för metoden vid dess användning i det praktiska taxeringsförfarandet och hos de skattskyldiga.»

Svenska skogsvårdsföreningen, som ju också bör vara sakkunnig på området, avstyrker förslaget under framhållande att den föreslagna värderingsmetoden till sina grunder allttjämt syntes vara alltför invecklad. Den vore sammankopplad med så många överväganden och långtgående schabloniseringar, att man icke finge en klar uppfattning om konsekvenserna av metodens tillämpning. Den gällande metoden hade blivit väl inkörd i det praktiska taxeringsarbetet och obestriddigt lämnat allt bättre resultat.

Sveriges lantbruksförbund, som ju också i viss mån bör representera skogskunskapen, har lika bestämt avstyrkt förslaget. Jag skulle kunna räkna upp den ena avstyrkande instansen efter den andra, men jag skall avstå från att göra det vid denna sena timma.

De siffror vi reserverar vilja införa när det gäller att komma fram till det

slutliga taxeringsresultatet överensstämmer med siffrorna i den kungliga propositionen när det gäller såväl förräntningsprocenten som omkostnadsavdraget, även om omkostnaderna kanske ha stigit ännu mer än realvärdet på skogen och man därför skulle anse något högre omkostnadsavdrag berättigat.

När det gäller den period bakåt i tiden, som skall ligga till grund för värderingen, så ha vi följt det förslag, som utskottsmajoriteten har stannat för, nämligen medeltalet för åren 1945—1949, även om vi hade helst önskat att man hade haft ett jämförelsetal, som omfattade flera år. Det är nämligen klart, att om vi här, som fallet var förra gången, hade haft ett medeltal från 10 år tillbaka, så kunde vi komma fram till jämnare och säkrare resultat. Även på den punkten ha vi dock backat och följt utskottet. Vi ha inte velat frammana några nya faktorer, som kunnat användas som vapen emot oss, och som kunnat föranleda någon att säga: »Detta ha ni gjort för att få ett lägre taxeringsvärde.» För oss står det klart, att vilket årsmedeltal man än väljer, måste ändå taxeringsvärdet på skog och skogsmark höjas avsevärt. Detta är fallet särskilt i södra Sverige, där man genom riksskogstaxeringen har konstaterat att såväl boniteten som skogsbestånden äro större än vad man förut ansett. Detta kommer också att återverka på markvärdet, så att det kommer att höjas.

Herr talman! Utan att vid denna sena timma ingå på några detaljer har jag ändå velat framlägga de synpunkter, som jag har på denna fråga, och jag skall sluta med att säga, att jag inte kommer att åtaga mig ledamotskap av någon taxeringsnämnd. Jag skulle absolut inte vilja sitta med i en sådan nämnd och var ansvarig för tillämpningen av en metod, som i praktiken inte går att tillämpa, därför att vi sakna de förutsättningar, som äro nödvändiga för denna tillämpning. Komma vi så långt

Normer för taxering av skogsfastighet.

en gång att vi ha våra skogar uppskattade — jag hoppas att vi skola komma dit — och sedan ha avverkningsstatistik undan för undan och ha boniteten fastslagen sådan den verkligen är, så kan man på den vägen nå resultat, då har man kännedom om skogarna och uttagen mellan de olika taxeringarna och kan med någorlunda säkerhet bestämman det verkliga värdet.

Jag skulle dessutom vilja säga — det är en olägenhet som kanske i viss mån vidfläder båda metoderna — att åsättande av alltför höga värden på skogsbestånd, som äro ganska stora, kan komma att medföra, att dessa skogsbestånd skäras ned och bringas ned till en ur skattesympunkt lämpligare nivå. Det är ju så att man får betala skatt på skogen och för marken under den tid som skogen växer. Har man dessutom haft kostnader för kulturåtgärder för att åstadkomma föryngring är det en kapitalutgift, som följer med hela tiden. Vidare får man betala skatt, när man avverkar skogen. Det är enligt min mening även fara värt att man, om man taxerar upp våra ungsogsbestånd alltför hårt, kan tvinga skogsägare att — för att slippa betala fastighetsskatten utan att ha täckning för densamma i inkomsterna — avverka vad som ur tillväxtsynpunkt lämpligen borde stå kvar, även om skogsägarna därigenom röra sig på gränsen för det tillåtna. Jag tror emellertid att det beror på tillämpningen av båda metoderna hur man handlar i detta avseende. Den konjunktur, som vi nu genomleva på området, kommer ju inte att påverka resultatet denna gång, och det vore väl oriktigt, om så skulle ske. Jag har i varje fall den övertygelsen att denna konjunktur är någonting övergående, att vi nog komma att få vara med om en helt annan prissättning på skogens produkter.

Herr talman! Det är med anförande av dessa två synpunkter som jag här ber att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! När riksdagen 1944 hade att ta ställning till en kungl. proposition avseende samma ämne som det vi nu behandla anfördes det ifrån bevillningsutskottets sida, att riksskogstaxeringen omfattade en så liten del av landet, att man inte vågade ge sig in på att använda den nya metoden. Man avböjde således 1944 att anta den taxeringsmetod som Kungl. Maj:t då föreslog. Man bibehöll den gamla metoden. Men vad som är intressant, herr talman, är den motivering som utskottet presterade 1944, när det yttrade sig om den nya metoden.

Jag har här bevillningsutskottets utlåtande från behandlingen 1944. Där framhölls följande: »Vid sitt övervägande av de i den nu föreliggande propositionen framlagda förslagen har utskottet för egen del funnit goda skäl tala för att den föreslagna nya metoden för värdering av skogsmark och växande skog i flera hänseenden är att föredraga framför den nuvarande metoden.» Utskottet sade vidare, att den nya metoden ur principiell synpunkt vore att föredraga framför den gamla metoden, och det som gjorde att man hemställde, att Kungl. Maj:t skulle ompröva den föreslagna nya metoden var huvudsakligen, att riksskogstaxeringen inte var tillräckligt omfattande för att den skulle kunna läggas som tjänlig grundval för det fortsatta arbetet. Man stannade således för att fortsätta på den gamla vägen och begärde ett överarbetat förslag.

Det förslaget föreligger nu, och om man beflitar sig om att läsa vad bevillningsutskottet sade 1944 och läser den kungl. propositionen sådan den föreligger i år, så tror jag inte att man skall kunna komma till mer än ett enda resultat, nämligen att den proposition, som här föreligger, mycket väl överensstämmer med de synpunkter som

bevillningsutskottet anlade på denna sak 1944. Förslaget sådant det nu föreligger är således beställt. Men nu sju år efter det man uttalade sig om detta förslag, så återkommer man med precis samma motivering som 1944.

Det har under debatten i utskottet — herr Jonsson i Skedsbygd var inne på samma sak under sitt anförande här i kväll — sagts, att den nya metoden är bättre än den gamla, men man har inte tillräckligt material att lägga till grund, så att man kan använda den nya metoden vid årets taxering. Det har i utskottsdebatterna framhållits, att man inte har några hushållsplaner och att beskattningsnämnderna inte skulle kunna behärska den nya metoden. Därför har man velat avstå från denna metods användning. Ehuru provtaxeringsnämnderna, som sysslat med detta praktiskt, ha uttalat en helt annan mening i saken än reservanterna här göra sig till tolk för, så ha vi ändå i utskottet sagt, att det är en praktisk synpunkt, och när det gäller strid om praktiska synpunkter så skall man försöka möta varandra på halva vägen och se, om det är möjligt att komma till ett resultat.

Jag tillät mig, herr talman, med hänsyn till den kritik som hade framförts från motionärerna och reservanterna att söka mig fram till en kompromisslösning, som skulle innebära, att efter som vi voro överens om att den nya metoden var bättre än den gamla, så skulle vi anta förslaget om den nya metoden men besluta, att den nya metoden icke skulle användas förrän den nästkommande taxeringsperioden. Man skulle vid årets taxering använda den gamla metoden för att undanrycka alla de praktiska invändningar som skulle kunna göras i detta avseende. Jag tänkte mig, herr talman, att om man nu uppskattade övergången till den nya metoden, så skulle man vara villig att reflektera på en sådan kompromiss, som jag vet hade varit möjlig att genomföra, därest man hade samtyckt från reservanternas sida. Man avböjde emel-

Normer för taxering av skogsfastighet.
lertid detta; man ansåg sig inte kunna reflektera på detsamma.

Jag kan, herr talman, inte komma till något annat resultat än att anledningen till att man gjorde det var, att det låg andra skäl bakom, som man vid den förberedande diskussionen i utskottet egentligen inte ville komma fram med. Men, herr talman, i reservationen komma dessa skäl fram. Där talas inte om att den nya metoden har företräden, utan där säges, att reservanterna funnit, att den nya metoden motverkar en sund skogspolitik i detta land. Jag måste säga, att när jag, som har deltagit i utskottsdebatten, läste reservationen blev jag förvånad över den förflyttning i sitt ställningstagande som reservanterna vidtagit, när de utformade sin reservation.

Hade reservanterna redan 1944 sagt, att man inte ville vara med om en övergång till den nya metoden, därför att den motverkade en sund skogspolitik, så hade ju allt det arbete som pågått på detta område under sju år kunnat inbesparas. Det är ju då bortkastat arbete utan något som helst ändamål. Jag kan, herr talman, inte komma till annat resultat än att när man sysslar med dessa ting så går det inte an att flytta positionerna på det sättet. Antingen måste man säga, att man inte vill veta av den nya metoden, och då skall den föras ur debatten; då skall man lägga arbetet på att bygga upp och förbättra, såsom man här säger, den gamla metoden, eller också skall man genomföra den nya metoden. Men vi skola inte fortsätta med detta spegelfabrikeri och säga, att den nya metoden är bättre än den gamla metoden, den ger bättre resultat, klarare utslag i taxeringsarbetet o. s. v., men vi äro inte beredda att använda denna metod annat än kanske en gång i framtiden. Jag kan ju vitsorda, att reservanterna ha gjort allt för att i sin gamla metod plocka in alla de fördelar som den nya metoden ger. Jag skall inte yttra mig om det. Jag tror inte att man, om man t. o. m. läg-

Normer för taxering av skogsfastighet.

ger till de 25 procenten i detta avseende, kommer fram till ett sådant taxeringsresultat som är riktigt.

Vad som i detta sammanhang framför allt är av betydelse är, att man kan komma till ett beslut i detta ärende. Första kammaren har fattat beslut. Den sak vi här behandla är av kommunal-lags natur, och båda kamrarna måste således komma till ett samstämmigt beslut. Jag kan inte finna någon som helst möjlighet till sammanjämkning mellan utskottslinjen och reservantlinjen. Det skulle således innebära, att man inte hade några möjligheter annat än att helt och hållet återfalla på den gamla metoden utan några förändringar, om kamrarna här stanna i olika beslut.

Jag skall inte längre uppehålla tiden, herr talman. Det kommer väl att talas mycket, antar jag, i denna sak av dem, som äro mera sakkunniga i fråga om skog än vad jag är. Jag skulle emellertid vilja ställa den maningen till kammarens ledamöter att de böra göra klart för sig vilka möjligheter det kan finnas till en sammanjämkning, därest kamrarna stanna i olika beslut. Som jag redan sagt föreligger, såvitt jag kan se, inga som helst möjligheter till en sammanjämkning, och det skulle väl vara ett beklagligt resultat av den långvariga behandlingen av detta ärende. När jag, herr talman, haft att som ledamot av utskottet ta ställning till de här föreliggande yrkandena, har jag inte kunnat komma till annat resultat än det bevillningsutskottet här föreslår. Utskottet har i överensstämmelse med en motion flyttat fram tidsintervallen så att 1950 har uteslutits, och när man har gjort det, kan man ju inte säga, att man har tagit med den tid, då priser-na ha varit mest i höjden, och ändå har utskottet bibehållit 25-procentsavdraget.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr JANSSON i Aspeboda: Herr talman! Det föreliggande förslaget har väckt mycket stort intresse hos samtliga de människor som haft tillfälle att ta del i taxeringsarbetet vid de senaste taxeringarna. När jag under fjolåret erhöi de sakkunnigas betänkande och försökte att sätta mig in i detsamma så gott som det är möjligt för den som inte har högre skoglig utbildning stötte jag på en hel del svårigheter. Genom det siffermaterial som redovisas har man emellertid kunnat bevisa, att beredningsnämnderna och taxeringsnämnderna ställas inför svårigheter av stora mått, när de skola försöka åstadkomma en fastighetstaxering, som är sådan, att man kan säga, att man har nått det mål, som man vill nå, nämligen att i enlighet med vad som påbjudes i en av de första paragraferna i lagen åsätta fastigheterna ett värde, som närmar sig det pris, som en förståndig köpare skulle vilja ge för fastigheten i fråga.

I Kopparbergs län hade vi vid det senaste tillfället — jag har varit med tre, fyra omgångar — att rätta oss efter riksskogstaxeringens siffror. Inför länsstyrelsen hölls ett förberedande sammanträde, där vi informerades om vilka linjer vi skulle följa och vilka resultat vi skulle försöka uppnå. Det finns ju större och mindre taxeringsdistrikt, och ju mindre ett taxeringsdistrikt är desto större förutsättningar finns det för vederbörande skogstjänstemän — det är ju så gott som uteslutande läns-skogsvaktare som hjälpa till att bedöma de olika faktorer, till vilka hänsyn skall tagas för att bestämma det belopp, som skall upptagas som fastighetens skogsvärde. I den beredningsnämnd jag tillhörde lyckades vi komma till precis vad riksskogstaxeringen angivit. Jag vill inte påstå, att det uteslutande berodde på skicklighet, utan det var nog en liten smula tur också som spelade in. Men när jag ser på hur vi arbetat under de gångna åren och tänker mig en taxering enligt den nya

metoden, så måste jag säga, att jag med den kännedom jag har om hithörande spörsmål storligen fruktar, att vi inte skulle kunna fylla de krav, som man måste ställa på såväl beredningsnämnden som taxeringsnämnden.

Vidare får jag säga, att jag nästan är litet smått förvånad över exempelvis 62 §, vars 2 mom. första mening lyder: »Vid beredningsnämndens första sammanträde skall ordföranden, innan taxeringsarbetet tager sin början, avgiva noggrann redogörelse ej mindre rörande de enhetsvärden, som föreslagits vid det i 59 § 1 mom. omnämnda sammanträdet, samt de värderingsgrunder i övrigt, som å detta sammanträde ansetts böra inom distriktet tillämpas, än även rörande samtliga de köp av jordbruksfastighet inom distriktet, som förekommit under tiden efter senaste allmänna fastighetstaxering, samt de slutsatser beträffande fastigheternas allmänna saluvärde i orten, som enligt ordförandens mening kunna dragas av de vid dessa köp tillämpade priser.»

Därigenom ha vi alltså möjligheter att få uppgifter från domsagorna och på annat sätt. Så långt går det bra. Men man tillägger: »Finnas inom distriktet fastigheter med skog, bör i redogörelsen tillika lämnas upplysning rörande det virkesförråd, som i medeltal per hektar finnes inom länet eller vederbörlig del därav, och dess fördelning på trädslagsklasser och förrådsgrupper samt, i förekommande fall, trädslag ävensom rörande innehållet i övrigt av de lokala skogstaxeringsanvisningarna.» Den som blir vald till ordförande i en beredningsnämnd och redan dessförinnan är så skicklig, att han kan yttra sig om mängden av trädslag inom sitt taxeringsdistrikt, måste verkligen vara en ovanligt kunnig man. Länsskogsvaktarna ha inte någon möjlighet att göra det. Ett länsskogsvaktardistrikt omfattar ju flera kommuner och det finns hundratals fastigheter

Normer för taxering av skogsfastighet.

inom varje kommun. Varje fastighet kan, åtminstone i vissa delar av landet, äga skogar på ett flertal närmare eller längre bort belägna ställen. Att få fram sådana siffror, som skulle kunna vara till ledning för den nya metoden, anser jag ligger utanför möjligheternas gräns, om man inte först på ort och ställe har gjort en preliminär uppskattning genom en linjeräkning eller på annat sätt.

Hur skall man då, när det nödvändiga siffermaterialet inte finns, kunna på förhand bestämma de faktorer, med vilkas hjälp man skall räkna ut skogens taxeringsvärde? Jag befarar på mycket starka grunder, att den nya metoden kommer att medföra ökat arbete för beredningsnämnderna och att dessa för att komma till något resultat få räkna baklänges, d. v. s. få räkna fram faktorerna för vederbörande fastighet ur det taxeringsvärde, som nämnden möjligen kan tänkas åsätta denna. Jag kan inte inse, att det skulle kunna gå till på annat sätt. Ingen är ju allvetande i fråga om skogar, och det råder oerhört skiftande förhållanden inom olika områden. Det måste bli en skönsbedömning, och jag fruktar att denna med alla de nya faktorer man här måste räkna med kommer att leda till trassel och onödigt arbete.

Departementschefen säger på s. 128 i propositionen att »den fråga som behandlas i detta avsnitt är mycket betydelsefull. Virkesförrådets uppskattning måste nämligen i huvudsak överlämnas åt beskattningsnämnderna och man kan säga att den nya metoden står eller faller med huru nämnderna kunna gå i land härmed.» Det är alldeles riktigt. Till frågan om den nya metoden skulle vara bättre eller sämre än den gamla skulle jag vilja säga, att om man kan få de nödvändiga beräkningsgrunderna skulle man kanske kunna komma fram till ett säkrare resultat, men så länge det inte är klart, om man vid varje femårsperiods utgång kom-

Normer för taxering av skogsfastighet.

mer att få dessa faktorer att räkna med har jag svårt att förstå, att den nya metoden skulle ge bättre resultat än den gamla.

Även efter den gamla metoden har man måst gå skönmässigt till väga, eftersom man inte kan hålla på alltför länge med fastighetstaxeringen. Med ledning av den lokalkännenom, som nämndens ledamöter i regel äga, och med stöd av länsskogvaktarnas uppgifter har man kunnat få fram ett tal, som har angivit boniteten å ena och den relativa skogstillgången å andra sidan. När vi då ha fått fram de tre nödvändiga faktorerna — priset får man ju genom en medeltalsberäkning — ha vi försökt åstadkomma en taxering, som varit så rättvis som möjligt de olika fastigheterna emellan. En av de ömmaste punkterna här är nämligen att man måste få en sådan taxering, att inte en fastighetsägare kan säga att hans fastighet taxerats för högt och en annans för lågt. Det är något av det allra svåraste i fastighetstaxeringen, och man har måst lägga ned mycket arbete på det och noggrant pröva sig fram från fall till fall.

Med den erfarenhet jag har vågar jag inte tillstyrka antagandet av det nya lagförslaget. Jag skulle inte vara rädd för att försöka sätta mig in i det och lära mig det, ty det finns inte något mer intressant än att lära sig att bedöma en skogs förväntnings- och föräntningsvärde. Det är något, som alla skogsägare äro synnerligen intresserade av. Med våra nuvarande resurser och möjligheter att skaffa nödvändiga uppgifter har jag emellertid inte vågat tillstyrka, att den nya metoden införes. Jag tror att vi kunna undvara den; professor Thor Jonssons metod, som nu har prövats i så många år, kan, om den användes på rätt sätt av taxerings- och beredningsnämnder, ge ett mycket gott resultat. Det beror ju till syvende og sidst på dessa, vilken metod man än använder, om taxeringen skall bli riktig.

Jag vet, att det råder olika uppfattningar om detta, men jag har velat redogöra för den erfarenhet jag har kunnat tillägna mig i mitt praktiska arbete med fastighetstaxering. Tar jag fel må det förlåtas mig.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr JONSSON i Skedsbygd (kort gemäle): Herr talman! Jag vill bara säga ett par ord till utskottets värderade ordförande. Han sade, att utskottet år 1944 ansåg att metoden inte borde användas därför att man ännu inte visste något om riksskogstaxeringens resultat. Denna ger emellertid endast i stora drag siffrorna över beståndet inom ett större område, och man får inte någon ledning därav när det gäller att bestämma skogstillgången på en enskild fastighet. Jag kunde år 1944 inte påverka utskottets skrivning; denna bestämdes av andra. Jag fick inte reservera mig, men jag förbehöll mig rätten att säga min mening i kammaren, vilket jag också gjorde. Det var då jag sade det som jag förut har citerat.

Om utskottet år 1944 gick längre än man skulle ha gjort, är det inte ett skäl för att man i dag skall upprepa samma sak. Har man gjort en dumhet, finns det ju inte någon anledning att göra den en gång till.

Herr Olsson i Gävle sade, att man nu använder samma motiv som då och säger att det inte finns material. Vad jag påpekade år 1944 var just, att man saknade material för att kunna utföra taxeringen. Det är huvudsakligen enda anledningen till mitt motstånd mot denna taxeringsmetod. Ordföranden talade också om kompromisslösning. Ja, men om man är övertygad om att metoden inte kunde användas år 1944 och inte kan användas år 1951 och om man inte har några garantier för att den kan användas år 1956 eller 1957, vill i varje fall inte jag gärna vara med

Normer för taxering av skogsfastighet.

om att fatta ett beslut, som binder riksdagen sex eller sju år framåt.

Utskottets ordförande sade, att det måste finnas andra skäl. Han talade om att reservanterna skrivit, att den nya metoden motverkar en sund skogspolitik. Men vi ha i reservationen endast citerat vad flera remissmyndigheter ha sagt, och jag skall be att få läsa upp en del därav. Det sägs där: »En av de mest angelägna uppgifterna i svenskt skogsvårdsarbete är sålunda att åvåga-bringra en bättre bestockning av våra skogar. Det är att beklaga, att strävandena i sådant syfte komma att försvåras vid ett genomförande av metoden i fråga, vilken på sitt sätt diskriminerar välbestockade och virkesrika skogar samt fastigheter med övervägande tillväxande yngre skog, vilken bör sparas för framtiden. Detta produktions-tekniskt betänkliga förhållande har jämväl påtalats i ett flertal remissyttranden. Däri påvisas sålunda, att riksskogstaxeringsmaterialet, varpå metoden bygger, genomsnittligt omsluter virkesfattiga och utglesnade skogar, vilka på grund härav uppvisa en tämligen hög relativ tillväxt. Om metoden så uppbyggd tillämpas på fullslutna och virkesrika bestånd, erhålles kalkylmässigt en högre värdeavkastning än den verkliga.»

Detta var, herr talman, endast en liten del av vad vi ha citerat av remissmyndigheternas yttranden.

Herr ORGÅRD: Herr talman! Jag har närmast begärt ordet för att något kommentera reservanternas yttrande, men jag nödgas av vad herr Jonsson i Skedsbygd sagt och även av andra orsaker också komplettera vad utskottets ordförande sagt om behandlingen av ärendet i år och tidigare.

Herr Jonsson i Skedsbygd sade, att han år 1944 inte fick reservera sig. Jag förstår inte, vad som hindrade honom att i likhet med herr Velander anförna en reservation. Faktum är, att utskot-

tet då i princip var enigt trots den Velanderska reservationen. Detta uttryckte herr Velander nu i första kammaren och även i det anförande, varmed han år 1944 inledde debatten. Han sade, att utskottet och riksdagen härmed uttalade sin principiella anslutning till huvudgrunderna för den nya metoden. Frågan ägnades då en mycket mera ingående behandling än i år. Vi voro alla ganska betänksamma, då vi ställdes inför denna nya metod år 1944. Det tillkallades sakkunniga från olika skogsvetenskapliga institutioner, vilka uttalade sig både för och emot den nya metoden. Vi kommo emellertid till sist till det resultat, som utskottets ordförande nyss omnämnde, nämligen en principiell anslutning till den nya metoden, även om på grund av vissa skäl, som här anförts tidigare, att riksskogstaxeringen ej vore avslutad och att taxeringsnämnderna och skogsmyndigheterna hade så mycket att göra o. s. v., det ansågs skäligt att vänta med metodens genomförande till en kommande taxering.

I fråga om behandlingen av frågan vid årets riksdag vill jag säga, att det i början av den debatt, som ägde rum i utskottet, föreföll som om frågan skulle behandlas efter ungefär samma linje som år 1944, d. v. s. man ville inte rent principiellt underkänna metoden, men på grund av att det förelåg svårigheter vid dess genomförande i praktiken med hänsyn till taxeringsnämndernas arbetsbörda, ansåg man sig ej beredd att genomföra den. När vi funno, att utskottets borgerliga ledamöter slöto upp omkring den linjen, ansågo vi att en fråga som denna inte borde avgöras genom lottning eller med en majoritet på några få röster utan man borde försöka få till stånd en kompromiss. Utskottets ordförande och jag arbetade livligt för att åstadkomma en sådan, men något hände som medförde att vi fingo blankt avslag på våra framställningar. Jag blev förvånad över denna inställning hos utskottets

Normer för taxering av skogsfastighet.

ledamöter, men ännu mer förvånad blev jag när jag fick se innehållet i den till utskottets betänkande fogade reservationen, där synpunkter, som inte alls kommit fram under debatten, framfördes. Reservationen ställer sig helt negativ, när det gäller den nya metoden. Där anföres inte bara förut nämnda praktiska skäl, utan metoden fördömes i princip. Om andra kammaren fattar beslut i enlighet med reservanternas yrkande, faller frågan om den nya metoden helt under bordet och kan knappast framföras igen under överskådlig tid.

Det förefaller mig som om detta skulle innebära, att frågan skjutes tillbaka till det läge, i vilket den befann sig år 1941, då den för första gången togs upp till prövning. Domänstyrelsen fick då i uppdrag att försöka förbättra den gamla metoden men kom till det resultatet, att de svagheter som vidlådde denna voro så allvarliga, att man måste avstå från försöket. Domänstyrelsen föreslog i stället att man skulle införa en helt ny metod. Allt arbete sedan dess är nu bortkastat, och man återvänder till den utgångspunkt, där domänstyrelsen fann att det behövdes en helt ny grund.

Det är egendomligt, att inte någon av de föregående talarna har brytt sig om att ens kommentera reservanternas yttrande som de själva undertecknat. Dessa anföra som förnämsta skäl, att så många sakkunniga myndigheter ha yttrat sig avstyrkande över förslaget. Man fäster sig särskilt vid domänstyrelsens sedan år 1944 helt ändrade inställning, som tydligen anses som ett efterföljansvärt exempel för riksdagen. Det är nog emellertid inte alldeles riktigt att, såsom reservanternas göra, anföra domänstyrelsens ändrade ställningstagande som ett motiv för den fullständigt negativa inställning, som genomgående präglar reservanternas eget yttrande. Det förefaller mig som om reservanternas hade — och det gäl-

ler också beträffande yttranden av andra institutioner och myndigheter — ganska ensidigt citerat domänstyrelsens yttrande och hårdragit uttalandena i en viss riktning. Domänstyrelsen avstyrker visserligen den nya metodens genomförande, men tillägger »för närvarande», och i fortsättningen av sitt yttrande kommer domänstyrelsen, liksom en del andra myndigheter, med förslag till förbättring av metoden. Man anser således att frågan skall tagas upp till förnyad undersökning. Detta kan ju inte direkt åberopas som ett stöd för reservanternas yrkande, vilket innebär ett sådant principiellt avståndstagande från den nya metoden, att den skulle helt och hållet avföras från dagordningen.

Vidare vill jag framhålla, att de yttranden av olika institutioner, som reservanternas anföra som stöd för sin ståndpunkt, uppvägas av andra yttranden av sakkunniga instanser, bl. a. av olika länsstyrelser, som på nära håll ha kunnat följa provtaxeringarna, och av — något som för mig varit ganska avgörande — de taxeringsnämnder, som verkligen ha försökt att tillämpa metoden i praktiken.

Det är kanske inte så märkvärdigt, att representanterna för skogsvetenskapen äro kritiska mot den föreslagna metoden. Om vi skulle vänta med att genomföra en ny metod på det område som det här gäller, till dess skogsvetenskapen vore enig, skulle vi nog inte över huvud taget komma till något resultat. Och om man även beträffande den gamla metoden använder samma sätt att argumentera som skett rörande den nya, så finner man att det är många flera representanter för skogsvetenskapen, som ha anfört att den gamla metoden inte alls utgör någon lämplig grund att bygga på, inte ens om den blir förbättrad.

Det är självklart att de vetenskapliga institutionerna på skogsforskningens område vända sig emot den starka

Normer för taxering av skogsfastighet.

schablonisering, som varit nödvändig för att metoden skall vara praktiskt användbar. Det går inte att förena å ena sidan kravet på exakthet och differentiering och å andra sidan kravet på att metoden skall vara enkel att tillämpa i praktiken. Som ett exempel vill jag nämna, att skogsforskningsinstitutet har föreslagit att åldersbedömningen skulle tagas med vid bestämmandet av faktorerna. Från taxeringsnämndernas sida har invänts, att metoden då skulle bli mycket svårare, ja, nästan omöjlig att tillämpa i praktiken. Det har därför måst träffas en kompromiss mellan dessa båda ståndpunkter.

Reservanternas huvudargument för ett avslag är, såsom herr Jonsson i Skedsbygd här nyss anfört, att den nya metoden skulle komma att motverka en sund skogspolitik samt strävandena till en bättre skogsvård och höjd avkastning av landets skogar. Detta är ju en mycket grav anklagelse mot den nya metoden. Det har under diskussionerna både i bevillningsutskottet och på andra håll sagts, att det är svårt för oss lekmän att ge oss in på de rent skogsvetenskapliga spørsmål som det här gäller, och man förundrar sig därför verkligen över att reservanterna äro så tvärsäkra när det gäller att fälla ett så generellt omdöme om den nya metoden som de sålunda ha gjort.

Reservanterna säga, att de grunda detta omdöme på det förhållandet att »riksskogstaxeringsmaterialet, varpå metoden bygger, genomsnittligt omsluter virkesfattiga och utglesnade skogar, vilka på grund härav uppvisa en tämligen hög relativ tillväxt. Om metoden så uppbyggd tillämpas på fullslutna och virkesrika bestånd, erhålles kalkylmässigt en högre värdeavkastning än den verkliga.» Hela reservanternas resonemang står och faller alltså med den satsen, att en gles skog har relativt högre tillväxt än en rikt bestockad och mera fullsluten skog. Reservanterna äro tvärsäkra på att den satsen håller.

Jag vill för min del inte yttra mig med någon tvärsäkerhet på den punkten. Jag har, när jag lyssnat till diskussioner mellan praktiskt verksamma skogsmän, kunnat konstatera, att man där ingalunda är enig i vilken grad en god skogsskötsel kräver mer eller mindre slutna skogsbestånd, utan att det råder mycket delade meningar på den punkten. Jag tror att detsamma gäller dem, som teoretiskt syssla med dessa saker. Jag hänvisar till vad de sakkunniga sagt i sitt yttrande, och det har också under resonemang med ledamöter av skogsforskningsinstitutet upplysts mig, att man ännu inte är färdig med sitt ställningstagande i berörda avseende. Vad man för närvarande kan säga är, att det är alldeles riktigt att den relativa skogstillgången stiger i skogsbestånd med glesare slutenhet, men vid värderingen motverkas detta av det inflytande som ett konstant markvärde medför.

Jag har här en tabell som åskådliggör detta. Det har gjorts en undersökning, varvid skogen uppdelats i fyra olika grupper med hänsyn till slutenhet — grupperna omfatta områden som nästan äro kalmark upp till skogar med full slutenhet. Härav framgår att när det gäller grov skog är relativtalet för de två grupperna med den högsta slutenheten 100, medan det är 112 för den därefter följande gruppen och 133 för marker med glesa bestånd. Skillnaden är alltså inte större än att den såsom jag nyss sade kan motverkas av att markvärdet är konstant.

Jag ställer mig också frågande, när reservanterna på ett ställe säga att enligt den nya metoden kommer uppsparingen av äldre, grov skog med rik slutenhet att bli övervärderad, men på ett annat ställe framhålla att detsamma också kommer att bli fallet med unga växande skogar. Jag har i mitt stilla sinne undrat, om den nya metoden verkligen är så felaktig, att den kan slå fel åt två motsatta håll, och jag skulle vilja

Normer för taxering av skogsfastighet.

fråga reservanterna, hur de förklara det hela.

Reservanternas resonemang bygger på att riksskogstaxeringen skulle ge för höga resultat. Det är ju en sak som kan diskuteras. Reservanterna stödja sig härvidlag på sakkunniga. Jag har här i min hand ett betänkande angående grunderna för ersättning för intrång av kraftledning å skogsmark, avgivet av sakkunniga som haft till uppgift att för vattenfallsstyrelsens räkning taxera de skogar, för vilka ersättning skall lämnas vid framdragande av kraftledning. Såsom framgår av namnen på ledamöterna har denna utredning varit sammansatt av mycket sakkunniga personer. Den har nämligen bestått av jägmästaren i vattenfallsstyrelsen J. A. Hedén, numera professorn vid skogsforskningsinstitutet A. E. Hagberg, verkställande direktören i Sveriges Skogsägareföreningars Riksförbund Nils Herlitz, numera rektorn vid skogshögskolan Th. Streyffert och f. d. vattenrättsdomaren N. H. Quennerstedt. Till vilket resultat har denna utredning kommit? Jo, den anser att man kan använda riksskogstaxeringens resultat som grundval för ersättning men att riksskogstaxeringen har givit för *låga värden*.

Denna sakkunskap har således kommit till resultat, som fullständigt strida mot det resonemang, varpå reservanterna i en väsentlig punkt bygga hela sin anmärkning mot utskottsbetänkandet.

Med dessa utgångspunkter kan man väl i stället draga den slutsatsen, att ett användande av riksskogstaxeringens medeltal ger till resultat, att väl bestockad, grov skog, där kvalitetsvirke kan uttagas och där enligt den nya metoden vi bara skola räkna med timmervärdet, kommer att premieras och icke alls övervärderas. Likadant kan man säga om väl skötta ungsogar.

Jag skall inte gå in på vad reservanterna ha sagt om svårigheterna att praktiskt tillämpa den nya metoden, utan jag vill därvidlag bara hänvisa till de

uttalanden som gjorts av de provtaxeringsnämnder, som i praktiken tillämpat metoden. De allra flesta säga ju, att metoden är enkel att tillämpa och ger en större känsla av trygghet liksom också en bättre differentiering mellan olika fastigheter o. s. v.

Det allra märkligaste är emellertid det resultat, vartill reservanterna ha kommit, när de föreslå att den gamla metoden skall förbättras och att det skall uppdragas åt Kungl. Maj:t att med stöd av yttranden av domänstyrelsen, skogsforskningsinstitutet och skogsstyrelsen utarbeta förslag till sådana förbättringar. Jag vill i detta sammanhang också anmärka på reservanternas vårdlösa sätt, när det gäller att åberopa uttalanden av olika myndigheter. I ett stycke mot slutet av reservationen säger man, att statens skogsforskningsinstitut, domänstyrelsen och skogsstyrelsen i sina yttranden »räknat med att kunna förbättra den nu gällande metoden och därvid särskilt åstadkomma ett bättre underlag för bestämmande av den relativa skogstillgången». Det kan icke vara riktigt att i detta sammanhang åberopa även skogsforskningsinstitutet. Om jag rätt har fattat institutets i propositionen återgivna yttrande, så är det en förbättring av den nya metoden och icke den äldre metoden som institutet föreslår. Institutet har den uppfattningen, att den gamla metoden representerar ett steg bakåt, under det att den nya metoden ger en säkrare grund för förbättringar.

Jag skall nöja mig med dessa randanmärkingar till reservanternas yttrande. Reservanternas uttalande om att skogsvärdena skulle kunna bli för höga behöver jag kanske inte upptaga till diskussion, då ju reservanterna och utskottet äro eniga när det gäller bestämmandet av de värden, som skola vara avgörande för taxeringens höjd.

Jag vill sluta med att säga, att båda metoderna nog ha sina svagheter, men att jag anser mig böra yrka bifall till

utskottets betänkande, framför allt därför att den nya metoden trots sina svagheter dock ger den principiellt riktiga grunden och därmed större möjligheter att efter vunna erfarenheter vidtaga de förbättringar som äro erforderliga.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Den skogsvårdslagstiftning, som vi ha här i landet, ålägger skogsägarna vissa skyldigheter när det gäller att sköta och avverka sin skog, och lagstiftningen syftar till att göra det svenska skogsbruket till ett uthålligt skogsbruk. Denna skogsvårdslagstiftningens ståndpunkt har fått konsekvenser när det gäller taxeringen av skogsmark och växande skog. Man har icke ansett det lämpligt att låta dessa fastighetsföremål taxeras efter det allmänna saluvärdet, d. v. s. efter vad en förståndig köpare skulle vilja ge för dem. Man vill nämligen, i enlighet med lagens mening, undvika att skogsbeståndet realiseras. Därför har sedan år 1921 beträffande dessa skogsfastigheter tillämpats den metoden, att taxeringen sker efter ett avkastningsvärde. Det är inte lätt att finna de rätta grunderna härför. Man skall ju kunna räkna ut både avkastningen och dess värde. Det gäller då att taga hänsyn till både hur avverkningen kommer att ske och till skogens olika egenskaper, och man skall vidare kapitalisera avkastningen. Det är uppenbart att varje metod, som försöker realisera detta program, måste vara svår att utforma och att tillämpa.

Såsom jag nyss nämnde, har den nu tillämpade metoden använts ända sedan år 1921. Nu har man emellertid plötsligt kommit underfund med att metoden är så bra — den är reservanternas kelgris, skulle jag vilja säga. Jag har själv en viss anledning att känna mig stolt däröver. Jag är nämligen den ende nu levande av de fem, som ut-

Normer för taxering av skogsfastighet.

gjorde den kungl. kommitté, vilken åren 1920—21 utarbetade metoden. Jag skulle alltså kunna ha skäl att hålla på densamma, eftersom jag har del i dess tillkomst och bör ha vissa faderskänslor för den.

Jag har också varit mycket betänksam om huruvida jag skulle till riksdagen lägga fram förslag om den nya metoden eller icke. Att jag ändå har gjort det har berott på att den nu tillämpade metoden icke ger goda resultat och icke kan göra det. Det är mycket riktigt att denna metod teoretiskt är lätt att fatta. Man bestämmer först vad marken kan ge i tillväxt per år och hektar. Man tar sedan reda på det genomsnittliga virkespriset för en viss period samt multiplicerar dessa två faktorer med varandra och får på det sättet värdet på en årsavkastning. Från denna årsavkastning drar man sedan de allmänna omkostnaderna och får en nettoavkastning. Därefter bestämmer man en kapitaliseringsprocent, efter vilken man kapitaliserar denna nettoavkastning. Det värde man då får fram är värdet på en idealskog, som är normalt slutet och innehåller träd i alla åldrar och dimensioner. En sådan skog finns emellertid inte. Jag måste då taga reda på hur den verkliga skogen förhåller sig till denna idealskog. Jag kommer på så sätt fram till begreppet relativ skogstillgång. Detta är alltså förhållandet mellan idealskogen och den verkliga skogen.

Men, ärade kammarledamöter, vad är relativ skogstillgång? Det vet nästan ingen. I varje fall finnas inga stadgade meningar därom. Det är inte bara det att skogen skall vara normalt slutet och att den skall innehålla träd av alla olika åldrar. Det beror också på hur dimensionerna och åldrarna äro fördelade; det beror på vilken avverkningstakt jag tänker hålla för skogen. Allt detta är ett konglomerat av invecklade frågor, som vid det nuvarande systemet icke är utrett.

Normer för taxering av skogsfastighet.

Det är klart att det förhållandet, att man inte vet vad den relativa skogstillgången är och har svårt att komma underfund med hur man skall fastställa den, leder till en mycket ojämn taxering. Jag tror inte att någon som är bekant med taxeringsförhållandena vill bestrida, att det i en och samma socken kan råda en stor ojämnhet såtillvida, att fastigheter för vilka det finns uppskattningshandlingar äro betydligt högre taxerade än sådana fastigheter, för vilka det inte finns uppskattningshandlingar. Så är i varje fall förhållandet i min kommun, och personer ha talat om liknande förhållanden på andra håll. Vidare är det även mycket stora ojämnheter mellan de olika taxeringsdistrikten. Detta hänger samman med att det inte går att objektivt fastslå, vad som är relativ skogstillgång.

Mot den nu föreslagna metoden gör man den anmärkning, att den skulle bygga på schabloner. Det gör den också. De som säga det mena, att den nuvarande metoden innebär en individualtaxering. Ja, det kan hända att det är riktigt i den mån man inte tillämpar lagstiftningen. Följer man emellertid lagstiftningen vid taxeringen bygger den nuvarande metoden mera på schablon än den nya. Grundläggande för den relativa skogstillgången är normalförrådstabellen. Vad är den annat än en grov schablon för hela landet, differentierad endast efter tillväxtprocent och omloppstid. Detta är mera schablon än den nya metoden.

Vill man komma fram till ett system, där man har kvar taxeringen efter avkastningsvärdet och där man vill nå större jämnhet i taxeringen, då måste man upplösa den relativa skogstillgången i dess beståndsdelar, så att man vet av vilka faktorer man skall sammanställa denna relativa skogstillgång. Detta är, kan man säga, precis vad den nya metoden går ut på, men upphovsmännen ha kanske inte haft tillräckligt sinne för riksdagspsykologi. Jag är all-

deles övertygad om att den nya metoden skulle haft lättare att slå igenom här i kammaren, om utredningsmännen hade behållit den relativa skogstillgången och sedan upplöst den i olika funktioner på det sätt, som vi nu i verkligheten gjort. Motståndet hade då antagligen blivit mycket mindre än vad det nu är.

Det gäller således att finna en metod, som är mera differentierad än den nuvarande. Detta är det verkliga problemet. Differentieringen kan emellertid, som herr Orgård nyss nämnde, inte drivas hur långt som helst. Den måste hållas inom vissa gränser, ty annars blir metoden ohanterlig. Man måste då göra en kompromiss mellan differentiering och tillämpningsbarhet. Jag vill naturligtvis inte säga, att den nu föreslagna metoden är aldeles sista ordet, men den är väl ändå ett gott försök att finna en lösning på detta problem.

Jag har redan varit inne på talet om att den nya metoden är svår att förstå, och det vill jag inte bestrida. Jag tyckte detsamma när jag började sätta mig in i den. Jag kan emellertid gott säga att jag blev omvänd, när jag delgavs ett utlåtande från en provtaxeringsnämnd i Värmland. Denna förklarade nämligen att det gick bra att taxera efter den nya metoden. När man frågade taxeringsmännen om metoden var svår att förstå så svarade de, att detta gjorde ingenting, ty de förstodo inte den gamla heller. Den nya var dock lätt att taxera efter.

Ärade kammarledamöter! Låt oss inte drivas till det perfektionsraseriet att vi tro, att vi måste förstå grunden till allting, som vi tillämpa. Det kunna vi aldrig göra. Personligen vet jag, att summan av kvadraten på kateterna är lika med kvadraten på hypotenusan. Jag kan till och med tillämpa satsen i en enkel andragradsekvation, men jag vet absolut inte varför summan av kvadraterna på kateterna är lika med kvadraten på hypotenusan. Jag har heller aldrig

Normer för taxering av skogsfastighet.

behövt veta det, och jag känner inte det minsta behov av att veta det. Jag tror inte heller att de som skola taxera skog i detta land behöva känna till den yttersta grunden till de tabeller, som de ha att tillämpa vid skogstaxeringen. Vi få inte heller inbilla oss att det ute i beredningsnämnderna går att tillämpa en taxering efter avkastningsvärdet med ledning av en djup vetenskaplig insikt hos beredningsnämndernas ledamöter. Detta är helt enkel omöjligt.

När jag här hörde herr Jansson i Aspeboda klaga över hur svår den nya metoden skulle bli att tillämpa i jämförelse med den gamla och när jag lyssnade på hans resonemang om sättet att tillämpa den gamla metoden, då kom jag till det resultatet, att herr Jansson i Aspeboda nog aldrig tillämpat den gamla metoden heller. Han har nog gått vid sidan om den. Det verkade som om herr Jansson i Aspeboda i vissa fall helt enkelt försöker taga reda på vad hemmanet är värt och försöker upplösa det i de båda olika beståndsdelarna jordbruk och skog. Han får sedan fram ett värde på skogen, och från detta värde räknar han sig fram till den relativa skogstillgången. Den relativa skogstillgången skulle man ju känna till för att kunna komma fram till ett avkastningsvärde. Herr Jansson i Aspeboda fastställer emellertid ett värde, och från detta värde kommer han fram till den relativa skogstillgången! Jag tror nog att det ofta går till på det sättet. Detta skall man emellertid inte kalla för gällande metod, ty en sådan taxering står i strid med gällande metod. Den leder nämligen inte fram till en utredning av avkastningsvärdet.

När herr Jansson i Skedsbygd här klagar över att det inte finns material att tillämpa för den nya metoden så får jag säga, att detta material i ännu högre grad saknas nu. För den metod, som nu skall börja tillämpas, blir det ett helt annat material för nämnden att arbeta med än det, som finns vid den nu-

varande metoden. Jag begriper upprigtigt sagt inte hur herr Jonsson i Skedsbygd bär sig åt när han skall komma fram till den relativa skogstillgången på en skog, som han måste upplösa i 20 olika sektioner. Jag tror inte att herr Jonsson i Skedsbygd gjort det någon gång. Jag vill därför säga att den argumentation, som här framförts emot den nya metoden, i väsentlig mån går vid sidan om problemet.

Man brukar också säga att den nya metoden är så besvärlig, ty har man inte några uppskattningshandlingar, då måste man gissa sig till en massa faktorer. Herr Jonsson i Skedsbygd sade att det går utmärkt att använda den nya metoden när man har uppskattningshandlingar. Ja, det är precis på samma sätt nu. Har inte beredningsnämnden ett material från skogssakkunniga, som talar om de olika taxeringsfaktorerna för ett hemman, då måste nämnden gå ut i skogen och gissa sig till den relativa skogstillgången. Men hur skall man kunna gissa sig till någonting som man inte vet vad det är? Efter den nya metoden blir det på samma sätt. Har man inte något material, som bedömer det enskilda hemmanet, då får man gå ut i skogen och gissa, men man vet då vad man skall gissa på. Man vet att det då gäller att bedöma hur många procent tall och hur många procent gran skogen består av. Man skall vidare bedöma hur stor procent av tallbeståndet som är över 15 cm, hur stor procent som är över 25 cm o. s. v. Det måtte väl i all rimlighets namn vara lättare att göra en sådan okulärbedömning när jag vet, vad jag skall bedöma, än när jag inte vet det.

Jag skulle för min del vilja säga att det nog är alldeles riktigt, som de hittills arbetande provtaxeringsnämnderna sagt, nämligen att denna metod icke är svårare att tillämpa än den gamla. Den måste ge bättre resultat än den gamla metoden, ty man har ett enhetligt material att gå efter. Det är dock alldeles

Normer för taxering av skogsfastighet.

klart, att de värden man får fram inte äro alldeles rättvisande för de enskilda skogarna. Detta kunna de dock aldrig bli så länge vi använda metoden att taxera efter avkastningsvärde i stället för saluvärde. Vi måste nämligen gå efter schabloner, och vi måste hålla oss inom ramen för dessa schabloner. Med den nya metoden blir det emellertid en betydligt bättre jämnhet än den, som vi få med den nu tillämpade metoden.

Jag vill för min del inte bortförklara den anmärkning man gör mot den nya metoden, att den kommer att ge ett relativt sett, för högt taxeringsvärde för vissa slag av skogar. Herr Orgård sade nyss att han inte vet om det är riktigt, som motståndarna till det nya systemet säger, nämligen att skogar, som äro väl bestockade och ha en stor procent grova träd, komma att bli för högt taxerade relativt sett. Jag vet inte heller om denna anmärkning är riktig. Men om den nu är riktig, kan jag då draga samma slutsatser som skogsvårdsmännen göra — det är ju framför allt de, som öva kritik mot den nya metoden. Deras slutsats är den, att om en väl bestockad och mogen skog får ett relativt sett högre taxeringsvärde än skog, som ligger närmare genomsnittet för riksskogstaxeringen, då skulle detta komma att medföra vådor för skogsvården. Varför det? Jo, därför att ägaren av en dylik skog inte skulle följa den avverkningsplan, som ligger bakom tabellerna. Han skulle finna intresse i att avverka i snabbare takt. Han skulle undvika att få sådana skogar, som äro väl bestockade och av en viss grovlek. Varför? Jo, för att slippa få en så hög skatt. Men kan det på en sådan skog bli en beskattning, som det är lönt att tala om? Fastighetsskatten är ju dock en garantiskatt, och den träder inte i tillämpning när den ordinarie inkomsten av skogen överstiger 5 procent av taxeringsvärdet. I våra dagar, när människorna lärt sig att sköta sina skogar på ett helt annat sätt än förr, när man har kontinuerliga gall-

ringar och när även ägaren till en liten skog kan sälja gagnvirke i små partier eftersom han har sin skogsägarförening att lita till, då inkomma också kontinuerliga inkomster. Garantiskatten behöver ytterligt sällan träda i funktion. Det kan visserligen inträffa under andra konjunkturer, men det inträffar inte nu när det gäller väl bestockade skogar med grov skog. Ur fastighetsbeskattningssynpunkt kan det således inte finnas något skäl för skogsägaren att tillämpa en nationalekonomiskt sett felaktig avverkningsplan.

Man skulle då kunna fråga sig, huruvida han kanske kan lockas till en för tidig avverkning av rädsla för förmögenhetsbeskattningen. Vid den förut nämnda typen av skog får han ju ett relativt sett högre taxeringsvärde och följaktligen något högre förmögenhetsskatt. Men hur skulle han kunna lockas till en för tidig avverkning? Om han avverkar skogen och sätter in pengarna på banken, så får han även där betala förmögenhetsskatt. Det är vidare så att dessa taxeringsvärden, som fastställas på grundvalen av en avkastningsuppbeskattning, aldrig nå upp till skogarnas fulla värde. Den som således har sin förmögenhet placerad i skog har en fördel framför andra förmögenhetsägare på så sätt, att han aldrig behöver deklarerera för förmögenhetens fulla värde. Realiserar han skogen och sätter in pengarna på banken, då drabbas kapitalet i sin helhet.

Jag menar därför att skogsvårdsmännen gjort ett felslut. De ha övervärderat beskattningens betydelse. Även om det skulle vara så, att den äldre och grövre skogen får ett relativt sett högre taxeringsvärde, så tror jag inte att detta får den verkan, som man vill göra gällande. En sak är alltid säker: även om taxeringsvärdet blir relativt högre för den bättre skogen, så blir det dock aldrig högre än det verkliga värdet, det kunna vi utan vidare utgå ifrån.

Jag menar således att vi få bedöma

denna sak på så sätt, att vi skola välja den metod, som ger den jämnaste taxeringen och får fastigheter av lika utseende att få ett så jämnt taxeringsvärde som möjligt. För min del är jag alldeles övertygad om att den nya metoden kommer att ge en större jämnhet än den gamla.

Jag vill understryka, att taxeringsvärdet inte beror på det system vi välja. Värdenivån kunna vi bestämma till samma höjd med båda systemen, ty värdenivån reglera vi med sådana faktorer som medelprisperioden och kapitaliseringsprocenten. I det förslag, som här föreligger från regeringens sida, äro dessa faktorer så beräknade, att de tillsammans med ett 25-procentigt krisavdrag skola leda till en rimlig höjning av skogstaxeringsvärdena. Nu gå reservanternas linje inte på denna linje, men de tala om att de tagit precis samma faktorer som regeringen föreslagit, och på så sätt skulle de komma till samma nivå som regeringen. Hur kunna reservanternas veta detta? Om man applicerar faktorer, som äro beräknade efter ett annat system, på det gamla systemet, vad har man då för garanti för en viss verkan av dessa faktorer? Man har ingen garanti.

Jag skulle vilja säga, att om reservanternas helt och hållet gått på det gamla systemet, då skulle reservanternas förslag ha lett till en skandal. Det hade lett till sänkta taxeringsvärden, och detta skulle i sin tur ha åstadkommit uppror bland alla de människor, som inte äga någon skog, ett uppror på grund av den orättvisa som skulle ske genom att skogen blev alldeles för lågt taxerad. Kan herr Jonsson i Skedsbygd säga mig vad det blir för värden efter reservanternas förslag? Nej, försök inte, det går helt enkelt inte! Ingen kan säga det.

Med detta vill jag inte ha sagt, att ett bifall till reservationen i och för sig skulle innebära för låga taxeringsvärden. Varför behöver förslaget inte

Normer för taxering av skogsfastighet.

leda till det? Jo, reservanternas göra här någonting mycket intressant. I den instruktion, som man vill att riksdagen skall besluta, skriver man in en fullmakt för Kungl. Maj:t att fastställa normalförrådstabeller. Nu är det i verkligheten så, att man med dessa tabeller kan reglera värdet. Reservanternas föreslå alltså att riksdagen skall lägga i regeringens hand att bestämma nivån för de kommande skogstaxeringsvärdena. Om riksdagen nu skulle gå på reservanternas linje får jag således skylla mig själv om värdena bli för låga. Det skall nämligen läggas i regeringens hand — under min föredragning — att bestämma hur höga taxeringsvärdena skola vara. Det är klart att jag är ytterligt tilltalad av det förtroende för mig, som reservanternas här visa. Jag går bara ibland och spekulerar över hur pass grundlagsenligt det kan vara. Det är dock riksdagen, som ensam utövar det svenska folkets beskattningsrätt! Med ett penndrag vilja reservanternas här delegera denna rätt till Kungl. Maj:t. Själva grunden för fastighetsbeskattningen av skog lägges ju faktiskt på detta sätt i regeringens hand.

I första kamraren sade man till mig, när jag kom med denna invändning, som inte är någon invändning i och för sig utan bara ett påpekande av fakta, att det var min skuld, eftersom jag inte givit reservanternas tid på sig att skapa en sådan tabell. Jag ber redan på förhand att få tillbakavisa den uppfattningen, ty propositionen kom på riksdagens bord den 12 februari. Det är mer än 2½ månader sedan, och reservanternas förutsätta, att om deras linje godtas av riksdagen, så skall Kungl. Maj:t låta göra den nya tabellen på en månad.

Men som sagt, mig gör det ingenting. Det är ju riksdagen som avhänder sig sin makt, och vill den det så har jag ju inte den ställningen, att jag är påskad till att försvara riksdagens fri- och rättigheter. Det har jag ju faktiskt i

Normer för taxering av skogsfastighet.

min statsrådsed lovat att jag skall göra, men jag kanske inte skall ta det så bokstavligt.

Innan jag slutar vill jag beröra en annan fråga i detta sammanhang. Nu har första kammaren med en betydande majoritet bifallit utskottets förslag. Om nu andra kammaren bifaller reservationen, komma stora svårigheter att uppstå när det gäller att komma till ett beslut, som utskottets ordförande redan påpekat. Jag bara fortsätter att fråga: Kan riksdagen låta det bli rent bord? Det är dock så, att riksdagen har beslutat att det skall ske en fastighets-taxering med början till hösten. För att den taxeringen skall kunna ske, måste riksdagen ena sig om en instruktion för taxeringen av skog. Det skulle väl ändå vara någonting mycket uppseendeväckande, om riksdagen nu skulle fatta beslut, som leder till att riksdagens beslut om en allmän fastighets-taxering icke skulle kunna genomföras.

Jag skulle vilja sluta med att säga, att i verkligheten är det så, att om man vill komma fram till en taxering av skogen efter avkastningens värde och en uppskattning, som leder till en något så när jämn taxering, då skall man ta det nya förslaget. Det är klart att det kommer att medföra ett merarbete för de centrala myndigheterna, eftersom det är så mycket mer material, som skall iordningställas för nämnderna. Det kanske också blir mer arbete för nämnderna, men det är möjligt — det veta vi — för nämnderna att tillämpa detta material. Det gör det lättare för dem att komma till en god uppskattning av fastigheternas värde, och det är en så stor fördel, att jag för min del inte kan finna annat än att det skulle vara rimligt, att andra kammaren också ställde sig bakom utskottets förslag.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr JONSSON i Skedsbygd (kort genmäle): Herr talman! Jag vill endast svara herr Orgård beträffande tillämpningen av den nya metoden, att det är just där vi stöta på svårigheterna. Statsrådet var också betänksam när han sade, att den gamla metoden gav felaktiga resultat. Ja, det gjorde den i vissa fall på grund av tillämpningen, men den gav dock bättre och bättre resultat för varje period den tillämpades. Jag vet inte om jag nu blivit gammal och konservativ, men jag för min del vill inte gärna ge mig in på något nytt och oprövat, när vi ha någonting som ännu duger och tjänstgör till belåtenhet.

Man sade i Värmland att man inte förstår den nya metoden, talade statsrådet om, men det spelar ingen roll, ty man förstod heller inte den gamla. Ja, men nog var det betydligt lättare att förstå och i varje fall tillämpa den gamla metoden.

Sedan säger statsrådet beträffande det exempel jag gav, att även om man skulle använda den gamla metoden måste man lösa upp den befintliga skogen, som jag skisserade, i ett tjugotal olika sektioner — jag sade t. o. m. ett trettiotal — och var för sig värdera dessa. Detta måste man alltså göra med den gamla metoden. Nåväl, men med den gamla metoden behövde jag inte fastställa de olika trädslagen och kubikinnehållet så noga, utan jag gjorde en mera schablonmässig beräkning än jag kan göra, om jag skall nå ett resultat med den nya metoden, som blir bättre än med den gamla.

Statsrådet säger också, att det måste vara en hjälp för taxeringsnämnden att få bestämma de olika grovlekklasserna. Ja, det är alldeles riktigt. Jag har sagt i mitt första anförande, att den nya metoden kommer att ge teoretiskt bättre resultat, om den kan tillämpas. Men känner man inte faktorerna, skall man gissa sig till dem, så har man större anledning att befara att man gissar fel när man skall gissa på ett stort an-

tal faktorer än när man gissar på ett fåtal sådana.

Jag sade, att vi ha försökt komma till ett resultat där vi nå ungefär samma taxeringsvärde som med den nya metoden. Ja, jag tror att om vi använda samma uppskattningssiffror, komma vi till ungefär samma resultat. Den nya metoden kan nämligen inte tillämpas i sina detaljer, utan man får i stort sett bygga på ungefär samma schabloner som man byggde den gamla på, åtminstone innan vi få vårt skogsbestånd bättre känt än vad det för närvarande är.

När Kungl. Maj:t skulle behöva en månad på sig för att göra dessa tabeller och inte hinner med det, var det väl inte heller möjligt för reservanterna att på några få dagar åstadkomma dessa tabeller. Därför ha vi ju föreslagit, att Kungl. Maj:t efter hörande av dessa förut nämnda myndigheter skulle få bestämma hur dessa hjälptabeller skulle se ut.

Sedan säger statsrådet, att uppräknade skogar i regel äro högre taxerade. Det är alldeles riktigt, därför att där känner man till beståndet och där kan man göra en faktisk värdering, som blir rättvisare. När vi kunna göra denna värdering av vårt skiftande skogsbestånd, som i många fall skiljer sig avsevärt från riksskogstaxeringen, i det ena fallet nedåt och i det andra fallet uppåt, när vi kunna komma till denna verkliga uppskattning av sortiment och grovlekklasser, först då kunna vi nå någorlunda goda resultat. Då säger statsrådet, att det är syftet med den nya metoden. Jag för min del har inte något annat syfte än att nå goda och i jämförelse med andra fastigheter någorlunda rättvisande resultat.

Herr JANSSON i Aspeboda (kort genmäle): Herr talman! Jag vet inte vad som gav finansministern anledning att tro, att vi kort och gott ha taxerat bak-

Normer för taxering av skogsfastighet.

länges. Alltså först bestämt priset och sedan bestämt faktorerna, så att de skulle stämma med priset. Vi ha gått till väga på det sättet, att innan vi ha åsatt fastigheterna något pris ha vi i den marginal, som finns på högra sidan av taxeringslängden, utsatt alla de tre faktorer, som vi ha haft att räkna med för hela distriktets skogsägare. Sedan har taxeringen börjat, och vi ha efter tabellerna slagit ut skogsvärdena. Jag kan glädja finansministern med att säga, att vårt distrikt var ett av de få, som lyckades så gott som skjuta prick på vad riksskogstaxeringen hade föreslagit oss att komma till. Det nådde vi så när som på en tiondels procent. Det var ett resultat, som kanske får tillskrivas en mycket skicklig skogsvaktare och kanske en lokalkännedom hos ledamöterna, som gjorde att vi fingo faktorerna att stämma så pass riktigt som de gjorde.

Jag sade nyss, att i och med att vi plocka fram allt flera faktorer, som skola tillämpas och ingå som ett led i taxeringen, befarar jag att det skulle kunna komma att gå på det sättet, helt naturligt förresten, att man hamnar i ett system, som jag vill kalla för en baklängesräkning för att nå ett resultat och dölja svårigheterna. Det är inte underligt för övrigt, när man vet vad som händer om man avviker ifrån gällande bestämmelser i kommunallagen vid val av beredningsnämnd och taxeringsnämnd. Om man då kanske plockar in duktigt taxeringsfolk och skogsfolk men — jag skall för all del inte säga något illa om något yrke — kanske uraktlåter att ta med en skraddare och en skomakare, så får man bakläxa från länsstyrelsen, ty alla yrkesgrupper skola vara representerade. Jag får nog säga, att först när dessa människor få se det uträknade priset på egendomen, först då börjar det bli möjligt för dessa mindre sakkunniga på skog och jord att kunna ta ställning till frågan i dess helhet. Det är så det har gått till.

Normer för taxering av skogsfastighet.

Man måste låta samtliga yrkesgrupper vara representerade i dessa nämnder. Jag har ingenting emot detta, det är riktigt. Men vi möta här något, som inger mig den största farhågan och som finansministern mycket riktigt kommer fram till, nämligen att vi komma att få så svårt att tillämpa den nya metoden. Finansministern sade ordagrant så här: »Har man ej material, får man gå ut i skogen och titta.» Om vi börja titta i dag, bli vi inte färdiga till den tid taxeringen skall vara färdig, när vi ha flera kvadratmil att gå igenom. Det kan vara tusentals skogslotter och hundratals hemman. Att göra det i teorien och inne på kontoret går nog, men det är i praktiken jag tror vi komma att köra fast.

Herr NILSSON i Svalöv: Herr talman! Redan när jag år 1944, inte som riksdagsman utan som lärare i jordbruks- och skogsekonomi, tog del av den proposition, nr 240, som då framlades och som upptog ett förslag till ny metod för taxering av skogsfastigheter, blev jag mycket skeptiskt inställd till den föreslagna nya metodens praktiska tillämpning. Denna min skeptiska inställning till den nya skogstaxeringsmetoden, framför allt dess praktiska tillämpning, har jag sedan bibehållit under alla de år, som jag efter metodens framläggande har sysslat med skogsekonomi och med skogstaxeringar. Jag får erkänna, att sedan jag tagit del av 1947 års skogstaxeringssakkunnigas betänkande och framför allt de remissyttrandena, som inkommit i anslutning till detta betänkande, har jag blivit ännu mera skeptisk mot den nya föreslagna metoden än jag varit tidigare. Detta bara som ett kort konstaterande. Jag skall försöka att på grund av den långt framskridna tiden begränsa mitt anförande så mycket som möjligt.

Anledningen till att man föreslagit en ny metod är huvudsakligast den, att man

anser att det är svårt att fastställa den s. k. relativa skogstillgången, och att man därför vill ha en metod där man kommer ifrån denna sak. Jag medger oförbehållsamt, att det har varit svårt att fastställa den relativa skogstillgången och att det ofta varit rena gissningar när den fastställts. Men jag vill betona, att med den bättre kännedom om våra skogar, som vi nu erhållit dels genom riksskogstaxeringar och dels genom uppgjorda enskilda skogshushållningsplaner, ligger det till på ett helt annat sätt, vilket också framhållits av remissinstanserna. De förekommande rena gissningarna när det gäller att fastställa den relativa skogstillgången tror jag inte skola behöva bli så talrika i fortsättningen, som de hittills ha varit. Jag vill i detta sammanhang betona, att när vi ha framhållit denna sak i reservationen, ha vi inte såsom herr Orgård påstod gjort en felcitering av remissinstanserna. Har det skett något fel i citatet från remissinstansernas yttranden, så förekommer detta fel i propositionen från vilken vi hämtat våra citat. Läser man där på sidan 41 vad statens skogsforskningsinstitut har sagt, så står det: »Bl. a. torde en utveckling av begreppet relativ skogstillgång genom kombination av rotvärdeprincipen med uppskattning jämväl av åldersfördelningen varit både möjlig och måhända även lämplig med hänsyn till kontinuiteten i värderingsmetodikerna.» Vi ha ju här av finansministern fått höra, att vad skogsforskningsinstitutet kanske där syftar till, det är vad som har skett i den nya metoden, där man har benat upp den faktor, som vi hittills ha kallat för relativa skogstillgången. Men man kan fråga sig, om inte denna analys kunde ha skett på ett enklare sätt än vad som skett, och jag ifrågasätter om inte skogsforskningsinstitutet har varit inne på samma tanke, när det har avgivit sitt yttrande. Jag vill till sist, då det gäller denna sak bara helt kort konstatera, att jag tror att svårigheterna för fast-

ställandet av den relativa skogstillgången skulle ha kunnat avhjälpas.

Man kritiserar den gamla metoden för att man fått gissa sig till den relativa skogstillgången. Då uppstår frågan: Blir man fri från gissningar eller skönmässiga uppskattningar om man tillämpar den nya metoden? Nej, enligt min uppfattning blir man det inte. Efter den nya metoden blir det i många fall ännu flera gissningar än vad som förekommit vid den gamla metoden. Enligt den nya metoden skall man bl. a. fastställa de s. k. trädslagsklasserna och förrådsgrupperna, d. v. s. i första fallet skall ske en uppskattning av hur många procent av de olika trädslagen som ingå i skogsbeståndet, och i det senare fallet gäller det att fastställa vilken diameter som finns på de träd, som ingå i skogsbeståndet. Såsom det för dagen ligger till, komma dessa uppskattningar många gånger säkerligen att få ske genom rena gissningar. Man får alltså i detta avseende ingen förbättring, såvida man inte vill säga att ju fler gissningar man gör, deso större möjlighet har man att nå fram till ett medeltal av gissningarna som ger ett riktigt resultat. Men jag tror inte att vi skola ge oss in på ett sådant resonemang.

De som kritisera den nuvarande metoden för skogstaxering säga dessutom, att den ger en för dålig avvägning och en oriktig differentiering av taxeringsvärdena för olika fastigheter inbördes. Ja, det är nog riktigt att den många gånger lett till felaktiga resultat, men som vi reserverar framhålla i vår reservation äro inte riskerna härför numera så stora. Den bättre kännedom om bl. a. tillväxtförhållandena i landets skogar och bättre kännedom om den faktiska skogstillgången och inte minst den stora erfarenhet, som taxeringsnämnderna numera ha tillägnat sig vid tillämpningen av den nuvarande metoden, borga för att detta vårt påstående är riktigt.

Man kan då fråga sig: Ger den före-

Normer för taxering av skogsfastighet.

slagna nya metoden en bättre avvägning och en riktigare differentiering av taxeringsvärdena för olika fastigheter inbördes? Metodens förespråkare säga att så blir fallet, men jag är inte alls säker på att de ha rätt. Blir nämligen icke virkesförrådet rätt fastställt, nå vi inte den önskade spridningen av taxeringsvärdena, som den nya metoden skall ge. Finansministern säger själv på sidan 128 i propositionen, att »den nya metoden står eller faller med huru nämnderna kunna gå i land härmed», d. v. s. med uppskattningen av virkesförrådet. Detta virkesförråd skall uppskattas av beskattningsnämnderna. Uppskattningen består däri att man skall fastställa procenten trädslagsklasser och förrådsgrupper. Här blir det som gissningar i många fall säkerligen få fälla utslaget. Om jag visserligen utgår ifrån att alla kammarens ledamöter ha läst denna proposition, vill jag ändå för fullständighetens skull med bara ett par ord nämna om vad uppskattningen innebär.

Trädslagsklasserna utgöras av barrskog, ordinär lövskog och ädel lövskog alltså tre klasser. Förrådsgrupperna äro sju stycken. Jag skall inte här ange dessa grupper — jag vill minnas att herr Jonsson i Skedsbygd tidigare angivit dem. Det blir säkerligen gissning på gissning, när man skall gå ut i skogen och fastställa att där finns så och så stor procent grov, ordinär lövskog, där diametern är 25 cm och däröver. Säkerligen blir det sedan nya gissningar, när man skall fastställa att där finns så och så mycket klen, ordinär, ädel lövskog, där diametern i brösthöjd är under 25 cm o. s. v.

Jag tror inte att beskattningsnämnderna kunna utföra detta arbete utan gissningar. Vi som kritisera den nya metoden ha särskilt hårt angripit de invecklade grunder, på vilka den bygger. Även förespråkarna för metoden erkänna, att den är invecklad. Finansministern har själv nyss sagt detta här i dag, och i propositionen betecknar

Normer för taxering av skogsfastighet.

finansministern metoden som »svårtillgänglig». Detta uttryck anser jag är alldeles för svagt, ty den som inte behärskar logaritmer och annan högre matematik har inte förmåga att tränga in i grunderna för metoden. Denna utgör om jag så får säga, en mycket elegant studie i ett invecklat skogsmatematiskt problem och verkar mycket tilldragande på matematikern och teoretikern. Men är den lämplig att sätta i handen på praktikens män? Jag tror inte att så är fallet och så gott som alla praktikens män, som haft tillfälle att yttra sig över det betänkande, som ligger till grund för propositionen, ha också sagt ifrån att metoden är för svårbegriplig. Jag vill i detta sammanhang erinra om att det framgår av propositionen, att av tio överjägmästare är det endast två som tillstyrkt metoden. De andra ha avstyrkt. Likaså ha Länsskogsvaktarförbundet, Svenska skogsvårdsföreningen, Sveriges lantbruksförbund, RLF med flera organisationer avstyrkt metoden. Metodens förespråkare frambålla att det betyder ingenting, om metoden är svårbegriplig, och även departementschefen säger på något ställe i propositionen, att detta inte torde vara av större betydelse. Även har finansministern här i dag ytterligare understrukt, att det inte betyder så mycket om man förstår en sak, som man skall handskas med, eller inte. Jag medger gärna att man kanske mängden gång sysslar med saker, som man inte riktigt behärskar enär man glömt vad man en gång lärt men inte är det roligt när man tvingas syssla med saker som man ej fullt behärskar. Även finansministern känner det nog också så om det någon gång skulle inträffa.

Nåja, att metoden är svårtillgänglig tror jag att vi alla äro överens om. Att detta måste vara till nackdel tror jag inte är så lätt att bortresonera. Man kan fråga sig: Kan det vara riktigt att sätta en sådan metod i händerna på de praktiska taxeringsmännen? Även frågar

man sig: Finns det ansvarskännande personer, som vilja ta befattning med taxeringsarbetet, när de från början ha klart för sig, att de aldrig komma att behärska den sak som de skola syssla med utan endast komma att sitta i nämnden som rena mekaniska hjälpmedel? Jag tror att det blir svårt att få kvalificerat folk till taxeringsarbetet, om denna vetenskapliga, teoretiska metod skall påtvingas praktikens män. Det är beklagligt om taxeringsarbetet skall bli lidande och slentrianmässigt utfört på grund av svårtillgängligheten hos den metod, som taxeringsmännen sätts till att använda. Det är nog så, som såväl Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund som Svenska landstingsförbundet och Svenska landskommunernas förbund sett saken, när de avstyrkt metoden.

Herr talman! Jag lovade att bli kortfattad och skall inte fortsätta längre. Jag vill bara till sist ha sagt, att vad som bl. a. varit avgörande för mig är mina farhågor för att beskattningsnämnderna, framför allt beredningsnämnderna, komma att ta det litet slentrianmässigt, om de bli påtvingade denna metod, som de inte på ett tillfredsställande sätt kunna sätta sig in i. Jag tror att detta kommer att bli till förfång för taxeringsarbetet och det är därför, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till den av herr Velander m. fl. avgivna reservationen.

Herr ORGÅRD (kort genmäle): Jag nödgas replikera den föregående talareren på en punkt, nämligen beträffande hans uttalande angående skogsforskningsinstitutets yttrande till utskottet. Jag har frågat flera personer, hur de ha tolkat detta yttrande, och de ha menat, att det får fattas på det sätt som jag angav i mitt anförande här.

Jag har vidare frågat den som skrivit detta yttrande, eftersom jag tyckte att vad reservanterna uttalat var märk-

Normer för taxering av skogsfastighet.

ligt. Det är inte professor Hagberg utan en annan person, och vederbörande sade att min tolkning var riktig. Således måste reservanternas uttalande innebära en feltolkning. Vederbörande erkände att saken kanske var en smula dunkelt uttryckt men ansåg, att det dock borde kunna läsas så som jag gjorde.

Herr NILSSON i Svalöv (kort genmäle): Till herr Orgård vill jag säga att jag inte alls vill bestrida, att den man han talat med vid skogsforskningsinstitutet kan ha sagt vad herr Orgård här framhållit, men så står det inte i Kungl. Maj:ts proposition. Det är bara detta jag vill ha konstaterat.

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talman! Jag skall med hänsyn till den sena timmen försöka koncentrera mig. Jag hade ursprungligen tänkt hålla ett något längre anförande, men jag skulle nu kunna inskränka mig till att instämna i yrkandena om bifall till reservationen, då jag för min del inte kan följa propositionen och utskottets förslag.

Jag har emellertid inte avstått från att begära ordet och detta av den anledningen, att reservanterna ha använt en motivering, som jag inte helt kan skriva under. Då reservanterna göra ett allmänt uttalande om att den föreslagna nya metoden »i tillämpningen kommer att motverka en sund skogspolitik samt strävandena till bättre skogsvård och höjd avkastning av landets skogar», så är detta något som jag inte är säker på. Men vad som står i motiveringen har ju ingen nämnvärd betydelse, då det inte kommit in i reservanternas kläm. Jag har emellertid här velat i viss mån ta avstånd från detta uttalande, då jag inte är övertygad om att det är riktigt.

Av reservanternas allmänna resonemang, som jag nyss omnämnde, kan man mycket lätt bibringas den uppfattningen, att det nya systemet över lag

skulle ge betydligt högre taxeringsvärdet än det gamla systemet med omarbetade tabeller. Det är inte alls säkert. Det är riktigt, som det sagts här från finansministerns sida, att vad det kommer att ge i värde är svårberäknligt, och jag skulle vilja varna dem av kammarens ledamöter, som ämna rösta för reservationen, för att inbilla sig att de därigenom säkert få en billigare skogstaxering.

Nu är det beklagligt att reservanterna inte ha kunnat få fram den tabell, som är nödvändig som bilaga till skogsvärderingsinstruktionen utan ha föreslagit, att det skall överlämnas till Kungl. Maj:t att upprätta densamma. Jag hörde att finansministern var något ironisk över att riksdagen på detta sätt avhände sig sin beskattningsrätt. Jag tycker inte den saken är så farlig. Jag har förtroende för finansministern och är övertygad om att han, när han låter göra upp denna tabell, grundar den på sådana faktorer, att den blir så verklighetsbetonad som möjligt. För övrigt har finansministern inte tidigare visat någon större känslighet, då det gällt att begära och erhålla fullmakter från riksdagens sida.

Huvudskälet till att jag inte kan ansluta mig till utskottsförslaget är, att detta enligt min uppfattning måste bli mycket svårare att tillämpa. Men om den saken råder det delade meningar. Finansministern säger att metoden blir enklare — jag tror att den blir betydligt svårare. Läser man remissyttrandena från de olika myndigheterna, får man genomgående ett intryck av att det nya systemet blir betydligt svårare att kunna tillämpa.

Vad som här främst diskuteras gäller fastställandet av den faktor, som i den gamla instruktionen kallas för »relativ skogstillgång»; den har i propositionen fått en ny beteckning och kallas där »virkesförrådets uppskattning». Flera talare ha redan refererat den omständliga procedur, genom vilken vir-

Normer för taxering av skogsfastighet.

kesförrådet skall uppskattas, och jag går därför förbi den saken. Jag bara frågar: Är det inte synd om de taxeringsnämndsledamöter, som skola göra denna uppskattning? Finns det tillgång till skogsuppskattningshandlingar för de enskilda fastigheterna, är det ju tämligen enkelt. Men nu är det tyvärr så att skogsuppskattningshandlingar inte äro till finnandes mer än beträffande ett fåtal av landets enskilda skogar. När det gäller den stora massan av skogar får man använda bedömningssystemet, eller kanske jag snarare skall säga gissningsmetoden, för att få fram de olika primärfaktorerna.

När man förut använde begreppet relativ skogstillgång, hade man bara en faktor att gissa på, hädanefter blir det en hel rad. Ja, det är kanske något mer än en, det medger jag; dock inte så värst många. Det blir i alla händelser väsentligt fler nu än det var tidigare. Oavsett huruvida det ökade antalet gissningsfaktorer blir större eller mindre är det ändå självfallet, att i samma mån antalet faktorer, som man skall gissa sig till, ökat, riskerar man att felbedömningen blir större — framför allt om man felbedömer beträffande samtliga faktorer åt samma håll. Felbedömer man beträffande olika faktorer i motsatta riktningar kan ju en viss utjämning ske, det är jag villig att medgiva.

Det har här nämnts att 1944 års bevilningsutskott tillstyrkte en begäran om utredning. Men i denna begäran, som riksdagen då framställde, förutsattes också att detaljerna i den nya metoden i möjligaste mån skulle förenklas. Ja, finansministern tycker nog att så har skett, men det kan jag inte begripa. Jag tycker att metoden är betydligt krångligare än den tidigare. Vi kunna inte absolut fastställa vad begreppet relativ skogstillgång innebär — det har finansministern påpekat och däri ger jag honom rätt. Men det har likväl utbildats en praxis, och den har ute hos

taxeringsnämnderna, åtminstone i de delar av landet jag känner till, lett till att den relativa skogstillgången bestämes efter bästa förstånd. Jag tror att detta tillvägagångssätt allttjämt kommer att vara säkrare än användandet av den mångfald olika primärfaktorer, som föreslås i det nya förslaget.

Jag skulle därför tro, att det är bäst att bibehålla det gamla systemet åtminstone till dess att vi kunna få fram ett nytt, som blir mera lättbegripligt. 1944 års riksdag ville ha enklare bestämmelser, men det har man inte fått, herr finansminister. Kom ihåg en sak, ärade kammarledamöter. Som utredare av 1944 års förslag stod domänstyrelsen, men nu har domänstyrelsen en annan uppfattning, ty det förslag, som i år förelägges riksdagen, vill domänstyrelsen inte godkänna. Och hur har detta förslag förenklats? Jo, på det sättet att taxeringsmyndigheterna skola bestämma primärfaktorerna eller, som finansministern sade, trycka på knapparna, och sedan skall det vara experter och räknemaskiner som bestämma resultaten. De sakkunniga ha ärligt sagt ifrån, att de förutsätta att inte bara menige man — de skattskyldiga — utan jämväl taxeringsmyndigheterna inte komma att begripa detta. Men det gör ingenting, säga de sakkunniga, ty de ha ju tabeller att gå efter. Ja, detta är en tröst, men det förefaller mig vara en rätt dålig sådan.

När min gamle vän finansministern började med att säga, att han själv var betänksam när han lade fram detta förslag men lät betänksamheten fara kunde jag inte undgå att göra den reflexionen, att det var synd att inte betänksamheten räckte längre, så att finansministern avstod från att framlägga förslaget.

Finansministern yttrade, att det inte finns någon stadgad mening om vad som är normal relativ skogstillgång. Detta må vara riktigt, men jag ber att få erinra om att det inte heller finns

Normer för taxering av skogsfastighet.

någon stadgad mening om vad den nya metoden innebär. Läser man remissyttrandena från olika myndigheter, från länsstyrelser och från vetenskapliga institutioner, finner man, att det där inte finns någon stadgad mening, och det hela är egentligen ingenting att hålla i näven.

Finansministern talade också om vissa matematiska problem, och jag hörde honom i första kammaren, då han sade, att han mycket väl kan räkna ut cirkelns yta, därför att han känner formeln. Ja, det kan jag också, och det hoppas jag att kammarledamöterna tro. Men finansministern sade även, att han inte kan förklara på vad sätt formeln har framkommit. Om jag inför kammaren deklarerar, att jag inte begriper hur formeln konstruerats, förmodar jag, att kammarledamöterna hundraprocentigt tro mig. Men när finansminister Sköld säger att han inte begriper det, undrar jag, om man inte skall sätta ett litet frågetecken för detta påstående.

Så är det bara en sak till jag skulle vilja beröra, och det är möjligheterna till sammanjämkning. Jag har många gånger här i riksdagen varit med om att man, när en kammare redan fattat beslut i en fråga, i debatten har framhållit, att möjligheter till sammanjämkning inte förefunnits men att det sedan visat sig, att sådana möjligheter likväl förelegat. I detta fall skulle jag bli ytterst förbluffad, om inte möjligheter till sammanjämkning skulle föreligga. Jag är inte beredd — och förresten inte villig — att lämna ett recept för en sammanjämkning för den händelse andra kammaren skulle biträda reservationen. Men jag litar på att den skicklige ordföranden i riksdagens bevillningsutskott, herr Adolv Olsson, kan klara ut den saken. Där om råder ingen som helst tvekan.

Herr talman! Med det nu sagda hemställer jag om bifall till reservationen.

Häruti instämde herr *Ericsson* i Sör-sjön.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Det verkade onekligen litet paradoxalt när herr Andersson i Löbbo å ena sidan önskade ett system som var enklare och som folk kunde begripa och å andra sidan visade sig så djupt förälskad i den relativa skogstillgången, fastän han fick medgiva att han inte begrep den heller. Det var inte något vidare sammanhang i den uppfattningen. Han vill ha någonting kvar som han inte förstår därför att han inte förstår det som kommer.

Jag sökte i mitt tidigare anförande göra klart, att man med båda metoderna i vissa fall får gå ut i skogen och göra en bedömning. Herr Andersson i Löbbo menar, att det är lättare att göra en sådan när man skall bedöma den relativa skogstillgången. Jag håller emellertid före, att om herr Andersson i Löbbo skall bedöma hur mycket gran och tall det finns i ett bestånd procentuellt, hur många träd som äro över 25 centimeter o. s. v., så är det lättare att göra dessa bedömningar, än om man skall gå ut och bedöma den relativa skogstillgången, om vilken han själv förklarat, att han inte så noga vet vad det är.

Herr Andersson i Löbbo sade, att det gällde ju bara att gå ut och bedöma en faktor, och när jag såg litet misstrogen ut, sade han, att det kanske är något mer än en faktor. Skulle inte herr Andersson i Löbbo vilja närmare förklara vad det är han går ut i skogen och bedömer, när han skall gissa på den relativa skogstillgången, så att vi få se hur enkelt det är?

Herr ANDERSSON i Löbbo (kort genmäle): Herr talman! Jag skall bara be att få replikera finansministern på en punkt. Finansministern noterade att jag medgav att begreppet relativ skogstillgång är någonting svårförståeligt. Jag måste emellertid bestämt göra gällande, att det sätt på vilket virkesför-

Normer för taxering av skogsfastighet.

rådet enligt propositionen skall uppskattas begriper jag ännu mindre. Det har utbildats ett system, efter vilket man fastställer den relativa skogstillgången, och jag tror, att i den mån man fortsätter härmed kommer det att bli ännu bättre under kommande år.

Jag skulle vilja varna kammarens ledamöter för att alltför mycket tro på teoretiska beräkningar. Tillåt mig i detta sammanhang nämna en sak, som är mycket uppseendeväckande. Enligt de båda riksskogstaxeringarna 1923 och 1946—1948 har virkesförrådet i Smålands skogar ökat så mycket och boniteten blivit så mycket större, att om den bonitet, som konstaterades vid den sista riksskogstaxeringen, hade legat till grund vid den senaste fastighetstaxeringen, skulle det ha blivit en merbeskattning på inte mindre än 150 miljoner kronor. Jag är böjd för att tro, att den senaste riksskogstaxeringens resultat är det riktigaste, och då ha vi bara att gratulera smålänningarna — och förresten hela landet, ty det är ju en nationalvinst, om våra skogar per år räknat växa med $1\frac{1}{2}$ à 2 kubikmeter mer per år och hektar än vad som förut var beräknat.

Allt detta gör att jag är djärv nog att hysa den uppfattningen, att den kanske något schematiska bedömning taxeringsnämnderna förut ha gjort på grundval av det lekmannaomdöme, som där ofta utgjort ett betydande inslag, inte får underskattas. Jag tror att detta lekmannaomdöme har sitt värde och att, innan fullt fasta grunder och enhetliga vetenskapliga uppfattningar kommit till stånd beträffande skogstaxeringsproblemen, det är klokast att man håller sig till lekmannaomdömet.

Herr PERSSON i Svensköp: Herr talman! Jag skall be att med några ord få motivera, varför jag inte kunnat följa bevillningsutskottets majoritet och tillstyrka antagandet av Kungl. Maj:ts förslag i denna fråga.

De motiv jag har sammanfalla i det närmaste med den argumentering, som 1944 års bevillningsutskott förde vid behandlingen av samma ärende. Den gången avvisade utskottet förslaget på grund av att hushållningsplaner och andra uppskattningshandlingar inte funnos tillgängliga för mer än ett ringa antal skogar, så att värderingen, om den nya metoden tillämpades, skulle komma att i flertalet fall ske efter schablonmässiga beräkningsgrunder. Vi befinna oss i dag på ungefär samma ståndpunkt. Det saknas allfort uppskattningshandlingar och hushållningsplaner för det övervägande antalet skogar. Det har alltså i detta fall inte nämnvärt ändrats till det bättre.

Det påpekades också år 1944 från bevillningsutskottets sida, att om man genomförde den nya metoden, skulle detta otvivelaktigt medföra en betydande ökning av förberedelsearbetet till fastighetstaxeringen i jämförelse med det arbete som erfordrades, därest den nuvarande metoden bibehölls. Man konstaterade, att det skogstekniska arbetet i stor utsträckning skulle komma att få utföras av skogsvårdsstyrelsernas personal. Men det är ju fortfarande på samma sätt med skogsvårdsstyrelserna som det var 1944. De äro mycket arbetstyngda, och det har inte varit möjligt att här i riksdagen vinna gehör för de äskanden om ökade anslag för anställning av ytterligare personal, som ha framställts. Jag ber att få erinra om att för det kommande budgetåret ha skogsvårdsstyrelserna här i landet i sina äskanden begärt ett ökat anslag till personalkostnaderna av 154 000 kronor. Skogsstyrelsen prutade ned denna begäran till 80 000 kronor, och departementschefen har i statsverkspropositionen, som ju också i den delen bifallits av riksdagen, ytterligare prutat ned ökningen till 35 000 kronor. Jag kan vittna om att åtminstone i mitt eget län har skogsvårdsstyrelsen mycket stora bekymmer för hur den skall kunna klara

Normer för taxering av skogsfastighet.

sina ordinarie löpande göromål med den personalstab man har.

När bevillningsutskottet i år skriver, att de skäl, som 1944 förelågo för att man skulle skjuta på reformen, inte längre äro för handen, kan jag följaktligen inte ansluta mig till denna mening. Jag anser, att det fortfarande finns sådana svårigheter för ett genomförande på tillfredsställande sätt av den nya metoden, att man ytterligare måste skjuta på saken. Utskottsmajoriteten har ju också medgivit, på s. 40 i betänkandet, att man är medveten om att den nya metoden är förenad med en hel del svårigheter, som särskilt komma att göra sig gällande i början, och att speciellt upprättandet av de lokala skogstaxeringsanvisningarna kommer att kräva åtskilligt arbete. Trots detta vill emellertid utskottsmajoriteten tillstyrka det framlagda förslaget. Men jag ställer mig den frågan: Varför skola vi inför dessa svårigheter och i dagens läge, då vi vandra under knapphetens kalla stjärna, övergå till denna nya taxeringsmetod, som alla äro överens om måste vara mera kostnadskrävande och arbetskrävande än den vi förut begagnat? När jag ställt mig på den ståndpunkten att jag förordar ett uppskov, är jag inte alldeles utan sällskap. Jag ber att i detta sammanhang endast få erinra om vad professor Streyffert sagt i ett remissyttrande. Han framhåller, att då värderingen bindes genom schabloner, om vilkas konsekvenser man ännu ej gjort sig en klar uppfattning, synes det lämpligt att ytterligare pröva den nya metoden innan ett avgörande träffas om dess antagande. Vidare hemställs från skogshögskolans lärarråd, att det nya taxeringsförfarandet måtte upptagas till en mera omfattande prövning i samband med nästkommande fastighetstaxering, innan slutlig ställning togs till detsamma.

Jag vill understryka, herr talman, att det är väsentligen av dessa skäl som jag har avvikit från majoriteten och an-

slutit mig till reservanternas linje. Jag kan inte helt instämma i den nedvärdering av den nya metoden, som från olika håll har kommit till uttryck. Bevillningsutskottets ärade ordförande har här i kammaren redovisat ett förslag till uppgörelse på en kompromisslinje, som han har förordat i utskottet. Det är väl ingen hemlighet att jag inte har visat mig ovillig att lyssna till sådana uppslag, och jag tror fortfarande, att det hade varit fördelaktigt för alla parter, om detta förslag hade kunnat genomföras. Herr Andersson i Löbbo har nyss antytt att det nog inte skulle vara omöjligt att, för den händelse kammarna stanna i olika beslut, på nytt ta upp denna kompromisslinje. Jag skall inte göra något uttalande därom. Av vad jag i det föregående sagt torde det vara tydligt hur jag kommer att ställa mig.

Herr talman! I det läge, som nu uppkommit, har jag inte kunnat göra annat än att ansluta mig till reservationen, till vilken jag också ber att få yrka bifall.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Jag ber att få säga ett par ord i anledning av särskilt de anföranden, som herr Andersson i Löbbo och herr Persson i Svensköpp nyss ha hållit.

Det förefaller som om herr Andersson i Löbbo hade ett oerhört förtroende för mig, och det är jag mycket tacksam för. Jag har även en känsla av att herr Persson i Svensköpp förmenade, att man skulle kunna gå på ungefär den kompromisslinje, som jag en gång tillåtit mig att framkasta förslag om i utskottet. Men jag ber att få säga, att denna kompromisslinje avvisades och att jag inte kan förstå, att det skall vara möjligt för utskottet att ta upp en dylik linje för en sammanjämkning, när den en gång har avvisats, såsom har skett. Jag kan inte tänka mig att utskottets ledamöter äro av den karaktären, och jag måste då säga kammaren, att jag ser

Gemensamt beredningsutskott.

ingen som helst möjlighet att åstadkomma en sammanjämkning mellan å ena sidan utskottets förslag och å andra sidan reservationen.

Jag har, herr talman, velat säga detta innan kammaren går att fatta beslut.

Efter härmed slutad överläggning gav herr andre vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Jonsson i Skedsbygd begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 31, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för nej-propositionen. Herr Olsson i Gävle begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat företogs. Därvid avgåvos 94 ja och 98 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

§ 5.

Föredrogs vart efter annat:

utrikesutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition

om godkännande av handelsöverenskommelse mellan Sverige och Indonesien; och

konstitutionsutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckta motioner om upphävande av kamrarnas paritetiska representation i de ständiga utskotten.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.**Gemensamt beredningsutskott.**

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 19, i anledning av väckta motioner angående sådan ändring av § 36 riksdagsordningen, att kamrarnas allmänna beredningsutskott sammanföras till ett för båda kamrarna gemensamt beredningsutskott.

Uti de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna, nr 67 i första kammaren av herr *Andersson, Birger m. fl.* och nr 11 i andra kammaren av herr *Edberg m. fl.*, hemställdes, »att riksdagen måtte besluta att uppdra åt konstitutionsutskottet att till 1952 års riksdag framkomma med sådant förslag till ändring av riksdagsordningens § 36 att de båda kamrarnas separata allmänna beredningsutskott avskaffas och ersättas med ett för båda kamrarna gemensamt allmänt beredningsutskott».

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av förevarande motioner, antaga såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling av utskottet framlagt förslag till ändrad lydelse av § 53 regeringsformen samt § 36 mom. 1—2, § 44, § 55 mom. 2 samt §§ 59 och 63 riksdagsordningen.

Reservation hade avgivits av herr *Håstad*, som ansett att utskottet bort hemställa, att förevarande motioner I:67 och II:11 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Gemensamt beredningsutskott.

Herr HÅSTAD: Herr talman! Jag beklagar att denna fråga, som ehuru liten kan ha stor betydelse för riksdagsarbetet om icke omedelbart så i fortsättningen, skall behöva tagas upp vid en så sen tidpunkt som denna, då det knappast blir tillfälle till ett allsidigt begrundande.

Jag skulle vilja, herr talman, som motto för mitt lilla anförande hänvisa till § 38 riksdagsordningen, som stadgar att ändringar i grundlagarna icke skola företagas annat än när de äro »högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa». Jag vill alltså trycka på dessa ord »högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa».

Nu kräver man att ett led i den reform, som 1949 genomfördes i fråga om riksdagens arbetssätt, redan efter ett och ett halvt år skall ändras, och detta ett år innan ett beslut behöver fattas för att kunna träda i kraft under nästa riksdagsperiod.

Man ställer sig otvivelaktigt den frågan, om just denna del av reformen är av så sekunda och defekt natur, att reformivern här skall behöva sätta in. Trots att jag delvis är ansvarig för reformen tillåter jag mig ha den uppfattningen, att denna del av densamma, inrättandet av de allmänna beredningsutskotten, utgjorde ett framsteg. Ty om man ser på de vinster som gjordes i förhållande till systemet med de gamla tillfälliga utskotten vann man följande. För det första kommo flera personer än förut att engageras vid varje frågas avgörande, vilket innebar att det erbjöds större garanti än tidigare för sakkunnet och allsidig behandling av ärendet. För det andra: genom den praxis, som kommittén rekommenderade och som partierna sedan följt, blev det icke uteslutande rena nybörjare i kamrarna, alltså vid utskottsarbete ovana personer, som insattes i dessa utskott, såsom fallet var i de förutvarande tillfälliga utskotten, utan det blev i stället en säkerligen lagom blandning av nytt folk

och erfaret folk. För det tredje fingo dessa utskott ett större antal frågor att behandla. Det hände under kriget att de gamla tillfälliga utskotten hade endast tre, fyra, fem eller sex frågor att handlägga, vilket gjorde att ledamöterna voro praktiskt taget arbetslösa. Nu ha dock beredningsutskotten fått hand om ett konglomerat av ofta mycket aktuella och brännande frågor som erbjudit ledamöterna ett styvt arbete.

Såvitt jag kan erinra mig rådde 1948 och 1949 fullständig enighet om denna reform. Det höjdes ingen som helst röst mot densamma, utan man accepterade den allmänt och ansåg att den var en ändring till det bättre. Men redan nu har det framkommit krav på omarbetning. Det är väsentligen tre synpunkter man för fram. Jag skulle vilja säga ett par ord om var och en av dem.

För det första har man sagt, att många likartade motioner väckas i båda kamrarna och att det är en onödig omgång i ärendenas behandling att vardera utskottet skall handlägga dessa frågor för sig. Detta är emellertid ingenting nytt. Det är ingenting som inträffat under de senare åren. Det var ett förhållande som var känt 1948 och 1949. Att motioner väckts likalydande i bägge kamrarna har gällt, kan man väl säga, i ett tjugotal år, möjligen med en liten accelerering på slutet.

För det andra har man sagt, att utskottet i den ena kammaren ibland kommit före utskottet i den andra. Men jag undrar om icke denna brist på samarbete i hög grad är en sekreterarfråga. Jag ställer mig verkligen undrande, varför det nu, sedan man fått blott två utskott, ett i vardera kammaren, skall vara svårare att organisera en god samverkan mellan utskotten än vad det var på de gamla tillfälliga utskottens tid, då ingen klagan i denna riktning förspordes.

För det tredje har man sagt, att den successiva behandlingen är en onödig procedur: Varför skall man ha dubbel-

Gemensamt beredningsutskott.

behandling, när man icke har det i övriga frågor? Jag medger, att det i och för sig icke kan vara ett centralt problem. Man kan självfallet tänka sig båda utvägarna. Men att beteckna denna successiva behandling, denna ärendenas vandring, från den ena kammaren till den andra som mindervärdig i förhållande till den som sker i fråga om ärendena från de gemensamma utskotten förefaller vara orimligt. Om det är något som är konstitutivt för tvåkammarsystemet i andra länder så är det just denna successiva behandling. Att vi ha gemensam behandling är uteslutande ett arv från den tid, då vi hade fyra stånd och då vi måste hitta på en organisationsform, som gjorde det över huvud taget möjligt att komma till enstämmiga beslut. Såvitt jag kan förstå föreligger det dessutom större garanti för grundlig behandling och mot förhastade beslut genom successiv behandling än genom den andra metoden. Det finns ett alldeles särskilt motiv härvidlag, som antytts i reservationen, nämligen att beredningsutskottens frågor i regel icke äro utredda på samma grundliga sätt som propositionerna äro eller i varje fall böra vara. För övrigt, om det någon gång skulle inträffa att kamrarna fatta olika beslut i frågor, som behandlats i beredningsutskott, så kan detta icke vara någon större olycka. Är det någon som från förra riksdagen egentligen kan erinra sig något fall, då någon sådan beslutskonflikt nämnvärt fördröjde riksdagsarbetet? Ett par gånger fattade kamrarna olika beslut. Det redades upp utan svårighet. Icke heller detta kan i och för sig vara något starkare argument till förmån för en ändring.

Därtill kommer, herr talman, det som för mig och, säkerligen också för mina kolleger i arbetsformskommittén var avgörande, nämligen sysselsättningssynpunkten. Det är ett faktum att den reform, som nu föreslagits av ett så gott som enhälligt konstitutionsutskott, inne-

bär att åtta medlemmar mindre än förut av denna kammare få deltaga i dessa frågars behandling. Ändå är det så att det inte finns någon kammare i något land, utom möjligen engelska underhuset, som så litet tillvaratager ledamöternas arbetskraft eller speciella sakkunskap för utskottsarbete som den svenska riksdagens andra kammare. Jag kan icke se att det är någon fördel att dessa frågor skola beredas av tillsammans endast 24 personer i stället för såsom nu av 32. I riksdagen äro representerade många landsdelar, flera generationer, olika schatteringar i partierna o. s. v. En sänkning av representantalet innebär absolut ett ödslande med den sakkunskap som praktiskt taget alla ledamöter ha, vare sig denna är specialiserad eller inte.

Jag kan icke förstå att förslaget innebär någon ökad rationalisering i fråga om ledamöternas sysselsättning. För mig ter det sig naturligare att bibehålla den nuvarande ordningen och nästa år gå över till att låta beredningsutskottet i andra kammaren bestå av 24 ledamöter, vilket skulle innebära att 36 ledamöter av riksdagen i stället för 32 skulle få vara med om att behandla dessa frågor.

Jag tycker att sysselsättningssynpunkten är ett avgörande argument. Det var i varje fall avgörande då Gustaf Nilsson, Hallén och jag sutto tillsammans i kommittén och dryftade den lämpligaste anordningen.

Och, till sist, herr talman, i motionen har begärts att det allmänna beredningsutskottet skall bli gemensamt. Konstitutionsutskottet för sin del icke blott tillstyrker detta utan föreslår också att beredningsutskottet skall bli ständigt, d. v. s. att det skall bli jämställt med de övriga utskotten. Jag tror att motionärerna icke bara blivit bönhörda över hövan utan också själva stå litet undrande och spörjande inför konsekvenserna av detta konstitutionsutskottets generösa förslag.

Gemensamt beredningsutskott.

Under den gamla ståndsriksdagens tid hade vi ett gemensamt utskott, ekonomi- och besvärskottet. Detta utskott hade emellertid icke rätt att behandla propositioner. Såsom paragrafen nu är utarbetad av konstitutionsutskottet, innebär den att det nya beredningsutskottet icke blott blir berättigat att behandla propositioner utan också att det skall behandla propositioner, när dessa icke tillhöra något annat utskotts område. Grundlagen skall tolkas efter sin ordalydelse. Naturligtvis kunna tolkningarna bli olika på grund av grundlagens oklarhet. Men vi veta icke i dag vilken tolkning talmännen i en framtid komma att giva åt denna bestämmelse. I utskottet anfördes av en så auktoritativ man som herr Fast, att det antagligen icke kunde uppstå någon större fara av detta men att vi i framtiden kunde ha behov av ett nytt ständigt utskott. Jag har ytterligt svårt att förstå denna argumentering, som icke innebär annat än att man liksom hamstrar på utskott för framtida bruk utan att egentligen veta varför man gör det.

Nu kan någon säga, att grundlagen uppräknar alla de fall eller anger de möjligheter enligt vilka motioner och propositioner kunna hänvisas till beredningsutskott och att alltså beredningsutskottet troligen inte får några propositioner i framtiden. Men om man läser riksdagsordningen frågar man sig med skäl, om den uppräknade ämnesgrupper som där förekommer verkligen är uttömmande. Jag tror att det i framtiden kan bli svårt för en talman att säga, att just den eller den remissfrågan inte regleras av de paragrafer, som röra de hittillsvarande ständiga utskotten. Det hela blir alltså en tolkningsfråga.

I och för sig kan det finnas skäl för ett nytt ständigt utskott, men om vi skola ha ett nytt utskott, måste vi ta ett med bestämd kompetens, så att vi kunna vara förvissade om att i detta utskott komma med sakkunniga perso-

ner, vilka sedan gammalt äro förtrogna med de ämnen som skola hänvisas till det, såsom exempelvis nu är fallet med statsutskottet, bevillningsutskottet, lagutskotten m. fl. Skall en lösning ske i den riktning som antydes och på så lösa boliner, bör det vara i ett bestämt syfte, så att inte utskottet blir bara en uppsamlingskanal.

Jag tycker verkligen, herr talman, att konstitutionsutskottet har gått till väga alltför hastigt, när det författat en grundlagsparagraf av detta innehåll, varom ingen motionär framställt något yrkande. Redan detta borde enligt mitt förmenande vara ett skäl för att riksdagen i vart fall icke i dag fattar något beslut i ärendet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till min reservation, d. v. s. avslag på utskottets förslag.

Herr HALLÉN: Herr talman! Jag skall vid denna sena timme inte uppehålla mig så länge vid den föreliggande frågan.

Den föregående talaren framhöll, att vi ännu inte vunnit tillräcklig erfarenhet av hur en sammanslagning kan komma att verka. Men i det avseendet vill jag säga, att efter vad utskottet hört av beredningsutskottens ordförande, vitsorda dessa själva kraftigt behovet av en sådan sammanslagning.

Jag tycker vidare att herr Håstad går litet för långt i sin bevisföring då han säger, att det kan vara önskvärt med en fortsatt dubbelbehandling av samma sak från två utskotts sida. Detta är förvisso en rent konservativ synpunkt och en högerynpunkt. Då borde ju detsamma gälla även de andra utskotten, så att där bleve en successiv dubbelbehandling, som garanterade en vederhäftig prövning. Jag tycker att herr Håstad bevisar för mycket i den vägen.

När konstitutionsutskottet praktiskt taget enhälligt ansett sig böra jämställa utskottet i fråga med de ständiga ut-

Gemensamt beredningsutskott.

skotten ondgör sig herr Håstad över detta av okänd anledning. Jag vill säga, att även om man räknar med att en och annan proposition skulle kunna remitteras till utskottet, så kommer det ju att i detta sättas in ledamöter, som äro lika kompetenta som ledamöterna i de ständiga utskotten. För övrigt veta vi ju, att lejonparten av utskottets arbete blir sådant att det kommer att resultera i förslag till skrivelser.

En enhetlig behandling av dessa frågor måste emellertid vara en vinst för arbetet, vilket också omvittnats. Detta trodde vi inte i den kommitté, som föreslog de dubbla utskotten, men nu har det faktiskt visat sig att det blivit en tidsödande dubbelbehandling, som har vållat stort avbräck i arbetet.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HÅSTAD: Herr talman! Jag kan inte godkänna de argument herr Hallén anförde.

För det första hänvisade han till den erfarenhet som vunnits inom de nuvarande beredningsutskotten. Jag bestriider ingalunda att det finns en viss sådan erfarenhet från halvtannat års riksdag. Men denna erfarenhet är inte sådan att den hindrar oss att själva kunna bedöma saken. Jag vill emellertid bara göra det tillägget, att det inte rått enhällighet i denna fråga inom vederbörande beredningsutskott utan att en mycket bemärkt ledamot tillhörande presidiet i första kammarens beredningsutskott har haft en avvikande mening.

Sedan sade herr Hallén — och det tycker jag är mycket egendomligt när det gäller en ordförande i konstitutionsutskottet — att önskvärdheten av en garanti mot förhastade beslut skulle vara något slags högerynypunkt. Jag frågar om det är någon i denna kammare som inte anser det i och för sig önskligt, att, om vi ha två kamrar, det-

ta system skall utnyttjas för att förhindra sakligt onöjaktiga beslut. Jag kan i detta avseende som vittne åberopa ingen mindre än Arthur Engberg, som många gånger sade att sedan vi 1919 fått ett tvåkammerssystem på demokratisk grund vore det ett av detta systems fundamentala uppgifter att förhindra förhastade beslut. Detta är sannoligen inte något högerintresse utan ett samfällt riksdagsintresse.

Jag tycker också att konstitutionsutskottets ordförande väl hastigt gick förbi frågan om möjligheten av att till utskottet hänvisa propositioner, något som konstitutionsutskottet föreslagit. Jag har redan i mitt första anförande sagt, att det kan finnas skäl för att man här tillskapar ett nytt ständigt utskott, detta framför allt om riksdagsarbetet även i fortsättningen skall bli så jäktigt som det numera blivit i maj. Men om vi skola tillsätta ett sådant med kompetens att behandla propositioner, skola vi göra detta efter mera rationella grunder än det här är fråga om. Det är inte rationellt att ha ett utskott, som ena dagen kan behandla en fråga som gränsar till nykterheten, nästa dag en fråga, som gränsar till den ekonomiska lagstiftningen och tredje dagen en fiskefråga, som icke betraktas som jordfråga efter grundlagens mening. I stället borde man göra ett rationellt urval och ge utskottet en bestämd uppgift. Jag vågar bestämt påstå, att det är en bättre ordning vi för närvarande ha, då frågor, om vilkas remiss man är tveksam, enligt grundlagen gå till det utskott, som är närmast till för att behandla frågan; om det t. ex. är en rättsförordning till ett lagutskott, om det är en fråga, som gränsar till nykterhetslagstiftningen, till bevillningsutskottet o. s. v.

Med det anförda tror jag, herr talman, att jag bemött de tre skäl, som utskottets ordförande anförde och som icke borde få vara avgörande för kammarens beslut.

Gemensamt beredningsutskott.

Jag vill erinra om till slut att min ärade vän herr Hallén och jag samtidigt voro ledamöter av den kommitté, som på sin tid föreslog den nuvarande anordningen, vilken — det vill jag återigen betona — uppenbarligen fungerat mycket bättre än vad de tillfälliga utskotten på sin tid gjorde.

Herr HAMMAR: Herr talman! Jag tänker mig att kammaren håller mig räkning för om jag vid denna sena timme yttrar mig mycket kort.

Det är med utgångspunkt från mina egna erfarenheter från just andra kammarens beredningsutskott jag talar, och jag kan inte underlåta att konstatera, att det gång efter annan slagit de ledamöter, som varit med i detta, att den dubbla utskottsbehandlingen på många sätt verkat besvärande. I en hel del fall har den ena kammarens beredningsutskott hunnit före med behandlingen av sina frågor och justerat sitt utlåtande, och då har den andra kammarens utskott mer eller mindre känt sig bundet. Vid ett tillfälle hände det att båda beredningsutskotten kommo med likartade motiveringar men att slutsatsen i ena fallet blev ett blankt avstyrkande och i andra fallet ett lika kraftigt tillstyrkande av den ifrågakarande motionen.

Nu har genom överläggningar mellan å ena sidan konstitutionsutskottets presidium och å andra sidan presidierna i beredningsutskotten bekräftats, att just denna behandling, som är en konsekvens av att de allmänna beredningsutskotten inte äro gemensamma för båda kamrarna, varit till betydande olägenhet i utskottsarbetet. Vidare möta vi — med det undantag, som herr Håstad nämnde — inom beredningsutskottens presidier en avgjord mening för ett sammanförande av kamrarnas allmänna beredningsutskott till ett för båda kamrarna gemensamt, ständigt utskott.

Herr talman! Det var dessa synpunkter och de synpunkter, som utskottets ordförande förut framfört, som gjorde att konstitutionsutskottet för sin del samlade sig enhälligt — med undantag för herr Håstad — till det yrkande, som utskottet har kommit till och till vilket jag för min del tillåter mig att yrka bifall.

Överläggningen var härmed slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Håstad begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ännu en gång upplästes, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Håstad åskade emellertid rösträkning vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes.

Därvid avgåvos 117 ja och 49 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 164, till Konungen i anledning

av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete, dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 8.

Herr andre vice talmannen meddelade, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält, att fullmäktige i riksbanken i skrivelse den 4 maj 1951 hemställt om bemyndigande att av riksbankens medel taga i anspråk de belopp, som erfordras för anläggande av skyddsrum för riksbankens avdelningskontor.

Denna anmälan bordlades.

§ 9.

Till bordläggning anmälde:
utrikesutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckta motioner om uppsägning av det s. k. Marshallavtalet mellan Sverige och Amerikas förenta stater;

nr 11, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 165 om godkännande av Sveriges anslutning till Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, dels ock i ämnet väckt motion I: 459; och

nr 12, i anledning av väckta motioner om en instruktion för den svenska representationen hos Förenta Nationerna i enlighet med andra världsfredskongressens budskap;

statsutskottets utlåtanden:

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1951/52 till de tekniska högskolorna m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönerevision för

vissa chefstjänstemän m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för lärare vid vissa statsunderstödda privata läroanstalter m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonal vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av traktamentsersättning, utgående enligt allmänna resereglementet den 27 juni 1929 (nr 210) m. m.; och

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till en dyrortsundersökning m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

andra lagutskottets utlåtande nr 25, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att fullgöra repetitions- och beredskapsövningar m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden:

nr 21, över motion angående viss ändring i apoteksvarustadgan; och

nr 22, över motion angående tillgodoräknande i merithänseende för civil tjänst av tid, under vilken värnpliktig genomgått officers- eller underofficersutbildning.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 2.45 på natten.

In fidem
Gunnar Britth.

Måndagen den 7 maj.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 30 nästlidna april.

§ 2.

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutsrottets jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälan, att fullmäktige i riksbanken i skrivelse den 4 maj 1951 hemställt om bemyndigande att av riksbankens medel taga i anspråk de belopp, som erfordrades för anläggande av skyddsrum för riksbankens avdelningskontor.

§ 3.

Föredrogs, men bordlades åter utrikesutskottets utlåtanden nr 10—12, statsutskottets utlåtanden nr 127—132, andra lagutskottets utlåtande nr 25 samt andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden nr 21 och 22.

§ 4.

Föredrogs den av herr *Hellbacken* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående åtgärder för att hålla vägförbindelsen mellan Jämtland och Tröndelagen över Skalstugan öppen även vintertid.

Denna anhållan bordlades.

§ 5.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att å morgondagens föredragningslista skulle bland två gånger bordlagda ärenden i nu nämnd ordning främst uppföras statsutskottets memorial nr 119—121 och andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande

nr 21 samt därefter övriga ärenden i den ordning de uppförts å dagens föredragningslista.

§ 6.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 208, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa postavgifter, jämte i ämnet väckta motioner.

Vidare anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 166, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, såvitt propositionen avser jordbruksärenden;

nr 167, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garantipris å bruna bönor av 1951 års skörd;

nr 168, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 169, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i villkoren för vissa tomtupplåtelse i staden Kiruna; och

nr 170, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1950/51 jämte i ämnet väckta motioner.

Slutligen anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 172, angående val av fullmäktige i riksbanken med suppleanter; och

nr 177, angående val av fullmäktige i riksgäldskontoret med suppleanter;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 173, för herr Allan Andersson i Tungelsta att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 174, för herr Klas Böök att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 175, för herr Ragnar Persson att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 176, för herr Ragnar Sundén att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 178, för herr Sigurd Lindholm att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 179, för herr Axel Strand att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 180, för herr Gösta Andersson i Mölndal att vara suppleant för en fullmäktig i riksgäldskontoret; och

nr 181, för herr Anselm Gillström att vara suppleant för en fullmäktig i riksgäldskontoret.

§ 7.

Herr talmannen meddelade, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält, att delegerade för riksdagens verk gjort framställning om ändrad löneställning för vissa chefstjänstemän vid riksdagens verk, m. m.

Denna anmälan bordlades.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets memorial:

nr 48, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 40 i anledning av Kungl.

Maj:ts proposition nr 143 med förslag till förordning om skatt å elektrisk kraft (elskatteförordning), m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 49, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 41 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 144 med förslag till förordning om tillfällig automobils katt, jämte i ämnet väckta motioner.

§ 9.

Anmäldes, att Kungl. Maj:ts proposition nr 207, angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 10.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats en motion, nr 631, av herr *Svensson* i Ljungskile *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 206, angående komplettering av riksstatförslaget för budgetåret 1951/52, m. m.

Denna motion bordlades.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 4.05 em.

In fidem
Gunnar Britth.